

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ การศึกษารูปการแบบพัฒนากระบวนการเรียนรู้
สำหรับเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน ในโรงเรียนประถมศึกษา
โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน

โดย ครรชิต จักรสาร และคณะ

กันยายน 2552

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ การศึกษารูปการแบบพัฒนากระบวนการเรียนรู้
สำหรับเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน ในโรงเรียนประถมศึกษา
โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน

คณะผู้วิจัย

นายครรชิต จักรสาร

นางภัทรวรรณ จันทศิริ

นายมานิต สืบศรี

นายกฤตบดินทร์ พรหมโสภา

นางวิไลวรรณ จักรสาร

นางสาวประภาศรี ปั่นทอง

นางแววตา ห่องแขง

นางชนิดา แก้วอาจ

นางอรัญญา แก้วหยด

นางอรดี นามพิกุล

นางปฎิมา เจริญทรัพย์

นางพิสมัย แก้วพิลึก

นางสนธยา มาลาพันธ์

ชุดโครงการเด็กและเยาวชน

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมของเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านและไม่มีปัญหาทางการอ่าน 2) เพื่อศึกษาวิถีชีวิตและพื้นฐานของครอบครัวของเด็กกลุ่มที่มีปัญหาทางการอ่านและไม่มีปัญหาทางการอ่าน 3) เพื่อศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในการส่งเสริมการอ่าน และการเรียนรู้ในกลุ่มเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน 4) เพื่อศึกษารูปแบบการสร้างชุมชนรักการอ่าน และมีคำถามวิจัยคือทัศนคติ พฤติกรรม วิถีชีวิต และพื้นฐานครอบครัวของเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านและไม่มีปัญหาทางการอ่านเป็นอย่างไร รูปแบบที่เหมาะสมในการส่งเสริมการอ่าน และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านเป็นอย่างไร และรูปแบบการสร้างชุมชนรักการอ่านเป็นอย่างไร ดำเนินการใน 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านสร้างมิ่งมิตรภาพที่ 191 และโรงเรียนบ้านโนนหนองแฝก โดยเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน 32 คน และเด็กที่ไม่มีปัญหาทางการอ่าน 18 คน โดยมีทีมวิจัยที่ประกอบไปด้วย เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ครูและผู้ดูแลเด็ก รวมทั้งสิ้น 13 คน การศึกษาใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการสังเกตในขณะจัดกระบวนการเรียนรู้

ผลการศึกษาเบื้องต้น

ผลการศึกษาข้อมูล ทัศนคติและพฤติกรรมของเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านและไม่มีปัญหาทางการอ่าน พบว่า เด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน 32 คน จะมีทัศนคติต่อการอ่านหนังสือที่เหมือนกัน คือ ไม่ชอบอ่านหนังสือ โดยมีเหตุผลที่ตรงไปตรงมาคือ อ่านไม่ออก เมื่ออ่านไม่ได้ความชอบหรือความสนใจต่อหนังสือจึงไม่มีเลย รวมทั้งการเข้าห้องสมุดก็เกิดขึ้นน้อยมาก จะเข้าห้องสมุดก็ต่อเมื่อ ครูสั่งเท่านั้นแต่อยู่ได้ไม่นานแค่ดูรูปภาพก็ออกมา แต่เบื้องหลังความไม่ชอบหนังสือ เด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน อยากอ่านออก เขียนได้เหมือนกับเด็กคนอื่น ๆ แต่ด้วยวิถีชีวิตและบริบทที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล เช่น ความยากจน การดิ้นรนทำมาหากิน อยู่กับตายายที่อ่านหนังสือไม่ออกหรือมองไม่เห็น หรือบางคนมีปัญหาทางด้านสุขภาพ ซึ่งส่งผลโดยตรงกับทัศนคติและพฤติกรรม ส่วนเด็กที่ไม่มีปัญหาทางการอ่าน 18 คน จะมีทัศนคติที่ตรงข้ามกับเด็กที่อ่านไม่ได้คือชอบอ่านหนังสือ บางคนอยู่กับหนังสือทั้งวัน บางคนแม้ไปน่ายังเอาหนังสือไปด้วย

ในส่วนของผู้ปกครองก็ไม่ต่างกัน คือ ผู้ปกครองเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านจะไม่ชอบอ่านหนังสือ บางคนไม่เคยจับหนังสืออ่านเลยตั้งแต่จบ ป.6 และไม่มีหนังสือในครอบครัวเลย ซึ่งตรงกันข้ามกับผู้ปกครองของเด็กที่อ่านคล่อง คือจะชอบอ่านหนังสือ และเป็นแบบอย่างในการส่งเสริมการอ่าน รวมทั้งมีหนังสือในบ้าน เช่น นิทาน การ์ตูน นิตยสาร หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

สำหรับพฤติกรรมเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน พบว่า เมื่ออยู่ในห้องเรียนมักจะไม่สนใจเรียน ชอบนั่งหลังห้อง เวลาครูสอนจะมองออกนอกหน้าต่าง ชีตเขียนกระดาษไปเรื่อย ไม่มีสมาธิ และไม่กล้าแสดงออก เวลาตอบคำถามครู อ้า ๆ อึ้ง ๆ เมื่อครูให้อ่านหนังสือเด็กจะวิตกกังวล ประหม่า มือ น้ำเสียงสั่น น้ำตาคลอเบ้า ชอบแยกตัวออกจากกลุ่มและจะไปอยู่กับเพื่อนที่อ่านไม่ออกด้วยกัน การทำงานจะเสร็จช้ากว่าเพื่อน ไม่ตั้งใจทำงาน ขาดความกระตือรือร้นในการทำงาน หรือไม่ทำเลย โดยอ้างว่า “เห็ดบ่งเป็น บ่เข้าใจ” (ทำไม่ได้ ไม่เข้าใจ) เวลาครูอธิบายมักไม่เข้าใจ ถามเพื่อน เพื่อนก็ไม่บอก เวลาเข้าห้องเรียนช้ากว่าเพื่อน ถ้ามีการแบ่งกลุ่มเพื่อนจะไม่ยอมรับจะเหลือเฉพาะเด็กที่อ่านไม่ออก

ส่วนเด็กที่อ่านคล่องนั้นจะมีลักษณะที่ตรงกันข้ามเช่นกัน คือ คือมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีความตั้งใจทำงาน เมื่อไม่เข้าใจมักจะถามและกล้าแสดงออก มีสมาธิในการเรียน มีความมั่นใจในตัวเอง เรียนรู้ได้เร็วสามารถทำงานให้แล้วเสร็จในเวลาที่กำหนดและถูกต้อง เมื่อเด็กลาหรือขาดเรียน จะมีการติดตามสอบถามจากเพื่อนและครู เมื่อมีการทำงานหรือแบ่งกลุ่ม เพื่อนมักจะเลือกเป็นหัวหน้า แต่ถ้าครูมอบหมายงานให้ จะเป็นผู้นำในการทำงาน เมื่ออยู่นอกห้องเรียนจะอาสาช่วยครูทำงานในกิจกรรมต่าง ๆ และเมื่ออยู่บ้านเด็กกลุ่มนี้จะมีความรับผิดชอบทั้งงานบ้านและงานการเรียนของตนเอง มีการแบ่งเวลาในการทำงานที่ชัดเจน

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านนั้นแม้จะดูเหมือนไม่สนใจการเรียน ไม่ชอบเรียนไม่ชอบอ่าน แต่ความเป็นจริงแล้วเด็กส่วนใหญ่อยากอ่านออกเขียนได้ แต่เงื่อนไขของครอบครัวไม่เอื้ออำนวย เด็กเหล่านี้ต้องรับผิดชอบภาระในครอบครัว ต้องช่วยพ่อแม่ทำงานจึงแทบไม่มีเวลาสนใจการบ้านเลย บางคนในหน้านาต้องไปนอนนาซึ่งไม่มีไฟฟ้า กว่าจะทำงานเสร็จก็มีดพอดี ทำงานหนักเหน็ดเหนื่อย ไฟฟ้าก็ไม่มี จึงเป็นไปไม่ได้ที่จะให้เด็กอ่านหนังสือหรือทำการบ้าน

วิถีชีวิตและพื้นฐานของครอบครัว พบว่า เด็กที่มีปัญหาในการอ่านเมื่ออยู่บ้านโอกาสในการอ่านหนังสือมีน้อย โดยมีปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ฐานะยากจน ซึ่งหลายคนยากจนมาก เด็กอาศัยอยู่กับ ปู่ย่า ตายาย ตามองไม่ค่อยเห็น บางคนอ่านหนังสือไม่ได้ เด็กไม่รู้จะถามใคร ส่วนพ่อแม่ไปทำงานรับจ้างที่ต่างจังหวัด ถ้าเป็นช่วงทำนาโอกาสที่ผู้ปกครองจะดูการบ้านหรือพาอ่านหนังสือยิ่งน้อย กว่าจะกลับจากทำนาก็มืดค่ำ บางครอบครัวต้องนอนนาให้เด็กอยู่กับคนแก่ที่บ้าน

ในส่วนกลุ่มเด็กที่อ่านคล่องพบว่า ฐานะครอบครัวดีกว่าและไม่ถึงกับยากจน เด็กมีเวลาในการเข้าถึงหนังสือได้มากโดยมีพ่อแม่ให้ความสำคัญของการเรียนมากกว่ากลุ่มเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน

ในการเก็บข้อมูลทัศนคติ พฤติกรรม วิถีชีวิตและพื้นฐานของครอบครัว ทำให้นักวิจัยได้สัมผัสและเรียนรู้เรื่องราวชีวิตของเด็กและครอบครัว เข้าใจสภาพปัญหาของเด็กได้อย่างลึกซึ้ง แท้

ที่จริงแล้วปัญหาในครอบครัวของเด็กมีมากมาย ปัญหาการอ่านเป็นเพียงแค่ส่วนหนึ่งเท่านั้น เช่น ความยากจน เด็กอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายายที่อ่านไม่ออกหรือมองไม่เห็น ครอบครัวที่มีความแตกแยก เด็กเข้ากับเพื่อนไม่ได้ หรือแม้กระทั่งวิถีชีวิตที่ต้องทำมาหากินของผู้ปกครอง นำมาซึ่งความเอื้ออาทร เห็นอกเห็นใจ เข้าใจปัญหาที่แท้จริงของเด็ก ภาพของการมองเด็กไม่มีเพียงแค่การอ่านเท่านั้น แต่ได้ลงลึกถึงรายละเอียดปัญหาต่าง ๆ อย่างรอบด้าน ซึ่งข้อมูลที่สำคัญเหล่านี้ทำให้นักวิจัยปรับเปลี่ยนแนวคิดและมุมมองในการพัฒนาเด็กอย่างสิ้นเชิง

ส่วนรูปแบบในการส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ในกลุ่มเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน แบ่งเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

1. บูรณาการในหลักสูตร โดยใช้เวลาเรียนในชั่วโมงวิชาภาษาไทย โดยครูจะเอาใจใส่เด็กกลุ่มมีปัญหา เน้นการแก้ไขการอ่านผิด ออกเสียงผิด

2. ฝึกอ่านนอกเวลา โดยใช้เวลาหลังเลิกเรียนประมาณ 30 นาที /ครั้ง การอ่านใช้แบบฝึกทักษะการอ่านของกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสร้างมิ่งโคกสำราญ ซึ่งมีทั้งหมด 10 ชุด ในแต่ละแบบฝึกจะมีแบบประเมินการให้คะแนนก่อนและหลังการอ่าน และใช้หนังสือนิทานให้เด็กฝึกอ่านตามความสนใจซึ่งพบว่าการใช้นิทานได้ผลดีมากเพราะมีเนื้อเรื่องและรูปภาพดึงดูดความสนใจของเด็กเป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม**เงื่อนไขสำคัญ**ก่อนฝึกเด็กครูจะต้องได้ศึกษาข้อมูลบริบทชีวิตของเด็กอย่างรอบด้านเพื่อให้เข้าใจถึงที่มาของปัญหาการอ่านของเด็ก ทำให้มีความรู้สึที่ดีต่อกันทั้งครูและนักเรียน รวมทั้งผู้ปกครองด้วยซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ทำให้เด็กมีความใส่ใจ และมีความสุขต่อการเรียนรู้

ทั้งนี้ในการส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ในกลุ่มเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและหนังสือนิทาน พบว่า เด็กกลุ่มนี้มีระดับการเรียนรู้ ความสามารถ ความสนใจ รวมทั้งอารมณ์และพฤติกรรมของเด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน การที่ครูเอาหัวใจที่ได้ร้อยเรียงเรื่องราวและวิถีชีวิตเด็ก ถักทอผ่านการพัฒนาด้านการอ่านได้สร้างมิตรภาพและแรงบันดาลใจให้เด็ก มีกำลังใจที่จะก้าวออกมาสู่โลกการเรียนรู้ร่วมกับคนอื่นอย่างมีความสุข ได้เห็นรอยยิ้ม เสียงหัวเราะของเด็กและผู้ปกครอง เป็นความรู้สึกที่ประทับใจซึ่งไม่เคยมีมาก่อน แม้ผลการพัฒนาเด็กที่เกิดขึ้นจะไม่ได้ตามที่คาดหวังไว้ก็ตาม แต่การที่ทำให้เด็กชักคนก้าวออกมาจากมุมมืดของห้องและร่วมเรียนรู้กับเพื่อนอย่างมีความสุขนั้น ได้สร้างพลัง คุณค่าและความสุขให้กับใครหลาย ๆ คนเป็นอย่างมาก

ส่วนรูปแบบการสร้างชุมชนรักการอ่าน กระบวนการยังไม่ถึงเป็นเพียงแค่การเริ่มต้นเท่านั้น

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาของคณะอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝายวิจัยเพื่อท้องถิ่น พี่เลี้ยงในระดับจังหวัด และที่ปรึกษาโครงการทุกท่านที่เห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยได้สนับสนุนการดำเนินงานอย่างเต็มที่ ทั้งการบริหารจัดการโครงการ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ คอยดูแลกำกับ และส่งเสริมให้การจัดกิจกรรมเป็นไปด้วยความเรียบร้อย เปิดโอกาสให้ทีมวิจัยได้เรียนรู้เรื่องราววิถีชีวิตของเด็กและครอบครัว และที่สำคัญได้ทำให้เด็กที่มีปัญหาทางการอ่านสร้างแรงบันดาลใจ มีกำลังใจที่จะก้าวออกมาสู่โลกการเรียนรู้ร่วมกับคนอื่นอย่างมีความสุข รวมทั้งได้เห็นรอยยิ้ม เสียงหัวเราะของเด็กและผู้ปกครอง เป็นการสร้างการเรียนรู้ที่มีคุณค่า คณะผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง

ท้ายที่สุดนี้คณะผู้วิจัยขอขอบคุณคณะกรรมการสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง และเด็ก ๆ ในโครงการทุกคน ที่ได้สร้างโอกาสและกระบวนการเรียนรู้อันมีคุณค่านี้

คณะผู้วิจัย

กันยายน 2552

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
บทที่ 1. บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของโครงการ	3
คำถามการวิจัย	4
ขอบเขตการดำเนินงาน	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
ความเป็นมาของพื้นที่วิจัย	5
แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
การมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน	15
การพัฒนาด้านการอ่าน	27
ชุมชนรักการอ่าน	29
รูปแบบการส่งเสริมการอ่าน	30
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	52
บทที่ 3 กระบวนการศึกษา	54
การศึกษาสถานการณ์ปัญหา และค้นหาโจทย์การวิจัย	54
การพัฒนาทีมวิจัย	55
การเก็บข้อมูล	58
การคืนข้อมูลเบื้องต้น	60
การศึกษาดูงาน	61
การวางแผนทางแก้ไขปัญหา	62
การทดลองปฏิบัติการ	66
การติดตามประเมินผลของนักวิจัย	67
การคืนข้อมูลผลการดำเนินงาน	67

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 4 ผลการศึกษา	69
ข้อมูลพื้นฐาน เด็กที่มีปัญหาทางการอ่านและไม่มีปัญหาทางการอ่าน	69
-วิธีชีวิต	70
-ทัศนคติ	80
-พฤติกรรม	85
การส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ในกลุ่มเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน	86
-พัฒนาการอ่านโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่าน	87
-นิทานกับการฝึกอ่าน	88
ผลการพัฒนาด้านการอ่านของเด็ก	89
การสร้างชุมชนรักการอ่าน	105
บทเรียนของนักวิจัย	107
 บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย	 111
ผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ	112
บทเรียนของนักวิจัย	115
มุมมองของนักวิจัย	116
ข้อเสนอแนะ	119
 เอกสารอ้างอิง	 120
ภาคผนวก	121
รายชื่อทีมวิจัย	122
ประวัตินักวิจัย	126
แบบประเมินการอ่าน	135

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

ในสมัยโบราณที่ยังไม่มีตัวหนังสือใช้ มนุษย์ได้ใช้วิธีเขียนบันทึกความทรงจำและเรื่องราวต่าง ๆ เป็นรูปภาพไว้ตามฝาผนังในถ้ำ เพื่อเป็นทางออกของอารมณ์ เพื่อเตือนความจำหรือเพื่อบอกเล่าให้ผู้อื่นได้รับรู้ด้วย แสดงถึงความพยายามและความปรารถนาอันแรงกล้าของมนุษย์ ที่จะถ่ายทอดประสบการณ์ของตน จากภาพเขียนตามผนังถ้ำ ได้วิวัฒนาการมาเป็นภาษาเขียนและหนังสือ จนในปัจจุบันนี้หนังสือกลายเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งต่อมนุษย์ จนอาจกล่าวได้ว่าเป็นปัจจัยหนึ่งในการดำรงชีวิต คนที่ไม่รู้หนังสือแม้จะดำรงชีวิตอยู่ได้ก็เป็นชีวิตที่ไม่สมบูรณ์ การอ่านจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการอ่านหนังสือจะทำให้เกิดการพัฒนาความคิด สติปัญญา จริยธรรม ศีลธรรม ละชั่วร้ายปัญญาได้เป็นอย่างดี และรู้จักนำความรู้ที่ได้จากการอ่านมาพัฒนาตนเองทั้งทางด้านสติปัญญาและจิตใจ ผลที่ตามมาก็คือ ทำให้สามารถกระทำตนให้เป็นประโยชน์ แก่สังคม แก่ส่วนรวม สามารถวินิจฉัย ความถูกต้อง เรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างจับใจ ประสบการณ์จากการอ่านทำให้เป็นผู้ที่เข้าใจสถานการณ์ที่เผชิญได้อย่างรวดเร็ว และสามารถแก้ไขเหตุการณ์ได้อย่างทันท่วงที ทำให้เกิดการพัฒนาคูณภาพชีวิต ผู้ที่อ่านมากย่อมจะมีมุมมองและวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและเป็นคนยืดหยุ่น สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมและพัฒนาสังคมได้ ดังนั้นเมื่อทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมนั้นก็ย่อมจะดีไปด้วย เมื่อเกิดปัญหาต่าง ๆ ก็ย่อมจะรู้จักใช้สติปัญญาร่วมกันแก้ปัญหา ก็จะทำให้สังคมนั้นอยู่อย่างมีความสุข ความสำคัญของการอ่าน จึงมีลักษณะเป็นผลต่อเนื่อง คือ เมื่อเริ่มต้นพัฒนาคนแล้ว คนเหล่านี้ก็จะมีศักยภาพเพียงพอในการพัฒนาสังคมของตนให้ไปสู่ความสุขได้อย่างยั่งยืน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตราที่ 24(3) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องและ (6) กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดนโยบายในกลยุทธ์ที่ 3 เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา นั้นมีจุดเน้นประการหนึ่งคือ การแก้ปัญหา การอ่าน เขียน

ส่งเสริมการอ่าน การคิดวิเคราะห์และทักษะการเรียนรู้ โดยกำหนดแผนยุทธศาสตร์พัฒนาคุณภาพ การเรียนการสอนภาษาไทย พ.ศ. 2552-2555 โดยมีจุดเน้นในการแก้ไขปัญหาการอ่านและเขียน ภาษาไทยของนักเรียนเป็นรายบุคคล พัฒนาครูให้สามารถฝึกทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน และ สามารถวิเคราะห์ได้อย่างมีวิจารณญาณ โดยมีเป้าหมายว่าภายในปี 2555 นักเรียนที่จบช่วงชั้นที่ 1 หรือ ป.1- ป.3 ต้องอ่านออกเขียนได้ และจบช่วงชั้นที่ 2 หรือ ป.4-ป.6 ต้องอ่านและเขียนคล่อง โดยต้องมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ภาษาไทยสูงขึ้นกว่าร้อยละ 55 ส่วนนักเรียนที่มีความบกพร่อง ทางการเรียนรู้ ต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพ และร่วมเรียนรู้กับผู้อื่นได้ เนื่องจากที่ผ่านองค์กรเพื่อ ความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา(OECD) ได้รายงานนักเรียนไทยที่มีอายุ 15 ปี ถึงร้อยละ 37 มีความสามารถในการอ่านต่ำมาก ซึ่งส่งผลให้ผลการเรียนในด้านอื่น ๆ ด้อยตามไปด้วย และจากการสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(สพฐ.) ในปีการศึกษา 2549 ก็พบว่า นักเรียนชั้น ป.2 ร้อยละ 12.45 หรือประมาณ 79,358 คนอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ นักเรียน ที่จบชั้น ป.6 ยังอ่านเขียนไม่คล่อง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาบางคนมีปัญหาเรื่องความเข้าใจการ อ่าน และด้อยเรื่องการเขียน

จากข้อมูลข้างต้นสอดคล้องกับผลการศึกษาคำอ่านหนังสือของคนไทยในปัจจุบัน พบ ปัญหาในการสร้างนิสัยรักการอ่านเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติที่ทำการสำรวจสถิติการอ่านของคนไทยในปี 2544 ด้านการใช้เวลาในการอ่านหนังสือ พบตัวเลขที่น่า ตกใจคือ คนไทยอายุตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ใช้เวลาในการอ่านหนังสือ 2.99 นาทีต่อวัน และคนไทยวัย 10-14 ปี อ่านหนังสือน้อยที่สุดใช้เวลาเพียง 1.28-4.43 นาทีต่อวัน จำนวนนี้รวมคนไทยทั้งที่อยู่ใน เมือง นอกเมืองและทุกเพศ และยังสอดคล้องกับผลการสำรวจการอ่านหนังสือล่าสุดของคนไทย เฉลี่ยปีละ 6 บรรทัด

การอ่านหนังสือไม่ออกเขียนไม่ได้ หรืออ่านไม่คล่องเขียนไม่คล่อง ของเด็กนักเรียนทั้งใน ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ยังคงมีอยู่ในทุกชุมชนโดยเฉพาะในชนบท ซึ่งเป็นเรื่องที่น่า เสียดายอย่างยิ่งสำหรับประเทศชาติ ที่เด็กจะกลายเป็น ผู้ใหญ่ซึ่งเป็นกำลังสำคัญของชาติแต่กลับ ไม่มีคุณภาพทางการศึกษา ซึ่งจะส่งผลในการพัฒนาทุก ๆ ด้าน จึงเป็นสิ่งที่ที่มิวิสัยเห็น ความสำคัญอย่างยิ่งและทำอย่างไรจึงจะพัฒนาเด็กกลุ่มนี้ไม่ให้กลายเป็นเด็กชายขอบทาง การศึกษาของสังคม

จากการผลการศึกษา “โครงการชวนกันอ่านหนังสือให้เด็กฟัง” ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ในปี 2550 ที่ผ่านมาก็ได้ศึกษา โดยการอ่านหนังสือให้เด็กฟังในกลุ่มอายุแรกเกิด- 3 ขวบ ได้ส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการในหลาย

ด้านที่น่าสนใจ เช่น เด็ก 2 ขวบสามารถบอกสีได้ 12 สี ซึ่งปกติพัฒนาการนี้จะอยู่ในเด็ก 4-5 ขวบ เด็กสนใจหนังสือจนมีหนังสือเป็นของเล่น และต้องให้ผู้ปกครองอ่านให้ฟังทุกวัน หลายเวลา สามารถบอกภาพต่าง ๆ ที่อยู่ในหนังสือได้ถูกต้อง ซึ่งพัฒนาการของเด็กเหล่านี้ทำให้ผู้ปกครองได้เห็นผลสำเร็จของการอ่านหนังสือให้เด็กฟัง ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก และมีความเชื่อมั่นว่าจะทำให้เด็กที่ผ่านกระบวนการวิจัยจะมีพัฒนาการทางการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ แต่ในขณะเดียวกันก็มีเด็กอีกกลุ่มหนึ่งที่อยู่ในระบบโรงเรียนที่ยังมีปัญหาทางการอ่าน คือ อ่านไม่ออก หรืออ่านไม่คล่อง และเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กที่กำลังจะเริ่มหัดอ่านที่จะต้องสร้างเสริมศักยภาพการเรียนรู้ โดยเฉพาะในด้านการอ่านตั้งแต่ต้น ด้วยเหตุนี้ทีมวิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาในกลุ่มเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านในโรงเรียนประถมศึกษา โดยพื้นที่ในการศึกษาคือ โรงเรียนบ้านสร้างมิ่งมิตรภาพที่ 191 ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร และโรงเรียนบ้านโนนหนองแฝก ตำบลลุมพุก อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร โดยข้อมูลบริบทของพื้นที่ศึกษา มีดังนี้ 1) โรงเรียนบ้านสร้างมิ่งมิตรภาพที่ 191 เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเปิดสอนในระดับอนุบาล 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีจำนวนนักเรียน 283 คน ครู 19 คน 2) โรงเรียนบ้านโนนหนองแฝก เปิดสอนในระดับอนุบาล 1 ถึง ป.6 มีจำนวนนักเรียน 148 คน ครู จำนวน 10 คน

เหตุที่เลือกพื้นที่ดังกล่าว เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ผู้ปกครองที่เคยร่วมปฏิบัติการวิจัยโครงการชวนกันอ่านหนังสือให้เด็กฟัง ได้เริ่มเห็นความสำคัญของการพัฒนาลูกหลานเกี่ยวกับการอ่านหนังสือหรือพัฒนาด้านอื่น ๆ ที่ผู้ปกครองมองว่ามีใช้เป็นหน้าที่ของโรงเรียนแต่ฝ่ายเดียว อีกทั้งโรงเรียนก็รับทราบผลของการวิจัยตามโครงการดังกล่าว จึงมีความประสงค์จะเข้าร่วมโครงการเนื่องจากพบปัญหาการส่งเสริมการเรียนรู้ในกลุ่มเด็กที่อ่านไม่ออกหรืออ่านไม่คล่อง และมีความต้องการแสวงหาวิธีการในการพัฒนาเด็กในกลุ่มนี้ให้เต็มตามศักยภาพ

การศึกษาในครั้งนี้จะศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติและพฤติกรรมของเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน และไม่มีปัญหาทางการอ่านเกี่ยวกับวิถีชีวิตและพื้นฐานของครอบครัว โดยประเด็นนี้เป็นการศึกษาเชิงเปรียบเทียบกลุ่มเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านและไม่มีปัญหาทางการอ่าน และศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในการส่งเสริมการอ่าน และการเรียนรู้ในกลุ่มเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน รวมไปถึงรูปแบบของการสร้างชุมชนรักการอ่าน อันจะเป็นฐานสำคัญของการสร้างวิถีแห่งการเรียนรู้เพื่อเติมปัญญาในชุมชน ซึ่งจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะส่งผลต่อความเป็นชุมชนเข้มแข็งต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมของเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านและไม่มีปัญหาทางการอ่าน
2. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตและพื้นฐานของครอบครัวของเด็กกลุ่มที่มีปัญหาทางการอ่านและไม่มีปัญหาทางการอ่าน
3. เพื่อศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในการส่งเสริมการอ่าน และการเรียนรู้ในกลุ่มเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน
4. เพื่อศึกษารูปแบบการสร้างชุมชนรักการอ่าน

1.3 คำถามการวิจัย

ทัศนคติ พฤติกรรม วิถีชีวิต และพื้นฐานครอบครัวของเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านและไม่มีปัญหาทางการอ่านเป็นอย่างไร รูปแบบที่เหมาะสมในการส่งเสริมการอ่าน และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านเป็นอย่างไร และรูปแบบการสร้างชุมชนรักการอ่านเป็นอย่างไร

1.4 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาในพื้นที่โรงเรียนบ้านสร้างมิ่งมิตรภาพที่ 191 ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์และโรงเรียนบ้านโนนหนองแฝก ตำบลลุมพุก อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ระหว่างเดือน เมษายน 2551- พฤษภาคม 2552

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รูปแบบที่เหมาะสมในการส่งเสริมการอ่าน และการเรียนรู้ในกลุ่มเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน
2. นักเรียนกลุ่มที่มีปัญหาทางการอ่านได้เรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของตน
3. ชุมชนเห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็กในด้านต่าง ๆ
4. เกิดความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวและชุมชน จากกระบวนการเรียนรู้ในการวิจัย

บทที่ 2

ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยตามโครงการนี้ได้ศึกษาทบทวนสภาพทุนเดิมของพื้นที่ และศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการศึกษาที่เน้น พัฒนาระบบการเรียนรู้ของเด็กมีปัญหาทางการอ่าน เพื่อให้ข้อมูลดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อ งานวิจัยในครั้งนี้ โดยนำเสนอในประเด็นต่อไปนี้

1. ความเป็นมาของพื้นที่วิจัย

1.1 ชุมชนในพื้นที่วิจัย

- ชุมชนบ้านสร้างมิ่ง ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี
- ชุมชนบ้านโนนหนองแฝก ตำบลลุมพุก อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัด ยโสธร

1.2 โรงเรียนในพื้นที่วิจัย

- โรงเรียนบ้านสร้างมิ่งมิตรภาพที่ 191
- โรงเรียนบ้านโนนหนองแฝก

2. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

- 2.1 การมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน
- 2.2 การพัฒนาด้านการอ่าน
- 2.3 ชุมชนรักการอ่าน
- 2.4 รูปแบบการส่งเสริมการอ่าน

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 3.1 งานวิจัยโครงการ"ชวนกันอ่านหนังสือให้เด็กฟัง"

1.ความเป็นมาของพื้นที่วิจัย

เมื่อปี 2550 โครงการวิจัยเรื่อง "ชวนกันอ่านหนังสือให้เด็กฟัง" ซึ่งเรา (นายครรชิต จักรสาร พื้นที่ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี และนางภัทรวรรณ จันทศิริ

พื้นที่ตำบลลุมพุก อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร) เป็นหนึ่งในที่มิจัยหลักต่างก็คุ้นเคย และรู้จักกันเป็นอย่างดี จึงปรึกษากันว่าน่าจะสานต่อในเรื่องการส่งเสริมการอ่าน ในพื้นที่เดิมแต่เปลี่ยนกลุ่มเป้าหมาย จากเด็กแรกเกิด-3 ปีและศูนย์เด็กเล็ก เป็นเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านในโรงเรียน ประถมศึกษาอ่านแทน

เป็นเรื่องที่น่าสนใจและท้าทายไม่น้อย ซึ่งเราทั้งคู่เป็นนักวิชาการสาธารณสุขและพยาบาลวิชาชีพ โดยจะต้องร่วมมือกับครู คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองเพื่อพัฒนาเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านทั้งสองพื้นที่ และมีเหตุผลที่สำคัญในการเลือกชุมชนและโรงเรียนคือ ชุมชนนั้นเคยเป็นพื้นที่ศึกษาวิจัยโครงการ“ชวนกันอ่านหนังสือให้เด็กฟัง”และโรงเรียนทั้งสองแห่งต่างก็เป็นเขตพื้นที่รับผิดชอบของเราทั้งคู่ ซึ่งเป็นที่มิจัยหลักของทั้งสองพื้นที่

ในการศึกษา “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้สำหรับเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านในโรงเรียนประถมศึกษา โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน” มีพื้นที่เป้าหมายในการทำวิจัยสองพื้นที่ คือ โรงเรียนบ้านสร้างมิ่งมิตรภาพที่ 191 ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร และโรงเรียนบ้านโนนหนองแฝก ตำบลลุมพุก อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร ข้อมูลพื้นฐานของทั้งสองพื้นที่จึงประกอบด้วยเรื่องราวของชุมชน และข้อมูลของโรงเรียน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ชุมชนพื้นที่วิจัย

จากพื้นฐานการทำโครงการชวนกันอ่านหนังสือให้เด็กฟัง และเหตุผลดังที่ได้กล่าวมาเบื้องต้น ดังนั้นชุมชนพื้นที่วิจัยที่ทำการศึกษามี 2 พื้นที่ ซึ่งมีบริบทและลักษณะที่แตกต่างกัน ดังนี้

ชุมชนบ้านสร้างมิ่ง ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

บ้านสร้างมิ่งเป็นชุมชนเกษตรกรรมที่ทำนาเป็นอาชีพหลัก ประชาชนทุกคนนับถือศาสนาพุทธ มีประเพณีวัฒนธรรมเหมือนกับชาวชนบททั่วๆ ไป ทั่วไปรับจ้างทำๆ ไป จากวิถีชีวิตที่เรียบง่ายเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไป มีการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานที่กรุงเทพฯเมื่อเสร็จฤดูทำนา และแรงงานอีกส่วนหนึ่งจะไปรับจ้างกรีดยางพาราในต่างจังหวัด เด็กจะอาศัยอยู่กับปู่ย่า ตายายหรือญาติพี่น้องและจะส่งเงินมาให้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในด้านการบริโภคมีการซื้อของกินของใช้มากกว่าที่จะหาหรือทำขึ้นเอง อาหารที่บริโภคนิยมซื้อจากรถที่ไปนำของมาขายจากตลาดทั้งแบบสำเร็จและนำไปปรุงเอง

ในเรื่องการศึกษาประมาณ 10 กว่าปีที่ผ่านมา โรงเรียนช่งแอ้อพิทยา ตำบลคำเตย อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ห่างจากบ้านสร้างมิ่งประมาณ 20 กิโลเมตรซึ่งเป็นโรงเรียนเอกชนได้ขึ้นชื่อว่าเป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพทางการศึกษา ชาวตำบลสร้างมิ่งและใกล้เคียงทั้งในอำเภอ

และต่างอำเภอ ต่างก็นำบุตรหลานย้ายไปเรียนที่โรงเรียนช่งแฮ่ทิพยา โดยไม่เกี่ยงเรื่องเงินค่าบำรุง การศึกษาและค่ารถที่นำบุตรหลานไป โดยมีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่อเด็กให้มีคุณภาพทางการศึกษา และไม่ปีปีที่ผ่านมาโรงเรียนเทศบาลเลิงนกทา อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ห่างจากบ้าน สร้างมิ่ง ประมาณ 10 กิโลเมตร ก็มีชื่อเสียงในเรื่องคุณภาพทางการศึกษา ชาวสร้างมิ่งและ ใกล้เคียงก็นำบุตรหลานไปเรียนที่นั่นด้วยเช่นกัน ไม่เพียงแค่ระดับประถมเท่านั้นแม้แต่วระดับ อนุบาลเอง พ่อแม่ผู้ปกครองหลายครอบครัวก็ยังส่งลูกไปโรงเรียนอนุบาลในอำเภอ ที่มีคุณภาพ และชื่อเสียงด้วยเหมือนกัน หวังให้เด็กมีคุณภาพทางการศึกษาและก้าวผ่านวงจรอุปาท “โง่ จน เจ็บ”ของสังคมชนบท

การย้ายบุตรหลานเพื่อเข้าเรียนในสถาบันที่มีชื่อเสียงและคุณภาพ สะท้อนให้เห็น ว่าผู้ปกครองให้ความสำคัญกับการศึกษาของบุตรหลาน โดยไม่เกี่ยงเรื่องเงินขอเพียงบุตรหลานมี คุณภาพทางการศึกษา ดังนั้นเด็กที่เหลือนในโรงเรียนของชุมชนจึงมีเพียงเด็กที่มีฐานะทางครอบครัว ปานกลางและยากจน อีกอย่างคือเด็กที่เรียนดีได้ย้ายไปเกือบหมดคงเหลือเฉพาะเกรดต่ำลงมา เท่านั้น

จะเห็นได้ว่าชุมชนบ้านสร้างมิ่ง โดยพื้นฐานเป็นชุมชนชนบทที่เริ่มมีการ เปลี่ยนแปลงและวิ่งตามกระแสทั้งในเรื่องอาชีพ ชีวิตความเป็นอยู่และเรื่องการศึกษาของบุตร หลาน จึงไม่ใช่เรื่องแปลกอะไรที่ทุก ๆ เข้าจะมีรถวิ่งมารับเด็กนักเรียนในชุมชนไปยังโรงเรียนในที่ ต่าง ๆ ถ้าไม่ไปสัปดาห์

เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาวิจัย จึงได้นำเสนอในรายละเอียดของ ชุมชนสร้างมิ่ง ดังนี้

- สภาพภูมิประเทศ
- ประวัติศาสตร์
- เศรษฐกิจในชุมชนและทรัพยากรธรรมชาติ
- ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- พิธีกรรมความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

สภาพภูมิประเทศ

บ้านสร้างมิ่ง-หนองเชียงโทเป็นหมู่บ้านแฝดซึ่งมีวัดและโรงเรียนแห่งเดียวกัน ตั้งอยู่ในเขตตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ห่างจากอำเภอเลิงนกทา ประมาณ 15 กิโลเมตร สภาพพื้นที่เป็นที่ราบ มีลำห้วยและลำเซบายไหลผ่านทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่ง

เป็นแหล่งน้ำที่สำคัญใช้ทำการเกษตรและเป็นแหล่งหาอาหารของหมู่บ้านต่าง ๆ ในตำบล อาณาเขตทางทิศเหนือติดกับบ้านหนองโสน ตำบลสวาท ทิศใต้ติดกับบ้านโนนชาด ตำบลสร้างมิ่ง ทิศตะวันออกติดกับบ้านท่าลาด ตำบลสร้างมิ่ง และทิศตะวันตกติดกับบ้านกุดเสถียร ตำบลสร้างมิ่ง บ้านสร้างมิ่ง-หนองเชียงโทเป็นหมู่บ้านขนาดประมาณ 312 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งหมด 911 คน

ประวัติศาสตร์

บ้านสร้างมิ่งก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.2453 บ้านเดิมชื่อบ้านโนนชาด ในอดีตกาลบ้านโนนชาดเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ เป็นที่เนินสูงและเป็นที่คับแคบ ต่อมาเมื่อประชากรเพิ่มขึ้น ชาวบ้านจึงได้ปรึกษารื้อกัน โดยการนำของท่านพรหมจันทร์ ไชยมี และนายแง ไกยเกษจึงได้เปลี่ยนแนวความคิดที่ทำเลที่เหมาะสม ส่วนหนึ่งจึงได้อพยพออกจากบ้านโนนชาดประมาณ 2 กิโลเมตรไปทางทิศเหนือ ซึ่งในสมัยนั้นไม่ปรากฏปี พ.ศ. และตั้งชื่อว่าบ้านโนนชีควาย อยู่ต่อมาการกิน การอยู่ การคมนาคม ก็ลำบากจึงย้ายมาอยู่ที่แห่งใหม่ชื่อว่าโนนบ้านเม็ก โนนบ้านเม็กสมัยปู่ย่า ตายายได้เล่าว่าพวกสัตว์ป่า ป่าไผ่นา ๆ พันธุ์มีมากคนนับ โดยเฉพาะตอนกลางคืน พวกผู้ชายแทบจะไม่ได้หลับนอน เพราะมีเสือแอบมากินวัวชาวบ้าน จึงได้พลัดเปลี่ยนเวรกันหลับนอน และยังโรคภัยระบาดหนัก จึงต้องอพยพมาอยู่บ้านวังไฮ ปัจจุบันเรียนว่าบ้านน้ำสร้างหรือบ้านสร้างมิ่งจนถึงปัจจุบัน โดยมีผู้ใหญ่บ้านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันดังนี้

- 1.นายไชยสร แสงแก้ว
- 2.นายทิพนตร พันธุ์เลิศ
- 3.นายบัว วรรณช
- 4.นายตุ่น ทูมมา
- 5.นายหลวง พันธุ์เลิศ
- 6.นายอวัะ แสงแก้ว
- 7.นายสง่า พิลาดง
- 8.นายวันนา บุญทศ คนปัจจุบัน

เศรษฐกิจในชุมชนและทรัพยากรธรรมชาติ

ในอดีตนั้น ปู่ย่า ตายาย เล่าว่าในน้ำมีปลา ในนามีข้าว พืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์ มีชีวิตที่เรียบง่าย ทำนา ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ มีการแลกเปลี่ยนข้าวปลาอาหารมากกว่าการซื้อขาย ปัจจุบันอาชีพหลักยังคงเป็นการทำนา แต่เปลี่ยนไปตามสภาวะที่เน้นเพื่อการขายและเก็บไว้

บริโภคเท่าที่จำเป็น ทำให้วิถีชีวิตของผู้คนเปลี่ยนแปลงไป จากที่เคยอยู่แบบพอเพียงกลับต้องดิ้นรนตามระบบทุนนิยม รายได้ของชุมชนส่วนมากมาจากการขายข้าว แต่เมื่อหักลบกับต้นทุนการผลิต เช่นค่าปุ๋ย ค่าแรงงาน ค่าน้ำมัน ซึ่งนับวันราคายังสูงขึ้นทุกปี ยิ่งทำยิ่งขาดทุนจึงทำให้คนในชุมชนมีภาระหนี้สินทั้ง ธกส. สหกรณ์ กองทุนเงินล้าน หรือเงินกู้ในระบบ หลังจากเสร็จสิ้นฤดูทำนาแรงงานก็อพยพเข้าไปทำงานที่กรุงเทพฯ และให้ลูกหลานอยู่กับปู่ย่า ตายาย หรือญาติพี่น้อง

เมื่อประมาณ 20 ปีก่อนธุรกิจการประกอบโรงสีข้าวในครัวเรือน ทำรายได้ให้กับช่างทำโรงสีในชุมชนมากมายมหาศาล แรกเริ่มมีช่างที่ไปเป็นลูกจ้างทำโรงสีที่อำเภอเล็งนกทา 2-3 คน ประกอบกับโรงสีข้าวในครัวเรือนขายดีมากจึงได้มาร่วมมือกันทำที่หมู่บ้าน ปรากฏว่า โรงสีข้าวขายดีมากจนต้องต่างคนต่างแยกย้ายมาลงทุนทำเอง จนเกิดธุรกิจทำโรงสีข้าวขยายไปทุกหมู่บ้านในตำบล และตำบลใกล้เคียง และเมื่อความต้องการของลูกค้าเริ่มลดลง หลายรายก็เลิกกิจการ ยังคงเหลืออยู่ปัจจุบันเพียงไม่กี่ราย

อาชีพใหม่ที่กำลังเป็นที่นิยมของคนในชุมชนขณะนี้คือ การปลูกยางพารา เพราะเมื่อเปรียบเทียบกับการทำนาแล้ว ขยายยางพาราได้ราคาดีกว่ามากแม้ว่าจะต้องลงทุนมากในช่วงประมาณ 6-7 ปีก็ตาม มีตัวอย่างให้เห็นจากหมู่บ้านใกล้เคียงที่ทำรายได้ให้กับครอบครัวเป็นอย่างดี ประกอบกับหลายครอบครัวมีประสบการณ์ในการกรีดยางจากการไปรับจ้างที่ภาคใต้ เมื่อมีสวนยางพาราใกล้บ้านก็ไม่จำเป็นต้องเคลื่อนย้ายไปมา แต่เมื่อมีการปลูกยางพาราเพิ่มมากขึ้นพื้นที่ป่าไม้ที่เคยเป็นแหล่งอาหาร เช่น เห็ด หน่อไม้ พืชผักต่าง ๆ กลับถูกแผ้วถาง เพื่อเป็นสวนยางพารา

“ลำซาบายและลำห้วย” แหล่งน้ำธรรมชาติเป็นแหล่งหาอาหารและใช้น้ำเพื่อการทำนา เลี้ยงวัว ควายและปลูกพืชผักต่าง ๆ ซึ่งพืชผักต่าง ๆ เหล่านี้จะปลูกไว้บริโภคในครอบครัว และจำหน่ายในชุมชนเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัว

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชุมชนบ้านสร้างมิ่งยังคงมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลาย รอให้คนรุ่นหลังได้สืบทอดต่อไป เช่น พ่อใหญ่บุญเพ็ง ทาระขจัด เป็นหมอสมนไพร เรื่องการจักสานต้องดูที่การเตรียมงานบุญผะเหวดที่วัด มีการแลกเปลี่ยนลายสานประเภทต่าง ๆ เช่น ลายกระติบข้าว ลายหวด ซึ่งผู้มีฝีมือในด้านนี้ได้แก่ พ่อใหญ่กันยา สี่มาเมือง และพ่อใหญ่สี พิมมาลัย หมอนวดแผนโบราณนำโดยพ่อบุญกอง ทาระขจัด มีการรวมกลุ่มเพื่อให้บริการแก่คนทั้งในชุมชนและนอกชุมชน รวมทั้งมีการจัดกิจกรรมนวดเพื่อสุขภาพในงานประเพณีบุญประจำปีวัดในทุกหมู่บ้าน เพื่อเป็นการส่งเสริมการนวดแผนไทย สร้างงานและแหล่งเรียนรู้ในการส่งเสริมสุขภาพในด้านการนวดแผนโบราณ พ่อ

ใหญ่จำพอบัง ทศรักษา หมอสูตรพ้อใหม่ บุญทอง มรรคทายกพ้อสายทอง คำภาละ และผู้ประพันธ์กลอนสรภัญญะพ้อกลอน ทุมมา

พิธีกรรมความเชื่อที่เกี่ยวกับการศึกษา

ประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรม ล้วนเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในชุมชน โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการศึกษาเช่นพิธีไหว้ครู พิธีสู่ขวัญ เป็นการสร้างเสริมคุณค่า ให้กำลังใจ ปลุกฝังจิตสำนึกและพฤติกรรม ไม่ดูหมิ่น เหยียดหยาม รู้จักบุญคุณ กตัญญูต่อบิดามารดา ครูบาอาจารย์ รักถิ่นฐานบ้านเกิด และนิทานพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก เป็นการสร้างจิตสำนึก ความเชื่อ วิธีการทำงาน การดำรงชีวิต ซึ่งสอดแทรกเนื้อหาในนิทาน ปลุกฝังพฤติกรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ให้แก่ลูกหลาน สอนให้เด็กเป็นคนดี

บ้านดอนเชียง หมู่ที่ 8 ตำบลลุมพุก อำเภอคำชะอี จังหวัดยโสธร

บ้านดอนเชียง ตั้งอยู่บนที่ราบ ล้อมรอบด้วยทุ่งนา สภาพภูมิอากาศมีสภาพอากาศที่ร้อน มีสามฤดู คือ ฤดูร้อน ฝนและหนาว สภาพภูมิประเทศ เป็นดินร่วนปนทรายไม่อุ้มน้ำ โดยมีอาณาเขต ทิศเหนือติดกับ บ้านโนนยาง หมู่ที่ 6 ตำบลลุมพุก ทิศใต้ ติดกับ บ้านหนองหาบแห หมู่ที่ 7 ตำบลลุมพุก ทิศตะวันออก ติดกับ บ้านแหล่งแป้น หมู่ที่ 10 ตำบลลุมพุก และทิศตะวันตก ติดกับบ้านลุมพุก หมู่ที่ 2 ตำบลลุมพุก ประชากรจำนวนทั้งสิ้น 874 คน แยกเป็นชายจำนวน 440 คน หญิงจำนวน 434 คน มีจำนวนครัวเรือน 235 ครัวเรือน ประชากรที่อยู่ในวัยศึกษาจากอนุบาลถึงปริญญาตรี จำนวน 91 คน ประชากรส่วนใหญ่เป็นวัยแรงงานที่มีการอพยพแรงงานไปทำงานในเมืองใหญ่ๆ เช่น กรุงเทพฯ พัทยา ภูเก็ต เมืองท่องเที่ยวอื่น ๆ การนับถือศาสนา จำนวน 234 ครัวเรือน นับถือศาสนาพุทธ อีก 1 ครัวเรือน นับถือศาสนาคริสต์ การประกอบอาชีพ อาชีพหลักคือเกษตรกรรม (ทำนา) ร้อยละ 95 ของประชากรทั้งหมดอาชีพเสริมรองลงมาคือ รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 3 รับราชการ/รัฐวิสาหกิจและประกอบธุรกิจส่วนตัว เท่ากันคือ ร้อยละ 1

แหล่งอบายมุข ร้านเกมส์ จำนวน 2 ร้าน เป็นสถานที่ที่ทั้งเด็กวัยรุ่นและวัยเด็กเข้ามาเล่นเกม เล่นพนัน มั่วสุมกันสูบบุหรี่ ดื่มสุรา เป็นที่จับตามองของทางตำรวจว่านอกจากเหล้าและบุหรี่แล้ว ยังมี “อย่างอื่น” อีกหรือไม่ บ่อนไฟและไฮโด เมื่อ 20 ปีที่แล้วบ้านดอนเชียงจะขึ้นชื่อมากที่สุดของอำเภอคำชะอีในเรื่องเขียนพนันไฟและไฮโด มีบ้านเรือนที่ตั้งเป็นบ่อนนับสิบหลัง เรียกได้ว่าเล่นกันเป็นอาชีพ นิยมไปตั้งวงเล่นกันตามร่มไม้ชายป่าชายทุ่ง เวลาตำรวจไปจับก็วิ่งหนีกันกระเจิง ภาพที่นักพนันวิ่งหนีตำรวจก็เป็นภาพที่เห็นจนชินตาเมื่อ 20 ปีก่อน แต่

ปัจจุบันลดลงไปมาก เหลือเพียงบ่อนเดียว แต่เป็นบ่อนเดียวที่ทรงอิทธิพลมีผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก ๆ เยาวชนคนรุ่นหลังพอสมควรทีเดียว

และยังมีวงไก่อชน หลังเลิกตั้งบ่อนไฟโกลกัหันมาเลี้ยงไก่อชน แรก ๆ เลี้ยงไว้จำหน่ายให้ผู้ที่ยืมก็ฟ้าชนไก่อ แล้วการพนันก็เริ่มเข้ามาอีกเช่นเคย ปัจจุบันแม้จะไม่ได้รับอนุญาตจากทางราชการให้เปิดเป็นสนามชนไก่อ แต่ทุกวันอาทิตย์ก็จะมีการตั้งวงชนไก่อในหมู่บ้าน จะเป็นที่รู้จักเฉพาะแวดวงไก่อชนด้วยกัน ไม่ให้เอิกเกริกเสียงดังไปถึงหูตำรวจหรือทางอำเภอ ภาพที่เด็กเยาวชนอุ้มไก่อชนซ้อนรถมอเตอร์ไซด์ไปพนันชนไก่อกัน ก็เป็นภาพที่เห็นบ่อยจนกลายเป็นเรื่องธรรมดาไปสำหรับผู้ใหญ่บางคน

จะเห็นว่าชุมชนบ้านดอนเชียงเป็นชุมชนกึ่งเมือง แม้พื้นฐานจะเป็นชุมชนเกษตรกรรม แต่สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนเป็นปัญหาทางสังคม เช่น อบายมุข ที่มีมาช้านานจนถือเป็นเรื่องปกติของคนทั่วไปในชุมชน

เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาวิจัย จึงได้นำเสนอในรายละเอียดของชุมชนสร้างมิ่งดังนี้

-ประวัติศาสตร์

-ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน

-ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน

ประวัติศาสตร์

เดิมบ้านดอนเชียงตั้งอยู่ที่บ้านเก่า (บ้านฮ้าง ปัจจุบันคือโนนมะหรี) เนื่องจากเกิดภาวะโรคระบาดอย่างหนัก จากการสันนิษฐานคาดว่าจะโรคฝีดาษ ทำให้ชาวบ้านจำนวนมากเสียชีวิต เนื่องด้วยในสมัยนั้นการแพทย์ยังไม่ทันสมัยยังต้องอาศัยหมอยาพื้นบ้าน จึงมีการอพยพย้ายถิ่นฐานดังกล่าวมาตั้งถิ่นฐานใหม่ ณ บ้านดอนเชียง ในปัจจุบันนี้ โดยคำว่าดอนเชียง จากคำเล่าขานของผู้สูงอายุในหมู่บ้านโดยได้รับการเล่าสืบต่อจากปู่ย่าตายายมาเหมือนกันโดยมีสองตำนานคือ

ตำนานที่หนึ่ง ดอนเชียง มาจาก บริเวณที่ตั้งบ้านดอนเชียงในปัจจุบันเป็นที่ดอน มีดอนปู่ตาและดอนเจ้าปู่ซึ่งเป็นสถานที่เคารพสักการะของชาวบ้านดอนเชียง ในบริเวณดอนเจ้าปู่มีเชิงขนาดใหญ่ตั้งอยู่ในบริเวณดังกล่าว จึงมีการเรียกชื่อหมู่บ้านตามวัตถุที่พบว่าดอนเชียง และมีการเรียกชื่อเพี้ยนมาเป็น “ดอนเชียง”

ตำนานที่สอง ดอนเชียง มาจาก บริเวณที่ตั้งบ้านดอนเชียงในปัจจุบันเป็นที่ดอน บริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่รก ประกอบด้วยต้นไม้ใหญ่และมีไม้เลื้อยชนิดหนึ่งอยู่เป็นจำนวน

มาก ชาวบ้านเรียนถามภาษาถิ่นว่า เคียเชียง จึงมีการตั้งชื่อตามหมู่บ้านตามชื่อของไม้เลื้อยชนิดดังกล่าว ว่าดอนเชียง และมีการเรียกชื่อเพี้ยนมาเป็น “ดอนเชียง”

ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน

ในชุมชนบ้านดอนเชียงการทำบุญตามมีประเพณีตามเดือน ที่ยังถือปฏิบัติกันมาตามฮีตสิบสองคองสิบสี่ แต่รูปแบบอาจจะเปลี่ยนไปบ้าง เช่น บุญข้าวจี บุญข้าวสาก บุญคูณลาน บุญผะเหวด บุญสงกรานต์ บุญบั้งไฟ ร่วมกันประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่สำคัญ ๆ ในวันต่าง ๆ ได้แก่ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษาออกพรรษา เป็นต้น

ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน

ตั้งแต่เริ่มตั้งหมู่บ้าน จะพบว่ามีตระกูลหรือนามสกุลดั้งเดิมเพียง 5 ตระกูล คือ

1. นามสกุล ศรีสง่า
2. นามสกุล สุขแสน
3. นามสกุล ชัยภูมิ
4. นามสกุล ไชยนา
5. นามสกุล ขวัญทอง

เมื่อศึกษาผังเครือญาติจะพบว่ามี การสมรสกันของคนทั้ง 5 ตระกูลนี้สลับกันไปมา จะมีคนนอกชุมชนมาเป็นเขยเป็นสะใภ้ก็ในระยะเวลาหลัง ๆ ที่คนวัยแรงงานอพยพออกไปทำงานนอกหมู่บ้าน จึงถือได้ว่าคนในชุมชนบ้านดอนเชียงเป็นเครือญาติเดียวกัน ทั้งญาติสายตรงและญาติเกี่ยวดอง

โรงเรียนที่วิจัย

โรงเรียนประถมศึกษาที่ใช้ในการศึกษาวิจัย มี 2 โรงเรียน และแต่ละโรงเรียนมีบริบท ดังนี้

โรงเรียนบ้านสร้างมิ่งมิตรภาพที่ 191

ความเป็นมาของโรงเรียน

โรงเรียนบ้านสร้างมิ่งมิตรภาพที่ 191 เดิมเป็นโรงเรียนสาขาตำบลลัมผ่อ ซึ่งใช้พื้นที่วัดสว่างวังไฮ ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2468 โดยรองอำมาตย์โทหลวงศักดิ์ รัตนเขต นายอำเภอเมืองยโสธร ดำรงอยู่ได้ด้วยเงินศึกษาพลี จากผู้ปกครองนักเรียนคนละสองบาทต่อปี มีหมู่บ้านเขตบริการ คือ บ้านวังไฮ บ้านสร้างมิ่ง บ้านหนองเชียงโท และบ้านโนนหาด มีนายบอน จันทร์ทอง เป็นครูใหญ่คนแรก ทางราชการได้จัดตั้งเป็นโรงเรียนเอกเทศ เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2471 มีชื่อว่า โรงเรียนประชาบาล

ตำบลส้มผ่อ 4 (วัดสว่างวังไฮ) มีนายสิงห์ บรรลือหาร เป็นครูใหญ่เมื่อ พ.ศ.2518 จังหวัดยโสธรได้เสนอให้โรงเรียนได้รับคัดเลือกเป็นโรงเรียนในโครงการมูลนิธิ การศึกษามิตรภาพไทย – อเมริกัน

19 พฤศจิกายน 2541 นายถาวร สุวรรณพิมพ์ ย้ายมาดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่แทนนายศุภผล แก้วแสน ที่เกษียณอายุราชการ ปัจจุบันตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 3 ตำบลสร้างมิ่ง มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 20 ไร่ 3 งาน 90 ตารางวา เปิดสอนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นโรงเรียนขนาดกลาง

หมู่บ้านในเขตบริการ

โรงเรียนมีหมู่บ้านในเขตบริการที่ต้องรับผิดชอบทั้งสิ้น 3 หมู่บ้าน ได้แก่

- 1.บ้านสร้างมิ่ง หมู่ที่ 1 ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร มีหลังคาเรือนจำนวน 168 หลังคาเรือน ประชากรจำนวน 618 คน
- 2.บ้านโนนชาด หมู่ที่ 3 ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร
- 3.บ้านหนองเชียงโท หมู่ที่ 4 ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

สภาพการจัดการเรียนการสอน

แต่ก่อนการจัดการเรียนการสอนยึดครูเป็นศูนย์กลาง ปัจจุบันชุมชนได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น ภายใต้ทิศทางของสถานศึกษาซึ่งร่วมกันกำหนดโดย คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติสถานศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ปัจจุบันโรงเรียนได้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 (ปรับปรุงฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545) เช่น มีคณะกรรมการสถานศึกษาที่เป็นภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและเป็นที่ปรึกษาตามโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา เช่น การเขียนหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น งานวันเด็ก งานประเพณีสำคัญต่าง ๆ รวมทั้งคอยจัดหา ปรารภชาวบ้าน วิทยากรท้องถิ่นที่มีในชุมชน เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน ผอ.ถาวร สุวรรณพิมพ์ เล่าว่า “แต่ก่อนการเรียนการสอน ยึดครูเป็นศูนย์กลาง นักเรียนเป็นผู้ฟังอย่างเดียว ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลง การเรียนการสอนยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูเป็นผู้คอยให้คำแนะนำ กระตุ้นให้เด็กคิดเอง ทำเอง”

นอกจากนี้โรงเรียนยังการจัดการเรียนการสอนผ่านโทรทัศน์การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ทางช่อง ETV (Education Television) โดยเริ่มใช้ปี 2549 เริ่มเรียนตั้งแต่เวลา 08.30 น.พักเที่ยง 11.30-12.30 น.และเลิกเรียน 14.30 น.สำหรับประถมศึกษาและ 15.30 น. สำหรับมัธยมศึกษา แต่เด็กนักเรียนจะกลับบ้านได้เมื่อถึงเวลา 16.00 น.

โรงเรียนบ้านโนนหนองแฝก

ความเป็นมาของโรงเรียน

โรงเรียนบ้านโนนหนองแฝกตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2498 อาคารเรียนเป็นแบบชั่วคราวหลังคามุงแฝก ต่อมาในปี 2501 จึงได้อาคารเรียนถาวรแบบอาคารไม้ชั้นเดียว 4 ห้องเรียน ตั้งอยู่กึ่งกลางระหว่างบ้านหนองหาบเหและบ้านดอนเชียงทางทิศตะวันออกของหนองน้ำสาธารณะชื่อ “ หนองแฝก ” ซึ่งหนองน้ำนี้ก็อยู่กึ่งกลางระหว่างสองหมู่บ้านนี้เช่นกัน จึงตั้งชื่อโรงเรียนตามชื่อหนองน้ำว่า โรงเรียนบ้านโนนหนองแฝก เพราะหากตั้งตามชื่อหมู่บ้านทั้งสองหมู่บ้านก็จะยาวไป ประกอบทั้งต่างคนก็ต่างจะเอาชื่อหมู่บ้านตนเองขึ้นก่อน จึงมีมติตั้งชื่อตามหนองน้ำดังกล่าว

ที่ตั้ง

โรงเรียนบ้านโนนหนองแฝกอยู่ทางขวามือติดถนนแจ้งสนิท ที่มุ่งหน้าสู่จังหวัดอุบลราชธานี ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอคำเขื่อนแก้ว 2.5 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 21 ไร่ 95 ตารางวา

การบริการ

เปิดการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แต่ปัจจุบันได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวนนักเรียนในปีการศึกษา 2551 จำนวน 136 คน มีครูทั้งหมด 10 คนและนักการภารโรง 1 คน

หมู่บ้านในเขตบริการ

โรงเรียนมีหมู่บ้านในเขตบริการที่ต้องรับผิดชอบทั้งสิ้น 2 หมู่บ้าน ได้แก่

1. บ้านหนองหาบเห หมู่ที่ 7 ตำบลลุมพุก มีหลังคาเรือนจำนวน 168 หลังคาเรือน ประชากรจำนวน 618 คน
2. บ้านดอนเชียง หมู่ที่ 8 ตำบลลุมพุก มีหลังคาเรือนจำนวน 235 หลังคาเรือน ประชากรจำนวน 874 คน

แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นักวิจัยได้ศึกษาค้นคว้าที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัยและนำเสนอตามลำดับ

- 1.การมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน
- 2.การพัฒนาด้านการอ่าน
- 3.ชุมชนรักการอ่าน
- 4.รูปแบบการส่งเสริมการอ่าน

1.การมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน

มีโครงการวิจัยหลายโครงการ ที่เป็นโครงการวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณและวิชาการจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ในความพยายามที่จะอาศัยพื้นฐานโครงสร้างทางสังคม ศักยภาพและทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถพึ่งพาตนเองได้ และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน ซึ่งมีผลงานวิจัยที่น่าสนใจ ดังนี้

“การจัดการแหล่งเรียนรู้ป่าห้วยป้อม สู่หลักสูตรสถานศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กับสถานศึกษาและองค์กรท้องถิ่น”(ดูใน ยอดขวัญ บุญซึ้งและคณะ 2547) ผลการวิจัย พบว่า

- 1.ชุมชนให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมสำรวจแหล่งเรียนรู้ป่าห้วยป้อมได้เป็นอย่างดี
 - 2.ป่าห้วยป้อมมีความหลากหลายทางชีวภาพและค้นพบศักยภาพที่โดดเด่น นำมาจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้เป็นอย่างดี
 - 3.องค์การบริหารส่วนตำบลได้มีการส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณในการปรับปรุงทางเข้า จัดทำสะพานทางเข้าคอนกรีตเสริมเหล็ก จัดทำห้องสุขาและจัดทำบันไดคอนกรีตลงอ่างห้วยป้อมและจัดทำป้ายแหล่งการเรียนรู้ป่าห้วยป้อม
 - 4.แหล่งการเรียนรู้ป่าห้วยป้อมเหมาะสำหรับบรรจุในหลักสูตรสถานศึกษา เชิงบูรณาการในสาระกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
 - 5.นอกจากจะได้แหล่งเรียนรู้ป่าห้วยป้อมแล้วยังได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูในโรงเรียนกับครูภูมิปัญญาชาวบ้าน ได้สานสัมพันธ์กับบุคลากรขององค์กรต่าง ๆ ในการนำภูมิความรู้มาจัดการแหล่งเรียนรู้ป่าห้วยป้อม
 - 6.ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแหล่งเรียนรู้ป่าห้วยป้อม เป็นองค์กรใหม่ที่เกิดขึ้นพร้อมที่จะเป็นแกนหลักรองรับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ป่าห้วยป้อมให้กับสถานศึกษาและนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศในป่าห้วยป้อม
 - 7.หน่วยศึกษาการพัฒนาอนุรักษ์ต้นน้ำแม่สองมีความเหมาะสมที่จะเป็นศูนย์ประสานงานให้กับสถานศึกษาต่าง ๆ ตลอดจนนักท่องเที่ยวที่จะเข้าไปในป่าห้วยป้อม โดยชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแหล่งเรียนรู้ป่าห้วยป้อม เป็นผู้บริหารจัดการและมีภาคีเครือข่าย
- “การศึกษาแนวทางและกระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขึ้นพื้นฐาน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในเขตพื้นที่ราบ ระยะที่ 2” (ดูใน ศรีสมร ใจผูกและคณะ 2547) ผลการวิจัย พบว่า

หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตพื้นที่ราบ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ระยะที่ 1 สามารถนำไปปฏิบัติได้เพียงร้อยละ 70 เท่านั้น ไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้ร้อยละ 30 ในส่วนที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ก็ยังต้องมีการปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติมเป็นบางส่วน เช่น วิสัยทัศน์ พันธกิจ หน่วยสาระการเรียนรู้ตามความต้องการของท้องถิ่นและเวลาเรียน เป็นต้น ซึ่งสามารถสรุปผลการติดตาม ดังนี้

ในด้านกระบวนการเรียนการสอนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สามารถจัดได้ 2 รูปแบบ คือ การจัดการเรียนการสอนโดยครูในโรงเรียนเป็นผู้กำหนดกระบวนการเรียนรู้ทั้งหมดแต่ใช้แหล่งเรียนรู้ และวัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่น และการจัดการเรียนการสอนโดยผู้รู้ในท้องถิ่นร่วมกับครูในโรงเรียน โดยครูและผู้รู้ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการเรียนการสอนร่วมกัน แล้วจึงนำจุดเด่นของแต่ละฝ่ายมาใช้ให้เป็นประโยชน์ เช่น ครูในโรงเรียนสอนด้านเนื้อหาหรือด้านทฤษฎี ผู้รู้สอนทางด้านการลงมือปฏิบัติ เป็นต้น

นักเรียนเกิดผลที่ชัดเจนว่า มีกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความรับผิดชอบใฝ่เรียน ใฝ่รู้ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และมีความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน เกิดความตระหนักว่าการเรียนรู้นั้นสามารถเกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต

“การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียนบ้านจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน” (คูใน ลัดดา ไหวดีและคณะ 2544) ผลการวิจัย พบว่า

ผลการดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ทำให้ได้หลักสูตรที่เกิดการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง ชาวบ้านมีความพึงพอใจ เพราะได้ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมวางแผน ร่วมจัดการเรียนรู้ รวมทั้งร่วมประเมินผลการใช้หลักสูตร ครูมีความตื่นตัว มีการพัฒนาตนเองมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานยังมีข้อบกพร่องอยู่หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการรวบรวมข้อมูล การจัดทำแผนการเรียนรู้ ซึ่งต้องใช้เวลาในการจัดทำมาก

“แนวทางและกระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีมีส่วนร่วมของชุมชน ในเขตชนบทพื้นที่ราบ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย”(คูใน ทศนีย์ คำต๊ะ และคณะ 2546) ผลการวิจัย พบว่า

1.ชุมชนมีความพร้อมทั้งด้านแหล่งการเรียนรู้ ซึ่งพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนด้วย

2.ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนและแหล่งเรียนรู้จากวัดและสถานีนอามัย

3.ครูในโรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมในการจัดการเรียน การสอนมา ยึดตามแนวการศึกษาใหม่ เช่น ยอมรับฟังความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ชุมชน ผู้รู้ในท้องถิ่น จัดการเรียนการสอน และจัดการเรียนการสอนที่ยึดความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น รวมทั้ง พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

4.ได้ข้อกำหนด/คุณลักษณะเฉพาะ/ความคาดหวังของแต่ละชุมชนที่มีต่อนักเรียน เช่น ต้องการให้นักเรียนมีมารยาทแบบไทย รักการออกกำลังกายเพื่อมีสุขภาพที่แข็งแรง ช่วยผู้ปกครอง ทำงานบ้าน เลี้ยงน้อง รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เป็นคนใฝ่เรียนใฝ่รู้ อนุรักษ์เครื่องแต่งกาย อาหาร ภาษาพื้นบ้านและมีมารยาทแบบไทย มีวินัย มีความซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบ มีความประพฤติที่ดีไม่รังแกผู้อื่น และไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นต้น

5.กระบวนการที่ชุมชนเข้ามามีการจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียน เช่น

5.1 การเปิดโอกาส/ การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น/ ความต้องการ / วิธีดำเนินการจัดการเรียนการสอน

5.2 การสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ แหล่งการเรียนรู้ ผู้รู้ในท้องถิ่นและ งบประมาณ

5.3 การสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาและการสร้าง จิตสำนึกการเป็นเจ้าของ ในการจัดการศึกษา ดังนั้นทุกฝ่ายจึงต้องมีความเสียสละและให้ความ ร่วมมือด้วยความเต็มใจ

6. ปัญหา/อุปสรรคที่พบคือ ชุมชนยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของการกระจาย อำนาจ ที่ได้ให้สิทธิ อำนาจและบทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษาแก่ท้องถิ่น ดังนั้นการจัด การศึกษาตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูป จึงต้องแก้ไขปัญหา/อุปสรรค คือให้ความรู้เกี่ยวกับการ กระจายอำนาจ และการจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปก่อนการจัดการศึกษาจึงจะประสบ ความสำเร็จ แนวทาง/แผนการจัดการเรียนการสอนร่วมกันระหว่างชุมชน ผู้รู้ในท้องถิ่น และครูใน โรงเรียน ดังนี้

ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ได้แก่ คุณลักษณะเฉพาะที่เกิดกับผู้เรียน วิธีดำเนินการ แหล่งเรียนรู้ เวลา สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และการวัดผลประเมินผล ทุกฝ่ายได้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน โดยนำจุดเด่นของแต่ละฝ่ายมาใช้ให้เป็น ประโยชน์ โดย ผู้รู้ท้องถิ่นมีความชำนาญในการปฏิบัติมากกว่าครูในโรงเรียน ดังนั้นครูในโรงเรียน จึงต้องเรียนรู้วิธีการสอนของผู้รู้ เพื่อจะได้อธิบายและเตรียมความพร้อมของผู้เรียน ก่อนนำไปสู่ ภาควิชาการปฏิบัติ ผู้รู้ในท้องถิ่นและครูในโรงเรียนได้ทำการตกลง วางแผนการเรียนรู้ เพื่อจัดการเรียน

การสอนร่วมกัน โดยให้ครูในโรงเรียนสอนความรู้พื้นฐานก่อน แล้วจึงให้ผู้เรียนไปเรียนรู้จากประสบการณ์จริงจากผู้รู้ในท้องถิ่น

ดังนั้น แผนการเรียนการสอนที่ร่วมกันจัดทำขึ้น จึงต้องกำหนดเนื้อหาวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนซึ่งต้องยึดความต้องการของแต่ละท้องถิ่น ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ และผู้ทรงความรู้ในท้องถิ่น จึงสามารถจัดได้ 3 รูปแบบ ได้แก่ จัดการเรียนรู้โดยครูในโรงเรียนเป็นผู้กำหนดกระบวนการเรียนรู้ทั้งหมด โดยใช้แหล่งเรียนรู้ วัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่นหรือสื่อการสอนอื่น ๆ ตามความพร้อมของแต่ละท้องถิ่น จัดการเรียนรู้โดยผู้ทรงความรู้ในท้องถิ่นเป็นผู้กำหนดกระบวนการเรียนรู้ทั้งหมด ทั้งกำหนดเนื้อหา เวลาเรียน สถานที่ เวลา สื่อ และการวัดประเมินผล จัดการเรียนรู้โดยผู้ทรงความรู้ในท้องถิ่นร่วมกับครูในโรงเรียน โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการเรียนการสอนซึ่งกันและกัน แล้วจึงวางแผนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยนำจุดเด่นของแต่ละฝ่ายมาใช้ให้เป็นประโยชน์มากที่สุด

สุชาติ จักรพิสุทธิ์ นักวิชาการมหาวิทยาลัยเที่ยงคืน ในบทความมหาวิทยาลัยเที่ยงคืน ลำดับที่ 657 และเผยแพร่บนเว็บไซต์ครั้งแรกเมื่อวันที่ 4 กันยายน 2548 เรื่อง “ปฏิรูปการศึกษาในสังคมไทยชุมชนกับการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา” ดังนี้

"การมีส่วนร่วม" เริ่มเป็นที่รับรู้ของสังคมไทยในห้วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ด้วยกระแสของการเมืองในโลกยุคใหม่ ที่มีทิศทาง De-centralize (กระจายออกจากศูนย์กลาง) และเน้นไปในเรื่องสิทธิของพลเมืองทั้งในฐานะปัจเจกและในฐานะหน่วยทางสังคม กับการเคลื่อนไหวและปฏิบัติการของชุมชนไทย ที่คึกคักขึ้นจากความตื่นตัวต่อปัญหาและนโยบายประชานิยม

เช่นกัน ที่วาทกรรม"การมีส่วนร่วม" ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม 2545 อันระบุว่า ในการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (มาตรา 8) และในกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆมาใช้ และการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันทางสังคมอื่น

ความจริง ก่อนหน้าพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แนวทางการศึกษาไทยก็เริ่มให้ความสนใจต่อแนวทาง "บวร" หรือการประสานความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้แก่เด็กและเยาวชนระหว่าง บ้าน-วัด-โรงเรียน เพียงแต่ยังไม่แพร่หลาย และมีการปฏิบัติต่างๆ กันไปตามความเข้าใจ

อีกทั้งยังมีปัญหาในระดับกระบวนการทัศน์ของโครงสร้างบริหารการศึกษาส่วนบน ที่ยังไม่เข้าใจว่า การมีส่วนร่วมนั้น มีมิติที่มากไปกว่าการให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางความร่วมมือ และความร่วมมือ นั้นมีความหมายแตกต่างจากการมีส่วนร่วมเกือบสิ้นเชิง รวมถึงการมองไม่เห็นลึกซึ้งถึงการ เชื่อมโยงบทบาทของการศึกษาในระบบ กับการศึกษาในระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ที่ เกาะเกี่ยวบูรณาการไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Live long Education)

ตัวอย่างหนึ่งของปัญหาเชิงนโยบายต่อกระบวนการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของสังคม คือ ข้อมูลที่แสดงว่าแม้แต่การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน ที่น่าจะเปิดการลงทุนแก่ภาคเอกชน ก็ กลับมีแนวโน้มลดลง เหลือเพียงร้อยละ 13 และเป็นสัดส่วนที่คงที่มากกว่า 10 ปี โดยมีแนวโน้ม ลดลงอีก สาเหตุเนื่องจากการขยายตัวของระบบการศึกษาโดยรัฐ ที่มีอย่างต่อเนื่อง บนพื้นฐาน แนวคิดที่ว่า รัฐควรดำเนินการจัดการศึกษาเอง จึงมีผลทำให้กฎหมาย ระเบียบและแนวปฏิบัติต่าง ๆ มีลักษณะของการกำกับควบคุมมากกว่าการส่งเสริมสนับสนุน

ในขณะเดียวกัน องค์กรทางสังคมและชุมชนที่จัดการศึกษาเป็นกลุ่มเล็กๆกระจาย กระจายกันอยู่นั้น ก็มีแนวคิด ปรัชญาและเป้าหมายการศึกษาที่แตกต่างไปจากความรู้ความเข้าใจของ ภาครัฐ เนื่องจากเป็นการศึกษาที่เน้นวิถีชีวิตและการปฏิบัติที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมและ ภูมิปัญญาของชุมชน ที่เรียกกันว่ากลุ่ม การศึกษาทางเลือก (Alternative Education) การจัดการ ศึกษาโดยชุมชนเหล่านี้จึงถูกกีดกันออกไปจากระบบการศึกษาไทยมาช้านาน แต่ก็น่ายินดีที่ กระแสการปฏิรูปการศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น เริ่มหันมาให้ความสนใจและเปิดที่ทางแก่การ เชื่อมโยงซึ่งกันและกันมากขึ้น

สำหรับการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครอง ซึ่งถือเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาให้ เยาวชน จากผลการวิจัยด้านครอบครัวในรอบ 30 ปีที่ผ่านมา ยืนยันเสมอมาว่า ความสัมพันธ์ที่ดี และการช่วยเหลือกันระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครองและโรงเรียนในการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก นอกจาก จะทำให้เด็กประสบผลสำเร็จในด้านวิชาการแล้ว ยังมีส่วนช่วยให้เด็กมีพัฒนาการที่สมบูรณ์ ทั้ง ทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม ที่นำไปสู่ความก้าวหน้าในชีวิตอนาคต

เราจึงสรุปได้ว่า การกระจายอำนาจและการบริหารอย่างมีส่วนร่วมในทุกๆระดับ เป็น หลักการสำคัญที่สุดของเป้าหมายตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ไม่ว่าจะเป็นการเปิด กว้างให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน สถาบันทางสังคม ได้มีบทบาทเป็น"หุ้นทางสังคม"และ"หุ้นทาง วัฒนธรรม"ให้แก่การศึกษาทุกระบบ หากแต่ยังหมายรวมถึงการเปิดที่ทางให้ชุมชน สถาบันทาง

สังคม ที่รวมเอาสถาบันครอบครัวไว้ด้วย ได้ปฏิบัติการตรงในการจัดการความรู้และจัดการศึกษา ให้แก่ลูกหลานของเขาเอง รวมถึงการที่สถาบันทางสังคมต่างๆ จะสร้างองค์กรหรือหน่วยงานหรือ สถาบันจัดการศึกษาที่หลากหลายแตกต่างไปจากระบบโรงเรียน ไว้เป็นทางเลือกแก่สังคมไทยด้วย

อย่างไรก็ดี ในที่นี้เราจะมุ่งทำความเข้าใจ การมีส่วนร่วมในมิติที่เป็นไปได้มากที่สุดสำหรับ สถานการณ์ในสังคมไทยปัจจุบัน นั่นคือการมีส่วนร่วมจัดการเรียนรู้ระหว่างครอบครัว ชุมชน และ โรงเรียน ในบริบทของการศึกษาในระบบก่อน

"ชุมชน" กับ "การมีส่วนร่วม"

ชุมชนในยุคปัจจุบัน ไม่ใช่ชุมชนตามความเข้าใจเดิมอีกต่อไป กล่าวคือไม่แต่เป็นชุมชนที่มี ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และอยู่ภายใต้วัฒนธรรมชุดเดียวกันเท่านั้น อีกทั้งไม่ใช่ชุมชนในความหมายที่เป็นหน่วยการปกครองของรัฐ หากแต่เป็นชุมชนแบบใหม่ที่อาจเรียกว่า "ชุมชนโดยเจตนา" หรือ Intentional Community อันหมายถึง ผู้คนจำนวนหนึ่งที่อาจอยู่ในพื้นที่เดียวกันหรือต่างพื้นที่ มารวมกลุ่มกันภายใต้เจตนาที่จะดำเนินกิจกรรมหรือภารกิจอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน มีความสัมพันธ์ กันในระยะเวลาที่ต่อเนื่อง

หากเรามองชุมชนในความหมายใหม่ดังกล่าวนี้ ก็พบว่า กลุ่ม-สมาคมผู้ปกครอง หรือ กลุ่มผู้รู้ท้องถิ่น และภาคีเครือข่ายที่โรงเรียนอาจเชื่อมโยงถึง ก็เป็น"ชุมชน"อย่างหนึ่งนั่นเอง ดังนั้น ชุมชนในกระแสโลกาภิวัตน์จึงอาจลำดับได้ดังนี้

- ชุมชนชนบท > มีวัฒนธรรมเดิม ระบบเครือญาติ ทำการเกษตร พึ่งพา ทรัพยากรธรรมชาติ
 - ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท > วัฒนธรรมผสม ทำการเกษตรรายย่อย / ขยายแรงงาน / และธุรกิจรายย่อย พึ่งเมืองพึ่งธรรมชาติ มีทั้งเครือญาติและกลุ่มความสัมพันธ์ ใหม่
 - ชุมชนเมือง > วัฒนธรรมใหม่ รับจ้างหรือทำธุรกิจ พึ่งพาตลาด กลุ่ม ความสัมพันธ์ใหม่
 - ชุมชนโดยเจตนา > หลากหลาย มีความสัมพันธ์แนบแน่น ทำกิจกรรม / ภารกิจ ร่วมกัน
- เป็นกลุ่มความสัมพันธ์ใหม่ในระยะเวลาหนึ่ง

สำหรับ"การมีส่วนร่วม" เมื่อพิจารณาอย่างรอบด้าน เราจะพบว่ามีความหมายที่แตกต่างอย่างมากกับ"ความร่วมมือ" แต่คนมักสับสนและจัดวางเส้นแบ่งในทางปฏิบัติได้ยาก เพราะความร่วมมือ (Cooperation) นั้นหมายถึง การที่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็น "เจ้าของหรือเจ้าภาพ" งานหรือกิจกรรมนั้น ๆ แล้วขอให้ฝ่ายอื่นๆเข้าร่วม เช่น ขอความร่วมมือด้านทรัพยากร สิ่งของแรงงานหรือเวลาในการทำกิจกรรม ฯลฯ มีลักษณะเกิดขึ้นเป็นครั้ง ๆ ไปไม่มุ่งความต่อเนื่องและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เข้าร่วม แต่มุ่งจะให้กิจกรรมหรืองานนั้นเสร็จตามความต้องการของฝ่ายเจ้าของงาน เช่น

โรงเรียนต้องการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ดีให้เป็นโรงเรียน ISO 14000 ผู้บริหารก็เชิญผู้ปกครองประชุมเพื่อขอความร่วมมือ โดยแจ้งให้ทราบว่า ส่วนของผู้ปกครองจะทำอะไรได้บ้างเพื่อไปสู่ผลลัพธ์ดังกล่าว ความสัมพันธ์แบบนี้ ไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม หากแต่เป็นเพียงความร่วมมือเท่านั้น

แต่ การมีส่วนร่วม (Participation) คือ การที่องค์กรประกอบต่าง ๆ ทั้งครู ผู้เรียน ผู้บริหาร การศึกษา ผู้นำชุมชน หรือสมาชิกชุมชน มาร่วมกันดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยในการดำเนินการนั้นมีลักษณะของกระบวนการ (Process) มีขั้นตอนที่มุ่งหมายจะให้เกิดการเรียนรู้ (Learning) อย่างต่อเนื่อง มีพลวัต (Dynamic) คือมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ มีการแก้ปัญหา การร่วมกันกำหนดแผนงานใหม่ๆ เพื่อสร้างความยั่งยืนในความสัมพันธ์ของทุกฝ่ายที่เข้าร่วม ซึ่งมีความหลากหลายตามความเกี่ยวข้องของกิจกรรมที่จะทำ เช่น

การสร้างหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกันในประเด็นอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน อาจมีภาคีและตัวแทนชุมชนที่เข้าร่วม แตกต่างไปจากกิจกรรมค่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ที่เป็นแค่กิจกรรมทั่วไป เนื่องจากหัวใจสำคัญของการมีส่วนร่วมนั้นคือ การระดมความคิด ซึ่งคือการกระจายอำนาจอย่างหนึ่ง กับความสัมพันธ์ที่เป็นแนวราบ เสมอภาคกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

หลักการและกระบวนการของ "การมีส่วนร่วม" ได้แก่

- การระดมความคิด คือ การคิดค้นและวิเคราะห์ปัญหาร่วมกัน ในลักษณะของการร่วมคิด มิใช่จากฝ่ายหนึ่งฝ่ายเดียว บนพื้นฐานความศรัทธาว่าทุกคนที่เข้ามามีส่วนร่วมนั้นมีศักยภาพ
- การวางแผน คือ นำสิ่งที่ร่วมกันคิดมากำหนดเป็นแผนปฏิบัติการร่วมกัน ด้วยการระดมทรัพยากร

จากทุกฝ่าย (คน สิ่งของ งบประมาณ เวลา ฯลฯ)

- การลงมือทำ คือ การนำแผนงานที่ได้ ไปร่วมกันทำหรือแบ่งงานกันรับผิดชอบเพื่อให้เป็นไปตามแผนหรือเป้าหมายที่วางไว้
- การติดตามประเมินผล คือ ร่วมกันติดตามผลงานที่ทำ และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน ร่วมกันคิดพัฒนาปรับปรุงให้งานดีขึ้น
- การรับประโยชน์ร่วมกัน มีทั้งผลประโยชน์ทางรูปธรรมที่ต้องการให้เกิดตามกิจกรรมที่ทำนั้น และผลประโยชน์โดยอ้อม แต่มีความสำคัญมาก คือ การเรียนรู้จากการร่วมคิดร่วมทำ และความสัมพันธ์ระหว่างภาคีที่พัฒนาไปสู่การมีส่วนร่วมที่สมานฉันท์ เสมอภาค และเอื้ออาทรกันมากขึ้นเป็นลำดับ

เปิดรั้วโรงเรียนสู่การมีส่วนร่วม

พลังของการมีส่วนร่วมจากผู้ปกครองและชุมชน ย่อมให้ผลลัพธ์อันน่าอัศจรรย์ทั้งในแง่การแบ่งเบาภาระงบประมาณ บุคลากร รวมถึงทรัพยากรอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศักยภาพและความรู้จากผู้ที่อยู่นอกรั้วโรงเรียน แต่ที่สำคัญคือ การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ความเข้าใจของโรงเรียนเสียใหม่ ในสิทธิการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาจากทุกภาคส่วน เพื่อโรงเรียนจะเปิดใจกว้างต่อแนวทางที่สร้างสรรค์ยิ่งขึ้น ซึ่งกำลังเป็นแนวโน้มใหญ่ที่เกิดขึ้นในแวดวงการศึกษาทั่วโลกอยู่ในเวลานี้ แล้วจะพบว่า...

บทบาทการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครองนั้น มีได้ตั้งแต่ในระดับปฏิบัติและระดับนโยบาย ในระดับปฏิบัติได้แก่ การเป็นครูร่วมสอน ที่มีสาระสำคัญมากกว่าการเป็นอาสาสมัคร นั้นหมายถึงการที่ผู้ปกครองจะมีส่วนร่วมในการกำหนดบทเรียน และกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับครูในชั้นเรียนของลูก เนื่องจากผู้ปกครองจำนวนไม่น้อยมีประสบการณ์ทั้งทางวิชาการและวิชาชีพ ที่อาจให้ข้อมูลความรู้ ความชำนาญเฉพาะที่มากกว่าตำราเรียน ทั้งนี้ครูร่วมสอนควรจะต้องวางแผนหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การสร้างกิจกรรมหนุนเสริม ไปจนถึงการติดตามประเมินผลร่วมกับครู ซึ่งบทบาทเช่นนี้เกิดขึ้นแล้วอย่างมีประสิทธิภาพในหลายประเทศ เช่น อังกฤษ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น สิงคโปร์

นอกจากนี้ ก็อาจมีบทบาทปฏิบัติในการเยี่ยมบ้าน การช่วยเหลือครอบครัวที่มีปัญหาหรือมีลักษณะพิเศษ รวมถึงอาจมีบทบาทจัดกิจกรรมที่น่าสนใจในวันหยุดให้แก่กลุ่มพ่อแม่หรือเด็ก ตลอดจนการช่วยงานหรือสนับสนุนงานค้นคว้า วิจัย หรืองานห้องสมุดของโรงเรียน

โดยปกติ พ่อแม่ผู้ปกครองจำนวนหนึ่งมักได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ
สมาคมครู / ผู้ปกครองอยู่แล้ว แต่โรงเรียนอาจคิดถึงการมีส่วนร่วมที่มากกว่านี้ นับแต่การเชิญ
ผู้ปกครองให้กว้างขวางขึ้น การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองร่วมคิดตั้งแต่การสร้าง"ธรรมนูญโรงเรียน"
เสียด้วยซ้ำ ตลอดจนการสนับสนุนให้เกิดกลุ่มผู้ปกครองที่ติดตามแผนการพัฒนาคณะอย่างต่อเนื่อง
การสร้างกระบวนการพัฒนา"ผู้นำ"แก่กลุ่มผู้ปกครอง การกระจายอำนาจให้ผู้ปกครองตรวจสอบ
ผลงานของโรงเรียนได้อย่างโปร่งใส ตลอดจนการร่วมเป็นวิทยากร เป็นคณะกรรมการแผนการศึกษา
ต่าง ๆ เป็นต้น แต่ในภาพรวมของสังคมไทย พ่อแม่ผู้ปกครองและประชาชนส่วนใหญ่ ยังไม่รู้
หรือไม่มีสำนึกในเรื่องการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา และแม้แต่ไม่รู้ว่ามี"สิทธิ"ที่จะร้องขอเป็น
คณะกรรมการการศึกษาในระดับต่างๆ ตั้งแต่โรงเรียนไปจนถึงเขตพื้นที่การศึกษา

อย่างไรก็ดี จุดชี้ขาดที่สำคัญยังคงอยู่ที่วิสัยทัศน์ ความเข้าใจของผู้บริหารโรงเรียน
เนื่องจากนี่เป็นกระบวนการที่รื้อถอนความเคยชินเดิมๆลงอย่างสิ้นเชิง แต่หากปฏิบัติได้จริงจาก
น้อยไปสู่มาก ก็จะทำให้ผลกระทบในระดับมวลชนอย่างสำคัญ ที่จะก่อเกิดแบบอย่างและโรงเรียน
พันธุ์ใหม่ ครูพันธุ์ใหม่ ผู้ปกครองพันธุ์ใหม่ นักเรียนพันธุ์ใหม่ ที่นำไปสู่คุณภาพอย่างใหม่
ได้อย่างแน่นอน

ในส่วนบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชน อาจมีได้ดังต่อไปนี้

1.การมีส่วนร่วมเป็นแหล่งเรียนรู้ เนื่องจากโรงเรียนย่อมตั้งอยู่ท่ามกลางชุมชนแบบใดแบบ
หนึ่งทำเลที่ตั้งของชุมชนและความเป็นมาในอดีต เช่น สภาพทางภูมิศาสตร์ หรือประวัติศาสตร์ของ
ชุมชน เช่น การก่อตั้งชุมชน การดำรงอยู่ ความสัมพันธ์กับปัจจัยภายนอก ผลกระทบจากความ
เปลี่ยนแปลง เป็นต้น ล้วนเป็นความรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริงที่จะเสริมสร้างทักษะการคิด และ
ทัศนคติที่เหมาะสมและสำนึกต่อชุมชนแก่เด็กและเยาวชน ได้แก่

* แบบแผนการผลิตของชุมชน โครงสร้างทางระบบเศรษฐกิจ เกษตรกรรม วัฒนธรรม
การเมือง สิ่งแวดล้อม ทัศนคติของคนที่มีต่ออาชีพ เป็นต้น

*วัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งความเชื่อ ค่านิยม ระบบคุณค่า ภูมิปัญญา ของกลุ่มต่าง ๆ
ในชุมชน

*เทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น ประดิษฐ์กรรม นวัตกรรมหรือการคิดค้นด้านการผลิต
ต่าง ๆ ของชุมชน ที่อาจพัฒนาหรือเป็นกรณีศึกษา

*ผู้นำชุมชนหรือผู้รู้ ในชุมชนย่อมมีผู้นำชุมชน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โรงเรียนควรสร้างความสัมพันธ์เพื่อเกื้อหนุนร่วมมือกันต่อไป

2.ด้านการศึกษาทางเลือกหรือหลักสูตรท้องถิ่น เพราะชุมชนมีศักยภาพเต็มที่ ในขณะที่โรงเรียนมักมีข้อจำกัดเรื่องตัวครู หรือบุคลากรในระบบที่จะจัดการศึกษาในหลักสูตรท้องถิ่น รวมถึงขาดแคลนองค์ความรู้ เพราะครูในระบบราชการมีความรู้วิชาการที่เน้นไปในเรื่องหลักสูตรที่รับใช้เศรษฐกิจ-อุตสาหกรรม เมื่อไม่มีตัวบุคคลในระบบที่เหมาะสม โรงเรียนก็มักเพิกเฉยต่อหลักสูตรท้องถิ่นไปเสีย แต่ถ้าหากโรงเรียนปรับเปลี่ยนความคิดใหม่ นำครูชาวบ้านเข้ามาทดแทน ก็จะทำให้หลักสูตรท้องถิ่นมีชีวิตชีวา ปฏิบัติได้ สอดคล้องกับความเป็นจริง ส่วนในเรื่องงบประมาณ วิธีการจัดการเรียนการสอน หรือรายละเอียดต่าง ๆ นั้น ก็จะคลี่คลายได้ ถ้าให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น

3.การมีส่วนร่วมจัดการเรียนการสอนในลักษณะนี้ อาจเป็นไปได้ตั้งแต่การเป็นวิทยากรท้องถิ่น ครูชาวบ้าน สถานประกอบการ แหล่งความรู้ ศูนย์การเรียนรู้ สถาบันทางราชการและธุรกิจเอกชน อบต. วัด ฯลฯ โรงเรียนอาจส่งนักเรียนไปเรียนรู้โดยตรงภายในชุมชน เช่น ไปฝึกงานในสถานประกอบการหรือไปเก็บข้อมูล วิจัย สัมภาษณ์ เรียนรู้ประวัติศาสตร์ชุมชน จากคนเฒ่าคนแก่ หรือแม้แต่การให้กลุ่มผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วมประเมินผลการจัดการศึกษาดังกล่าวนี้นี้ด้วย รวมถึงมีส่วนร่วมวางแผนการศึกษา การออกแบบหลักสูตรที่ต้องใช้องค์ความรู้ของชุมชน เป็นต้น โดยโรงเรียนสามารถประยุกต์ความรู้เข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนในหลักสูตรวิชาต่าง ๆ ซึ่งเป็นไปได้ตั้งแต่การเป็นรหัสวิชา การทำรายงาน โครงการ สติติ portfolio ฯลฯ

4.การมีส่วนร่วมในการจัดการ ซึ่งอาจเป็นกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์ การจัดการโครงการ การรณรงค์ การบริหารหรือจัดหางบประมาณ - ความร่วมมือ การบำเพ็ญประโยชน์ การเข้าร่วมดำเนินงานวาระพิเศษต่างๆ เช่น แผนงานรณรงค์ยาเสพติด โครงการอนุรักษ์พลังงาน เป็นต้น

5.การมีส่วนร่วมในระบบ Whole School Approach (W.S.A) ในสถานศึกษา หมายถึง การจัดระบบบริหารจัดการ การเรียนการสอนทั้งด้านกายภาพ และชีวภาพ ให้เหมาะแก่การเรียนรู้ร่วมกันหรือก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ทั้งภายในสถานศึกษาและจากชุมชน อาทิ การให้ชุมชนร่วมจัดจัดสิ่งแวดล้อม การฝึกอบรมแก่บุคลากร การจัดทำป้ายนิเทศ นิทรรศการ การจัดทำสื่อ เสียงตามสายฯ เป็นต้น

เราอาจคิดถึงกระบวนการมีส่วนร่วมได้อีกมาก หากรู้จักการทำงานร่วมกับชุมชน ชุมชนจะเป็นชุมพลังของโรงเรียนได้ไม่ยาก โดยโรงเรียนจะต้องทำให้การศึกษาข้ามพ้นไปจากห้องเรียนแบบเก่า ด้วยกระบวนการเรียนรู้และการทำกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วม ที่มีลักษณะ

1. มุ่งผลลัพธ์ของการเรียนรู้ (Learning Outcome) ที่นักเรียน ครู ผู้บริหาร ผู้นำชุมชน และภาคีต่าง ๆ จะเกิดความรู้ความเข้าใจในบางเรื่องบางปัญหาร่วมกัน มากกว่ากิจกรรมของการสร้างวัตถุ (เช่น จัดหาถังขยะ การปรับปรุงสวนหย่อม)
2. เน้นการมีส่วนร่วมและบทบาทของชุมชนกับโรงเรียนอย่างเสมอภาค สมานฉันท์ มิใช่กิจกรรมของโรงเรียนฝ่ายเดียวหรือมีชุมชนเข้าร่วมอย่างจำกัดหรือเป็นครั้งคราว
3. มีแนวโน้มของความยั่งยืนในระยะยาว สามารถขยายผลต่อเนื่องไปได้ มิใช่กิจกรรมระยะสั้นที่ทำเสร็จสิ้นไปในช่วงเวลาเฉพาะหน้าเท่านั้น
4. มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กับฐานชีวิตฐานวัฒนธรรมและฐานทรัพยากรของชุมชน
5. เป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงเข้ากับการเรียนการสอนมิได้แยกออกมาต่างหาก
6. เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะสร้างสรรค์ สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน โรงเรียนที่จะดำเนินการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมเช่นนี้ได้ จะต้องทำความรู้จักเข้าใจชุมชน เข้าใจวัฒนธรรม จิตวิญญาณ และศักยภาพของชุมชน

ข้อเสนอเพื่อความร่วมมือร่วมใจ

หากเราเห็นพ้องกันว่าการศึกษาคือเครื่องมือสำคัญที่สุด ของการแก้ปัญหาและเป็นหนทางพัฒนาคุณภาพคน โดยเฉพาะในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ ที่ก่อวิกฤตห้อมล้อมเด็กๆของเราอยู่ ลำพังครูและโรงเรียนย่อมไม่สามารถจะปกป้องและเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางปัญญาได้อย่างเพียงพอ จำเป็นอย่างยิ่งที่ครอบครัว ชุมชน โรงเรียนและสถาบันทางสังคม เช่น วัด รวมถึงหน่วยงานบริหารการศึกษาจะต้องร่วมมือร่วมใจกันเปิดประตูบานใหม่ ดังต่อไปนี้

1. โรงเรียนและหน่วยงานการศึกษา (ในที่นี้เช่นเขตพื้นที่การศึกษา) ระดมการมีส่วนร่วมจากผู้ปกครองและชุมชน จัดทำเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการด้านการเรียนการสอน
2. หน่วยงานการศึกษาควรให้ความสำคัญและสนับสนุนการรวมกลุ่มของผู้ปกครอง ให้เข้ามาทำหน้าที่หรือมีบทบาทจัดการศึกษาในรูปแบบต่างๆ การคิดค้นแผนงานความร่วมมือ โครงการนำร่องเป็นพี่เลี้ยงหรือกลไกการประสานงานชุมชน
3. ควรมีต้นแบบหรือพื้นที่นำร่อง หรือทำการศึกษาวิจัยกรณีศึกษาการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลเจาะลึก เพื่อให้เกิดชุดความรู้การมีส่วนร่วม ที่สามารถเป็นบทเรียนหรือสืบทอดสู่คนรุ่นหลัง

4.ส่งเสริมให้แต่ละเขตพื้นที่การศึกษา มีหน่วยประสานที่เป็นศูนย์กลางและเป็นพี่เลี้ยง ให้คำปรึกษาแก่โรงเรียนในการขยายบทบาทการจัดการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมที่มีมาตรฐาน รวมถึงการสนับสนุนเครือข่ายพ่อแม่ เครือข่ายชุมชนที่มีความพร้อม ให้เข้ามาเป็น"หุ้นส่วน"จัดการศึกษาในเขตพื้นที่นั้น

5.กระทรวงศึกษาธิการ ควรเร่งรัดการออกกฎกระทรวงในส่วนที่เกี่ยวกับคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา และคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และในส่วนคุณสมบัติและการได้มาซึ่งกรรมการ ควรให้มีความยืดหยุ่น และมีสัดส่วนที่ให้พ่อแม่ผู้ปกครอง ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมได้มากขึ้นรวมถึงควรมีการทบทวนและปรับปรุงกฎระเบียบเพื่อเปิดโอกาสให้ทุกฝ่าย

6.รัฐควรวางระบบกลไกและมาตรการ ให้เอกชนและภาคธุรกิจเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาโดยกำหนดสิทธิประโยชน์ แก่กลุ่มฝ่ายต่าง ๆ อย่างชัดเจนและเป็นธรรม ตามที่กำหนดในมาตรา14เพื่อจูงใจให้เกิดการลงทุนทางการศึกษาและการะดมทรัพยากรใหม่ๆ

7.การทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในระดับต่าง ๆ จำเป็นต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันแก่ผู้เกี่ยวข้อง อาทิ

(7.1) ในส่วนของเขตพื้นที่และสถานศึกษา ควรจัดกระบวนการเรียนรู้และให้ความรู้แก่ผู้บริหาร ครู ผู้ปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและความตระหนัก รวมถึงทักษะในการสานสัมพันธ์และการทำงานร่วมกับกลุ่มอันหลากหลาย การรับมือและแนวทางแก้ไขปัญหา โดยกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวต้องเป็นการเรียนรู้ซึ่งกันและกันเพื่อให้รู้จริง ไม่ใช่การฝึกอบรมระยะสั้น ทั้งนี้ อาจใช้กระบวนการต้นแบบเป็นพี่เลี้ยง

(7.2) ในส่วนของพ่อแม่ผู้ปกครอง ชุมชน ต้องจัดการเรียนรู้เพื่อให้เห็นความสำคัญและความจำเป็นในการจัดการศึกษาแก่ลูกหลานของเขาเอง การเข้าใจในบทบาทหน้าที่ และ ระดับของการมีส่วนร่วม ซึ่งอาจดำเนินการโดยการลงมือทำพร้อมไปกับการถอดบทเรียนและการขยายผล (Learning by Doing)

8.จัดการรณรงค์อย่างกว้างขวางผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ รวมทั้งการจัดทำสื่อเผยแพร่และคู่มือต่างๆที่จำเป็นเพื่อเป็นแนวปฏิบัติให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

9.ในระยะเริ่มต้น น่าจะมีคณะกรรมการหรือองค์กรระดับชาติ ที่เป็นกลไกกลางในการรับผิดชอบการส่งเสริม สนับสนุน รวมถึงติดตามผลและสังเคราะห์องค์ความรู้การมีส่วนร่วม เพื่อให้การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาโดยทุกภาคส่วนของสังคมเกิดขึ้นอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยคณะกรรมการดังกล่าว ควรประกอบด้วยตัวแทนจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

2.การพัฒนาด้านการอ่าน

มีรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะด้านการอ่าน ซึ่งน่าสนใจ ดังนี้

“การวิจัยในชั้นเรียนเรื่อง รายงานผลการพัฒนาทักษะการอ่าน เขียน คำที่มีวรรณยุกต์ โดยใช้สื่อประสม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1” (ดูใน ธีญวรรณ เกาโพธิ์ 2547) ผลการวิจัย พบว่าการใช้สื่อประสมพัฒนาทักษะการอ่าน เขียนคำที่มีวรรณยุกต์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านดงคู ได้ผลเป็นที่น่าพอใจคือนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม และผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ชมรมครูปฐมวัยราชบุรี¹ ได้กล่าวถึงพัฒนาการอ่านในเด็กปฐมวัย ที่น่าสนใจดังนี้

การให้เด็กไทยมีพฤติกรรมการรักการอ่านไม่ใช่เรื่องง่าย แต่ก็ไม่ใช่ยากเกินความสามารถของครู พ่อแม่และผู้ปกครอง หากบุคลากรดังกล่าวมีความตั้งใจและร่วมมือกันอย่างจริงจัง สำหรับผู้ปกครองเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการพัฒนาการอ่านและอยู่ในฐานะที่เป็นครูคนแรกในชีวิตเด็ก การเรียนรู้ที่สืบเนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ในระยะแรกของชีวิตนั้นเป็นประสบการณ์ที่สำคัญมาก สิ่งที่ได้รับการหล่อหลอมไว้ตั้งแต่เด็กเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตที่ สืบทอดไปจนถึงการเป็นผู้ใหญ่ ส่วนครูปฐมวัยก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน เป็นผู้ร่วมพัฒนาเด็กไปพร้อมกับผู้ปกครอง การจัดประสบการณ์เพื่อให้เด็กพัฒนาการอ่าน ครูจะต้องมีวิธีและเทคนิคเพื่อให้ นักเรียนได้มีประสบการณ์และขยายประสบการณ์จากประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่

เทคนิคและวิธีการพัฒนาการอ่านในเด็กปฐมวัย

ผู้ปกครองและครูปฐมวัยต้องร่วมมือกันโดยการศึกษาหาความรู้ในเรื่องพัฒนาการเด็ก จิตวิทยา ปรัชญา หลักการและทฤษฎีต่าง ๆ ไม่ใช่การบังคับให้เด็กอ่านให้ได้ตามความต้องการของผู้ใหญ่ ถ้าอ่านไม่ได้ผู้ใหญ่จะเกิดอารมณ์โมโหและลงโทษเด็กโดยไม่รู้ตัว แทนที่เด็กจะรักการอ่าน เด็กกลับเกลียดอย่างไม่รู้ตัว ต้องเข้าใจว่าการอ่านเกี่ยวข้องกับการรับรู้และความสามารถทางสติปัญญา เด็กปฐมวัยไม่สามารถอ่านได้เหมือนเด็กโต ๆ ผู้ใหญ่ควรกระตุ้นให้เด็กอ่านหนังสือจากสภาพแวดล้อม เช่น ป้ายประกาศ ชื่อสินค้า ชื่อร้านค้า ป้ายโฆษณา ฯลฯ ตลอดจนภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน สภาพแวดล้อมเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เด็กมีพัฒนาการทางภาษา เด็กที่มีผู้ใหญ่อ่านหนังสือให้เด็กฟังทุกวัน จะมีพัฒนาการทางภาษาได้เร็วกว่าเด็กที่ไม่เคยมีผู้ใหญ่อ่านหนังสือให้ฟัง

เพราะเด็กที่ได้ฟังนิทานบ่อย ๆ จะทำให้เขาได้เข้าใจความหมายของคำ เด็กเกิดการเรียนรู้จากคำ ประโยคที่พบในชีวิตประจำวันโดยไม่จำเป็นต้องรู้จักตัวอักษรก่อน

เด็กปฐมวัยกับคำ คำนั้นเป็นสัญลักษณ์ที่ไม่มีความหมายในตัวเอง คำที่เกิดจากการลงมือที่ไม่มีความหมายในตัวเอง คำที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติจริงจะทำให้เด็กเข้าใจความหมาย ได้ดี ความหมายนี้ หมายถึง ความสามารถในการนำประสบการณ์เดิมมาเชื่อมโยงสัมพันธ์กับคำที่ปรากฏในภาษาเขียน ขั้นตอนแรกของการอ่าน คือ การที่เด็กได้ตระหนักว่าคำที่ปรากฏใน ภาษาเขียนมีความหมาย และภาษาเขียนสามารถบอกความหมายได้ เด็กจึงจะเข้าใจความหมายนั้นได้ โดยการได้เรียนรู้ภาษาเขียนที่มีความหมายสำหรับเด็กเป็นรายบุคคล ภาษาเขียนมี ความหมาย เมื่อเขาได้ประสบความสำเร็จในการอ่าน คำมีความหมายต่อเด็กแต่ละคน คำที่ใช้ ในชีวิตประจำวันเป็นที่มาของภาษาที่มีความหมาย เด็กเรียนอ่านเพราะการอ่านมีคุณค่า ขอเสนอแนะตัวอย่างการพัฒนาการอ่านให้ครูและผู้ปกครองดำเนินการดังนี้

1.จัดหาหนังสือดี ๆ เหมาะสมกับวัยและความสนใจของเด็ก โดยจัดมุม

หนังสือที่บ้านหรือที่โรงเรียน พาเด็กไปร้านหนังสือหรือห้องสมุด เป็นต้น

2.การแสดงรูปภาพ หรือผลงานการวาดภาพของนักเรียน มีการดูภาพและ

แสดงการ พูดคุยเกี่ยวกับภาพตามที่ผู้วาดระบุไว้

3.งานศิลปะ ให้เด็กเล่าเกี่ยวกับรายละเอียดในภาพ ครูเขียนตามที่เด็กบรรยาย แล้วอ่านให้เด็กฟัง แล้วให้เด็กอ่าน

4.การให้เด็กอ่านจากป้ายข้อตกลงในห้อง ปฏิทิน รายการอาหาร คำขวัญ คำคล้องจอง ชื่อต้นไม้ ป้ายวันเกิดเพื่อน ป้ายรายชื่อนักเรียนในห้อง เนื้อเพลงสั้น ๆ เป็นต้น

5.การจัดหาหนังสือภาพขนาดใหญ่ หรือ Big Book โดยครูนำเรื่องที่จะเล่ามา พูดคุยกับเด็กก่อน เพื่อให้เด็กสนใจและมีความรู้พื้นฐานก่อนฟัง หลังจากนั้นจึงอ่านหนังสือให้เด็ก ฟังทั้งเรื่อง ชี้คำไปด้วยเพื่อให้เด็ก ๆ ค้นเคยกับตัวหนังสือ คำ ข้อความ เมื่อเด็ก ๆ เริ่มคุ้นเคย คุณครูก็ปิดข้อความ ปิดคำ แล้วให้เด็ก ๆ ทาย หรือทำบัตรคำให้เด็ก ๆ ไปหาคำในหนังสือ เป็นต้น

3. ชุมชนรักการอ่าน

การสร้างสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยเป็นเรื่องที่หลายคนกล่าวถึง ซึ่งมีหลายคนที่ได้พูดถึงและน่าสนใจ ดังนี้

“ปัจจุบันยังมีเด็ก ป.3 ที่อ่านหนังสือไม่ออกอีกจำนวน 6-7 หมื่นคนทั่วประเทศ ถ้าเราจะหวังให้คนไทยหันมาอ่านหนังสือคงเป็นเรื่องยาก ดังนั้นสิ่งที่กระทรวงศึกษาธิการต้องทำคือสอนให้เด็กอ่านออกเขียนได้ตั้งแต่ป.1 และต้องผลิตหนังสือดี ๆ ราคาถูก ๆ รวมทั้งต้องช่วยกันทำให้มีการจัดพิมพ์หนังสือในจำนวนที่มากพอจนทำให้ราคาถูกลงได้” (กาญจนา นาคสกุล 2550)

“ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการอ่านต้องทำให้เข้าถึงเยาวชน 18 ปี หรือระดับอุดมศึกษา เพราะจิตวิทยาการอ่านของเด็กแต่ละช่วงวัยมีความแตกต่างกัน ส่วนการพัฒนาคุณภาพการอ่านจะต้องสร้างเทคนิคให้เด็กรู้สึกอยากอ่านหนังสือเอง ไม่ใช่การกำหนดเป็นวาระแห่งชาติหรือการบังคับกัน นอกจากนี้การสร้างห้องสมุดชุมชนควรพิจารณาหนังสือ และสถานที่ที่เหมาะสมกับสภาพชุมชน เพราะที่ผ่านมามีหน่วยงานราชการแห่งหนึ่งทำโครงการห้องสมุด 4 มุมเมือง ใช้งบฯ ถึง 50 ล้านบาท แต่ทำจดหมายถึงตนเพื่อขอรับบริจาคหนังสือ ซึ่งกลายเป็นว่าสร้างห้องสมุดใหญ่โต แต่ไม่มีหนังสือ ขณะเดียวกันคนในชุมชนก็ไม่กล้าเข้าไปใช้บริการเพราะกลัวหาเงินไป” (สุวิทย์ จงสถิตวัฒนา 2550)

“ขณะนี้ปัญหาทางสังคมและการเมืองซับซ้อนมาก เราต้องนำการอ่านหนังสือมาช่วยแก้ปัญหา ซึ่งฟังดูอาจไม่เกี่ยวกัน แต่หากประชาชนมีนิสัยรักการอ่านโดยรู้จักอ่านเอาเรื่อง และเข้าใจปัญหาที่ซับซ้อนก็จะคลี่คลายได้ ดังนั้นเราต้องเร่งสร้างนิสัยรักการอ่านอย่างเร่งด่วน เริ่มจากภาครัฐจะต้องหาหนังสือดี ๆ เข้าห้องสมุดชุมชนให้ได้อย่างน้อย 7-8 หมื่นเล่ม โดยทางบฯจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนฝ่ายการเมืองจะต้องชูนโยบายมาตรการการเงินการคลังเพื่อสังคม อย่าหลงชูแต่นโยบายทางเศรษฐกิจเพราะปัญหาเศรษฐกิจจะคลี่คลายได้เมื่อสังคมดี นอกจากนี้ต้องดูแลการบริหารจัดการหนังสือ โดยเฉพาะหนังสือในห้องสมุดต้องป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน ให้ครอบครัวมาช่วยสร้างนิสัยรักการอ่านตั้งแต่วัยแรกเกิด ต้องทำให้เด็กอ่านหนังสือแล้วรู้สึกสนุก ไม่ใช่การบังคับอ่าน เน้นอ่านวิเคราะห์ อ่านเอาเรื่อง รวมทั้งจัดประกวดการอ่าน และควรสร้างสัญลักษณ์การอ่าน โดยให้ศิลปินมาเป็นต้นแบบการอ่านหนังสือซึ่งการสร้างนิสัยรักการอ่านต้องร่วมมือกันเป็นภาคี” (ประเวศ วะสี 2550)

“การปลูกฝังนิสัยรักการอ่านในเด็กรักการอ่าน เป็นที่ทราบกันดีว่า สังคมไทยไม่ใช่สังคมนักอ่าน สังคมนักเขียน เพราะคนไทยส่วนใหญ่ไม่รักการอ่านและการเขียนหนังสือ ซึ่งเป็นกันทั่ว

ตลอด ตั้งแต่เด็ก ๆ จนถึงบุคลากรมหาวิทยาลัย ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสติปัญญาและการทำงานเป็นอย่างยิ่ง” (นายกา เดิดขุนทด 2540)

โดยสรุป จะเห็นว่า การที่จะทำให้ประชาชนมีนิสัยรักการอ่าน เกิดชุมชนรักการอ่าน จะต้องเริ่มที่ครอบครัวมาช่วยสร้างนิสัยรักการอ่านตั้งแต่วัยแรกเกิด ต้องทำให้เด็กอ่านหนังสือแล้วรู้สึกสนุก และจะต้องมีหนังสือทั้งในบ้านและชุมชน เพื่อสนองความต้องการในการอ่าน แต่ปัญหาที่สำคัญคือ ในชุมชนกลับไม่มีห้องสมุดจะก็ในโรงเรียน ซึ่งห้องสมุดในโรงเรียนหนังสือที่เด็กชอบเพื่อส่งเสริมการอ่าน เช่นหนังสือการ์ตูน นิทานค่อนข้างน้อยไม่เพียงพอ ดังนั้นห้องสมุดในชุมชนจึงต้องมีและเป็นแหล่งที่ส่งเสริมให้เด็กรักการอ่านรวมทั้งสร้างชุมชนรักการอ่าน

4. รูปแบบการส่งเสริมการอ่าน

รูปแบบการส่งเสริมการอ่าน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ศึกษาวิจัยและพัฒนาการส่งเสริมการอ่านในเด็ก โดยได้เน้นในเด็กกลุ่มอายุถึงเด็กปฐมวัย โดยใช้หนังสือเป็นสื่อ มีรายละเอียดที่น่าสนใจที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการอ่าน มีดังนี้

1. การส่งเสริมนิสัยรักหนังสือในเด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี
2. กระบวนการใช้หนังสือเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย 0-3 ปี โครงการหนังสือเล่มแรก Book start
3. รูปแบบการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในเด็กอายุ 3-4 ปี โดยพ่อแม่ ผู้ดูแลเด็ก
4. กระบวนการให้ความรู้พ่อแม่ในการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยผ่านกิจกรรม

ส่งเสริมการอ่าน

1. การส่งเสริมนิสัยรักหนังสือในเด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี

ชุดหนังสือเล่มแรก(Book start) ประกอบด้วย คู่มือพ่อแม่ “หนูชอบหนังสือ” หนังสือภาพ “น้องหมีเล่นกับพ่อ” หนังสือคำกลอน “แมงมุมลาย” และตุ๊กตาช้างทำจากผ้าที่นุ่มมือ ถือเป็นสื่อ กลยุทธ์และกระบวนการที่สำคัญในการทำโครงการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการส่งเสริมนิสัยรักหนังสือในเด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี โดยพ่อแม่/ผู้ดูแลเด็ก ที่มุ่งเน้นให้พ่อแม่/ผู้ดูแลเด็ก ทุกคนเห็นความสำคัญของการอ่านหนังสือให้ลูกฟัง ตั้งแต่อายุได้ 6-9 เดือน

กระบวนการดำเนินงานตั้งอยู่บนพื้นฐานของความคิดและการปฏิบัติที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่และสังคมไทยที่มีข้อจำกัดเฉพาะแต่ละพื้นที่ แต่ความมุ่งมั่นที่ตั้งใจจริงของผู้รับผิดชอบในทุกระดับ ทำให้การดำเนินงานสำเร็จได้อย่างรวดเร็วและงดงามโดยวัดจาก “ความสุข” ของคนทำงาน ความกระตือรือร้นของ “พ่อแม่” สำคัญยิ่งคือ “เด็ก” ได้รับประโยชน์

โดยตรงไม่ว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ “พร้อมพร้อม” หรือเด็กที่อยู่ในสภาวะที่ “พร้อม” หากแต่ “หนังสือเล่มแรก” ได้แสดงภาพความสำเร็จที่ชัดเจน คือ เมื่อพ่อแม่/ผู้เลี้ยงดู “อ่านหนังสือ” เด็กทุกคนได้รับความรัก ความอบอุ่น และการพูดคุยผ่าน “หนังสือเล่มแรก” ด้วย เพราะพ่อแม่/ผู้เลี้ยงดู ทุกคนต่างตระหนักรู้ว่า

1. ชุดหนังสือเล่มแรก(Book start) คือกระบวนการสำคัญที่ทำให้พ่อแม่ลูกมีความสุขร่วมกัน โดยมีหนังสือเป็นสื่อกลาง ไม่มีการเร่งรัดการเรียนรู้ที่สร้างความกดดันให้เกิดขึ้นกับพ่อแม่ลูก

2. ชุดหนังสือเล่มแรก(Book start) ที่พ่อแม่ได้รับโดยตรงและมีการแนะนำเป็นรายบุคคล เพื่อสร้างความเข้าใจให้พ่อแม่ตระหนักรู้ถึงความสำคัญของหนังสือภาพกับเด็กเล็ก นำสู่การสนับสนุนและจัดประกายให้พ่อแม่ลูก สร้างความสุขในครอบครัวร่วมกัน โดยมีหนังสือภาพและตุ๊กตาผ้าเป็นสื่อกลาง ด้วยเพราะเด็กทุกคนต้องการอ้อมกอดอันอบอุ่น และการพูดคุยอย่างอ่อนโยน เพื่อพัฒนาการด้านภาษา และด้านจิตใจ เฉกเช่นเดียวกับที่อาหารมีความสำคัญต่อพัฒนาการทางกายของเด็ก

ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างพ่อแม่/ผู้เลี้ยงดู กับเด็กทั้งระหว่างและหลังการใช้หนังสือกับเด็ก

1. พ่อแม่ลูกมีวินัยในการอ่านมากขึ้น
2. พ่อแม่ใช้ชุดหนังสือในโครงการหนังสือเล่มแรกเป็นสื่อและเครื่องมือที่สำคัญในการตั้งประเด็นพูดคุยกับเด็ก
3. พ่อแม่ใช้หนังสือเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาเด็ก
4. พ่อแม่ใช้คำคล้องจองและคำในหนังสือเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาทางด้านภาษาในเด็ก
5. พ่อแม่และสมาชิกในครอบครัว มีทัศนคติที่ดีต่อการอ่านและเห็นความสำคัญของการใช้หนังสือเป็นสื่อ ในการส่งเสริมนิสัยรักหนังสือในเด็ก นำสู่การพัฒนาของเด็กที่เกิดขึ้นอย่างเด่นชัดและแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับหนังสือ
6. เกิดความสุข ความผูกพันรักใคร่ในหมู่สมาชิกในครอบครัวมากขึ้น เพราะมีกิจกรรมที่ทุกคนมีส่วนร่วมคือ “อ่านหนังสือให้เด็กฟัง”
7. เด็กมีพัฒนาการด้านอื่นดีตามไปด้วย

- พัฒนาการด้านร่างกาย : เด็กได้เคลื่อนไหวจากกิจกรรมต่อเนื่องจากการอ่าน
- พัฒนาการด้านอารมณ์ : เมื่อแม่อ่าน เด็กจะตั้งใจฟังและยิ้มอย่างมีความสุข และบางครั้งเด็กจะดูหนังสือเองและร้องเพลงคนเดียว
- พัฒนาด้านจิตใจ : บ่อยครั้งที่เด็ก ๆ มีหนังสือเป็นเพื่อน

8.พ่อแม่บางรายอ่านหนังสือไม่ออก ได้โอกาสในการเรียนรู้เรื่องราวในหนังสือไปพร้อม ๆ กับเด็ก โดยการดูภาพ

9.พ่อแม่และสมาชิกในครอบครัวทุกคน เห็นพ้องต้องกันว่า หนังสือเป็นสื่อสร้างความผูกพันในครอบครัวให้ดีขึ้น และทุกคนเกิดความเข้าใจและเชื่อว่าการส่งเสริมพฤติกรรมอ่านหนังสือของเด็กสามารถเริ่มได้ตั้งแต่ขวบปีแรก ไม่ใช่เมื่อเด็กเข้าโรงเรียน

10.ครอบครัวให้ความสนใจในการใช้หนังสือเป็นสื่อและเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาเด็ก มีการจัดซื้อและจัดหาหนังสือเพิ่มเติมให้เด็กมากขึ้น

2.กระบวนการใช้หนังสือเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย 0-3 ปี โครงการหนังสือเล่มแรก Book start

พ่อแม่ในโครงการหนังสือเล่มแรก Book start ส่วนใหญ่ไม่ใช่นักวิชาการ แต่มีวิธีการในการอ่านหนังสือให้ลูกฟังอย่างน่าสนใจ หลากหลายวิธี แต่อยู่ในวิถีเดียวกันคือความรักลูก เมื่อได้เครื่องมือที่ดีคือ หนังสือ ความรัก ความสัมพันธ์และความอบอุ่นระหว่าง พ่อ แม่ ลูก จึงเกิดขึ้นอย่างน่าอัศจรรย์

ในเวลา 3 ปี ที่พ่อแม่ลูกใน 106 ครอบครัวที่เข้าร่วมในโครงการหนังสือเล่มแรกมีวินัยในการอ่านหนังสือมากขึ้น มีการใช้เวลาในการอ่านหนังสือกับลูกอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำ อีกทั้งยังใช้หนังสือเป็นแนวทางในการเล่นกับลูก หลังการอ่านหนังสือมีความสนุกสนานบันเทิง และทำให้ลูกสนใจหนังสือมากยิ่งขึ้น นำสู่การสร้างสัมพันธ์ภาพที่อบอุ่น และแนบเนียนยิ่งขึ้นระหว่างพ่อแม่ลูก ถือเป็นฐานแห่งการสร้างความปลอดภัยที่อบอุ่น เมื่อ พ่อ แม่ ลูกรู้จักหนังสือ รู้ถึงวิธีการและกระบวนการใช้หนังสือที่หลากหลาย แม่มีทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน และเห็นความสำคัญของการใช้หนังสือเป็นสื่อ ในการส่งเสริมนิสัยรักหนังสือในลูก นำสู่การพัฒนาของลูกที่เกิดขึ้นอย่างเด่นชัด และแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง **“เด็กกับหนังสือ”** เมื่อเด็กโยเยงอแง แม่จะนำหนังสือมาเป็นตัวดึงอารมณ์และความสนใจของเด็กซึ่งก็ได้ผลทุกครั้ง ที่สำคัญยิ่งคือเด็กมีพัฒนาการด้านอื่น ๆ ดีขึ้นตามไปด้วย ทั้งพัฒนาการทางร่างกายที่เด็กได้เคลื่อนไหวจาก

กิจกรรมต่อเนื่องจากการอ่าน พัฒนาการทางอารมณ์เมื่อแม่อ่านเด็กจะตั้งใจฟังและยิ้มอย่างมีความสุข บางครั้งเด็กอ่านหนังสือเอง และร้องเพลงคนเดียว พัฒนาการทางจิตใจบ่อยครั้งที่เด็ก ๆ มี “หนังสือ” เป็นเพื่อน

รูปแบบการใช้หนังสือของแม่

1. การอ่านหนังสือให้ลูกฟัง

ถือเป็นกระบวนการที่พ่อแม่ได้ใช้หนังสือเป็นเครื่องมือสื่อถึงลูก ด้วยแนวคิดของนักเขียนเรื่องและภาพที่น่าสนใจของนักวาดภาพประกอบหนังสือเป็น “ผู้ช่วย” ที่สำคัญด้วยความเชื่อมั่นว่า การอ่านหนังสือให้ลูกฟังทุกวัน ลูกจะซึมซับภาษาจากเนื้อเรื่องผ่านความสัมพันธ์ที่รักใคร่และอบอุ่นระหว่างพ่อแม่ลูกได้เป็นอย่างดี ซึ่งในสถานการณ์เช่นนี้ความรักของแม่จะก่อให้เกิดการเชื่อมโยงเข้าสู่ความสนุกสนาน ตื่นเต้น และการสร้างจินตนาการอันเป็นรากฐานของชีวิต ลูกจะให้ความสนใจอย่างมาก เมื่อพ่อแม่อ่านซ้ำ ๆ ซักถ้อยซ้ำคำ พุดย่า ๆ ซ้ำ ๆ และทวนในส่วนที่เรารู้สึกเพื่อให้ลูกเกิดจินตนาการตามเนื้อเรื่องและภาพประกอบ สิ่งที่พ่อแม่ทุกคนพึงตระหนักคือ การอ่านหนังสือให้ลูกฟังนั้นมิใช่เพียงเป้าหมายแค่การอ่านเรื่องราวให้จบลงเพียงเท่านั้น

2. การเล่าเรื่องจากหนังสือ และเล่าปากเปล่า

ในกรณีที่พ่อแม่อ่านหนังสือให้ลูกฟังจน พ่อ แม่ และลูกจำขึ้นใจแล้วแต่ลูกยังคงแสดงความต้องการในหนังสือเล่มเดิม พ่อแม่จึงเปลี่ยนจากการอ่านหนังสือให้ลูกฟังมาเป็นการเล่าเรื่องจากหนังสือ ซึ่งการเล่าถือเป็นศิลปะการถ่ายทอดที่สืบทอดมายาวนาน และยังเป็นสิ่งบันเทิงที่ผู้คนทั่วโลกยังคงต้องการ และมีประโยชน์เชิงวิชาการมากมาย สุดท้ายการเล่าจะนำไปสู่การส่งเสริมให้เด็กเกิดจินตนาการ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

3. การเล่า หรือการอ่าน โดยใช้อุปกรณ์ประกอบ

มีพ่อแม่หลายคนที่ใช้วิธีการนำตุ๊กตาช้างผ้าหรือตุ๊กตาอื่น ๆ รวมทั้งถุงมือ หุ่นมือ หุ่นกระดาษ และการพับ การวาด การระบายสี มาเป็นองค์ประกอบในการเล่าเพื่อสร้างความสนใจ และต่อยอดความคิดของเด็กได้เป็นอย่างดี ที่น่าสนใจคือ การเล่าเรื่อง หรืออ่านหนังสือให้ลูกฟัง โดยการใช่วางกายของพ่อแม่ ลูก เป็นส่วนประกอบในการเล่า เช่น ทำมือเป็นหมา ไก่ เป็ด งู และอื่น ๆ อีกมากมายประกอบการเล่าเรื่อง จากหนังสือที่มีเนื้อเรื่อง และดำเนินเรื่องโดยตัวละครที่เป็นสัตว์

กระบวนการที่ทำให้พ่อแม่ลูกสนุกกับโลกหนังสือ

1. พ่อแม่พูดคุยกับลูกถึงรายละเอียดของภาพในหน้าปกหนังสือ ซึ่งถือเป็นขั้นตอนแรกที่เมื่อทุกคนเริ่มจับหนังสือควรจะดูรายละเอียด จากหน้าปกหนังสือก่อน ดูชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง พ่อแม่ควรตั้งคำถามเพื่อทดสอบการตอบสนองของลูกต่อรูปภาพที่เห็น อีกทั้งยังเป็นการสร้างสัมพันธไมตรีที่ดีกับลูกไปพร้อมกัน พ่อแม่พึงรู้ตลอดเวลาว่าบางคำถามที่พ่อแม่ถามแล้วลูกไม่ตอบสนอง ควรเปลี่ยนคำถามให้ง่ายต่อการตอบ และควรช่วยลูกด้วยการตั้งคำถามที่ได้รับการตอบสนองด้วยการพยักหน้า สายหน้า หรือหัวเราะ สถานการณ์เช่นนี้ลูกจะรู้สึกผ่อนคลายไม่เครียดและสนใจที่จะฟังต่อ

2. พ่อแม่ใช้นิ้วชี้ชื่อเรื่องและชื่อผู้แต่ง พร้อมกับอ่านและอธิบายส่วนประกอบของภาพไปด้วย เพื่อให้ลูกได้สัมผัสว่าหนังสือทุกเรื่อง ทุกเล่มที่หน้าปกจะมีภาพที่ทำให้คาดเดา ถึงเนื้อเรื่องในเล่มได้ และนอกจากภาพหน้าปกแล้ว หนังสือทุกเล่มจะมีชื่อหนังสือ และชื่อผู้แต่งหนังสือเล่มนั้นเสมอ นอกจากนี้ยังทำให้ลูกได้สังเกตเห็นว่า การเขียน และการอ่านนั้นเริ่มต้นจากซ้ายไปขวา

3. พ่อแม่เปิดหน้าแรกหรือแผ่นที่ 1 ของหนังสือ พร้อมกับพูดคุยกับลูกถึงรูปภาพที่เห็นพร้อมกัน และตั้งคำถามให้ลูกคาดเดาถึงเหตุการณ์ในหน้าต่อไป อ่านหัวข้อเรื่อง และผู้แต่งที่อยู่ด้านปกในแผ่นที่ 1 อีกครั้ง อนึ่งการพลิกเปิดหน้าหนังสือของพ่อแม่จะทำให้ลูกสังเกตและจำว่าการเปิดหนังสือจะพลิกจากขวาไปซ้าย

4. เปิดหน้าที่ 2 พร้อมกับตั้งประเด็นในการพูดคุยเกี่ยวกับภาพเช่นเดิม แล้วจึงใช้นิ้วชี้ไปตามคำขณะที่อ่าน ในการอ่าน พ่อแม่ควรอ่านแบบมีอารมณ์ร่วม ด้วยการทำน้ำเสียงกับอารมณ์ของคำในเนื้อเรื่อง การทำเช่นนี้จะทำให้ลูกเข้าใจความหมายของตัวอักษรหรือคำที่เขียน ลูกจะได้ความรู้สึกถึงอรรถรสของภาษา เข้าใจและเห็นความสำคัญของภาษาอย่างเป็นองค์รวม นั่นคือกระบวนการเรียนรู้ภาษาจากภาพผ่านการออกเสียงของพ่อแม่ ผู้คำเขียนในหนังสือที่สื่อความหมายเดียวกันกับภาพที่ปรากฏอยู่ในหน้าหนังสือ

5. พ่อแม่ควรคำนึงถึงช่วงระยะเวลาการอ่าน โดยเฉพาะในช่วงที่พ่อแม่แทรกด้วยการตั้งคำถาม ต้องพึงระวังว่าไม่ควรตั้งคำถาม หรืออธิบายภาพมากเกินไปในการอ่านครั้งแรก เพราะลูกอาจจะเกิดความเบื่อกับการใช้เวลาในการอ่านนานเกินไป และการอ่านครั้งแรกลูกจะใจจดใจจ่ออยู่ที่เนื้อเรื่องทั้งหมด ดังนั้นการอ่านจึงควรให้ลูกติดตามได้ตั้งแต่เริ่มต้นเห็นการดำเนินเรื่อง จนเรื่องเริ่มคลี่คลายและจบลงจึงไม่ควรมีการแบ่งอ่าน เช่น วันนี้อ่านให้ฟังเพียงครึ่งเรื่อง ที่เหลือคอยติดตามในวันรุ่งขึ้น

6. ขณะที่อ่านหนังสือกับลูกพ่อแม่ควรมีความสดชื่น กระตือรือร้น อ่านอย่างมีอารมณ์และอารมณ์ไปตามท้องเรื่อง เมื่ออ่านรอบแรกจบ ควรมีการซักถามพูดคุยเล็กน้อย แล้วอ่านซ้ำอีกครั้ง พร้อมทั้งกระตุ้นให้ลูกมีความรู้สึกต้องการอ่านร่วม หรืออ่านไปพร้อมกับพ่อแม่ ทุกครั้งที่อ่านไม่ควรลืมนำนิ้วชี้ไปตามตัวหนังสือ

7. หลังจากอ่านหนังสือแต่ละครั้ง พ่อแม่ควรรหากิจกรรมมาทำกับลูกอย่างหลากหลายไม่ซ้ำกัน ควรเป็นกิจกรรมง่าย ๆ เพราะจะทำให้ลูกไม่เบื่อกับการฟัง หรือการอ่านนิทาน ทำให้อ่านร่วมกันกับพ่อแม่ได้เป็นอย่างดี จนในที่สุดลูกก็จะคุ้นเคยถึงขั้นอ่านด้วยตนเอง หรืออ่านร่วมกับพ่อแม่

3.รูปแบบการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในเด็กอายุ 3-4 ปี โดยพ่อแม่ ผู้ดูแลเด็ก

หนังสือ..สื่อสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กวัย 3-4 ปี

ช่วงแรกเกิดถึง 5 ปี เป็นช่วงวัยทองของชีวิตคนที่มีพัฒนาการสูงมากในทุกด้าน นั้นหมายถึง ถ้าเด็กในวัยนี้ได้รับการเลี้ยงดูที่ดี ได้รับการดูแลเอาใจใส่ และกระตุ้นให้เกิดพัฒนาการอย่างเต็มตามศักยภาพของวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ การได้รับการกระตุ้นให้เกิดพัฒนาการทางสมอง เพราะถ้าพ่อแม่ละเลย เมื่อพ้นวัยนี้แล้วโอกาสทองเช่นนี้จะไม่หวนกลับมาอีก

พ่อแม่ ร้อยละ 84.62 ประเมินว่าเมื่อเทียบกับเด็กคนอื่น ๆ ในชุมชนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการฯ แล้วเห็นได้ชัดว่าลูกของตนมีพัฒนาการเร็ว และดีกว่าเด็กในวัยเดียวกันใน ขณะที่พ่อแม่ ร้อยละ 15.38 ประเมินว่าลูกของตนมีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย

พัฒนาการด้านร่างกาย

หนังสือนิทานภาพ เช่น **น้องหมีเล่นกับพ่อ** ยังคงเป็นหนังสือเล่มโปรดของเด็กแม้จะผ่านมาถึง 3 ปีแต่เด็ก ๆ ยังคงขอให้พ่อแม่เล่นโยกเยก ชีม้า เล่นรถไฟ และอุ้มสูงลิบเหมือนที่พ่อหมีเล่นกับลูกหมี เล่นรึมน้ำ เล่นกลางแจ้ง เป็นตัวกระตุ้นสำคัญที่ดีที่ทำให้เด็ก ๆ มีความต้องการเคลื่อนไหวตามพฤติกรรมของตัวละครในหนังสือ **กูกไก่ปวดท้อง** ทำให้เด็ก ๆ กลัวปวดท้อง จึงกินลูกกวาดน้อยลง เพราะไม่อยากไปหาหมอเหมือนกูกไก่ **คุณฟองนักแปร่งฟัน** ทำให้เด็ก ๆ สนุกสนานกับการแปรงฟัน และมีพฤติกรรมที่ดี คือ จะแปรงฟันหลังจากการกินอาหาร หรือกินลูกกวาด

พัฒนาการด้านสติปัญญา

อี ตด ธรรมชาติหรรษา ชูต ข้าว ที่อยู่ของใคร ลายของใคร หงส์น้อยหัดบิน เป็นหนังสือภาพที่ดึงดูดความสนใจของเด็ก ๆ ได้เป็นอย่างดี ทำให้เด็กจดจ่ออยู่กับการเรียนรู้ในเรื่องราวที่อาจจะดูยากเกินกว่าเด็กวัย 3-4 ปี จะเรียนรู้ แต่การย่อเรื่องยากให้ง่าย การนำเสนอใน

มุมมองที่ไม่ซับซ้อนผ่านตัวละครที่สนุกสนาน ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติ และเพลิดเพลิน

พัฒนาการด้านภาษา

หนังสือชุดนิทานอีสปคำกลอน ได้แก่ กระต่ายตื่นตูมราชสีขุ่นปนกับหนูจืด ตัวจ้อย โกะเลียงแกะ กาดำกับหงส์ขาว ห้าจืดเจียวจ้าวกับแมวหง่าวตุ้ ตุ กระดองลายกับกระต่ายหูเรียว มดขยันกับจ๊กจั่นเสียงใส เป็นหนังสือที่สร้างสรรค์ เป็นคำคล้องจองที่มีรูปแบบภาษาที่เน้นเสียงและจังหวะของคำ คล้ายภาษาคอนตรีการเขียนที่ออกเสียงคล้ายเสียงพูด ทำให้การอ่านสนุกสนานยิ่งขึ้น เด็กๆ จึงสนุกสนานกับการฟังเรื่องราวจากนิทานที่เป็นจังหวะ

พัฒนาการด้านอารมณ์

หนังสือภาพ เรื่อง ขอหนูหลับหน้อย นอนละนะพระจันทร์ ความรักอันอบอุ่น ทำให้เด็กฟังแล้วนอนหลับสบายด้วยใจที่เป็นสุข หนังสือภาพ เรื่องรู้ไหมหนูชอบทำอะไรกับพ่อ รู้ไหมหนูชอบทำอะไรกับแม่ ทำให้พ่อแม่เข้าใจและให้โอกาสลูกในการทำกิจกรรมร่วมกับพ่อแม่ แม้จะเป็นกิจกรรมที่พ่อแม่กังวล ว่าลูกจะได้รับอันตราย เช่น การเข้าครัว การล้างรถ หรือการทำงานบ้านหนังสือภาพ เรื่องลิงน้อยไอ้เอ๋ ปลาว่าพีชีโมโห ทำให้เด็กต้องปรับพฤติกรรมของตน ไม่ให้เป็นอย่างลิงน้อย และปลาว่าพีชีนิสัยไม่ดี

พัฒนาการด้านสังคม

หนังสือภาพ เรื่อง น้องหมีสวัสดิ์ครับ สวัสดิ์..สวัสดิ์ ขอบคุณ..ขอบคุณ ทำให้เด็กได้เรียนรู้มารยาทพื้นฐานในการเข้าสังคม หนังสือภาพ เรื่องพระจันทร์อยากมีเพื่อนสอนให้เด็กเรียนรู้การสร้างมิตรภาพ หนังสือภาพเรื่อง ชายหญิงเท่าเทียมกัน (ขอเล่นด้วยคนนะ) นอกจากจะสอนให้เด็กได้เรียนรู้ถึงทักษะการเข้าสังคมแล้ว ยังเป็นการสอนถึงความเท่าเทียมกันของเพศชายและเพศหญิงเป็นพื้นฐานสำคัญในการอยู่ร่วมกันอย่างเคารพซึ่งกันและกันไม่เอาเปรียบทางเพศ และหนังสือภาพ เรื่อง เจ้าหนูหุ้ยและ จอมขอ จ้อ จ้อ เจี้ยก เจี้ยก ทำให้เด็กๆ สนุกสนานกับการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างไม่เบียดเบียนกัน หนังสือภาพกาดำกับหงส์ขาว เป็นเพื่อนที่ดีที่บอกเด็กๆ ว่าถ้าเรายอมรับในสิ่งที่ตนเป็น มีความเคารพและนับถือตนเอง เด็กๆ ก็จะมีความสุข และเป็นที่ยอมรับจากผู้อื่นได้ไม่ยาก

หนังสือทำให้เด็กฉลาดและเป็นคนดีได้

(ข้อมูลจากเด็กและครอบครัวจำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 82.05 ของเด็ก

ในโครงการ)

พ่อแม่ทุกคนย่อมปรารถนาให้ลูกเติบโตเป็นคนดีมีความสุข และประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต เมื่อเข้าร่วมโครงการฯ พ่อแม่ในกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่คาดหวังว่า “หนังสือ” น่าจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สำคัญที่จะ ไล่ สิ่งดีๆ ให้แก่ลูกตั้งแต่ขวบปีแรกของชีวิต ซึ่งกระบวนการของ **หนังสือเล่มแรก Bookstart** ที่พ่อแม่ใช้หนังสือเป็นเครื่องมือในการอยู่กับลูกอย่างมีความหมายมากยิ่งขึ้น ตลอด 3-4 ปีที่ผ่านมา พ่อแม่กลุ่มนี้ยังคงอุ้มลูกนั่งตัก แล้วสือรักด้วยหนังสือกระทั่งหนังสือกลายเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว หนังสือทำให้พ่อแม่ได้ดูแลลูกอย่างใกล้ชิด ทำให้ลูกรู้สึกปลอดภัย ด้วยอ้อมกอด การสบตา การลูบหัว การสัมผัส การพูดคุย และความใกล้ชิด ด้วยการเล่น การเล่านิทาน และอ่านหนังสือร่วมกันจะทำให้ลูกรู้สึกว่าไม่ถูกทอดทิ้ง และเกิดความรู้สึกมั่นใจว่าเมื่อมีอะไรมากระทบจะมีคุณพ่อคุณแม่อยู่ใกล้ๆ

การอ่านหนังสือให้เด็กฟังนั้น น้ำเสียงที่เด็กได้ยินภาพที่เด็กได้เห็น ช่วยสร้างจินตนาการของเด็กได้อย่างแนบเนียน ส่งผลให้เซลล์สมองของเด็กทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ขึ้น นอกจากนั้น ความคิดจากหนังสือหรือนิทาน ยังเป็นการสร้างโลกแห่งการเรียนรู้ ที่ให้เด็กเกิดจินตนาการอย่างกว้างไกลไม่สิ้นสุดช่วงของการเล่านิทาน หรืออ่านหนังสือของพ่อแม่จึงเป็นช่วงเวลาหรรษา ที่ลูกตั้งตารอเพราะถือเป็นช่วงสำคัญ และพิเศษสุด ที่ลูกจะได้รับการสัมผัสที่อบอุ่น จากพ่อแม่สัมผัสถึงความรัก ความอบอุ่นของพ่อแม่ผ่านน้ำเสียงที่คุ้นชิน เพราะไม่มีสักครั้งหรือพ่อแม่สักคน ที่เล่านิทาน หรือ อ่านหนังสือให้ลูกฟังด้วยอารมณ์ที่โกรธเกรี้ยวกราด ดุดัน มีแต่การสื่อสารในทุกด้านด้วยความอ่อนโยนด้วยความรักจากใจพ่อแม่สู่ใจลูก

หนังสือสำคัญในการสร้างให้เด็กฉลาดและเป็นคนดี

ความฉลาดทางสติปัญญา Intelligence Quotient : IQ

กระแสของความต้องการที่จะเลี้ยงดูลูกน้อยให้เป็นเด็กฉลาด เกิดขึ้นทั่วไปในสังคมไทยทั้งในสังคมเมืองและชนบท มีหนทางใดที่จะทำให้อลูฉลาดได้ พ่อแม่เป็นต้องสนใจใคร่ทำ เพราะใครๆ ก็ปรารถนาให้อลูของตนเป็นเด็กฉลาดทั้งนั้น

เด็กในโครงการหนังสือเล่มแรก ถือว่าโชคดีกว่าเด็กทั่วไป เพราะพ่อแม่เข้าสู่กระบวนการเตรียมลูสู่ความฉลาดมาแล้ว 3 ปี ตั้งแต่ปี 2547 กระทั่งเข้าปีที่ 4 เด็กหลายคนฉายแววฉลาดอย่างชัดเจน เป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่เด็กได้ฟังพ่อ แม่ อ่านหนังสือให้ฟังตั้งแต่อายุ 6 เดือน ฟังทุกวันวันละ 5-15 นาที ความสัมพันธ์ที่ดี และความอบอุ่นในครอบครัว เป็นพลังให้เด็กได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ จากหนังสือที่อ่านมาตลอด 3-4 ปี เนื้อหาในหนังสือกระทบความรู้สึก และความ

สนใจของเด็กในทุกด้าน เด็กในโครงการจึงเป็นกลุ่มเด็กที่มีความพร้อมมากกว่าเด็กคนอื่นที่อยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโรงเรียนอนุบาล หรือแม้แต่ในครอบครัวที่ยังดูแลเด็กเองการอ่านหนังสือให้เด็กฟัง เป็นกระบวนการในการสร้างความสามารถในการคิด วิเคราะห์ ความจำ คำนวณความคิดสร้างสรรค์ ทักษะต่างๆ เหล่านี้จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน การทำให้ลูกได้มองเห็นคุณค่าตนเอง อารมณ์ดีมีสมาธิ สดชื่น คิดอะไรได้เร็ว และมีความอดทน

ความฉลาดทางอารมณ์ Emotional quotient : EQ

ความฉลาดทางอารมณ์ Emotional Quotient (EQ) หรือวุฒิภาวะทางอารมณ์ของลูก เป็นสิ่งที่พ่อแม่ทุกคนให้ความสนใจ เพราะในแต่ละวันจะต้องเผชิญกับภาวะอารมณ์ที่หงุดหงิดได้อย่างง่าย ๆ ของคนรอบข้าง และโดยเฉพาะของลูกน้อยเสมอๆ พ่อแม่ทุกคนปรารถนาให้ลูกของตนมีความฉลาดทางอารมณ์ หรือมีวุฒิภาวะทางอารมณ์สูงและคาดหวังว่าหนังสือจะถูกพ่อแม่นำมาใช้เป็นสื่อให้ลูกเรียนรู้จากพฤติกรรมของตัวละคร ด้วยหวังว่าหนังสือที่ทางโครงการมอบให้ และหนังสือที่พ่อแม่คัดสรรมานั้นจะเป็นช่องทางในการทำให้ลูกรู้จักตนเอง ไม่ดูแคลนคนอื่น รู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีน้ำใจให้อภัยผู้อื่น สงสารคนอื่น เป็นคนมีเมตตา รับฟังความคิดเห็น ของคนอื่น ควบคุมอารมณ์ของตนเองให้ได้ รวมถึงการมุ่งหวังที่จะปลูกฝังความขยันหมั่นเพียรและความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัยในตนเองให้กับลูก

แต่ทั้งนี้และทั้งนั้น พฤติกรรมของพ่อแม่ เป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของลูกถ้าพ่อแม่เป็นคนมองโลกในแง่ดี คิดทางบวก พุดจาไพเราะ นุ่มนวล ลูกก็จะซึมซับรับไว้เป็นพฤติกรรมของตน ในทาง ตรงกันข้าม ถ้าพ่อแม่เป็นคนมองโลกในแง่ร้าย คิดทางลบใช้ความรุนแรง เจ้าคิดเจ้าแค้น พุดจาหยาบคาย ลูกคงมีพฤติกรรมตามพ่อตามแม่อย่างป้องปิดไม่ได้นอกจากพ่อแม่ต้องเป็นแบบอย่างที่ดี แสดงออกอย่างถูกต้องเหมาะสมแล้วยังต้องใช้หนังสือเป็นเครื่องมือในการสร้างให้ลูกจัดการกับอารมณ์ตนเองให้ได้ อีกทั้งยังใช้ตัวละครที่สนุกสนาน มีชีวิตชีวา เป็นสื่อในการอบรมบ่มสอนให้ลูกรับรู้อารมณ์ของคนอื่น เป็นคนที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความขยันหมั่นเพียร เคารพสิทธิของผู้อื่น

ความฉลาดในการแก้ปัญหา Adversity Quotient : AQ

ความฉลาดในการแก้ปัญหา Adversity Quotient (AQ) เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่พ่อแม่หาหนทางในการสร้างให้เกิดในลูกเพราะพ่อแม่ทุกคน ต้องการให้ลูกเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีความเชื่อมั่นตนเองในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น จึงทำทุกวิถีทางที่จะวางพื้นฐานตั้งแต่ลูกยังเล็ก เพื่อให้ลูกเติบโตขึ้นเป็นคนทีกล้าตัดสินใจในทางที่ถูก ที่ควร สิ่งทีสร้างความหนักใจให้พ่อแม่

ทุกคนเป็นอย่างมาก คือ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นนามธรรม จึงเป็นเรื่องยาก ที่จะสอนลูกให้เข้าใจ ดังนั้น หนังสือจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการ ย่อย เรื่องยาก ให้เป็นเรื่องง่ายทำเรื่องหนักให้เป็นเรื่องเบา และทำนามธรรมให้เป็นรูปธรรมจนได้ หนังสือหลายเล่มที่นำเสนอเรื่องราวอย่างสนุกสนานทำให้เด็กเรียนรู้ผ่านพฤติกรรมของตัวละคร ที่เป็นคนกล้าหาญในการตัดสินใจ การควบคุมสถานการณ์ และจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม มีความเข้าใจและรู้จักคนอย่างหลากหลาย มีความอดทนต่อปัญหาที่เกิดขึ้น มีสติในการแก้ไขปัญหาอย่างคนที่มองโลกในแง่ดี ซึ่งกระบวนการสร้างพฤติกรรมเหล่านี้ นอกจากหนังสือแล้ว การปล่อยให้เด็กเผชิญกับอุปสรรคบ้าง ความสัมพันธ์ที่อบอุ่นในครอบครัว ความรักความเมตตาและการเป็นต้นแบบที่ดีของพ่อแม่ก็เป็นสิ่งสำคัญ

ความฉลาดทางจริยธรรม คุณธรรม Moral Quotient (MQ)

เรื่องของจริยธรรม คุณธรรม เป็นเรื่อง que เด็กต้องได้รับการปลูกฝังตั้งแต่เล็ก จาก ผู้ใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ พ่อแม่การปลูกฝังให้เด็กมีศีลธรรมพื้นฐาน มีคุณธรรม จริยธรรมเป็นสิ่งที่ต้องเร่งสร้างให้เกิดในสังคมไทย เพราะในทุกวันนี้ ปัญหาเกิดขึ้นมากมาย เพราะคนในสังคมขาดคุณธรรมและจริยธรรมโดยธรรมชาติของเด็กวัย 3-4 ปี เป็นวัยที่ตัวเองต้องมาก่อน ความต้องการต้องได้รับการตอบสนองก่อน ต้องได้ก่อน ต้องเล่นก่อน คิดถึงตัวเองก่อน ไม่ว่าจะทำอะไร จะอยู่ที่ไหน จะคิดเสมอว่าตัวเองต้องเป็นใหญ่ ต้องเป็นคนสำคัญทุกพฤติกรรมที่ทำ คิดว่าถูกต้องทั้งนั้น ทุกอย่างที่ต้องการถูกต้องทั้งนั้น ต้องได้ทั้งนั้น พ่อแม่จึงต้องช่วยลูกในการส่งเสริม และสร้างคุณธรรม จริยธรรมให้เกิดในช่วงนี้ได้ด้วยการสอนให้ลูกมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กอื่น เข้าใจสิ่งต่างๆ รอบตัวดีขึ้น

นอกจากการเป็นต้นแบบให้ลูกได้ซึมซับพฤติกรรมที่ดีแล้ว พ่อแม่ทั้งร้อยละ 100 ต่างฝากความหวังไว้กับหนังสือดีๆ ที่จะมาเป็นตัวช่วยที่สำคัญในการปลูกฝังศีลธรรมพื้นฐาน และสร้างคุณธรรม จริยธรรมให้ซึมลึกลงในจิตใต้สำนึกของลูก ด้วยหวังว่าเมื่อลูกเติบโตใหญ่จะได้เป็นคนดี เป็นคนที่มีจิตสำนึกดีไม่เห็นแก่ตัว ใช้ชีวิตอยู่อย่างไม่เบียดเบียนใคร ไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน สามารถช่วยเหลือเกื้อกูลคนอื่น และดูแลสังคมได้ตามสมควร

การอ่านหนังสือดีๆ ให้ลูกฟัง นอกจากจะ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว แล้ว ยังทำให้ลูกมั่นใจในการกระทำของพ่อแม่ ควบคู่ไปกับการถ่ายทอดทางศีลธรรม โดยมีผู้ใหญ่ในบ้านทำให้ดูเป็นตัวอย่าง เช่น ถ้าอยากให้ลูกมีความภูมิใจในตนเอง พ่อแม่ต้องเป็นคนที่มีภูมิใจในตนเอง ภูมิใจในตัวลูก ภูมิใจในกันและกัน ซึ่งสามารถทำได้ง่าย ๆ ด้วยการชื่นชมลูกและสอนให้ลูก

ชื่นชมในความสำเร็จของตนเอง และมีความสุขแสดงให้เห็นถึงการชื่นชมในความสำเร็จของคนอื่นอย่างจริงใจ

จากความสำคัญของหนังสือดังกล่าว หนังสือจึงเป็นเครื่องมือในการดูแลเด็กให้เป็นคนเก่งที่ดีและมีความสุขได้เพราะ

1. หนังสือเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์และความฉลาด
2. หนังสือเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมพัฒนาการด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ
3. หนังสือเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคม
4. หนังสือเป็นเครื่องมือที่ดีของพ่อแม่ในการอบรมสั่งสอนลูกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม และมีศีลธรรมพื้นฐาน
5. หนังสือเป็นเครื่องมือในการสร้างให้ลูกมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง
6. หนังสือเป็นเครื่องมือในการสร้างให้ลูกมีวินัย
7. หนังสือเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะทางภาษา
8. หนังสือเป็นเครื่องมือในการสร้างให้ลูกมีทักษะชีวิต

หนังสือ..สื่อในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบ้านและโรงเรียน

เด็กอยู่กับพ่อแม่มาตั้งแต่เกิดจนเข้าปีที่ 3-4 เมื่อเข้ามาอยู่ในโรงเรียนหรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พ่อแม่จึงประสานกับครูด้วยท่าทีในความสัมพันธ์ที่สุภาพและเป็นมิตรเพื่อสร้างสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบ้านกับโรงเรียน

หนังสือกลายมาเป็นสื่อสำคัญที่สร้างสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบ้านกับโรงเรียนเมื่อพ่อแม่ หรือปู่ย่า ตายาย นำชุดหนังสือเล่มแรกใส่กระเป๋ามาให้ครูอ่านให้ฟัง และไม่ใช่การฟังคนเดียวเหมือนอยู่ในบ้าน แต่เป็นการฟังร่วมกันกับเพื่อนๆ นับสิบคน การที่ครูยกย่อง ชมเชยและให้เพื่อนๆ ขอบคุน พ่อแม่และเด็กที่นำหนังสือมาแบ่งปันทำให้เด็กรู้สึกเป็นสุขที่ได้ทำสิ่งที่ดี ที่ทุกคนชอบบอกชอบใจ

การที่ครูในโรงเรียนอนุบาล และครูพี่เลี้ยงในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอ่านหนังสือให้เด็กฟังอย่างสม่ำเสมอเป็นการรับช่วงต่อจากครอบครัวได้เป็นอย่างดี ส่งผลต่อเด็กอย่างมาก คือ

1. ที่ชัดเจนที่สุดคือ เด็กในกลุ่มเป้าหมายมีนิสัยรักหนังสือ รักการอ่าน เป็น

แรงกระตุ้นให้เด็กคนอื่นๆ ในห้องเด็กมีนิสัยรักการอ่านมากขึ้น เด็กๆ ในกลุ่มเป้าหมายทุกคน เมื่อเห็นหนังสือไม่ว่าจะเป็นหนังสืออะไร เด็กจะหยิบขึ้นมาเปิดดูรูปภาพ แม้จะอ่านไม่ออกก็ตาม

2. เด็กมีสมาธิมากกว่าคนอื่น เป็นพฤติกรรมที่เด่นชัดอีกอย่างหนึ่งของกลุ่มเด็กที่พ่อแม่ใช้ชุดหนังสือเล่มแรกมาตั้งแต่ 4 ปีก่อน การที่เด็กได้ฟังพ่อแม่อ่านหนังสือมาตั้งแต่ยังเด็ก เนื้อเรื่องที่สนุกๆ คำกลอน คำคล้องจองที่รับและส่งด้วยเสียงเดียวกัน ประกอบกับเสียงและสัมผัสที่อบอุ่นของพ่อแม่ ทำให้เด็กใจจดใจจ่อรอฟัง นั่นคือพื้นฐานที่ดียิ่งในการสร้างสมาธิในเด็ก เมื่อเด็กเข้ามาเรียนในโรงเรียน หรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทำให้เด็กมีสมาธิในการเรียน มีสมาธิในการเล่นและมีสมาธิในการทำกิจกรรมต่างๆ อย่างเห็นได้ชัด

3. เด็กมีพัฒนาการทางสังคมดี เป็นผลมาจากการที่เด็กได้รับการเตรียมตัวที่ดี จากตัวอย่างดีๆ ในหนังสือที่พ่อแม่อ่านให้ฟังมาตลอด 4 ปี

4. เด็กมีพฤติกรรมร่าเริง สนุกสนาน เบิกบาน จากการสังเกตพฤติกรรมของเด็กๆ ในห้องเรียน และฟังการบอกเล่าจากครู พบว่าเด็กๆ ที่พ่อแม่ใช้หนังสือเล่มแรกนั้นทุกคนมีแววตาสดใสร่าเริง แจ่มใส ยิ้มแย้ม สนใจใคร่รู้ และกล้าแสดงออก ทุกครั้งที่ครูถามคำถาม โดยเฉพาะจากนิทานที่ครูเล่า หรือหนังสือที่ครูอ่าน เด็กกลุ่มนี้จะเป็นผู้นำในการตอบเสมอ และที่สำคัญ คือ เด็กกลุ่มนี้เป็นเด็กที่เข้าใจเรื่องราวและคำสั่งง่ายๆ ของครูได้เป็นอย่างดี จนครูทุกคนกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า เด็กกลุ่มนี้ทุกคน พูดยุ่เรื่อง

5. เด็กมีจินตนาการมาก และชอบจินตนาการว่าตัวเองเป็นตัวละครในหนังสือ เด็กๆ ในกลุ่มนี้ มักจะเป็นผู้นำในการเล่นบทบาทสมมุติ โดยจะเป็นผู้เล่าเรื่องให้เพื่อนๆ ฟัง แล้วให้เพื่อนๆ เล่นตามที่ตนกำกับ และเห็นได้เด่นชัดจากการที่ทุกครั้งที่ครูให้ทำงานศิลปะ เด็กๆ จะมีภาพของตัวละครในหนังสือเสมอๆ เช่น

ครูให้วาดภาพสัตว์ เด็กๆ จะวาด หมูตุ๋ย นกแก้วจากเรื่องเจ้าหนูหนอย วาดห่าน จากเรื่อง อีเล้งเค้งโค้ง วาดกูกโก่จากเรื่องกูกโก่ปวดท้อง

ครูให้ทำหน้ากากกระดาษรูปหน้าสัตว์ เด็กๆ ก็จะทำหน้ากากรูปหมูตุ๋ย นกแก้วจากเรื่องเจ้าหนูหนอย ห่านจากเรื่อง อีเล้งเค้งโค้ง กูกโก่ จากเรื่องกูกโก่ปวดท้อง

ครู..แรงหนุนใหม่ในการสร้างเด็กให้เป็นนักอ่าน

โดยธรรมชาติแล้ว เด็กๆ ทุกคนมีความกระตือรือร้นกระปรี้กระเปร่าในการเรียนรู้ อยากรู้ อยากเห็น ชอบเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ รอบตัว และเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะเด็กวัย 3-6 ปี เป็นวัยที่กระตือรือร้นที่จะฟัง กระตือรือร้นที่จะสัมผัส กระตือรือร้นที่จะดู กระตือรือร้นที่จะทำ กระตือรือร้นที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพราะเป็นวัยที่คำถามในสมองมากมายที่รอหา คำตอบ เด็ก

วัยนี้จึงไม่หยุดนิ่ง สนใจในทุกสิ่งอย่างจริงจัง ไม่มีความจำเป็นใดๆ ที่ครูจะมาบังคับ หรือขู่เช็ก ให้เด็กทำอะไรตามใจครู เด็กจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อสบายใจ มีความผูกพันสนใจในสิ่งที่ตนกำลังทำอยู่ เด็กจะเกิดการเรียนรู้บ่อยมาก หรือเรียนไม่ได้เลยเมื่อรู้สึกว่าคุณบังคับ หรือเกิดความกังวลใจ

เมื่อเด็กเข้าโรงเรียนในวัยปฐม 3 – 4 ปี ครูจึงควรเข้าใจเรื่อง ความคิด

จินตนาการ ของเด็ก ว่าเป็นความคิดสร้างสรรค์ที่ติดตัวเด็กมาแต่กำเนิด ครูจึงต้องตระหนักอยู่เสมอว่าเด็กต้องการบรรยากาศของการเรียนรู้ ที่ประกอบไปด้วยนิทานและการละเล่น ที่จะกระตุ้นเสริมให้เด็กใช้จินตนาการอย่างเต็มที่

หนังสือ คือ สื่อการเรียนการสอน

ในโรงเรียน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เด็กๆ จากโครงการหนังสือเล่มแรกเข้าเรียน มีการใช้หนังสือเป็นแผนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ที่ตั้งอยู่บนฐานความคิดให้เด็กๆ สามารถแสวงหาความรู้ด้วยประสบการณ์จริง ด้วยความคิดจากสมอง ด้วยความรู้สึกจากหัวใจ และด้วยการเคลื่อนไหวจากร่างกาย เพื่อจะเป็นข้อมูลที่หยั่งรากลึกไปสู่ชีวิตแห่งการเรียนรู้ของเด็กๆ ในทุกด้าน โดยไม่แบ่งแยกโลกทางสติปัญญาออกจากโลกทางสุนทรีย์

เด็กวัย 3 – 4 ปี มีศักยภาพอันไม่รู้จบ บางครั้งครูไม่ต้องสอนอะไรเลย แต่เด็กๆ สามารถจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง พลังไฟรู้ของเด็กที่มีอยู่มหาศาลหลังไหลออกมาด้วยแรงขับเคลื่อนภายในอย่างเป็นธรรมชาติมีชีวิตชีวา ดังนั้นการเรียนรู้ที่ดีของเด็ก ครูทุกคนจึงต้องเคารพ ความเป็น เด็ก เพราะเด็กแต่ละคนต่างมีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงธรรมชาติของความกระหายใคร่รู้ (Curiosity) มีธรรมชาติที่บ่งถึงความสร้างสรรค์ (Creativity) และธรรมชาติที่บ่งถึงความสามารถในตัวเอง (Talent) ซึ่งธรรมชาติเหล่านี้มีอยู่ในเด็กทุกคน จะต่างกันก็เพียงระดับความเข้มข้นของธรรมชาติแต่ละอย่างในเด็กแต่ละคนเท่านั้น เด็กบางคนอาจจะแสดงออกให้เห็นถึงความกระหายใคร่รู้มากเป็นพิเศษ ขณะที่เด็กบางคนอาจจะแสดงถึงความสามารถพิเศษด้านการสร้างสรรค์มากกว่าคนอื่น และเด็กบางคนอาจจะมีความสามารถในตัวเองด้านใดด้านหนึ่งมากกว่าคนอื่น ๆ แต่จะหาเด็กที่ไม่มีธรรมชาติทั้งสามประการนี้เลยคงไม่มี

การเข้าถึงความรู้ (Education Approaches) ของเด็กจึงมีหลากหลายหนทาง ที่สำคัญคือ เด็กแต่ละคนมีก้าวของการเรียนรู้ ที่ต่างกัน บางคนมีก้าวของการเรียนรู้เร็วบางคนมีก้าวของการเรียนรู้ช้า ดังจะเห็นได้ว่าการเรียนรู้ในบางเรื่อง เด็กบางคนจะมีก้าวในการเรียนรู้ในเรื่องนั้นเร็ว

หนังสือจึงเป็นสื่อที่ทำให้เด็กมีก้าวในการเรียนรู้เร็วขึ้น ด้วยเนื้อหาที่สนุกสนาน ตัวละครที่มีชีวิตชีวาภาพประกอบที่สวยงาม จนทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างไม่รู้ตัว

กระบวนการเรียนรู้ของเด็กถูกจัดในบรรยากาศที่เด็กได้เรียนรู้อย่างสบายอกสบายใจ เรียนอย่างรู้จักธรรมชาติของตนเอง รู้จักสิ่งที่บรรพบุรุษสร้างขึ้น เป็นการเรียนรู้ที่ไม่เพียงแต่เรียนรู้ในห้องเรียนเท่านั้น แต่เด็กๆ ได้เรียนรู้จากสิ่งรอบๆ ตัวในทุกขณะจิต เช่น เมื่อครูรู้ว่าเด็กต้องการเรียนรู้ได้ร่วมไม้กลางสนาม จะรีบเปิดโอกาสให้เด็กๆ ได้สัมผัสกับสื่อ อันเป็นสิ่งแวดล้อมของเด็กทันทีที่ทำได้ เพราะจะกระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในเรื่องนั้นๆ อย่างชัดเจน เนื่องจากสื่อเหล่านี้เป็นสิ่งที่เด็กๆ ค้นหามาก่อน เมื่อครูนำมาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้จะทำให้เด็กเข้าใจและสนุกกับการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเมื่อเด็กๆ ออกไปสัมผัสกับท้องทุ่งนา ฟ้ากว้าง แมกไม้ สายธาร แสงแดด สายลม กวาดหินดินทรายต้นไม้อะไรรอบๆ ดอกไม้ และแมลง ทำให้เด็กสุขสนุกสนาน อยากจะกระโดดโลดเต้นจนไม่รู้ว่านี้คือการเรียนการสอน

4.กระบวนการให้ความรู้พ่อแม่ในการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยผ่านกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

ความสำคัญของการอ่าน

พระบรมราชโองาพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ
พระราชทาน แก่คณะสมาชิกห้องสมุดทั่วประเทศ ในโอกาสที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ในวันที่ 25 พฤศจิกายน 2514 ความว่า

“...หนังสือ เป็นการสะสมความรู้ และทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์ได้สร้างมา ทำมา คิดมาแต่โบราณกาลจนถึงทุกวันนี้ หนังสือจึงเป็นสิ่งสำคัญเป็นคล้ายๆ ธนาคารความรู้ และเป็นอมสิน เป็นสิ่งที่จะทำให้มนุษย์ก้าวหน้าโดยแท้...”

“...หนังสือนี้ถ้าได้ดูในทางพัฒนาในทางก้าวหน้าของมนุษย์ เพื่อให้ชีวิตของตนสามารถที่จะมีความมั่นคงนั้น จึงมีความสำคัญไม่ใช่น้อย เพราะว่าเป็นแหล่งของความรู้ที่จะคำจุนเราให้มีชีวิตได้ ให้มีความสุขได้ อันนี้ก็พูดถึงหนังสือทั่วไปทุกอย่างทุกชนิด และโดยเฉพาะทางวิชาการ แต่หนังสือย่อมมีความสำคัญมากกว่าเป็นวิชาการที่จะสอนให้เรามีความรู้ และสามารถที่จะปฏิบัติตน ดำรงชีพได้...”

(คำสอนของพ่อ, ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน, หนังสือเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542)

“...หนังสือเป็นเสมือนคลังที่รวบรวมเรื่องราวความรู้ ความคิดวิทยาการทุก

ด้านทุกอย่าง ซึ่งมนุษย์ได้เรียนรู้ ได้คิดอ่าน และเพียรพยายามบันทึกภาษาไว้ด้วยลายลักษณ์อักษร หนังสือเผยแพร่ไปถึงที่ใด ความรู้ ความคิดก็แพร่ไปถึงที่นั่น หนังสือจึงเป็นสิ่งที่มีความและมีประโยชน์ที่จะประมาณมิได้ ในแง่ที่เป็นบ่อเกิดการเรียนรู้ของมนุษย์...”

(พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพิธีเปิดงานปีหนังสือแห่งชาติ 7 กุมภาพันธ์ 2515)

การอ่าน จึงถือเป็นความสำคัญยิ่งของมนุษย์ในปัจจุบันและในอนาคต เพราะการอ่านเป็นกระบวนการในการสร้างองค์ความรู้เพิ่มพูนประสบการณ์ ความคิด และจิตวิญญาณ ให้คนเกิดความงดงามทางสติปัญญา และวุฒิภาวะนำสู่การเกิดกระบวนการพัฒนาชีวิตให้เป็นไปได้ในทางที่ดีงาม

การอ่าน นำสู่การค้นพบแนวคิดที่ดี ที่จะนำมาประยุกต์เป็นความคิดของผู้อื่นได้

การอ่าน ทำให้ได้สาระความรู้มากกว่าการหาความรู้ในวิธีอื่นๆ เพราะสามารถอ่านเพื่อค้นหาความรู้ได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ด้วย เพราะสามารถนำหนังสือไปไหนมาไหนได้อย่างสะดวกโดยมีอายุการใช้งานไม่จำกัด

การอ่าน สร้างให้เกิดกระบวนการคิด และจินตนาการอันเป็นการส่งเสริมให้สมองดี มีสมาธิ เพราะขณะที่ผู้อ่านอ่านหนังสือจะพินิจพิเคราะห์และวินิจฉัยเนื้อหาสาระไปด้วย แล้วสามารถนำไปปฏิบัติจนเกิดผลดีต่อชีวิตตนเอง ครอบครัวและสังคมโดยรวมได้

ความสำคัญของการอ่านในมุมมองของพ่อแม่

นิสัยรักการอ่าน(Reading Habit) ของคนไทยคงเป็นภาพที่ไม่เด่นชัด ไม่ว่าจะเป็นคนธรรมดาสามัญหรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบเรื่องการบริหารจัดการองค์กรทั้งเล็กและใหญ่ แม้แต่ครูอาจารย์ในสถาบันการศึกษาทุกระดับก็ขาดนิสัยรักการอ่าน ทั้งนี้โดยไม่ต้องมองผ่านไปถึงเด็ก

แต่พ่อแม่กลุ่มหนึ่งให้ความสำคัญต่อการอ่านหนังสือ เพราะตระหนักรู้ร่วมกันว่าอ่านหนังสือนอกจากจะช่วยให้มีความคิดกว้างไกลมีจินตนาการ นอกเหนือจากการได้รับความรู้ และความสนุกสนานเพลิดเพลินแล้ว หนังสือยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างความรู้อันจะนำสู่การส่งเสริม พัฒนา และแก้ไขปัญหาลูก ครอบครัว และชุมชน ดังนี้

1.ความสำคัญด้านเศรษฐกิจ

หนังสือที่ดี เช่น หนังสือที่นำเสนอเรื่องราวของผู้ที่ประสบความสำเร็จใน

วิชาชีพ นอกจากจะทำให้ผู้อ่านสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของตนแล้ว ยังสามารถแนะนำเพื่อนและคนในครอบครัวที่สนใจให้อ่าน เพื่อนำความรู้นั้นไปพัฒนาอาชีพในชีวิตประจำวันได้ อีกทั้งหนังสือหลายเล่มยังนำเสนอแนวความคิดในการทำงานอดิเรก หรือ กระบวนการและภาพความสำเร็จที่สำคัญทำให้ผู้อ่านได้แรงบันดาลใจจนนำมาทำเป็นอาชีพเสริมหารายได้เพิ่มในเวลาว่างได้ และที่สำคัญ คือ หนังสือที่สร้างสรรค์และให้กำลังใจในการประกอบอาชีพจนสามารถนำไปปฏิบัติได้นั้น นับเป็นประโยชน์โดยตรงที่ส่งผลให้ผู้อ่านได้รับ

2. ความสำคัญด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว

หนังสือเป็นเพื่อนที่ดีที่ช่วยให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการไปกับภาพและเรื่องราว ผู้การมีโลกส่วนตัว ตลอดจนเห็นตัวอย่าง ข้อคิดที่ดี และความเข้าใจในชีวิตของมนุษย์อย่างหลากหลาย รูปแบบที่ก่อประโยชน์ต่อผู้อ่านทั้งทางตรงและทางอ้อม หนังสือสนุกๆ ทำให้ทุกคนในครอบครัวเกิดความรู้ได้รับความสนุกสนานบันเทิง สามารถใช้เวลาอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้ในโลกของหนังสือ เมื่อสมาชิกในครอบครัวใช้เวลาในการอ่านด้วยกัน ความผูกพันก็ใกล้ชิดกันมากขึ้น หรือเมื่อพ่อแม่แนะนำการอ่านให้กับลูกหลาน หรืออ่านหนังสือให้ลูกหลานฟังทำให้คนในครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพราะมีกิจกรรมอ่านหนังสือร่วมกัน บรรยากาศที่อบอุ่นเกิดขึ้นเมื่อน้องอ่านไม่ได้ หรืออ่านไม่คล่อง มีพี่มานั่งอ่านให้ฟังอย่างสนุกสนาน ครอบครัวเป็นฐานแรกที่จะเป็นแบบอย่างที่ดีกับเด็ก ถ้าพ่อแม่และคนในครอบครัวมีนิสัยรักการอ่าน มีพฤติกรรมการอ่านเป็นประจำ จะทำให้เด็กเห็นและมีนิสัยรักการอ่านตามไปด้วย

3. ความสำคัญด้านสุขภาพ

หนังสือหลายเล่มนำเสนอความรู้เกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บ รวมถึงการระวังการระวังดูแลรักษาร่างกาย และการใช้สมุนไพรไทย อย่างง่ายในการดูแลสุขภาพ หรือหนังสือธรรมะที่ช่วยให้ผู้อ่านมีสุขภาพกายดี สุขภาพจิตดี รวมถึงความบันเทิง สนุกสนานและสามารถนำความคิดมาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ เพราะเมื่อสุขภาพจิตดี สุขภาพของร่างกายก็จะดีตามไปด้วย หนังสือเกี่ยวกับการตอบปัญหาสุขภาพ หรือแนะนำการรักษาสุขภาพ และการกิน การอยู่ของคนทุกเพศ ทุกวัย ทั้งผู้ที่ประสบความสำเร็จและผู้ที่มีปัญหา ผู้อ่านสามารถนำมาปรับใช้เพื่อการแก้ปัญหาสุขภาพของตนเองได้ หนังสือที่ส่งเสริมเรื่องสุขภาพ และให้ข้อคิดในการปฏิบัติตน รวมถึงการยกย่องคนที่มีความสามารถด้านกีฬาที่มีสุขภาพแข็งแรงก็จะทำให้เห็นต้นแบบที่ดีที่ผู้อ่านสามารถปรับพฤติกรรมเปลี่ยนไปในทางที่ดีได้ อีกทั้งหนังสือยังสร้างความหวัง ก่อให้เกิดกำลังใจ เมื่อสติปัญญาเกิดชีวิตก็สุข

4.ความสำคัญด้านพฤติกรรม

หนังสือช่วยให้เกิดระเบียบวินัยในตนเอง เช่น การเปิดหนังสือ การจัดเก็บ การดูแลรักษา การตรงต่อเวลาในการส่งหนังสือคืน ความรับผิดชอบในการรักษาหนังสือไม่ให้ขาดหรือสูญหาย หนังสือที่น่าเสนอเชิงจิตวิทยาการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ทำให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ ได้เรียนรู้ถึงการใช้ชีวิตอย่างมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีแนวคิดเชิงคตินิยม น่าเสนอให้ผู้อ่านรู้จักหน้าที่ของตนด้วยภาพที่สวยงาม เนื้อหาไม่น่าเบื่อ หนังสือหลายเล่มให้ความรู้ และสอดแทรกเรื่องราวเกี่ยวกับความรับผิดชอบและระเบียบวินัย ซึ่งผู้อ่านจะได้รับส่วนนี้โดยไม่รู้ตัว พฤติกรรมของตัวละครบางตัวในหนังสือจะเป็นตัวช่วยผลักดันให้ผู้อ่านมีพฤติกรรมดีขึ้น ด้วยข้อคิดที่ดี

เมื่อพ่อแม่อ่านพ่อแม่รู้ผ่านการเลี้ยงดู และพัฒนาลูกอย่างถูกต้องและเหมาะสม

เมื่อพ่อแม่อ่านหนังสือพิมพ์ : พ่อแม่เกิดการเรียนรู้ถึงความเป็นสากล รู้ข้อมูลที่หลากหลาย ทำให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และความเจริญก้าวหน้าของสังคมไทยในทุกเรื่อง ทุกระดับ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ความบันเทิง การศึกษา สุขภาพ คุณภาพชีวิต อาหารการกิน โดยเฉพาะการรับรู้ข่าวสารทุกประเภท และความเคลื่อนไหวที่ทำให้เกิดสำนึกที่ดีของความเป็นพลเมืองตามแบบแผนวิถีชีวิตประชาธิปไตย

เมื่อพ่อแม่อ่านวรรณกรรม นิยาย เรื่องสั้น : พ่อแม่เกิดความบันเทิงใจ ที่ผลงานทั้งสุนทรีย์ และการค้นพบแบบอย่างที่ดีในการคิด รวมถึงการดำรงชีวิตที่หลากหลายมุมมองผ่านชีวิตของตัวละคร ที่สะท้อนแง่คิดของนักเขียนนำสู่การนำมาปรับความคิด ปรับวิถีตามความเข้าใจ และบุคลิกภาพของผู้อ่านแต่ละคน

เมื่อพ่อแม่อ่านนิตยสาร : พ่อแม่เกิดความรู้ที่หลากหลายตามบุคลิกภาพของนิตยสาร ทั้งการดูแลสุขภาพสภาวะ ทั้งข่าวสารในประเทศและต่างประเทศ งานประดิษฐ์ งานช่างเฉพาะทาง งานวิชาชีพเฉพาะสาขา การจัดปรุงอาหาร ตลอดจนทักษะความรู้พื้นฐานชีวิต การสร้างลักษณะชีวิต วัฒนธรรมไทย ศิลปะดนตรี ภูมิปัญญาดั้งเดิม และศาสนา ที่นำมาประยุกต์และหล่อหลอมบุคลิกภาพ ค่านิยม และจริยธรรมของผู้อ่านได้ ที่สำคัญยิ่งคือ ความรู้ด้านทักษะพื้นฐานที่เป็นเครื่องมือหาเลี้ยงชีพ

เมื่อพ่อแม่อ่านนิทานหรือหนังสือการ์ตูน : พ่อแม่เกิดความสนุกสนานกับจินตนาการที่กว้างไกลไร้เขตผืน ถือเป็นองค์ความรู้สำคัญที่พ่อแม่สามารถปรับให้เข้ากับบุคลิกภาพของตนเอง แล้วนำเสนอสู่เด็กอย่างมีชีวิตชีวา เพื่อการสร้างเสริมความเจริญเติบโตตามวัยที่สมบูรณ์ในเด็กปฐมวัย ให้มีการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม ด้วยการปลูกฝังพฤติกรรมและ

บุคลิกภาพที่พึงประสงค์ผ่านนิทาน ที่นำเสนอรูปธรรมของการสร้างความมั่นใจในคุณค่าของตนเอง การรู้จักและเข้าใจตนเอง การรู้จักและเข้าใจความรู้สึกของคนอื่น ความคิดสร้างสรรค์ ความมีวินัย ใฝ่รู้ การมีจิตสำนึกที่ดีเพื่อตนเอง เพื่อผู้อื่นและเพื่อสังคม การรู้จักประนีประนอม การรู้จักตัดสินใจ การปฏิบัติตามหลักศาสนาที่นับถือ รวมถึงการเห็นคุณค่าในเอกลักษณ์ความเป็นไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งการเรียนรู้เช่นนี้มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่ออนาคตของเด็ก เพราะนิทานถือเป็นเครื่องมือที่ดีเยี่ยมในการสร้างทักษะชีวิตพื้นฐาน สร้างความรู้สึกรักการอ่านให้เด็ก อันเป็นพื้นฐานให้เด็กได้เรียนรู้ในด้านอื่นๆต่อไป และสำคัญที่สุดคือนิทานเป็นสื่อกลางการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูกได้เป็นอย่างดี

เมื่อพ่อแม่อ่านความรู้ทั่วไป ความรู้ทางวิชาการและจิตวิทยา : พ่อแม่ได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง ความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม การดำรงชีวิต ความสัมพันธ์ของตนเองกับวิทยาศาสตร์ ตลอดจนความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เมื่อพ่อแม่อ่านหนังสือศาสนา : พ่อแม่ได้เรียนรู้ถึงศาสนาความคิด และแนวปฏิบัติที่มีผลต่อพฤติกรรม การพัฒนาคนก่อให้เกิดการมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง มนุษย์ สังคม และธรรมชาติ เพราะหนังสือด้านศาสนากระตุ้นให้เกิดการตระหนักรู้ นำสู่การใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพ ตามหลักคำสอนในแต่ละศาสนา ที่สร้างเสริมให้เกิดคุณธรรม จริยธรรม คุณค่า และค่านิยมต่างๆ เมื่อได้นำมาปลูกฝังและปฏิบัติอย่างซื่อสัตย์อยู่ในวิถีชีวิต ก็เกิดคุณค่าในตัวตน และที่สำคัญยิ่งคือเรียนรู้ศาสนาเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับชีวิต ที่ทำให้ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้โดยสันติ เพราะคนที่มีศรัทธายึดเหนี่ยว ย่อมมีแก่นชีวิตที่มีเป้าหมายที่ชัดเจน

เมื่อพ่อแม่อ่านหนังสือด้านสุขภาพ : พ่อแม่ได้เรียนรู้และเข้าใจในการบริโภคอาหารที่มีคุณค่า ถูกหลักโภชนาการ เรียนรู้เรื่องการระมัดระวังในการป้องกันโรคภัยเบื้องต้น เรียนรู้วิธีการดูแลเอาใจใส่สุขภาพตนเอง สมาชิกในครอบครัว และสมาชิกในชุมชน รวมถึงการเรียนรู้ถึงการสร้างสุขภาวะในทุกด้าน

ดังกล่าวข้างต้น

การอ่าน จึงถือเป็นทักษะที่สำคัญอีกทักษะหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของคน และสังคมให้ดีขึ้นได้ เพราะการอ่านเป็นกระบวนการค้นคว้าหาองค์ความรู้ ทำให้เกิดการค้นพบแนวความคิดที่ดีที่สามารถนำมาประยุกต์ให้เกิดกระบวนการคิด และการกระทำที่นำไปปฏิบัติจนเกิดผลดีต่อชีวิตตนเอง ชีวิตครอบครัว และสังคมโดยรวมได้

และที่สำคัญการอ่านหนังสือเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งในการสร้างความรู้ และสร้างปัญญา อันจะนำพาชีวิตของผู้อ่าน สู่ความเข้มแข็ง ร่มเย็น และมีความสุขได้

รูปแบบการให้ความรู้พ่อแม่ในการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย ผ่านกระบวนการส่งเสริมการอ่าน

ด้วยความเชื่อมั่นว่าตลอดเวลาทุกช่วงชีวิตของคน ไม่มีเวลาหนึ่งเวลาใดที่จะไม่เรียนรู้ จะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม ดังนั้นการจัดกระบวนการที่ดี คัดสรรสื่อที่ดี และเหมาะสมกับคนแต่ละคน จึงเป็นสิ่งที่จะทำให้การเรียนรู้เกิดประโยชน์สูงสุด และจะเกิดประโยชน์มากขึ้น ถ้ากระบวนการเรียนรู้มีกระบวนการต่อยอดจากความรู้ที่ได้รับให้เกิดความคิด และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างเกิดประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัว และสังคมได้

จากความเชื่อนี้ จึงนำสู่การจัดรูปแบบการให้ความรู้แก่กลุ่มพ่อแม่ในการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย โดยผ่านกระบวนการส่งเสริมการอ่านด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดหาและจัดซื้อหนังสือ แล้วจัดกระบวนการกระตุ้นให้กลุ่มพ่อแม่ของเด็กปฐมวัยในพื้นที่การศึกษาเรียนรู้การใช้หนังสือ เป็นสื่อที่สำคัญอย่างครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายในทุกส่วน ทั้งในส่วนสถานศึกษา ครอบครัว และชุมชนด้วยกิจกรรมที่หลากหลายในทุกส่วน ได้แก่

1. ห้องสมุดโรงเรียน
2. ห้องสมุดครอบครัว
3. ห้องสมุดเคลื่อนที่สู่ชุมชน

ผลลัพธ์ของการอ่านเพื่อการพัฒนาพ่อแม่ในการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย

จากกระบวนการทำงานด้านการสร้างองค์ความรู้ เป็นที่ยอมรับกันทั่วว่า การอ่านเป็นกุญแจสำคัญที่จะไขไปสู่ความกระจ่างในการแก้ปัญหาต่างๆ

ด้านจิตวิทยา การอ่านเป็นกระบวนการทางจิตที่ซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับสัญลักษณ์ที่ใช้แทนความหมายของภาษา เพื่อทำความเข้าใจกับความคิดของผู้เขียน

ด้านการสื่อสาร การอ่านคือ การสื่อความหมายระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน โดยมีข้อเขียนเป็นสื่อกลางที่ผู้อ่านสามารถซึมซับและค้นหาความหมายจากงานเขียน

ด้านสังคม การอ่านเป็นบ่อเกิดของการเรียนรู้ และการดำรงชีวิตโดยนักคิดในอดีตได้บันทึกความรู้สึกลึกซึ้งไว้ทำเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งผู้อ่านต่างพยายามทำความเข้าใจความคิดเหล่านั้น และนำมาใช้ประโยชน์กับชีวิตประจำวันของตน การอ่านจึงเป็นการพัฒนาด้านหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งความสามารถในการอ่านจะออกมาขึ้นตามความเจริญเติบโตของวัย

สิ่งที่เกิดขึ้น เมื่อพ่อแม่อ่านหนังสือ

ความชัดเจนและรูปธรรมที่เกิดขึ้นหลังจากการจัดกระบวนการ การให้ความรู้พ่อแม่ แม้ในการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย ผ่านกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน จากข้อมูลบันทึกการสัมภาษณ์พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยายของเด็กปฐมวัย ในช่วง 6 สัปดาห์หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม

บรรยากาศในครอบครัว

- บรรยากาศในบ้านสนุกสนาน ตอนอ่านหนังสือ และเล่านิทานให้ลูกฟัง เต็มใจที่จะทำให้ลูก ชอบตอนลูกนั่งตักแล้วเปิดหนังสืออ่านไปพร้อมกับลูกออกเสียงตาม รู้สึกอบอุ่นกว่าเมื่อก่อนที่ไม่มีอะไรทำอย่างนี้ ประทับใจที่ได้ใกล้ชิดลูก ให้เวลากับลูก
- ทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่า ครอบครัวที่เต็มไปด้วยความรัก อบอุ่นไปด้วยความอบอุ่น มีเมตตา รักใคร่ดีกัน ย่อมให้เหตุผลดีมากมายแก่เด็กๆ ทำให้เด็กมีความสุข เพราะได้อยู่ในบรรยากาศแห่งความรัก เด็กก็จะเติบโตอย่างรู้จักรักผู้อื่น เผื่อแผ่ แบ่งปันความรักให้กับคนทั้งหลายได้

ความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว

- ใส่ใจดูแลลูกมากขึ้น เฝ้ามองพฤติกรรม และการเจริญเติบโตของลูกอย่างใจจดใจจ่อว่าพัฒนาการจะได้มาตรฐานตามหนังสือหรือไม่ แล้วคอยแก้ไขพฤติกรรมให้สมวัย จะได้ฉลาดอย่างในหนังสือ
- มีเรื่องพูดคุยกันในครอบครัวมากขึ้น ช่วยเหลือกันมากขึ้น รับฟังมากขึ้น ทะเลาะกันน้อยลง เพราะกลัวจะกระทบกับลูก
- มีหนังสือให้อ่านทำให้พ่อแม่ไม่ด่ากัน ไม่ทะเลาะกัน เมื่อก่อนพ่อแม่ชอบด่ากัน ชอบทะเลาะกัน ตีกัน จนต้องมีคนเข้าไปช่วยห้ามและแยกออกจากกัน อายเขามาก เลยสอนพ่อแม่ว่าอย่าตีกันให้อ่านหนังสือดีกว่า
- มีอะไรทำร่วมกันมากขึ้น ได้ใกล้ชิดกันมากขึ้น ได้พาลูกออกไปเที่ยวไปพักผ่อนร่วมกันมากขึ้น ตามที่หนังสือเขียนไว้ดูเหมือนจะรักกันมากขึ้น
- กินข้าวพร้อมหน้าพร้อมตากันมากกว่าแต่ก่อน เพราะมีหนังสือเล่มหนึ่งบอกว่าดี...ก็ดีจริงๆ ได้ถามไถ่สารทุกข์สุกดิบ ได้ดูแลกันและกันมากขึ้น
- มีการหยอกล้อกระเช้าเย้าแหย่ มีอารมณ์ขันมากขึ้น ทำให้บรรยากาศในบ้านอบอุ่นมากขึ้น
- อยากให้แม่สวย ก็เอาหนังสือไปให้แม่อ่าน ว่าคนสวยต้องทำอะไร แม่หัวเราะบอกว่าทำยาก

- แม่ขี้วุ่นมาก เลยหาหนังสือ เรื่องโรคความขี้วุ่นไปให้แม่อ่าน เพราะคนกินอาหารมาก และไม่ชอบออกกำลังกายจะกลายเป็นคนขี้วุ่น ก็จะเป็นโรคหลายอย่าง ไม่อยากให้แม่ป่วย แม่อ่านก็ชอบ แม่จะได้ไม่ขี้วุ่น

- อ่านหนังสือขวัญเรือน เจอผ้าพันคอสวยมาก จึงลองถักผ้าพันคอให้ลูกใช้ ตอนหน้าหนาว ลูกบอกว่าผ้าพันคอสีสวยสวมใส่แล้วรู้สึกอบอุ่น เพราะเป็นฝีมือแม่ แม่ก็ดีใจ..อยากร้องไห้

- อ่านหนังสืออาหาร เจออะไรน่ากินแม่ก็ลองทำให้ลูกกิน ลูกเลยได้กินอะไรแปลกๆบ่อยๆ

พฤติกรรมการเล่นลูก

- ใจเย็นเข้าใจลูกมากขึ้น อยู่กันด้วยเหตุผล ไม่ใช่อารมณ์เหมือนแต่ก่อน
- ตอนดูโทรทัศน์ก็เตือนตัวเองตลอดว่า ต้องคอยสอนลูกให้เอาอย่างที่ดี สิ่งไม่ดีก็อธิบายว่าไม่ควรทำ ทำแล้วพ่อแม่จะเสียใจ เช่น กรีดร้อง เตะพยายาเสพยาติด พุดจาไม่เพราะแต่งตัวไม่ดี แสดงกิริยาไม่ดี

- เข้าใจว่าลูกต้องการความรัก ความเข้าใจ ต้องการเวลา ต้องการคนอยู่เคียงข้าง คอยอบรมคอยสอนที่ถูกต้อง ซึ่ผิด คอยบอกว่าอะไรเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม ลูกต้องการคนดูแลและแบบอย่างที่ดี ต้องไม่เผลอทำอะไรผิดๆ หรือไม่ดี เช่น พุดไม่ดี แสดงกิริยาไม่ดี

- ตอนอ่านหนังสือให้ลูกฟังก่อนนอน รู้ได้เลยว่าลูกมีความสุข กับเสียงของแม่ คนที่รักเขามากที่สุด เราเองก็มีความสุขด้วย ชื่นใจเมื่อเห็นลูกนอนหลับอย่างมีความสุข

- ลูกอายุ 2 ขวบ 2 เดือนพอบอกว่าจะเล่นนิทานให้ฟังลูกหุ่ฝ่่งทันที วิ่งตามด้วยความอยากฟังนิทาน แปลกเหมือนกับนิทานยาวๆ ก็ฟังนิ่ง ตั้งใจฟัง

- เพิ่งรู้ว่านิทานช่วยลูกได้มากมาย คิดไม่ถึงว่าลูกจะพุดได้เยอะ รู้จักคำมากมายจากการฟังนิทาน แล้วคอยพุดตาม ก็คอยปลุกฝ่่งเรื่องดีๆ ให้ตลอด

- ลูกชอบฟังนิทานเรื่องที่เป็นคำกลอน คล้องจองกัน ดัดเสียงให้เข้ากับคำพุดกับตัวละคร ทำให้ลูกสนุกสนานเพลิดเพลินทุกครั้ง สังเกตว่าลูกสนใจมาก ตั้งใจฟังอย่างใจจดใจจ่อ กับเนื้อเรื่องได้ในแต่ละตอน ได้ปลุกฝ่่งนิสัยที่ดีแฝงในนิทานนี้แหละ พอตอนจบจะถามลูกว่าชอบตัวละครตัวไหน เพราะอะไร ทำอย่างนี้ดีอย่างไร ไม่ดีอย่างไร

- ทุกครั้งที่แม่อ่านหนังสือให้ลูกฟัง ลูกจะมีหน้าตาที่สดใส ยิ้มแย้มอารมณ์ดี ตื่นตัวตลอดเวลา คู่มือชีวิตชีวา ลูกพยายามเรียนรู้และหัดพุดคำใหม่ๆ เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ผ่านเรื่องและภาพจากหนังสือ สิ่งที่เห็นได้ชัดคือ เมื่อแม่จับหนังสือ ลูกจะเข้ามาแนบเนียนอยู่ใกล้ๆ ตลอดเวลาซึ่ง

เวลาเช่นนี้แม่จะเริ่มสร้างเงื่อนไขง่าย ๆ ในเรื่องคุณธรรม จริยธรรมและวินัย เช่น ล้างมือ แปรงฟัน ก่อน ช่วยแม่ปูที่นอนก่อน ปิดที่นอนให้อยาก่อน แล้วแม่จะอ่านหนังสือให้ฟัง เป็นต้น

- หนังสือ ทำให้เห็นภาพที่ชัดเจนว่าลูกต้องได้รับการเอาใจใส่ เพราะลูกตอบสนองด้วยความรัก ความเข้าใจอย่างอบอุ่น ตอนที่แม่ตั้งประเด็นคำถามจากหนังสือ เช่น ถ้าหนูเป็นลูกหมีจะแปรงฟันไหม เปิดโอกาสให้ลูกได้เลือก ได้ตัดสินใจด้วยตนเอง นำสู่การเสริมสร้างความมั่นใจ และรู้สึกที่ดีต่อตนเอง และมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น

- ถึงแม้ว่าลูกจะพูดไม่ได้ แต่ธรรมชาติได้สร้างกลไกในการแสดงความรู้สึกได้ด้วยสายตา ท่าทางจนแม่สัมผัสได้

- การอ่านหนังสือให้เด็กฟัง ถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของการเรียนรู้ และพัฒนาการทางภาษาของเด็ก

- เชื่อกันว่าเด็กทุกคนเป็นคนดี และเป็นเด็กในอุดมคติของสังคมได้ เพราะเด็กมีคุณสมบัติที่ดีติดตัวมาแต่เกิดโดยธรรมชาติ

- พ่อแม่ทดแทนทั้งในครอบครัวชนบทที่พ่อแม่จริงจังไว้ให้ปู่ย่าตายายเลี้ยง และพ่อแม่ทดแทนในสถานสงเคราะห์ของเด็กที่ด้อยโอกาส ต่างมีวิธีการเลี้ยงดูที่เหมือนกันคือให้ความรักความอบอุ่นแก่เด็กๆ แสดงให้เด็กเห็นถึงความรัก ความห่วงใย และเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก

- เล่นิทาน ร้องเพลงให้หลานฟังบ่อยขึ้น อดทนต่อการร้องไห้งอแงของหลานมากขึ้น พยายามทำและหาของเล่นมาให้ หลานจะได้ฉลาดตามที่เราอ่านจากหนังสือ

- ต้องฝึกอ่านก่อนที่จะอ่านให้ลูกหลานฟัง เพราะอ่านหนังสือไม่แตก ทำให้อ่านหนังสือคล่องขึ้น

- อ่านหนังสือเรื่องช้างเพื่อนรัก ให้ลูกฟังแล้วสอนให้ลูกรู้จักการให้อภัย ไม่คิดแค้นเพื่อน ๆ

- อ่านหนังสือเรื่อง กล้าหาญกับลูกมังกรให้ลูกฟัง ลูกบอกว่าสนุกมาก และบอกแม่ว่าการทำร้ายเพื่อนเป็นสิ่งไม่ดี เป็นเพื่อนกันต้องรักกัน อย่าเหมือนลูกมังกร

พฤติกรรมกรรมการอ่าน

- อ่านหนังสือมากขึ้น อ่านมากๆ จะได้อ่านออก จะได้ไม่ถูกคนอื่นโกง

- หนังสือให้ความรู้ ทำให้อ่านเขียน และเรียนหนังสือได้คล่อง ใครอยากเก่ง

ต้องอ่านหนังสือให้มากๆ จะได้ทำให้ฉลาดมากๆ ไม่โกง ให้ใครหลอกเอา

- อ่านหนังสือมากก็รู้มาก คนอื่นอ่านน้อยก็รู้น้อย ฉลาดน้อย คนที่ไม่อ่านก็ไม่รู้ก็โง่..เลือกเอาเอง
- เห็นคนในหมู่บ้าน นิยมอ่านหนังสือกันมาก ดีใจ จะได้ฉลาด มีความรู้มากขึ้น จะได้ไม่ถูกหลอกง่ายๆ
- มีหนังสือทุกที่ มีทั้งห้องสมุดในโรงเรียน ห้องสมุดครอบครัว และห้องสมุดเคลื่อนที่หนังสืออ่าน
- หนังสือสอนให้เรารู้ว่าการแบ่งปันเป็นสิ่งที่ดี

โดยสรุปแล้วจะเห็นว่าการส่งเสริมการอ่านนั้นจะต้องเริ่มตั้งแต่เด็กแรกเกิดถึงปฐมวัย ซึ่งเด็กกลุ่มนี้จะเป็นช่วงที่เรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว พ่อแม่/ผู้ปกครองจะต้องให้ความสำคัญกับการอ่าน โดยใช้หนังสือเป็นสื่อที่สำคัญให้ครอบครัวกลุ่มเป้าหมายในทุกส่วน ทั้งในส่วนสถานศึกษา ครอบครัว และชุมชน

3.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โครงการชวนกันอ่านหนังสือให้เด็กฟัง

บทสรุปที่สำคัญจากโครงการ “ชวนกันอ่านหนังสือให้เด็กฟัง”(นรรถฐิยา ผลขาวและคณะ ,2552) ได้เห็นมหัศจรรย์แห่งการอ่านซึ่งผลสรุปได้ดังนี้

1.ผลต่อผู้ปกครอง พบว่า ผลที่เกิดกับผู้ปกครอง ได้แก่เกิดทัศนคติที่ดีต่อการอ่านหนังสือ ทำให้ชวนอ่านหนังสือให้เด็กฟัง และเกิดพฤติกรรมของการดูแลเอาใจใส่ต่อเด็กมากขึ้น ในเรื่องของทัศนคติผู้ปกครองต่อการอ่านหนังสือให้เด็กฟังนั้น ผู้ปกครองเกิดความเข้าใจและเห็นความสำคัญของการอ่านหนังสือมากขึ้นจากการเห็นพัฒนาการของลูกชัด ผู้ปกครองที่สนใจและให้ความสำคัญกับการอ่านหนังสือให้เด็กฟังอย่างต่อเนื่องนั้น ส่วนหนึ่งเป็นผู้ปกครองที่มีความรู้ว่าการอ่านหนังสือให้เด็กฟังตั้งแต่เล็ก ๆ ทำให้เด็กฉลาด การเข้าร่วมโครงการทำให้อ่านอย่างจริงจัง และต่อเนื่องยิ่งขึ้น

2.ผลต่อครอบครัวและชุมชน ได้เกิดสังคมการเรียนรู้ และสร้างสัมพันธภาพในครอบครัว ในกลุ่มผู้ปกครองที่บ้านอยู่ใกล้กันจะเวียนหนังสือ เอาหนังสือมานั่งอ่านให้เด็กฟังด้วยกัน พูดให้กันฟัง อดทนแล้วมีกำลังใจขึ้น และยังมีแลกเปลี่ยนวิธีการอ่าน อ่านยังงี้เด็กถึงสนใจ และมีผู้ปกครองที่มีหนังสือสำหรับเด็กส่วนตัว มาแลกกัน และบริจาค ให้เพื่อนอ่านอยากให้อีกคนอื่น

ได้รับสิ่งดี ๆ แบบลูกตนเองบ้าง รวมทั้งทำให้ครอบครัวได้ใกล้ชิดกันมากขึ้น ทำให้มีเวลาอยู่ด้วยกันมากขึ้น พูดคุยกันมากขึ้นโดยมีเด็กและหนังสือเป็นสื่อกลาง

3. ผลต่อเด็ก การที่เด็ก ๆ ได้มีโอกาสสัมผัสหนังสือ ได้ฟัง มีจินตนาการ ผู้ปกครองได้มีเวลาอยู่กับเด็ก ๆ พลังแห่งการอ่านทำให้เด็ก ๆ เก่ง ดี มีสมาธิและมีความสุข

- เก่ง พบว่า เด็กมีพัฒนาการด้านสมอง สถิติปัญญา ความเก่งจะชัดทั้งเรื่อง ความจำ เด็กจะจำเรื่องราว ท่าทาง ทำนองการเล่า คำคล้องจองง่าย ๆ รูปภาพ เด็กจะจำได้ดี

- ดี พบว่าการใช้เนื้อหาในหนังสือสอนลูก หลาน การทำซ้ำบ่อย ๆ ทำให้เด็กจำได้ และเลียนแบบ เด็กบางคนมีพฤติกรรมที่แสดงออกว่ารู้จักเก็บหนังสือให้เป็นระเบียบ รู้จักช่วยเหลือพ่อแม่ทำงานบ้าน เด็กโต 3-5 ปี จะรู้จักสังเกตผู้ใหญ่หรือผู้ปกครองเช่น การเก็บสำรับกับข้าว หนังสือหลายเล่มมีเนื้อเรื่องทำให้เด็กรู้จักแบ่งปันจากการเวียนหนังสือเพราะเด็กส่วนใหญ่จะหวงหนังสือ ไม่อยากเวียน จะมีหนังสือเล่มหนึ่งชื่อหนังสือบอกว่า “แบ่งกันบ้างสิ” ทำให้เด็กยอมเวียนหนังสือ นอกจากนั้นจะเห็นเด็กมีความอดทน รู้จักรอ เพื่อแลกกับการได้ฟังครู หรือพ่อแม่อ่านหนังสือให้ฟัง

- มีสมาธิ เด็ก ๆ ที่เราอ่านหนังสือให้ฟังบ่อย ๆ จะมีสมาธิจดจ่อกับหนังสือ

- ความสุข เห็นได้ชัดว่าทั้งคนอ่านและคนฟังต่างก็มีความสุขจากการอ่าน เด็กจะอารมณ์ดีมีความสุขที่ได้ฟังพ่อแม่ผู้ปกครองเล่านิทาน หรืออ่านหนังสือให้ฟัง เพราะนอกจากจะเพลิดเพลินกับเรื่องราวที่น่าสนใจแล้ว เด็ก ๆ ยังได้สัมผัสถึงความรัก ความอบอุ่นเมื่อพ่อแม่ตายาย อุ้มนั่งตัก หรือโอบกอด ขณะที่เล่านิทานหรืออ่านหนังสือให้ฟังอีกด้วย

บทที่ 3

กระบวนการศึกษา

โครงการ “การศึกษารูปแบบการพัฒนากระบวนการเรียนรู้สำหรับเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านในโรงเรียนประถมศึกษา โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน” มีกระบวนการศึกษาประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การศึกษาสถานการณ์ปัญหา และค้นหาโจทย์การวิจัย
2. การพัฒนาทีมวิจัย
 - 2.1 การหาทีมวิจัย
 - 2.2 การเรียนรู้ของทีมวิจัย
3. การเก็บข้อมูล
 - 3.1 การออกแบบเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล
 - เครื่องมือเพื่อคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย
 - เครื่องมือเพื่อการเก็บข้อมูลพื้นฐานครอบครัวเด็ก
 - 3.2 การคัดกรองกลุ่มเป้าหมาย
 - 3.3 การดำเนินการเก็บข้อมูล
4. การคืนข้อมูลเบื้องต้น
5. การศึกษาดูงาน
6. การวางแผนทางแก้ไขปัญหา
7. การทดลองปฏิบัติการ
8. การติดตามประเมินผลของนักวิจัย
9. การคืนข้อมูลผลการดำเนินงาน

1.การศึกษาสถานการณ์ปัญหา และค้นหาโจทย์การวิจัย

จากการผลการศึกษา “โครงการชวนกันอ่านหนังสือให้เด็กฟัง” ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ในปี 2550 ที่ผ่านมาก็ได้ศึกษาโดยการอ่านหนังสือให้เด็กฟังในกลุ่มอายุแรกเกิด- 3 ขวบ ได้ส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการในหลายด้านที่น่าสนใจ เช่น เด็ก 2 ขวบสามารถบอกสีได้ 12 สี ซึ่งปกติพัฒนาการนี้จะอยู่ในเด็ก 4-5 ขวบ

เด็กสนใจหนังสือจนมีหนังสือเป็นของเล่น และต้องให้ผู้ปกครองอ่านให้ฟังทุกวัน หลายเวลาสามารถบอกภาพต่าง ๆ ที่อยู่ในหนังสือได้ถูกต้อง ซึ่งพัฒนาการของเด็กเหล่านี้ทำให้ผู้ปกครองได้เห็นผลสำเร็จของการอ่านหนังสือให้เด็กฟัง ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก และมีความเชื่อมั่นว่าจะทำให้เด็กที่ผ่านกระบวนการวิจัยจะมีพัฒนาการทางการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ แต่ในขณะเดียวกันก็มีเด็กอีกกลุ่มหนึ่งที่อยู่ในระบบโรงเรียนที่ยังมีปัญหาทางการอ่าน คือ อ่านไม่ออก หรืออ่านไม่คล่อง ด้วยเหตุนี้ทีมวิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาในกลุ่มเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านในโรงเรียนประถมศึกษา โดยพื้นที่ในการศึกษาคือ โรงเรียนบ้านสร้างมิ่งมิตรภาพที่ 191 ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร และโรงเรียนบ้านโนนหนองแฝก ตำบลลุมพุก อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร

เหตุที่เลือกพื้นที่ดังกล่าว เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่นักวิจัยและผู้ปกครองที่เคยร่วมปฏิบัติการวิจัยโครงการชวนกันอ่านหนังสือให้เด็กฟัง ได้เริ่มเห็นความสำคัญของการพัฒนาลูกหลานเกี่ยวกับการอ่านหนังสือหรือพัฒนาด้านอื่น ๆ ที่ผู้ปกครองมองว่ามีใช่เป็นหน้าที่ของโรงเรียนแต่ฝ่ายเดียว อีกทั้งโรงเรียนก็รับทราบผลของการวิจัยตามโครงการดังกล่าว จึงมีความประสงค์จะเข้าร่วมโครงการ เนื่องจากพบปัญหาการส่งเสริมการเรียนรู้ ในกลุ่มเด็กที่อ่านไม่ออกหรืออ่านไม่คล่อง และมีความต้องการแสวงหาวิธีการในการพัฒนาเด็กในกลุ่มนี้ให้เต็มตามศักยภาพ

2.การพัฒนาทีมวิจัย

ในการพัฒนาทีมวิจัยมีประเด็นที่สำคัญและนำเสนอ 2 ประเด็น คือ การหาทีมวิจัยและการเรียนรู้ทีมวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การหาทีมวิจัย

ในการหาทีมวิจัยได้แยกเป็น 2 พื้นที่ โดยให้ผู้ประสานงานหลักทีมวิจัยเป็นผู้จัดการหาทีมวิจัยในแต่ละพื้นที่เอง ซึ่งพื้นที่ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา มีนายครรชิต จักรสาร นักวิชาการสาธารณสุข จากสถานีอนามัยสร้างมิ่ง ส่วนพื้นที่ตำบลลุมพุก อำเภอคำเขื่อนแก้วมี นางภัทรวรรณ จันทรศิริ พยาบาลวิชาชีพ จากโรงพยาบาลคำเขื่อนแก้ว โดยมีวิธีการหาทีมวิจัยในแต่ละพื้นที่ ดังนี้

ในพื้นที่ตำบลสร้างมิ่ง ได้ประสานทางโทรศัพท์ไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนสร้างมิ่งมิตรภาพที่ 191 นายถาวร สุวรรณพิมพ์ ซึ่งท่านเคยเป็นครูสอนผม(ครรชิต)ตั้งแต่เด็กประถมที่โรงเรียนบ้านสร้างมิ่งฯ แห่งนี้ประกอบกับครอบครัวของท่านก็อยู่บ้านเดียวกัน หน้าซ้ำที่นาของเรายังติดกันอีกด้วย ดังนั้นความสัมพันธ์จึงดีเป็นพิเศษ การติดต่อประสานงานส่วนใหญ่จะเป็นแบบไม่เป็นทางการ แยกโทรศัพท์หรือพูดคุยกันก็ไม่เป็นปัญหา โครงการนี้ก็เช่นกันตอนแรกก็

ชวนโรงเรียนของท่านเข้าร่วมโครงการผ่านทางโทรศัพท์ซึ่งตอนนั้นท่านนำคณะไปศึกษาดูงานที่จังหวัดระยอง เมื่อท่านฟังข้อมูลคร่าว ๆ ก็ตอบตกลงทันที และการเลือกนักวิจัยเพื่อร่วมทีม จึงปรึกษาท่านให้คัดเลือกครูในโรงเรียนเพื่อร่วมงานวิจัย และท่านถามว่า “ต้องการกี่คน” และผมก็ให้คำตอบไปว่า “ก็คนก็ได้ที่อยากทำและไม่ต้องไปบังคับ” และได้้นักวิจัยที่เป็นครูในโรงเรียน 4 ท่าน ดังนี้

1.นายมานิต สืบศรี เป็นอีกคนหนึ่งซึ่งเคยเป็นครูของผมมาก่อนเหมือนกับ ท่านผอ.ถาวร สุวรรณพิมพ์ และบ้านก็อยู่ใกล้กับโรงเรียน อีกทั้งตอนนี้กำลังศึกษาปริญญาโทด้วย เมื่อมีโครงการวิจัยในโรงเรียนจึงเป็นโอกาสดีที่จะเข้าร่วมวิจัยกับทีมด้วย

2.น.ส.ประภาศรี บั่นทอง เป็นครูเอกภาษาไทยซึ่งสอนในช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-3) และท่านก็ยินดีเป็นอย่างยิ่งในการที่จะร่วมในการพัฒนาเด็กผ่านกระบวนการวิจัย โดยท่านเปรียบเด็กนักเรียนเสมือนเป็นลูกของท่าน ซึ่งเป็นทุนเดิมที่มีคุณค่ามากในความเป็นครู

3.นายกฤตบดินทร์ พรหมโสภา จบการศึกษาระดับปริญญาโทและมีโครงการวิจัยในโรงเรียน จึงเข้าร่วมเรียนรู้ด้วย ประกอบกับเมื่อหลายปีก่อนตอนที่ยังไม่ย้ายมาที่โรงเรียนบ้านสร้างมิ่งฯ วันหนึ่งประสบอุบัติเหตุและผมได้ช่วยเหลือทั้งนำส่งโรงพยาบาลและส่งถึงบ้าน ครั้นย้ายมาที่โรงเรียนบ้านสร้างมิ่งฯ มักจะพูดถึงผมเสมอว่า “เป็นผู้มีพระคุณที่ได้ช่วยชีวิตไว้” ดังนั้นการติดต่อประสานงานในด้านต่าง ๆ จึงได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีที่สุด

4.นางแววตา ห้องแขง เป็นครูประจำวิชาคณิตศาสตร์ ที่ให้ความสำคัญกับการอ่านมาก เพราะภาษาไทยเป็นวิชาพื้นฐานของทุกวิชา ถ้าเด็กอ่านไม่ออกจะกระทบกับทุกวิชา ประกอบกับงานวิจัยโครงการนี้เป็นหน้าที่โดยตรงของครูและเป็นงานที่น่าสนใจ

ในส่วนนักวิจัยนักวิจัยที่ไม่ใช่ครู คือนางวิไลวรรณ จักรสาร พยาบาลวิชาชีพสถานีนอนามัย สร้างมิ่งและนางสนธยา มาลาพันธ์ เป็นครูศูนย์เด็กเล็กตำบลสร้างมิ่ง เป็นนักวิจัยที่เคยร่วมทำโครงการ “ชวนกันอ่านหนังสือให้เด็กฟัง” และเมื่อเปลี่ยนกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กในโรงเรียน ประถมศึกษาจึงอยากเข้าร่วมทีมเพื่อจะได้เรียนรู้ด้วย และเพื่อให้โครงการขับเคลื่อนได้ง่ายขึ้น จึงได้ที่ปรึกษาโครงการคือ นายถาวร สุวรรณพิมพ์ ผอ.โรงเรียนบ้านสร้างมิ่งฯ นายณรงค์ชัย บุญทอง นายก อบต.สร้างมิ่ง และที่ขาดไม่ได้เลยคือเพื่อนสนิทของผมที่เรียนมาด้วยกันตั้งแต่อนุบาล คือ จสต.พิพัฒน์ ทาระขจัด ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา

พื้นที่อำเภอคำเขื่อนแก้ว(นางภัทรวรรณ จันทรศิริ) มองคนใกล้ตัวที่สนิทชิดเชื้อเคยทำงานร่วมกันมาก่อน โดยมีโอกาสได้พูดคุยกันในเรื่องงานวิจัยที่ผ่านมา “ชวนกันอ่านหนังสือให้เด็กฟัง” ผู้วิจัยได้หนังสือเล่มเล็กจากคุณนรฤฎิยา ผลขาว หัวหน้าโครงการชวนกันอ่านหนังสือให้เด็กฟัง

จึงนำไปเสนอให้เพื่อน ๆ ที่ทำงานเดียวกันทั้งฟังและอ่าน จุดความสนใจตรงนี้ได้ ก็ชวนมาทำวิจัยด้วยกัน เป็นงานวิจัยที่ต่อยอดจากโครงการที่แล้ว แรก ๆ ก็ปฏิเสธเพราะว่าไม่เคยทำงานวิจัยมาก่อน จึงให้กำลังใจไปว่าคนที่ชวนทำก็ไม่ใช่เหมือนกันค่อย ๆ เรียนรู้ไปด้วยกันพร้อม ๆ กัน แต่ละครคนขอเวลากลับไปคิด 2-3 วัน จึงกลับมาให้คำตอบว่าจะเป็นที่วิจัยร่วมกัน นี่เป็นกลุ่มแรกคือเพื่อน ๆ น้อย ๆ ในที่ทำงานเดียวกัน อีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาโดยตรง คือครูที่โรงเรียนบ้านโนนหนองแฝกและครูที่ศูนย์เด็กเล็กบ้านดอนเชียง ซึ่งทั้ง 2 ท่านอาศัยความสนิทชิดเชื้อเป็นการส่วนตัว ชักชวนให้มาเป็นที่วิจัยร่วมกัน โดยอธิบายโครงการเดิมและโครงการที่จะทำต่อยอดให้ฟังก่อนเพียงคร่าว ๆ ประกอบทั้งที่ทั้งสองท่านเห็นว่าโครงการน่าจะเป็นประโยชน์กับเด็กนักเรียนของท่านโดยตรงและบุตรสาวของครูศูนย์เด็กก็เข้าโครงการชวนอ่านหนังสือให้เด็กฟังมาก่อน จึงเข้าร่วมเป็นที่วิจัยไม่ยากนัก ไม่ต้องขอเวลาตัดสินใจนานเป็นสองสามวันอย่างกลุ่มแรก

สำหรับที่ปรึกษา ก็เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนเป้าหมายคือโรงเรียนบ้านโนนหนองแฝก ซึ่งอาศัยความสัมพันธ์ในฐานะเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันและเคยทำงานด้านยาเสพติดด้วยกันมาก่อน โดยอาศัยเทคโนโลยีการสื่อสารที่ไร้พรมแดน ปรึกษาทางโทรศัพท์ พร้อมกับแจ้งว่าโรงเรียนของท่านได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนเป้าหมายในการทำวิจัย ซึ่งท่านก็ยินดีพร้อมกับเดินทางไปร่วมประชุมในนัดแรกที่ สถานีอนามัยสร้างมิ่ง ในฐานะที่ปรึกษาของโครงการในพื้นที่อำเภอคำเขื่อนแก้ว

2.2 การเรียนรู้ของทีมวิจัย

แม้นักวิจัยบางคนจะเคยผ่านงานวิจัยมาบ้าง แต่ยังเป็นมือใหม่หัดขับอยู่ ซึ่งในทีมวิจัยมีทั้งครู นักวิชาการสาธารณสุข พยาบาลและครูผู้ดูแลเด็ก ทำให้หลากหลายกรอบแนวคิด เริ่มแรกทำการปรับแนวคิดร่วมกัน ร่วมเรียนรู้และพัฒนา อะไรคือเก็บข้อมูลที่ต้องเก็บ เก็บอย่างไร และสิ่งที่สำคัญคือการบันทึกข้อมูล นอกจากนี้ นักวิจัยได้ร่วมเรียนรู้การเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจากทีมศูนย์ประสานงานวิจัยท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานีที่โรงแรมเจพี เอ็มเมอรัลด์ จังหวัดยโสธร ทำให้ทีมวิจัยพบว่าตนเองยังอ่อนหัดอยู่มากในการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งเป็นบทเรียนสำคัญยิ่งในการศึกษาวิจัย

การเรียนรู้มีอยู่ในทุกขั้นตอนหรือกิจกรรมที่ดำเนินงาน แต่การเรียนรู้ที่สำคัญที่สุดของนักวิจัย คือ การที่นักวิจัยได้เรียนรู้เรื่องราวชีวิตของเด็กและครอบครัว ทำให้เห็นแนวคิดและมุมมองที่ต่างออกไปจากที่เคยเป็น จากที่เคยเห็นแค่เด็กกลุ่มหนึ่งที่มีปัญหาทางการอ่าน ซึ่งเราไม่เคยมองถึงบริบทของชีวิตเด็กและครอบครัว เมื่อเราได้สัมผัสและเรียนรู้ทำให้นักวิจัยมีมุมมองที่รอบด้าน มี

จิตใจที่อ่อนโยน รู้สึกได้ถึงการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักวิจัย และประเด็นนี้นำมาซึ่งหาหนทางที่จะช่วยเหลือเด็กด้วยหัวใจ และทำให้เรามีความสุขจากสิ่งที่เราทำ แม้ไม่อาจทำได้ดังที่คาดหวังที่ตั้งไว้แต่เราก็พึงพอใจ สร้างพลังและคุณค่าจากงานที่เราทำ

3. การเก็บข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลที่มิวิจัยได้แบ่งขั้นตอนออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 การออกแบบเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล

-เครื่องมือเพื่อคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย หลังจากที่ได้ที่มิวิจัยได้ปรึกษาร่วมกันในการออกแบบเครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูลซึ่งจะต้องมีกลุ่มเป้าหมายที่จะทำการศึกษา และน่าจะมีเครื่องมือที่ใช้ในการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นมาตรฐานและแนวทางเดียวกันในระดับเขตพื้นที่การศึกษา นางอรดี นามพิกุล ครูโรงเรียนบ้านโนนหนองแฝกหนึ่งในที่มิวิจัยพื้นที่ตำบลลุ่มพุก อำเภอคำเขื่อนแก้ว เสนอว่ามีแบบทดสอบการอ่านของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 1 สามารถนำมาใช้คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายได้ ซึ่งจะกำหนดเวลาในการอ่านเมื่อใช้แบบทดสอบแล้ว จะมี 3 ระดับ คือ อ่านคล่อง อ่านได้ และอ่านไม่ได้ นักวิจัยเห็นพ้องต้องกันจึงตกลงใช้แบบทดสอบการอ่านของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 1 เป็นเครื่องมือเพื่อคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย

-เครื่องมือเพื่อการเก็บข้อมูลพื้นฐานครอบครัวเด็ก การเก็บข้อมูลพื้นฐานนักวิจัยตกลงร่วมกันว่าจะเก็บทุกอย่างที่เกี่ยวกับเด็กและผู้ปกครอง ถ้าเป็นข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก เช่น เด็กอายุกี่ปี ระดับชั้น เด็กอาศัยอยู่กับใคร ทักษะเกี่ยวกับการอ่านเป็นอย่างไร กิจกรรมประจำวัน ตั้งแต่เช้าถึงเข้านอนเป็นอย่างไร พฤติกรรมทั้งที่บ้านและโรงเรียนจากการสังเกตเป็นอย่างไร ส่วนผู้ปกครองและครอบครัว เช่น อาชีพ ฐานะทางครอบครัว สภาพครอบครัวเป็นอย่างไร การศึกษาอ่านออกเขียนได้หรือไม่ หนังสือเพื่อส่งเสริมการอ่านมีหรือไม่ ทักษะต่อการอ่านเป็นอย่างไร พฤติกรรมเป็นอย่างไร

3.2 การคัดกรองกลุ่มเป้าหมาย

การคัดกรองเด็กโดยใช้แบบทดสอบการอ่านของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 1 และผลจากการใช้แบบคัดกรองเด็กทั้ง 2 โรงเรียนตั้งแต่ ป.2-ป.6 มีดังนี้

ระดับชั้น	โรงเรียนบ้านสร้างมิ่งมิตรภาพที่ 191				โรงเรียนบ้านโนนหนองแฝก			
	นักเรียน ทั้งหมด	อ่าน คล่อง	อ่านได้	อ่าน ไม่ได้	นักเรียน ทั้งหมด	อ่าน คล่อง	อ่านได้	อ่าน ไม่ได้
ป.2	21	1	16	4	17	10	6	1
ป.3	14	3	6	5	16	8	8	-
ป.4	11	2	7	2	28	17	4	7
ป.5	13	-	8	5	19	14	4	1
ป.6	25	1	19	5	13	11	-	2
รวม	84	7	56	21	93	60	22	11

กลุ่มเป้าหมายของโรงเรียนบ้านสร้างมิ่งมิตรภาพที่ 191 คือ 28 คนเป็นเด็กที่อ่านคล่อง 7 คนและอ่านไม่ได้ 21 คน ส่วนโรงเรียนบ้านโนนหนองแฝก 22 คน เป็นกลุ่มเด็กที่อ่านคล่อง 11 คนและอ่านไม่ได้ 11 คน ซึ่งเป็นเด็กกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการศึกษาต่อไป

3.3 การดำเนินการเก็บข้อมูล

เมื่อเรามีกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน นักวิจัยจึงใช้เครื่องมือที่เราคิดขึ้นลงไปเก็บข้อมูล ครอบคลุม ซึ่งจะใช้วิธีการเยี่ยมครอบครัวเด็ก พบปะพูดคุยในเรื่องราวต่าง ๆ เช่น การทำมาหากิน ความทุกข์ยาก ปัญหาของครอบครัว โดยมีคำถามที่เราต้องการคำตอบอยู่ เมื่อเสร็จจากการเยี่ยมจึงบันทึกเพื่อเป็นการกันลืมในเรื่องราวบริบทของแต่ละครอบครัว แต่ส่วนใหญ่แล้วผู้ปกครองก็รู้ว่าบุตรหลานมีปัญหาด้านการอ่านแต่ไม่รู้จะแก้อย่างไร บางครอบครัวต้องไปถึง 3-4 ครั้งจึงได้ข้อมูล เพราะกว่าจะกลับจากนาก็มืดค่ำ ซึ่งช่วงเวลาที่เก็บข้อมูลเป็นช่วงทำนา และเมื่อเจนาข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ก็พบว่า ครอบครัวและเด็กทั้งสองกลุ่มจะมีความแตกต่างกันแบบตรงกันข้าม ทั้งสภาพครอบครัวฐานะเศรษฐกิจ การศึกษา วิถีชีวิต ทักษะคิด และพฤติกรรม

จากการเก็บข้อมูลที่ได้ลงสัมผัสวิถีชีวิตของเด็กและครอบครัว พบว่านักวิจัยได้เรียนรู้วิถีชีวิตเรื่องราวของเด็กและเข้าใจสภาพปัญหาของเด็กได้อย่างลึกซึ้ง แต่ที่จริงแล้วปัญหาในครอบครัวของเด็กมีมากมาย ปัญหาการอ่านเป็นเพียงแค่ส่วนหนึ่งเท่านั้น เช่น ความยากจน เด็กอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายายที่อ่านไม่ออกหรือมองไม่เห็น ครอบครัวที่มีความแตกแยก เด็กเข้ากับเพื่อนไม่ได้ หรือแม้กระทั่งวิถีชีวิตที่ต้องทำมาหากินของผู้ปกครอง นำมาซึ่งความเอือมอาทร เห็นอกเห็นใจ เข้าใจปัญหาที่แท้จริงของเด็ก ภาพของการมองเด็กจะไม่มีเพียงแค่การอ่านเท่านั้น แต่ได้ลงลึกถึงรายละเอียดปัญหาต่าง ๆ อย่างรอบด้าน ซึ่งข้อมูลที่สำคัญเหล่านี้ทำให้นักวิจัยปรับเปลี่ยนแนวคิดและมุมมองในการพัฒนาเด็กอย่างสิ้นเชิง

สิ่งที่พบจากการเก็บข้อมูลซึ่งสอดคล้องกับโครงการ “ชวนกันอ่านหนังสือให้เด็กฟัง” คือ ครอบครัวของเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน ผู้ปกครองจะไม่เคยอ่านหนังสือให้เด็กฟังตั้งแต่แรกเกิด-3 ปีและไม่มีหนังสือเพื่อส่งเสริมการอ่านในบ้าน หรือแม้กระทั่งหนังสือพิมพ์และปฏิทินประจำปี ซึ่งเป็นเรื่องน่าเศร้าในมุมมองของนักวิจัย

4. การคืนข้อมูลเบื้องต้น

การคืนข้อมูลจะมีสองแบบคือ ให้ข้อมูลเป็นรายครอบครัวและในเวทีเสวนา ในรายครอบครัวเมื่อนักวิจัยได้ข้อมูลแล้ว จะสะท้อนข้อมูลที่ได้มาผ่านการลงเยี่ยมอีกครั้ง เป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างนักวิจัยและผู้ปกครองรวมทั้งเด็ก ในส่วนเวทีเสวนาได้เชิญผู้ปกครองเด็กเพื่อรับทราบการดำเนินโครงการและข้อมูลที่ได้จากการที่นักวิจัยลงเก็บข้อมูล ผู้ปกครองได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างดี โดยสังเกตได้จากที่ทีมวิจัยได้นัดผู้ปกครองร่วมเวทีเสวนาในช่วงเวลาที่กำลังทำนา ปรากฏว่าผู้ปกครองที่ทีมวิจัยได้เชิญมาครบทุกคนและตรงตามเวลาที่นัดหมาย ทำให้ทีมวิจัยได้เข้าใจว่า ปัญหาเรื่องการอ่านของบุตรหลานมีความสำคัญพอ ๆ กับการทำมาหากินและเป็นที่วิตกกังวลมากสำหรับผู้ปกครอง ในเวทีเสวนาซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการสถานศึกษา

คณะครู ผู้ปกครองและทีมวิจัยได้รับเสียงสะท้อนจากเวทีเสวนาเป็นแนวเดียวกันคือ เป็นโครงการที่ดีที่จะช่วยพัฒนาเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาดีใจมากที่มีทั้งครูและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขได้ร่วมมือกันในการพัฒนาเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน จสต.พิพัฒน์ ทาระขจัด ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาพูดว่า “ถ้าโครงการนี้สำเร็จจะใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาเด็กทั้งตำบล” และนั่นเป็นกำลังแรงใจให้กับนักวิจัยได้ขับเคลื่อนงานอย่างมีความสุข

ข้อมูลที่สำคัญที่นักวิจัยได้สะท้อนจากการเก็บข้อมูลในเวทีคั่นข้อมูลคือ เรื่องการส่งเสริมการอ่านและเล่นิทานให้เด็กฟังตั้งแต่แรกเกิด – 3 ปี จะทำให้เด็กเก่ง ดี และมีความสุข ซึ่งครอบครัวของเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านไม่เคยมีจากการเก็บข้อมูล

นักวิจัย (ครรชิต) ได้นำเสนอผลการศึกษาของโครงการ “ชวนกันอ่านหนังสือให้เด็กฟัง” ที่อ่านหนังสือให้เด็กฟังตั้งแต่แรกเกิด และเด็กมีพัฒนาการที่น่าอัศจรรย์ยิ่งทั้งในเรื่องภาษา สماعิ ความจำ การเรียนรู้ที่รวดเร็วหรือแม้กระทั่งการแยกสีได้มากกว่า 10 สีภายใน 2 ปี นักวิจัยได้เห็นแนวทางที่จ้องมองแบบตาไม่กระพริบของผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษา ทุกคนตั้งใจฟังเป็นอย่างดี นิ่งและเงียบเหมือนต้องมนต์สะกดในขณะที่บรรยาย ซึ่งผู้ปกครองพูดเป็นเสียงเดียวกันว่าข้อมูลนี้ไม่เคยรู้มาก่อน เหมือนจะบอกเป็นนัยว่า เสียเวลาที่ผ่านมาถ้าย้อนเวลาได้ ลูกหลานคงจะไม่มีปัญหาด้านการอ่านอย่างทุกวันนี้

5.ศึกษาดูงาน

การศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเด็กที่มีความสามารถ และพฤติกรรมที่เรียนที่แตกต่างกัน:กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคูเมือง(ออ่อนอนุเคราะห์) อำเภอดอนจาน จังหวัดอุบลราชธานี ในวันที่ 25 กันยายน 2551 ในการศึกษาดูงานครั้งนี้ได้แนวคิดจากการร่วม เวทีสังเคราะห์งานวิจัยประเด็นเด็กเยาวชนและการศึกษาในงาน มหกรรม 10 ปีงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น“ความสุข คุณค่า และพลังงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคอีสาน”ในวันที่ 14-15 สิงหาคม 2551 ณ โรงแรมเจพีเอ็มเมอร์ลด์ ยโสธร ซึ่งทางโรงเรียนบ้านคูเมือง(ออ่อนอนุเคราะห์) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเด็กที่มีความสามารถและพฤติกรรมที่เรียนที่แตกต่างกัน มีรูปแบบที่น่าสนใจและมีส่วนที่คล้ายคลึงกัน

ควรที่จะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในอันที่จะนำมาปรับใช้กับโรงเรียนและชุมชน ทีมนักวิจัยจึงได้เชิญผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้อำนวยการสถานศึกษา คณะครู นักวิชาการสาธารณสุข พยาบาลวิชาชีพ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำชุมชนและสมาชิก อบต. ศึกษาดูงานและร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

จากการศึกษาดูงานครั้งนี้ทั้งสองพื้นที่ต่างก็มีความประทับใจเป็นอย่างยิ่ง ได้เห็นแนวคิด มุมมองในด้านต่าง ๆ ในการพัฒนา ซึ่งทางโรงเรียนบ้านคูเมือง(อ่อนอนุเคราะห์)ได้ให้นักเรียนเป็น ศูนย์กลางในการเรียนรู้และใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหัวใจหลักในการพัฒนา คณะ ที่ร่วมศึกษาดูงานพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า เป็นโรงเรียนที่มีรูปแบบการพัฒนาเด็กที่ดีที่สุดเท่าที่เคย เห็นมาและจะนำมาปรับใช้กับโรงเรียนและชุมชนต่อไป

6. การวางแผนทางแก้ไขปัญหา

หลังจากการศึกษาดูงานได้มีการวางแผนทางแก้ไขปัญหามีลักษณะที่แตกต่างกันของทั้ง 2 พื้นที่ ขึ้นอยู่กับบริบทของพื้นที่และนักวิจัย

พื้นที่โรงเรียนบ้านโนนหนองแฝก มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังนี้

หลังจากจัดเวทีคืนข้อมูลได้มีการวางแผนในการที่จะพัฒนาเด็ก ถ้าจะมอบให้ครู(ที่เข้าร่วมประชุม) ท่านก็บอกว่าไม่มีเวลา กลัวทำได้ไม่เต็มที่ อีกทั้งเหนื่อยที่รีบกับเด็กที่โรงเรียนมาทั้งวันแล้ว สุดท้ายในที่ประชุมผู้ปกครองเสนอว่า “ให้แฟนคุณหมอช่วยสอนหน่อยได้ไหม”ผู้วิจัย (คุณ ภัทรวรรณ จันทรศิริ) จึงนำข้อเสนอนี้ก็กลับบ้าน พร้อมทั้งขอร้องแกมบังคับสามีที่บ้าน (นายประพล จันทรศิริ เป็นอาจารย์สอนวิชาภาษาไทย ระดับ ม. 5 ที่โรงเรียนคำเขียนแก้วชนูปถัมภ์ ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมประจำอำเภอ) อาจารย์ไม่ตอบรับไม่ปฏิเสธ เพียงแต่ถามว่า “จะให้สอนยังงัย ไม่เคย

สอนเด็ก มีเครื่องมือมีกรอบอะไรยังงั้นไหม?”ผู้วิจัยจึงตอบไปว่า ไม่มีเครื่องมือ ไม่ต้องสนใจหลักสูตรหรือกรอบ เอาปัญหาเด็กเป็นตัวตั้งเป็นหลัก แล้วสอนอย่างไรก็ได้ให้เด็กอ่านหนังสือออก แล้วผู้วิจัยก็นำข้อมูลของเด็กแต่ละคนมาเสนอต่ออาจารย์ผู้สอนให้ได้รับทราบในปัญหา เพื่อเป็นข้อมูลในการแก้ปัญหาในขั้นต่อไป

วิธีการเรียนการสอน

การเรียนการสอนจะไม่ตีกรอบ ไม่ยึดรูปแบบ แต่จะยึดความสนใจของเด็ก ๆ เป็นหลัก เช่น เรื่องฟุตบอล ข่าวสารต่าง ๆ ที่กำลังเป็นที่สนใจ การท่องเที่ยว เพลงที่กำลังดัง การทำงานของเด็ก ๆ ที่บ้าน เรื่องของดินฟ้าอากาศ เป็นต้น มีการนำเข้าสู่บทเรียนด้วยนิทาน นิทานก้อม ทายปัญหาอะไรเรื่อย ๆ ก็แล้วแต่สถานการณ์ ถ้าเด็กดูเครียดมาจากโรงเรียนแล้ว ผู้สอนก็พยายามหาเทคนิคให้เด็ก ๆ คลายเครียดให้เขารู้สึกสนุกไปกับการเรียน ไม่เอาเนื้อหาวิชาการมาสอนเพราะจะรู้สึกเบื่อแล้วไม่ยอมมาเรียน บางครั้งก็ใช้สิ่งแวดล้อมรอบ ๆ บ้านเป็นโจทย์ให้เด็ก ๆ เรียนรู้ เช่น เขียนโจทย์ให้เด็กไปนับต้นชวนชมบริเวณหน้าบ้านว่ามีกี่ต้น เมื่อได้แล้วให้นับรวมกับใบบัวในอ่างบัวใบที่หนึ่ง ผลรวมจะเป็นเท่าไร เด็ก ๆ ก็จะไปช่วยกันนับช่วยกันทำงาน แบ่งกลุ่มกันกลุ่มหนึ่งไปนับต้นชวนชม กลุ่มหนึ่งไปนับใบบัวแล้วเอามารวมกัน ซึ่งจริง ๆ แล้วผู้สอนก็ไม่ทราบหรอกว่าต้นชวนชมที่ปลูกไว้ที่หน้าบ้านมีกี่ต้น ใบบัวมีกี่ใบ แต่เจตนาจะให้เด็กอ่านโจทย์เพราะถ้าเด็กอ่านไม่ได้ก็จะไม่เข้าใจว่าให้ไปทำอะไร หลังทำกิจกรรมเสร็จก็เอาโจทย์อันนั้นแหละมาสอนเรื่องการอ่าน เช่น คำว่า“อ่าง”มันประกอบด้วยพยัญชนะอะไร ผสมกับสระอะไร สะกดด้วยพยัญชนะตัวไหน ใส่วรรณยุกต์เอกอ่านว่าอย่างไร แล้วถ้าใส่วรรณยุกต์โทจะอ่านว่าอย่างไร เป็นต้น แล้วคำอื่น ๆ ในโจทย์ที่ให้ก็สอนเช่นเดียวกัน ในโจทย์แต่ละครั้งอาจไม่ได้สอนหมดทุกคำก็จะเลือกคำที่อ่านง่ายอ่านยากสลับกันไป ในแต่ละครั้งที่มาเรียนก็จะสอนประมาณ 4-5 คำ แต่จะให้เด็กอ่านโจทย์ให้ได้ทุกคน หลังจากนั้นก็สรุปบทเรียนเล็กน้อย กินขนม แล้วให้ทุกคนกลับบ้านได้

ช่วงเวลาและสถานที่

เริ่มมีการเรียนการสอนในวันเสาร์-อาทิตย์ สัปดาห์ที่ 2 ของเดือนพฤศจิกายน 2551 ช่วงแรก ๆ เรียนเฉพาะวันเสาร์วันอาทิตย์ เรียนวันละ 30 นาทีช่วงเย็น เวลา 17.00-17.30 น. เด็กกลุ่มนี้ทั้งหมด 11 คน จากสองหมู่บ้านคือ บ้านหนองหาบแหและบ้านดอนเชื้อ มาเรียนครบบ้างไม่ครบบ้าง จนกระทั่งกลางเดือนธันวาคม 2551 เด็ก ๆ ขอมารเรียนช่วงเย็นหลังเลิกเรียนในวันราชการแทนวันหยุดเสาร์อาทิตย์ ในวันที่มาขอเด็ก ๆ แววกันเองว่า“เด็กชายประวิทย์ อยากกินขนมดูขึ้น(บ่อขึ้น)ครับ”จากข้อร้องขอของเด็ก ๆ จึงมีการเปลี่ยนแปลงวันในการเรียนการสอน ส่วนเวลายังคงเป็นช่วงเวลาเดิม เพราะสะดวกด้วยกันทั้งผู้เรียนและผู้สอน

ส่วนสถานที่นั้นใช้สนามหญ้าหน้าบ้านของผู้วิจัยเป็นสถานที่ในการเรียนการสอน สอนในบรรยากาศสบาย ๆ มีน้ำมีขนมมีผลไม้ให้ทานระหว่างเรียน สร้างแรงจูงใจให้เด็กอยากมาเรียน เด็ก ๆ จะบอกเพื่อนว่า “ไปเรียนหนังสือที่บ้านหมอนาง มีขนมให้กินด้วย”

เหตุผลที่เลือกการเรียนการสอนโดยคนในชุมชน

1. ผู้ปกครองไม่สามารถสอนเด็ก ๆ เองได้ ด้วยเหตุผล สอนแล้วเด็กไม่เชื่อฟัง
2. คนในชุมชนเห็นว่าชุมชนควรมีส่วนในการช่วยเหลือทางโรงเรียนบ้างในการดูแลเด็ก ๆ กลุ่มนี้ ไม่ควรให้เป็นภาระของโรงเรียนเพียงฝ่ายเดียว
3. หลีกเลียงแรงกดดันที่อาจเกิดขึ้นแก่เด็กกลุ่มนี้ จากเพื่อน ๆ ที่โรงเรียนล้อว่า โง่ ปัก อ่านไม่ออก ถูกกันออกจากกลุ่มไม่ให้ร่วมกิจกรรมด้วย ไม่มีใครอยากคบหา เป็นต้น จึงให้มีการเรียนการสอนในชุมชนแทน

เรียนนานแค่ไหน

เป็นคำถามสุดท้าย ทั้งผู้ปกครอง ผู้เรียน ผู้สอน กรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน ว่าจะให้เด็กเรียนนานแค่ไหน สิ้นสุดเมื่อไหร่ ผู้วิจัยจึงให้คำตอบกับทุกกลุ่มว่า เรียนไปจนกว่าเด็กจะอ่านได้ แม้ระยะเวลาของงานวิจัยจะสิ้นสุดลงแล้ว แต่การดูแลเด็ก ๆ กลุ่มนี้ก็จะยังดำเนินต่อไปจนกว่าเด็กจะสามารถอ่านได้เช่นเด็กคนอื่น ๆ ในชั้นวัยเดียวกัน

พื้นที่ตำบลสร้างมิ่งมีแนวทางดังนี้

เวทีค้นหารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม

หลังจากการศึกษาดูงานที่มิจัยได้เชิญผู้ปกครอง คณะครูและคณะกรรมการสถานศึกษาร่วมเวทีเสวนาเพื่อค้นหารูปแบบที่เหมาะสมสำหรับเด็ก โดยมีผู้เข้าร่วมเวทีประมาณ 35 คน แล้วแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ 8-9 คน โดยเรื่องที่จะเสวนาคือ

“การจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมเป็นอย่างไร” แล้วให้แต่ละกลุ่มระดมความคิดเพื่อนำเสนอ จากนั้นที่มิจัยและผู้เข้าร่วมเสวนา ได้ร่วมทำการเลือกประเด็นที่คิดว่าจะทำเป็นลำดับต้น ๆ ซึ่งก็คือ “ทำอย่างไรให้เด็กอ่านได้ก่อน” และตรงใจผู้ปกครองของเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านเป็นอย่างยิ่ง และมอบหมายให้ที่มิจัยและครูดำเนินการพัฒนาเด็กต่อไป โดยมีผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นผู้ให้กำลังใจและให้การสนับสนุน

ในส่วนเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านที่มิวิจัยได้จัดเวทีเสวนาในเด็กด้วยเช่นกัน เพื่อต้องการทราบความคิดเห็น ความรู้สึก ทักษะคติและมุมมองของเด็ก โดยแบ่งเป็น 2 ช่วงชั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงกัน โดยมีนักวิจัยที่เป็นครูเป็นผู้บันทึก การสะท้อนความคิดของเด็กทั้งสองกลุ่ม เพื่อเป็นข้อมูลในการนำไปพัฒนาเด็กต่อไป

ในตอนแรกที่แบ่งกลุ่มเด็กออกเป็น 2 ช่วงชั้น ได้แจกกระดาษชาร์ตและสีเพื่อเขียนสะท้อนความคิดเห็นของเด็ก ด้วยความเคยชินของนักวิจัยที่ใช้ประจำในกระบวนการกลุ่ม จึงบอกให้เด็กเขียนสิ่งที่ต้องการพัฒนาการอ่านในมุมมองของเด็ก ปรากฏว่าเด็กช่วงชั้นที่ 1 เขียนไม่ได้ ส่วนช่วงชั้นที่ 2

ได้คัดเลือกคนที่คิดว่าเขียนดีที่สุดเป็นคนเขียน ถูกบ้างผิดบ้าง ซึ่งนักวิจัยลืมนึกไปว่าเรานี้คือเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน แล้วก็พากันหัวเราะ

การตัดสินใจในการใช้แบบฝึก

ก่อนที่จะพัฒนาเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านที่มิวิจัยได้ร่วมปรึกษา เพื่อหาวิธีการทำอย่างไรให้เด็กอ่านได้ ซึ่งเป็นความคาดหวังสูงสุดของผู้ปกครองจากเวทีเสวนา คุณครูประจำชั้น บัณฑิต ร.สร้างมิ่งฯ หนึ่งในที่มิวิจัย ซึ่งเป็นครูเอกภาษาไทยเสนอว่า เมื่อปีการศึกษา 2550 ได้เข้าร่วมจัดทำแบบฝึกการอ่านของเด็ก ในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสร้างมิ่งโคกสำราญ ซึ่งมีทั้งหมด 10 ชุด ในแต่ละแบบฝึกจะมีแบบประเมินการให้คะแนนก่อนและหลังการอ่าน สามารถใช้ฝึกการอ่านของเด็กได้เป็นอย่างดี น่าจะนำมาปรับใช้ได้เลย เมื่อที่มิวิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นแบบฝึกที่ดี สามารถนำไปพัฒนาเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านได้โดยตรง แต่ก่อนที่จะนำไปใช้ในทีมได้เห็นพ้องต้องกันว่า ควรจะเก็บปัญหา อุปสรรคในการพัฒนาเด็กโดยใช้แบบฝึกเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป

เวลาและสถานที่ในการพัฒนาเด็ก

การพัฒนาเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านที่มิวิจัยที่เป็นครูในโรงเรียนบ้านสร้างมิ่ง ได้แบ่งกลุ่มเด็กเป็น 2 ช่วงชั้น (ช่วงชั้นที่ 1 ป.2-3 และช่วงชั้นที่ 2 ป.4-6) และรับผิดชอบ 5-6 คน

สถานที่ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของครูผู้สอน เช่น ต้องห่างจากเด็กคนอื่น ๆ เพื่อให้เด็กมีสมาธิในการเรียน และเป็นการลดความต่างในด้านความคิดของเด็กที่มีปัญหาทางด้านการอ่าน

และเป็นการป้องกันการถูกล้อเลียน ลดความกดดันในตัวเอง สถานที่ที่ใช้ เช่น ใต้ร่มไม้ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องคอมพิวเตอร์

เวลาที่ใช้ในการสอนหลังการจัดการเรียนในแต่ละวัน ซึ่งโดยส่วนมากจะเริ่มประมาณเวลา 15.00 น.และใช้เวลาในการสอนประมาณ 30 นาทีต่อวัน ใน 1 สัปดาห์จะสอนประมาณ 3 วันเนื่องด้วยมีกิจกรรมที่โรงเรียน แต่ก็มีคุณครูประจำชั้นที่สามารถทำการสอนได้ทุกวันโดยไม่เลือกวันเวลาและสถานที่ แต่ขึ้นอยู่กับความสนใจของเด็ก โดยครูเป็นผู้สังเกตพฤติกรรมเมื่อเห็นว่าเด็กเริ่มเบื่อก็จะเลิกสอนและจะนัดในวันใหม่

7. การทดลองปฏิบัติการ

ในการใช้แบบฝึกทักษะการอ่าน (เฉพาะพื้นที่โรงเรียนบ้านสร้างมิ่งฯ) เด็กทั้ง 2 ช่วงชั้นจะมีความสนใจที่แตกต่างกัน ดังนี้

ในช่วงชั้นที่ 1 (ป.2-3) เมื่อเริ่มเรียนชุดที่หนึ่งจะเป็นพยัญชนะ สระ เด็กมีความสนใจ บางคนอ่านได้แต่ออกเสียงไม่ถูกต้อง แต่ก็สนใจที่จะอ่านเพราะเป็นช่วงที่ต่อเนื่อง เมื่ออ่านจบบทเด็กมีความภูมิใจในตนเองที่อ่านได้ โดยครูให้คะแนนจากการประเมินผลการอ่านทำให้เด็กมีความภูมิใจพอใจในตนเองที่อ่านได้ ทำให้เด็กอยากอ่านให้ครูฟังหลาย ๆ รอบ และอยากให้ครูสั่งให้อ่านอีกรอบ จนครูบอกว่าเก่งมากพวกเธออ่านได้แล้วจึงหยุด และยิ้มอย่างดีใจ

ในช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6) ในการใช้แบบฝึกชุดแรก เด็กยังไม่เข้าใจว่าทำไมต้องเริ่มต้นใหม่ เพราะเขาผ่านมาแล้วหลายปีคิดว่าตัวเองเข้าใจ รู้มาแล้วและอ่านได้ แต่หลังจากที่ครูพาอ่านทำให้ตัวเองเข้าใจผิดมาตลอดในเรื่องการอ่านออกเสียง เช่น คำว่า

ช อ่านว่า ชอ-ช้าง

ฎ อ่านว่า ตอ-ชะ-ดา

ฐ อ่านว่า ทอ-ฐาน

ฬ อ่านว่า จอ-จุ-ลา

และเมื่อประสมคำจะทำให้เสียงผิดเพี้ยนไป รวมทั้งเด็กยังไม่รู้สระอีกหลายตัวที่ได้คือสระเดี่ยว เช่น อะ อา อิ อี อุ ู โอ โเอ แต่สระผสมเด็กยังไม่ได้ เมื่อประสมคำทำให้เด็กอ่านไม่ได้ เช่น สระ อัวะ อัว เอื้อะ เอื้อ เอียะ เอีย เป็นต้น

หลังจากการใช้แบบฝึกการอ่านไปสักระยะ ความสนใจของเด็กจะเริ่มลดลง เนื่องจากแบบฝึกจะมีทั้งที่เป็นการบ้านด้วย ซึ่งเด็กในแต่ละวันก็ได้การบ้านอยู่แล้ว ทำให้นักวิจัยต้องปรับวิธีการเพื่อไม่ให้เด็กเบื่อ จึงใช้แนวคิดจากโครงการ “ชวนกันอ่านหนังสือให้เด็กฟัง” คือ เด็กจะ

สนใจหนังสือนิทานและมีความสุขกับหนังสือนิทาน ดังนั้นหนังสือนิทานน่าจะเป็นอีกรูปแบบหนึ่งในการฝึกทักษะการอ่านของเด็ก ทีมวิจัยจึงใช้หนังสือนิทานเพื่อการฝึกอ่าน ซึ่งให้เด็กไปเลือกอ่านนิทานเรื่องอะไรก็ได้ที่เด็กสนใจแล้วนำมาอ่านให้ครูฟังควบคู่ไปกับแบบฝึกการอ่าน และได้รับการตอบสนองจากเด็กเป็นอย่างดีเพราะเด็กต่างก็หนังสือชอบนิทาน เป็นอีกหนึ่งทางเลือกในการส่งเสริมพัฒนาในด้านการอ่านของเด็ก

8. การติดตามประเมินผลของนักวิจัย

เมื่อเริ่มพัฒนาเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน ทีมวิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลติดตามและประเมินผลเป็นระยะเพื่อติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงาน ในการติดตามประเมินผลทีมวิจัยจะใช้ การติดตาม 2 ลักษณะคือ การติดตามเยี่ยมที่บ้านของกลุ่มเป้าหมายเพื่อทราบข้อมูลการเปลี่ยนแปลง ความรู้สึก เสียงสะท้อนของผู้ปกครองรวมทั้งตัวเด็กด้วย และที่โรงเรียนนักวิจัยที่เป็นครูจะสังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเด็ก เพื่อร่วมชั้น ครูประจำชั้นและประจำวิชา ซึ่งการติดตามเยี่ยมบ้านได้สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักวิจัย เด็กและผู้ปกครอง ผู้ปกครองมีความประทับใจที่นักวิจัยให้ความสนใจเรื่องปัญหาการอ่านของบุตรหลาน รวมทั้งได้รับคำชมเชยและขอบคุณจากผู้ปกครอง

การประชุมนักวิจัยเป็นอีกเวทีในการติดตามประเมินผลโครงการ นักวิจัยแต่ละคนได้แลกเปลี่ยนและเพิ่มเติมในประเด็นที่น่าสนใจหรือในส่วนที่ขาด และนักวิจัยได้เรียนรู้อะไรจากโครงการที่ทำจากการบอกเล่าและการบันทึกข้อมูลส่วนการประชุมรวมทั้ง 2 พื้นที่เป็นอุปสรรคอย่าง

มากเมื่อประเมินผลโครงการ เพราะอยู่ห่างไกลกัน และเวลาว่างมักจะไม่ตรงกันแต่จะใช้วิธีการโทรศัพท์พูดคุยกัน บางครั้งเมื่อประชุมงานอื่น ๆ ก็จะมีโอกาสแลกเปลี่ยนและติดตามงานไปด้วย

9. การคืนข้อมูลผลการดำเนินงาน

ในการจัดเวทีนำเสนอผลการพัฒนาเด็ก ทีมวิจัยได้เชิญผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา และคณะครูเพื่อทราบผลการดำเนินงานของโครงการ ในเดือนมีนาคมก่อนปิดภาคเรียน โดยใช้สถานที่คือโรงเรียนบ้านสร้างมิ่งฯ และเหมือนทุกครั้งที่มีการเชิญผู้ปกครองจะให้

ความสำคัญโดยเข้าร่วมเวทีตามวันเวลาที่นัดทุกคน ผู้ปกครองที่มาได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนถึงปัญหาการอ่านหนังสือไม่ออกของเด็ก

ในเวทีครูที่เป็นนักวิจัยได้เล่าถึงพัฒนาการของเด็กแต่ละคนที่ตนเองได้รับมอบหมาย ทำให้ผู้ปกครองตั้งใจฟังเป็นอย่างดี โดยเฉพาะบุตรหลานของตนเอง รวมทั้งมีการซักถามถึงประเด็นที่ผู้ปกครองสงสัย ทำให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างครูและ

ผู้ปกครอง บรรยายากาศเป็นกันเองไม่เครียด ในเวทีผู้ปกครองส่วนใหญ่สะท้อนว่า “อยากให้โครงการนี้ยังคงอยู่ตลอดไป” เพราะเกิดผลดีกับเด็กและสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างครูและผู้ปกครอง

บทที่ 4

ผลการศึกษา

เพื่อเป็นการตอบใจทวิวิจัยซึ่งมีคำถามว่า ทักษะคิด พฤติกรรม วิธีชีวิตและพื้นฐานครอบครัวของเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านและไม่มีปัญหาทางการอ่านเป็นอย่างไร รูปแบบที่เหมาะสมในการส่งเสริมการอ่าน และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านเป็นอย่างไร และรูปแบบการสร้างชุมชนรักการอ่านเป็นอย่างไร การวิจัยครั้งนี้จึงได้ออกแบบวิธีการดำเนินงานซึ่งได้กล่าวโดยละเอียดไว้แล้วในบทที่ 3 เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ พร้อมทั้งตอบคำถามการวิจัย ซึ่งผลของการศึกษาข้อมูลมีประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.ข้อมูลพื้นฐาน เด็กที่มีปัญหาทางการอ่านและไม่มีปัญหาทางการอ่าน

-วิธีชีวิต

-ทัศนคติ

-พฤติกรรม

2.การส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ในกลุ่มเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน

3.การสร้างชุมชนรักการอ่าน

4.บทเรียนของนักวิจัย

ประเด็นต่าง ๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ข้อมูลพื้นฐาน เด็กที่มีปัญหาทางการอ่านและไม่มีปัญหาทางการอ่าน

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย โรงเรียนบ้านสร้างมิ่งมิตรภาพที่ 191 คือ 28 คนเป็นเด็กที่อ่านคล่อง 7 คนและมีปัญหาทางการอ่าน 21 คน ในจำนวนนี้เป็นเพศชาย ชาย 14 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 หญิง 7 คน ร้อยละ 33.33 อาศัยอยู่กับพ่อแม่ 10 คน อาศัยอยู่กับ ปู่ย่า ตายาย หรือญาติพี่น้อง 11 คน ส่วนเด็กที่อ่านคล่อง เป็นเพศชาย 2 คน หญิง 5 คน อาศัยอยู่กับพ่อแม่ 4 คน และอาศัยอยู่กับ ปู่ย่า ตายาย หรือญาติพี่น้อง 3 คน

ส่วนโรงเรียนบ้านโนนหนองแฝก 22 คน เป็นกลุ่มเด็กที่อ่านคล่อง 11 คนและมีปัญหาทางการอ่าน 11 คน ในจำนวนนี้เป็นเพศชาย ชาย 9 คน คิดเป็นร้อยละ 81.82 หญิง 2 คน ร้อยละ 18.18 อาศัยอยู่กับพ่อแม่ 6 คน อาศัยอยู่กับ ปู่ย่า ตายาย หรือญาติพี่น้อง 5 คน ส่วนเด็กที่

อ่านคล่อง เป็นเพศชาย 6 คน หญิง 5 คน อาศัยอยู่กับพ่อแม่ 5 คน และอาศัยอยู่กับ ปู่ย่า ตายาย หรือญาติพี่น้อง 6 คน

ข้อมูลพื้นฐานครอบครัวและวิถีชีวิต

บ้านสร้างมิ่ง ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธรและบ้านโนนหนองแฝก ตำบลลุมพุก อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร ต่างก็เป็นชุมชนเกษตรกรรมเหมือนชาวชนบททั่วไป ประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก และเมื่อเสร็จจากการทำนา วัยแรงงานก็จะเข้าไปรับจ้างทำงานที่กรุงเทพฯและต่างจังหวัด ส่วนเด็กจะอาศัยอยู่กับตายายหรือญาติพี่น้อง เด็กที่มีปัญหาทางการอ่านและไม่มีปัญหาทางการอ่าน มีฐานะทางเศรษฐกิจและสภาพสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน

เด็กที่มีปัญหาทางการอ่านในพื้นที่โรงเรียนบ้านสร้างมิ่ง มีข้อมูลที่น่าสนใจดังนี้

ครอบครัวยากจน อาศัยอยู่กับญาติ

ในพื้นที่ตำบลสร้างมิ่ง ครอบครัวเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านจะมีฐานะที่ยากจนมาก ประมาณ 5-6 ครอบครัว ซึ่งในแต่ละครอบครัวมีสิ่งเดียวกันคือ ความยากจน และนี่คือวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในกลุ่มเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านบางครอบครัว

ดช.นัตพล กฤษณภาพ อายุ 12 ปี ชั้น ป.6 โรงเรียนบ้านสร้างมิ่งมิตรภาพที่ 191

น้องนัตเป็นเด็กที่อาศัยอยู่กับคุณป้าบุญมี กฤษณภาพ อายุ 78 ปีและลุงที่เป็นโรคลมชัก ต้องทานยาทุกวัน ครอบครัวที่มีฐานะยากจนมากครอบครัวหนึ่งในหมู่บ้าน พ่อกับแม่แยกทางกัน พ่อทำงานรับจ้างที่กรุงเทพฯ ไม่เคยกลับบ้านมาหลายปี ส่วนป้าก็ไม่ค่อยสบายสายตาสายตาและหูก็ไม่ดี

ตั้งแต่น้องนัตเริ่มเรียนหนังสือก็ไม่ค่อยมีใครในครอบครัวสนใจการเรียนของน้องนัต เพราะต้องทำงานรับจ้างหาเลี้ยงครอบครัวไปวันๆ ชาวต้องอาศัยจากวัด เมื่ออาแต่งงานและมีบุตรจึงเอน้องนัตไปอยู่บ้านด้วยเป็นบางครั้ง เพื่อจะได้ช่วย

บ้านน้องนัต

เลี้ยงน้อง เรื่องการอ่านหนังสือที่บ้านน้องนัตตอบว่า “ต้องเลี้ยงน้องให้อาาจะได้ทำนา ไม่มีเวลาดูหนังสือเลย” วันจันทร์-ศุกร์จะไปโรงเรียนตามปกติแต่ก็ไม่สนใจเรียน เรียนบ้างไม่เรียนบ้าง น้องนัตสะท้อนว่า “อยากอ่านออกเขียนได้แต่ไม่มีใครแนะนำ”

ดช.ก้องสกุล บุญทอง อายุ 11 ปี ชั้น ป.5 โรงเรียนบ้านสร้างมิ่งมิตรภาพที่ 191

น้องปอนอาศัยอยู่กับพ่อแม่และ
หลวงตา ครอบครัวมีอาชีพทำนา มีฐานะที่
ยากจนและเมื่อทำนาเสร็จพ่อแม่ก็จะเข้าไป
ทำงานรับจ้างที่กรุงเทพฯ ในช่วงฤดูทำนान้อง
ปอนจะนอนพักอาศัยที่เถียงนากับพ่อแม่และ
น้อง ตื่นเช้าก็ขี่จักรยานกับน้องมาโรงเรียน

เลิกเรียนก็กลับไปช่วยพ่อแม่ทำนา ด้วยในช่วงที่ทำนาเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับทางโรงเรียนเปิด
เทอม พ่อแม่จึงไม่ค่อยมีเวลาดูการบ้านการเรียนน้องปอน กว่าจะขึ้นจากนาก็ค่ำมืด และที่เถียงนา
ก็ไม่มีไฟฟ้าซึ่งไม่เหมาะที่จะทำการบ้านอ่านหนังสือ ครั้นจะเข้ามานอนที่บ้านก็ไม่เอื้อต่อการทำนา
เมื่อทำนาเสร็จพ่อแม่ของน้องปอนจะเข้าไปรับจ้างทำงานที่กรุงเทพฯ น้องปอนต้องมาพักอาศัยที่
วัดกับหลวงตา หลวงตาเล่าว่า **“ทุกวันนี้ต้องบังคับทำการบ้านอ่านหนังสือ”** เพราะหลานอ่าน
หนังสือไม่ได้

ดญ.สุพัฒน์ตรา พรหมนันท อายุ 8 ปี ชั้น ป.2 โรงเรียนบ้านสร้างมิ่งมิตรภาพที่ 191

น้องแนนอาศัยอยู่กับปู่ย่า พ่อมีเมียใหม่ และไป
ทำงานรับจ้างที่ต่างหวัดนาน ๆ ครั้งจึงได้กลับบ้าน
ครอบครัวมีฐานะที่ยากจนมาก ปู่ย่ามีอาชีพทำนาและ
รับจ้าง ข้าวที่ได้พอกินบ้างไม่พอบ้าง ต้องรับจ้าง ยิงปี
ที่ผ่านมาเกิดภาวะฝนแล้ง ทำให้ครอบครัวต้องลำบาก
มากขึ้นกว่าเดิม ประกอบกับแม่ใหม่น้องแนนได้คลอด
คนที่ 2 มีสมาชิกในครอบครัวเพิ่มขึ้น ยิ่งทำให้
ครอบครัวขัดสนมากยิ่งขึ้น

เด็กไม่รู้จะถามใคร ครอบครัวอ่านหนังสือไม่ออก

เมื่อโรงเรียนเลิก สิ่งที่ได้กลับไปได้คือ
การบ้าน ผู้ปกครองคือผู้ดูแลเรื่องเรียนของ
เด็กเมื่ออยู่บ้าน แต่เมื่อผู้ปกครองซึ่งก็คือ ปู่ย่า
ตายายเสียเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเขาก็มองไม่เห็น
หรือไม่ก็อ่านไม่ออกเป็นอุปสรรคขวากหนามที่

สำคัญของเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน ประกอบกับช่วงที่เปิดภาคเรียนเป็นช่วงคาบเกี่ยวกับฤดูทำนา ในเดือนพฤษภาคม-กันยายน กว่าจะกลับจากนาก็มีดค่า อ่อนเพลีย เหน็ดเหนื่อย จากการทำนาไม่มีเวลาที่จะดูการบ้าน บางครอบครัวก็นอนที่นา ทำให้เป็นปัญหาสะสมไปเรื่อย ๆ ทำให้เด็กขาดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้

นางวาสนา พุฒลา หนึ่งในผู้ปกครองสะท้อนว่า **“พ่อแม่ต้องไปทำงานให้เด็กอยู่กับตา ยายที่อ่านไม่ออก ไม่รู้จะอย่างไร เด็กก็เรียนอ่อนอยู่แล้ว”**

กระเป๋าทิ้งไว้ที่โรงเรียน

ในเมื่อกลับบ้านไปไม่มีใครที่สนใจ การบ้านการเรียน ประกอบกับทุกวันนี้มีหนังสือเยอะแยะมากมายในกระเป๋าทิ้งไว้ที่บ้านหน้าค่อนข้างมาก การที่จะเก็บกระเป๋าทิ้งไว้ในห้องเรียนจึงเป็นความคิดที่ดีไม่น้อยสำหรับเด็ก ไม่ต้องหิ้วไปมา เมื่อผู้ปกครองถามก็มักจะโกหกว่าไม่มีการบ้าน หรือครูให้เก็บหนังสือไว้ที่โรงเรียน

คนติดเล่นการพนัน ลูกไม่...หล่นไม่ไกลต้น

น้อง A (นามสมมุติ) ชั้น ป.6 รร.สร้างมิ่งมิตรภาพที่ 191

เป็นเด็กที่อ่านหนังสือไม่ได้เลย เติบโตมาในครอบครัวที่เล่นการพนันเป็นอาชีพ พ่อเสียชีวิตตั้งแต่ยังจำความไม่ได้ แม่มีสามีใหม่ ซึ่งสามีใหม่ของแม่ก็มีอาชีพเล่นการพนันเช่นกัน ดังนั้นเรื่องการดูแลเอาใจใส่การเรียนการสอนของเด็กจึงไม่เคยเกิดขึ้นเลย และวันใดถ้ามีคนในหมู่บ้านหรือใกล้เคียงเสียชีวิตลง แม่กับพ่อก็จะอยู่ที่บ้านงานศพตลอดเวลาทั้งวันทั้งคืนอย่างน้อย 3-5 วัน แต่ถ้าไม่มีงานศพก็จะออกเล่นในที่ๆเคยไป จนน้อง A ซึมซับการพนันเข้าไปในกระแสเลือด จนกระทั่งปัจจุบัน ที่ได้มีการเล่นไพ่ ไฮโลก็จะเจอน้อง A และพ่อแม่ อยู่เนืองๆ จนเป็นเรื่องราวธรรมดาของผู้พบเห็น และบ่อยครั้งที่น้อง A เป็นเจ้ามือไฮโลเสียเองในวัยแค่ 12 ขวบ

ทุกๆวันน้อง A ไปโรงเรียนบ้าง ไม่ไปบ้าง ถ้าไปก็เรียนบ้าง ไม่เรียนบ้าง แต่กระเป๋าทิ้งไว้เพื่อน ๆ บอกว่า “ไม่เคยเอากลับบ้าน” แต่สิ่งหนึ่งที่น้อง A เก่งมากในเรื่องของการคิดคำนวณเลข โดยเฉพาะการบวกและการลบเพราะได้ใช้เป็นบ่อยในชีวิตประจำวัน ในส่วนของนิสัยและพฤติกรรมนั้น จะชอบโกหก ลักขโมยและชอบเล่นแบบรุนแรง “ฮือ บ่มีก อ่านบ่ออก” นี่คือนิสัย

สะท้อนที่มีต่อหนังสือ หลังจากที่ถูกสอบถามจากตัวเด็กเองและจากการสังเกตของนักวิจัย สะท้อนถึงความเสียดยโอกาสของเด็กคนหนึ่งที่เกิดขึ้นในสภาพครอบครัวที่ไม่เอื้อในการเรียนรู้ ซึ่งยากที่จะแก้ไข

หลากหลายปัญหาที่รู้มร่ำ

ชญ.จริยา มีชัย (น้องกอย) ชั้น ป.4 รร.สร้างมิ่งฯ น้องกอยเกิดที่กรุงเทพมหานครและไม่มี ความผิดปกติทางด้านร่างกายและสมองแต่อย่างใด หลังจากที่น้องกอยคลอดและอายุได้ประมาณ 1 ปี พ่อและแม่ก็ได้แยกทางกัน ซึ่งภาระหน้าที่ในการเลี้ยงดูก็ตกอยู่ที่ปู่และย่า เพราะหลังจากที่ พ่อแม่แยกทางกันแม่ของน้องกอยก็ไม่ได้เลี้ยงดูและไม่เคยส่งข่าวมาเลย ส่วนพ่อก็ได้แต่งงานใหม่ และมีลูกซึ่งเป็นผู้หญิงอีก1คน

ปู่กับย่าที่น้องกอยอาศัยอยู่ด้วย ประกอบอาชีพทำนา และไม่มีรายได้จาก อาชีพอย่างอื่น แม่ก็ไม่เคยส่งเงินมา ช่วยเหลือในการเลี้ยงดูเลย ส่วนพ่อทำงาน ที่กรุงเทพฯ รายได้ก็ไม่ได้อะไรมากบวกกับได้มี ครอบครัวใหม่ก็เลยไม่ได้ส่งเสียเป็นประจำ น้องกอยและน้องจะได้เงินมาโรงเรียนวัน

ปู่และน้องสาวต่างมารดา

ละ 5 บาท แต่ยังมีทางโรงเรียนมีโครงการอาหารกลางวันให้กับเด็กทุกคน ครอบครัวน้องกอยจะ อยู่ด้วยกันทั้งหมด 4 คน คือ ปู่ ย่า น้องกอย และน้องสาวซึ่งเป็นน้องสาวต่างมารดาและมักจะ ทะเลาะกันเกือบทุกวัน

จากการสังเกตและสอบถามจากผู้ปกครอง น้องกอยโดยปกติทั่วไปหรือในโรงเรียนจะไม่ ค่อยพูด แต่ถ้าไม่พอใจอะไรเพียงเล็กน้อยก็จะแสดงออกทางสีหน้าอย่างชัดเจน ไม่ค่อยมีระเบียบ วินัยในตนเอง ชอบลักเล็กขโมยน้อยและเป็นเด็กชอบโกหก เพื่อน ๆ ในหมู่บ้านจึงไม่ค่อยให้เล่น ด้วย ประกอบกับย่ามักจะตีและดุด่าด้วยถ้อยคำที่รุนแรง บางครั้งก็จะด่าให้ประจานให้คนอื่นได้ ยินด้วย ทำให้น้องกอยเป็นคนเก็บกดและไม่ค่อยพูดจา

น้องกอยถือว่าเป็นเด็กที่อยู่ในเกณฑ์อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ การเรียนรู้จะช้ากว่าเพื่อนๆ ในห้องเรียน ความสนใจจะสั้น บวกกับโดยนิสัยที่ไม่กระตือรือร้นในการเรียนทำให้ผลการเรียน ค่อนข้างต่ำ ความสัมพันธ์กับครูในโรงเรียนโดยทั่วไปก็ปกติ แต่ความสัมพันธ์กับเพื่อนในห้องจะมี ปัญหาพอสมควร เพราะน้องกอยจะไม่ค่อยได้รับการยอมรับจากเพื่อนในห้องเลยถ้าเปรียบเทียบกับเพื่อนคนอื่น จะมีเพื่อนสนิทเพียงคนเดียวเท่านั้น มักจะได้รับการตำหนิจากเพื่อนเป็นประจำ

ในพื้นที่โรงเรียนบ้านโนนหนองแฝก พบข้อมูลเด็กที่น่าสนใจ ดังนี้

เด็กหญิงทิพวรรณ เขี่ยมสะอาด อายุ 12 ปี

เป็นเด็กนักเรียนชั้น ป.6 ที่มีปัญหาทางการอ่าน อาศัยอยู่กับตายายและญาติ ๆ ที่เป็นพี่สาวน้องสาวลูกพี่ลูกน้องรวม 7 คน บิดามารดาไปทำงานที่กรุงเทพฯ จะโทรศัพท์มาคุยทุกวัน ทิพวรรณบอกว่าอยู่กับตาข่ายก็รู้สึกอบอุ่นดี เหมือนอยู่กับพ่อแม่ ทุกคนในบ้านใจดี ไม่ดูจะสนิทกับยายมากที่สุด มีพี่สาวลูกของป้าเป็นคนที่สอนการบ้านน้อง ๆ ทุกคน งานที่ตัวเองรับผิดชอบในบ้านก็คือ กรอกน้ำเข้าตู้เย็น รีดผ้าชุดนักเรียนให้กับพี่สาวและน้องสาวรวม 4 คน รับผิดชอบซักเสื้อผ้าของตัวเองและไปทუნากับยายเฉพาะเสาร์ – อาทิตย์ หลังเลิกเรียนจะรีบทำหน้าที่ของตัวเองที่ยายมอบหมายให้ เสร็จแล้วพี่สาวจะสอนการบ้าน แล้วมาดูทีวีทั้งช่วงเย็นและละครหลังข่าวจนจบจึงเข้านอนในเวลาประมาณ 3- 4 ทุ่ม จะอ่านหนังสือเรียนเฉพาะวันหยุดเท่านั้น ครั้งละ 15 – 20 นาที

ที่มีปัญหาทางการอ่านนั้นคืออ่านออกเสียงไม่ชัด เสียงขึ้นจมูก แม้เวลาพูดเด็กก็พูดไม่ค่อยชัด ฟังยากมาก ไม่ทราบว่าเด็กพูดว่าอย่างไร นี่เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กไม่มีความมั่นใจเวลาอ่านออกเสียง ถ้าอ่านที่โรงเรียนเพื่อน ๆ ในชั้นเรียนก็จะหัวเราะเยาะและถูกเพื่อนล้อเป็นประจำ ทำให้ทีมวิจัยสงสัยว่าอาจมีความผิดปกติของอวัยวะในการออกเสียง จึงขอให้ผู้ปกครองนำเด็กไปตรวจกับแพทย์ที่โรงพยาบาล ซึ่งเมื่อตรวจแล้วแพทย์ได้แจ้งให้ทราบว่าไม่พบความผิดปกติใดของอวัยวะในการออกเสียง ไม่มีเพดานโหว่ ฟังผิดได้ลิ้นปกติ ลิ้นก็ปกติ ฟันปกติ เมื่อพบปัญหาดังนี้ทีมจึงติดตามเยี่ยมบ้านในตอนเย็นทุกสัปดาห์ ๆ ละ 2- 3 ครั้ง เพื่อฝึกออกเสียงและสร้างความมั่นใจพร้อมทั้งทำความเข้าใจกับเด็ก ให้เกิดความมั่นใจมากขึ้นจนกล้าแสดงออกในการอ่าน โดยไม่สนใจคำล้อใด ๆ จากคนรอบข้าง โดยช่วยทำความเข้าใจว่า การอ่านออกเสียงได้มีความสำคัญในการเรียนในทุกวิชา เพราะถ้าเราอ่านไม่ออก การเรียนรู้ก็จะลำบาก เนื้อหาที่เป็นความรู้ต่าง ๆ เราก็จะไม่รู้เรื่อง อ่านคำสั่งไม่ได้ ตีโจทย์ต่าง ๆ ไม่ออก ไม่ทราบว่าเขาให้ทำอะไร ก็ทำให้กระบวนการเรียนมีปัญหาไปหมด การอ่านบางครั้งเราไม่จำเป็นต้องอ่านออกเสียงก็ได้ให้อ่านในใจ เช่น เวลาสอบ แต่ต้องอ่านแล้วรู้เรื่อง อ่านแล้วเข้าใจว่าเขาให้ทำอะไร อย่างนี้เป็นต้น

จากกรณีนี้ทำให้ทีมสุขภาพของกลุ่มงานเวชปฏิบัติครอบครัวและชุมชน โรงพยาบาลคำเขื่อนแก้วที่ดูแลเรื่องงานอนามัยโรงเรียน ที่มีกิจกรรมการตรวจสุขภาพนักเรียนประจำปีทุกปี หนึ่งในเรื่องกิจกรรมการตรวจสุขภาพคือการตรวจหาความผิดปกติของการออกเสียง ทีมได้นำมาปรับเรื่องวิธีการตรวจ วิธีการประเมินการออกเสียงของนักเรียนใหม่ จากเดิมที่ประเมินโดยการให้เด็ก

รายงานตัวด้วยชื่อนามสกุลของตัวเองเท่านั้น ก็ปรับมา เป็นการประเมินโดยการทดสอบให้เด็กอ่าน ออกเสียงพยัญชนะที่เด็กมักอ่านออกเสียงผิด ๆ เช่น ช ช ฌ ฉ ฟ พ ผ ฝ ส พ เป็นต้น โดย เจ้าหน้าที่ของเราจะเขียนพยัญชนะเหล่านี้เป็นตัวโต ๆ ชัด ๆ ลงบนกระดาษแล้วให้เด็กนักเรียนอ่าน ออกเสียงให้ฟัง ก็จะสามารถประเมินเบื้องต้นได้ เพื่อค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของการอ่านออกเสียง ไม่ชัดว่าเกิดจากสาเหตุใด เกิดจากความผิดปกติของอวัยวะการออกเสียงหรือเกิดจากการเรียนรู้ มาผิด ๆ หรืออ่านผิดจนเกิดความเคยชินจนคิดว่าการอ่านออกเสียงอย่างนี้ถูกต้องแล้ว ซึ่งไม่ว่าจะ เกิดจากสาเหตุใดก็แล้วแต่ ทุกสาเหตุจะต้องได้รับการแก้ไข

เด็กชาย A (นามสมมติ) อายุ 10 ปี

เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อาศัยอยู่กับพ่อ แม่ ยายและน้าสาว น้าเขย รวม สมาชิกทั้งหมด 6 คน เป็นลูกชายคนเดียวของครอบครัว พ่อทำงานรับจ้างทั่วไป แม่ทำงานเป็นแม่ ครวที่ร้านอาหาร เลิกงานประมาณ 20.00 น. พ่อจะกลับจากทำงานรับจ้างประมาณ 19.00 น. แทบ ทุกวัน หลังเลิกเรียนจึงไม่มีใครดูแลน้อง A เพราะยายที่ดูเหมือนว่าเป็นเสาหลักของบ้านนั้นจะตั้ง วงดื่มเหล้าร่วมกับน้าสาวน้าเขยและเพื่อนบ้านแทบทุกวัน ทุกครั้งที่ตั้งวงก็จะไล่ให้น้อง A ไปเล่นที่อื่น กีฬาสุดโปรดของน้อง A คือกีฬาฟุตบอล ทุกเย็นจึงเห็นเด็กชายตัวอ้วนกลมวิ่งเล่นฟุตบอลที่ สนามหน้า อบต.ทางเข้าหมู่บ้าน ซึ่งเล่นทุกอย่างที่เกี่ยวกับฟุตบอลรวมถึงการพนันบอลด้วย น้อง A จะมีเงินที่ได้จากการเตะบอลพนันกับเพื่อน ๆ พี่ ๆ ที่เล่นบอลด้วยกันวันละประมาณ 25 – 30 บาท ซึ่งสิ่งเหล่านี้ในครอบครัวไม่มีใครทราบเลย รวมทั้งเรื่องที่ได้ติดเกมอีกด้วย

น้อง A มาเรียนหนังสือเช่นเดียวกับเด็กคนอื่น ๆ ในครั้งที่สามครั้งที่สี่ที่มาเรียน ผู้สอนเริ่ม สังเกตเห็นอาการกระวนกระวาย ดูไม่มีสมาธิ แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว ชอบใช้กำลังข่มขู่เพื่อนที่มา เรียนด้วยกันโดยเฉพาะคนที่ตัวเล็กกว่า บางทีรังแกเพื่อนต่อหน้าครูที่กำลังทำการสอนก็มี ผู้สอน (สภามัธยมศึกษา) จึงนำข้อมูลนี้มาปรึกษากับทีมวิจัย นักวิจัยที่เป็นเจ้าหน้าที่ทางสาธารณสุข (ภัทรวรรณ จันทรศิริ) จึงแยกน้อง A มาค้นหาปัญหาที่ซ่อนอยู่ คุยกัน 4–5 ครั้ง เด็กจึงสารภาพว่า ที่ เห็นว่ากระวนกระวายไม่มีสมาธิในการเรียนนั้นเป็นเพราะหนึ่งเด็กติดบุหรี่ ปกติหลังเลิกเรียนต้อง แอบไปสูบบุหรี่ในป่าดงเจ้าปู่วันละ 1–2 มวน แต่เมื่อมาเรียนทำให้ไม่กล้าไปสูบ กลัวคุณหมอได้ กลิ่นบุหรี่ และสองเป็นห่วงว่ากลัวจะไปเตะบอลพนันกับเพื่อน ๆ ไม่ทัน กลัวจะไม่ได้เงิน ที่สำคัญ เด็กติดเกมส์ ที่ร้านเกมส์ในหมู่บ้าน เงินที่ได้จากการพนันบอลจะเป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อบุหรี่มาสูบ และค่าเล่นเกมส์ วันไหนที่เงินไม่พอจะค้างชำระค่าเกมส์ไว้ก่อน วิธีการหาเงินไปชำระค่าเกมส์ที่ ค้างไว้ก็คือ ขโมยเงินแม่ครั้งละ 100–150 บาทโดยที่แม่ไม่รู้ตัวว่าถูกลูกชายขโมยเงิน(เด็กเล่าด้วย

ความภาคภูมิใจว่าขโมยเงินได้แนบเนียนจนแม่จับไม่ได้) บุนนาคและเหล่าเด็กหลงเสน่ห์ที่ร้านเกมส์โดยที่ที่ร้านเกมส์เชียร์ให้ลอง ประมาณว่าลูกผู้ชายตัวจริงต้องลอง และที่เด็กมีพฤติกรรมที่ก้าวร้าว ชอบรังแกเพื่อน ชอบใช้กำลังข่มขู่ ผู้วิจัยค้นพบว่าแท้ที่จริงแล้วเด็ก“ขาดรัก” และต้องการให้ผู้ใหญ่สนใจ เข้าใจเขาบ้าง เพียงแต่วิธีการที่เด็กแสดงออกเพื่อให้ผู้ใหญ่หันมาสนใจอาจไม่เหมาะสม เพราะเด็กขาดการชี้แนะในสิ่งที่ถูกต้อง ดังคำพูดที่เด็กบอกว่า

“ถ้าผมตีเพื่อน ก็จะมีคนไปบอกแม่ แม่ก็จะรีบกลับมา ถึงจะกลับมาด่าผมก็ยังดีกว่าแม่ทิ้งกินเหล้ากับเพื่อนที่ร้าน”

“ที่โรงเรียนผมจะถูกครูทำโทษบ่อย ๆ ให้อยู่นอกห้อง ครูว่าผมคือ ผมอยู่ตรงนั้นสักพักก็แอบหนี หนีให้ครูตามเฉย ๆ นี่แหละครับ”

“ไม่มีใครสนใจผมหรอกครับหมอนาง การบ้านมีไหมยังไม่มีใครถามเลย”

“ถ้าที่บ้าน ถามผมดี ๆ เหมือนหมอนางคือสิดี (คงจะดี) ”

นักวิจัยจึงคิดว่าสิ่งที่น่าจะแก้ไขควบคู่ไปกับเรื่องการอ่านหนังสือไม่ได้ก็คือเรื่องพฤติกรรมและอารมณ์ จึงแยกเด็กมาเรียนต่างหากแบบตัวต่อตัว เรื่องที่เรียนจึงไม่ใช่การอ่านเป็นหลัก เช่นเดิม แต่เป็นการเติมในเรื่องทักษะชีวิต การค่อย ๆ ปรับวิธีคิดให้ในเรื่องพฤติกรรมที่ก้าวร้าว การรังแกคนที่อ่อนแอกว่า การเลิกสูบบุหรี่เลิกดื่มสุรา การพนันบอล การลักเล็กขโมยน้อย เรียนรู้การเข้าใจคนอื่น การเอาใจเขามาใส่ใจเรา ในการพูดคุยกันจะพยายามกระตุ้นให้เด็กคุยเรื่องตนเองให้มากที่สุดและจับประเด็นว่าเด็กคิดอย่างไรในเรื่องนั้น ๆ แล้วค่อยสรุปให้ฟังทีหลังโดยสอดแทรกเรื่องความถูกต้องความเหมาะสมที่เด็กควรทำเป็นเรื่อง ๆ ไป ใช้เวลาเป็นเดือน การเปลี่ยนแปลงแรกที่เห็นก็คือเด็กเดินมาบอกผู้วิจัยว่า เขาเลิกบุหรี่ได้แล้ว เขาไม่ดื่มเหล้าอีกแล้ว แล้วเขาก็ถามว่าเชื่อเขาหรือไม่ ผู้วิจัยจึงบอกเด็กไปว่า คนที่จะตอบได้ว่าเชื่อหรือไม่เชื่อนั้น ไม่ใช่เราแต่เป็นตัวเด็กเอง เขาจะเป็นคนที่รู้ดีที่สุดว่าเลิกได้หรือไม่ได้ ถ้าเขาโกหกคนอื่นอาจไม่รู้แต่ตัวเขารู้แน่นอน เพราะฉะนั้นคำตอบจะอยู่ที่ตัวเขาเอง เรื่องอื่น ๆ ก็เช่นกัน เด็กค่อย ๆ เดินมาบอกแต่ไม่มีคำถามต่อว่า เชื่อเขาหรือไม่ โดยเฉพาะเรื่องการติดเกมส์และขโมยเงินแม่คุณแม่มายืนยันด้วยตนเองว่าลูกไม่ทำอีกแล้ว มาขอบคุณที่มิจำแล้วก็เดินยิ้มกลับบ้านไป แล้ววันหนึ่งเพื่อนที่มาเรียนด้วยกันก็มารายงานว่า น้อง A ไม่ค่อยถูกครูทำโทษโดยให้ออกมาอยู่นอกห้องบ่อยเหมือนเดิมแล้ว (ที่มิจำเรียกวิธีการนี้ว่า“ผลักเด็กเข้าดงเสือ”) อาจแสดงให้เห็นว่าเด็กตั้งใจเรียนมากขึ้น

ปัญหาในเด็กคนหนึ่งที่ผู้วิจัยค่อนข้างลำบากใจคือการคืนข้อมูลให้ผู้ปกครองทราบและขอความร่วมมือในการร่วมกันทำความเข้าใจกับปัญหาและการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น แรก ๆ ทีมเจอแรงต้านค่อนข้างเยอะมาก แต่ยังโชคดีอยู่บ้างที่นายจ้างของแม่เด็กที่ไปทำงานอยู่เป็นหนึ่งในทีม

วิจัยด้วย จึงอาศัยช่องทางนี้ค่อย ๆ ทำความเข้าใจในที่สุดผู้ปกครองก็ให้ความร่วมมือกับทีม แม้จะยังไม่ดีที่สุดแต่ก็มีแนวโน้มไปในทางที่ดีขึ้น เพราะยายของเด็กดูจะยังไม่เชื่อและไม่ยอมรับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กนัก ส่วนในเรื่องการอ่านได้หรือไม่ได้นั้นยังประเมินได้ไม่ชัดเจนนัก และแท้จริงแล้วเด็กอ่านไม่ได้จริงหรือไม่ หรือเพราะเด็กดื้อแล้วถูกทำโทษให้ออกนอกห้องเรียน เด็กจึงไม่ยอมเรียน เพราะเมื่อทดสอบให้เด็กอ่านข่าวฟุตบอลที่เขาชอบ ก็พบว่าเด็กอ่านได้ถูกต้อง คงต้องใช้เครื่องมือการประเมินของเขตการศึกษาประเมินซ้ำ จึงจะทราบว่าเด็กอ่านได้ดีขึ้นหรือไม่

เด็กชาย B (นามสมมติ) อายุ 10 ปี

เด็กชายตัวเล็ก ๆ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ชั้นเดียวกับน้อง A เป็นคู่หูคู่แฝดคนละฝาของชั้นเรียน น้อง B อาศัยอยู่กับยายวัย 79 ปีและพี่สาวซึ่งเป็นลูกพี่ลูกน้อง รวมเป็น 3 คน เป็นลูกคนที่สองของครอบครัว คุณพ่อคุณแม่ไปทำงานรับจ้างที่กรุงเทพฯ ในบ้านจะสนิทกับยายมากที่สุด มีพี่สาวเป็นคนสอนการบ้านให้ พี่สาวจะเป็นเด็กที่เรียนเก่งมาตั้งแต่ชั้นประถม รักษาระดับการเรียนดีมาจนถึงชั้นมัธยม ค่าใช้จ่ายในบ้านพ่อจะเป็นคนรับผิดชอบส่งมาให้ยายทุกๆ เดือน ยายบอกว่าก็พอใช้ไม่ขัดสนอะไร อลงกรณ์ชอบฟุตบอลเป็นชีวิตจิตใจ เป็นแฟนตัวยงของทีมลิเวอร์พูล นักกีฬาในดวงใจคือเจอร์ราร์ด มีความใฝ่ฝันว่าอยากเล่นฟุตบอลให้ได้ดีเหมือนเจอร์ราร์ด พลศึกษาจึงเป็นวิชาเดียวที่อลงกรณ์ตั้งใจเรียนที่สุด หนังสือชนิดเดียวที่หยิบอ่านคือหนังสือฟุตบอล แม้ว่าอ่านได้บ้างไม่ได้บ้าง คอยฟังคนอื่นวิจารณ์บ้างไปตามเรื่อง งานในบ้านที่รับผิดชอบประจำคือ เข้าตอนหัวค่ำไปทุ่งนา เย็นหลังเลิกเรียนก็ไปตอนหัวค่ำกลับมา กรอกน้ำเข้าตู้เย็น ต่อจากนั้นยายบอกว่าจะไม่เห็นเงาของอลงกรณ์ที่บ้านเลยจนกว่าจะถึงเกือบหนึ่งทุ่มจึงจะกลับมา ไปเล่นลูกแก้ว ไปเล่นฟุตบอลกับเพื่อน ๆ แต่สิ่งหนึ่งที่ยายไม่รู้และไม่ได้บอกทีมคือ หลานคุณยายติดเกมส์และแอบขโมยเงินไปเล่นเกมกับคู่หูคู่แฝดคือน้อง A นั้นเอง พี่สาวจะรอสอนการบ้านน้อง B เสมอและมักจะลงเอยด้วยการที่พี่สาวจะเป็นคนทำการบ้านให้เสียเอง เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นเป็นประจำเสมอ พี่สาวก็ทราบดีว่าการทำแบบนี้ไม่ดี น้องไม่เกิดการเรียนรู้และจะไม่รู้อะไรเลย แต่ก็รำคาญและทนไม่ได้ที่จะต้องมารอ เพราะตัวเองก็มีการบ้านที่ต้องทำเยอะเหมือนกัน เลยตัดความรำคาญโดยการทำการบ้านให้เสร็จ ๆ ไป

น้อง B ก็มาเรียนเช่นเดียวกับเด็กคนอื่น ๆ แต่มาในลักษณะเพื่อนลากมา ถ้าหลบได้เป็นหลบ หนีได้เป็นหนี จึงมาบ้างไม่มาบ้าง บางครั้งคนในชุมชนนำมาส่งที่เรียนก็มี เพื่อน ๆ จึงมักรายงานว่าวันนี้อลงกรณ์ไม่มานะครับ เมื่อถึงเวลานัดให้มาเรียน จึงถูกแยกมาคุยต่างหาก

เช่นเดียวกับน้อง A พบว่ามีปัญหาไม่แตกต่างไปจาก น้อง A มากนัก ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมที่ชอบรังแกคนอื่น สูบบุหรี่ ติดเกมส์ ชอบเล่นพนันตั้งแต่ พนันลูกแก้ว พนันบอล พนันไก่ชน พนันเกมส์ ขโมยเงินยายไปเล่นเกมส์ แต่สิ่งที่แตกต่างคือคนในครอบครัวของ B จะเอาใจใส่ดูแล ทั้งยายทั้งพี่สาวจะคอยบอกคอยเตือน พี่สาวไม่เคยดุด่าโดยไม่มีเหตุผล(ยายบอกที่มิจัย) เข้าใจในปัญหาและข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ยอมรับได้พร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า พฤติกรรมชอบใช้กำลังรังแกคนอื่น อาจเป็นเพราะถูกเพื่อนล้อว่าตัวเล็ก เป็นไอ้เตี้ยหมาดั้น จึงต้องการลบปมที่ตัวเองเข้าใจว่าเป็นปมด้อย ต้องการแสดงให้คนอื่นเห็นว่า ถึงจะตัวเล็กก็สามารถควบคุมคนอื่นได้ ต้องการการยอมรับจากคนอื่น โดยอาศัยเป็นทีมเดียวกันกับน้อง A ที่ตัวใหญ่สุดในชั้นเรียน ที่ชวนกัน “ตีไหนตีกัน” เรียกได้ว่าเตรียมเป็น “ขาใหญ่” ในโรงเรียนแทนรุ่นพี่ที่จะจบการศึกษาไป

จากการพูดคุยกันพบว่าเด็กโกหกเก่งมาก ซื่อ เห็นแก่ตัว ในขณะนั้นผู้วิจัยรู้สึกว่ปัญหาเรื่องการอ่านไม่ได้นั้น ดูเล็กลงไป คิดในใจว่าจะช่วยเด็กอย่างไรดี ผู้วิจัยจึงลองสืบด้วยข้อมูลจากทางครอบครัวและการเป็นหูเป็นตาของชุมชน บางครั้งต้องแกล้งโง่ ทำเป็นรู้ไม่ทันเพื่อค้นหาข้อมูลจากเด็ก แล้วค่อยแสดงออกบอกให้รู้ทีหลังว่า “ฉันรู้ว่าเธอโกหก แต่จะพูดหรือไม่เท่านั้นเอง” แล้วค่อยเติมเต็มเรื่องทักษะชีวิตให้เด็กในเรื่องที่เป็นปัญหา ใช้เวลาเป็นเดือนเช่นกันพบว่าเด็กยังโกหกอยู่บ้าง รู้จักแบ่งปันคนอื่นมากขึ้น ลดความก้าวร้าวลงบ้างทั้งคำพูดและการแสดงออกแต่ไม่ใช่หมดไป ส่วนเรื่องบุหรี่และติดเกมส์ยังต้องดูแลต่อไป ยายบอกว่ายังแอบไปเล่นและมีคนบอกว่ายังเห็นสูบบุหรี่กับรุ่นพี่ (ที่เกเร) อยู่บ้าง เรื่องการอ่านหนังสือยังอ่านไม่ได้เหมือนเดิม แม้แต่เรื่องที่ตนเองชอบก็อ่านไม่ได้ ซึ่งเป็นเรื่องที่จะต้องดูแลกันต่อไป

เด็กชาย C (นามสมมติ)

น้อง C อายุ 11 ปี อยู่ชั้น ป.5 อ่านหนังสือไม่ได้เลย (อ่านได้น้อยที่สุดในจำนวนเด็กทั้งหมด) เป็นลูกคนที่ 2 ของครอบครัว มีสมาชิกทั้งหมด 4 คน ในครอบครัวไม่มีใครที่น้อง C จะสนิทด้วย เพราะไม่มีใครอยู่บ้านเลย พ่อไปขับรถแท็กซี่รับจ้างที่กรุงเทพฯ แม่ไปทำงานร้านอาหารร้านเดียวกันกับแม่ของเด็กชาย A ทำอยู่ เลิกงานแล้วแม่ไม่เคยกลับบ้าน นั่งดื่มเหล้ากับเพื่อนต่อจนเกือบสองทุ่มจึงเอ้าเข้ามาส่งน้อง C จากนั้นแม่ก็หายไปกับ “กิ๊ก” ที่อยู่อีกหมู่บ้านหนึ่ง เวลาประมาณตีห้าถึงหกโมงเช้าแม่ค่อยมาปลุกน้องไปอาบน้ำแต่งตัวไปโรงเรียน ส่วนพี่ชายที่อายุห่างกัน 5 ปีก็ไม่เคยอยู่บ้านเลยตั้งแต่เด็ก ๆ แล้ว ไปค้างบ้านเพื่อนบ้าง ไปนอนที่วัดบ้าง ปัจจุบันก็ไปค้างบ้านสาว ๆ ของเขาที่เปลี่ยนไปไม่ซ้ำหน้า จะกลับเข้าบ้านอีกทีก็ประมาณตีสองตีสาม แต่ก็

นาน ๆ ครั้งจึงจะกลับ แม่กับพี่ชายจะทะเลาะกันเป็นประจำ เรียกได้ว่าทะเลาะกันทุกครั้งที่เจอหน้ากัน เรื่องที่เป็นต้นเหตุส่วนใหญ่ก็เป็นเรื่องที่แม่ดื่มเหล้าและเรื่องเพื่อนชายของแม่ บางครั้งก็ถึงกับขึ้น มึง – กู กับแม่ เรื่องที่ฟังทางการเรียนในครอบครัวของน้อง C จึงแทบไม่ต้องเอ่ยถึง

เวลาที่ทำกรบ้านไม่ได้จึงต้องอาศัยน้ำซ้างบ้าน“น้ำเหล” ที่พี่ของน้อง C คือผู้ชายติดเหล้าแถมยังป่วยเป็นวัณโรคปอดที่ไม่ยอมกินยา (จะกินแต่เหล้า) ซึ่งผู้วิจัยต้องลงไปดูแลเอายาให้กินเองทุกวัน (ถ้าจะให้ถูกต้องจริงๆ ต้องเรียกว่าไปบังคับให้กินยาต่อหน้าอย่างต่อเนืองมากกว่า) จะสอนการบ้านก็ต้องมีเงื่อนไขคือ น้อง C ต้องวิ่งไปซื้อเหล้าให้ก่อน (คนขายทุกร้านในหมู่บ้านก็ขายให้โดยไม่สนใจ พรบ. หรือกฎหมายข้อใดเลย) เมื่อผู้วิจัยถามว่าทำไมไม่ไปถามเพื่อนคนอื่นที่เขาช่วยเหลือเราได้ ทั้งรุ่นพี่ทั้งเพื่อน ๆ ห้องเดียวกันก็มี เราจึงได้ทราบสาเหตุที่น้อง C ไม่ไปถามคนอื่นนั้นก็เพราะ คุณแม่ห้ามไม่ให้ไปบ้านคนอื่น ห้ามไปถามคนอื่น ต้องรับผิดชอบทำให้เสร็จจากโรงเรียนก่อนกลับบ้าน ไม่ต้องเอากลับมาถามแม่เพราะแม่ไม่ได้ไปโรงเรียนด้วย ถ้าแม่รู้แม่จะติและน้อง C ก็เคยถูกแม่ตีอย่างหนักมาแล้ว ป้าซ้างบ้าน (คุณแม่ของน้ำเหล) ซึ่งเป็นบ้านเดียวที่แม่อนุญาตให้ไปได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าที่แม่น้อง C ห้ามไม่ให้ลูกไปบ้านอื่นๆ เหล่านั้นก็เพราะแม่ไปทะเลาะกับเขาไว้หมด เรื่องยืมเงินเขาแล้วไม่ยอมใช้คืน น้อง C ทำงานบ้านเอง ตื่นเช้าทำกับข้าวง่าย ๆ พวกทอดไข่ ต้มไข่ ทอดไก่ แล้วแบ่งห่อไปกินโรงเรียน เลิกเรียนก็กรอกน้ำดื่ม ชักผ้า กวาดบ้าน ภูบ้าน ซึ่งนาน ๆ หนึ่งครั้ง หลังทำงานเสร็จถ้าไม่ไปบ้านน้ำเหลก็จะออกไปเตะฟุตบอลกับเพื่อนแรก ๆ ก็ไปเตะสนุก ๆ กับเพื่อน ๆ และรุ่นพี่ ต่อมาก็เล่นพนันกัน ได้เงินจากพนันบอลก็เอาไปเล่นเกมส์(เพื่อนชวนไปเล่น)ในที่สุดก็เป็นเด็กติดเกมส์และหลงเรื่องเหล้า-บุหรี่ ก็จากร้านเกมส์ชักชวนให้ลองเช่นกัน

น้อง C บอกว่าที่จริงเขาชอบวิชาภาษาไทยมาก ชอบคุณครูที่สอนด้วย ครูจะเล่านิทานอ่านเรื่องราวให้ฟังแล้วมันสนุก ทำให้เรียนวิชาอื่น ๆ ได้ง่ายขึ้น ชอบอ่านหนังสือการ์ตูนโดยเฉพาะการ์ตูนญี่ปุ่นเรื่องโงกูด ถ้ามีหนังสือก็อ่านตลอด น้องปลายสารภาพว่าจริง ๆ แล้วเขาอ่านได้เล็กน้อย ตัวไหนที่ยาก ๆ ก็อ่านไม่ได้ หนังสือการ์ตูนที่ชอบก็อ่านได้บ้างไม่ได้บ้าง ได้แต่ดูรูปเอาก็แค่พอรู้เรื่อง บางทีก็ถามเพื่อน ให้เพื่อนอ่านให้ฟังบ้าง แต่เรื่องบ้าน ๆ น้อง C จะดูแลช่วยเหลือตัวเองได้ดี ชักผ้าเอง บ่อยครั้งที่ต้องชักให้ทั้งแม่และพี่ชาย ทำกับข้าวห่อข้าวไปกินเอง กรอกน้ำกวาดบ้านภูบ้าน หลังจากนั้นจึงไปเล่นกับเพื่อน ๆ ในตอนเย็น ล่วงเลยไปจนถึงเล่นเกมส์ การขโมยเงินแม่ไปเล่นเกมส์ได้ ถือเป็นเรื่องฮือรูด ๆ ที่เจ้าตัวเล่าให้ฟังอย่างภาคภูมิใจ

ในกลุ่มเด็กที่ไม่มีปัญหาทางการอ่าน

ทุกครอบครัวมีอาชีพทำนาเหมือน ๆ กันแต่ฐานะทางครอบครัวและการศึกษาดีกว่าครอบครัวเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน ผู้ปกครองให้ความสำคัญด้านการศึกษา เมื่อหมดฤดูทำนา พ่อแม่ก็ไปทำงานที่กรุงเทพ ฯ แต่ไม่ได้ทิ้งให้เด็กอยู่กับปู่ ย่า ตา ยายตามลำพัง เช่น ถ้าพ่อไปทำงานก็จะมีแม่อยู่ด้วย และมีความเอาใจใส่ในการเรียนของลูก รวมทั้งฝึกให้เด็กมีความรับผิดชอบ และมีวินัยในตนเอง ไม่เฉพาะในเรื่องการเรียนเท่านั้นแต่ยังรวมถึงการช่วยพ่อแม่ทำงานอื่น ๆ เช่น

ชญ.จิระนันท์ วรณลี ชั้น ป.4 โรงเรียนบ้านสร้างมิ่งฯ ทุก ๆ วันหลังจากเลิกเรียนจะต้องช่วยงานพ่อแม่ เมื่อเสร็จแล้วต้องมาทำการบ้าน อ่านหนังสือ เด็กคนนี้จะมีการวางแผนงานในแต่วันแสดงถึงความรับผิดชอบ เมื่อทำการบ้านไม่ได้ก็จะวิ่งไปหาพี่ ๆ ที่เรียนจบไปแล้ว

ทัศนคติของเด็กต่อการอ่าน

ทัศนคติต่อการอ่านของเด็ก เป็นอารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อหนังสือ เช่น ชอบหนังสือหรือไม่ เพราะเหตุใด จากการสังเกตและสอบถามของนักวิจัย พบว่า

เด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน

เมื่อนักวิจัยถามถึงการอ่านหนังสือ เด็กกลุ่มนี้จะตอบเป็นเสียงเดียวกันว่า “บ่ บ่มัก” (ไม่ชอบ) โดยให้เหตุผล “อ่านบ่ออก” (อ่านไม่ได้) ทำให้นักวิจัยเข้าใจทันทีว่าเมื่อเด็กอ่านไม่ได้ความสนใจที่มีต่อหนังสือหรือการอ่านนั้นย่อมไม่เกิดขึ้น ถึงหนังสือจะมีสีสันน่าดึงดูดเพียงใด แต่เมื่อเด็กอ่านไม่ได้ย่อมไร้ความหมาย จากการสังเกตและสอบถามผู้ปกครองและเด็ก พบว่าทุกครอบครัวไม่มีหนังสือที่ส่งเสริมการอ่าน เช่น นิทานหรือการ์ตูน แม้แต่เล่มเดียว ส่วนพ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กก็ไม่ชอบอ่านหนังสือเช่นเดียวกัน และไม่ต่างจากอีกหลายครอบครัวที่เด็กอยู่กับคนแก่ เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย ซึ่งตามองเห็นไม่ชัด หรือบางคนก็อ่านไม่ออก

“ฮือ บ่มัก อ่านบ่ออก” คือเสียงสะท้อนของเด็กคนหนึ่ง ชั้น ป.6 รร.สร้างมิ่งฯ เป็นคำตอบที่ชือและหน้าตาเฉย ไม่เพียงแต่มีปัญหาเรื่องการอ่านเท่านั้น กระเป๋าหนังสือบางวันก็ทิ้งไว้ในห้องเรียน โดยให้เหตุผลว่า “เอากับบ้านกะบ่ได้เปิด” (เอากลับบ้านก็ไม่ได้เปิดดู) เมื่อถามแม่เกี่ยวกับการอ่านหนังสือก็ได้คำตอบว่า “ตั้งแต่ออกจากโรงเรียนก็ไม่เคยอ่านหนังสือเลย”

ในการใช้ห้องสมุดของโรงเรียน จากการสังเกตและสอบถามเด็กพบว่า เด็กไม่สนใจในการเข้ามาใช้ห้องสมุด จะเข้าก็ต่อเมื่อครูสั่งเท่านั้น คุณครูประจำครีเล่าว่า “เด็กเข้ามาเปิดดูรูปภาพจากนั้นก็ไป เพราะเด็กอ่านไม่ได้ก็เลยไม่สนใจ” เด็กคนหนึ่งชั้น ป.5 รร.สร้างมิ่งฯ สะท้อนว่า “อ่านบ่ได้จักสิเข้าไปเฮ็ดหยัง” (อ่านไม่ได้ก็ไม่ว่าจะเข้าไปทำไม)

นางหวานตา วรเนตร ผู้ปกครองของเด็กคนหนึ่งสะท้อนว่า “บอกให้อ่านหนังสือมาอ่าน ลูกมักจะร้องไห้” โดยให้เหตุผลว่า เพราะลูกอ่านไม่ได้ เมื่ออ่านไม่ได้ก็จะถูกด่า ถูกตี และยังเล่าต่ออีกว่า “ลูกบ่กเพราะแม่ แม่พาลูกบ่ก” (แม่เรียนหนังสือไม่เก่ง ลูกจึงเรียนไม่เก่งเหมือนแม่)

ในส่วนของพื้นที่บ้านโนนหนองแฝก อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร เด็กที่อ่านหนังสือไม่ได้ทุกคนจะไม่ค่อยเห็นความจำเป็นในการอ่านหนังสือว่าต้องอ่านให้ออก อ่านให้ได้เพื่อใช้ในการเรียนวิชาอื่น ๆ หรือการรับข่าวสารจากการอ่าน สะท้อนได้จากคำพูดของเด็กที่บ่นว่า

“อ่านบ่ได้ครูกะให้ขึ้นชั้นคือเก่าคับ” (อ่านไม่ได้ครูก็ให้เลื่อนชั้นได้เหมือนเดิม)

“จบคือเก่าคับ ครูเฒ่าบ่เอาพวกผมไว้ดอก เฒ่าชีคร้านเว้าน่า” (จบเหมือนเดิมครูไม่เก็บเอาไว้หรอก เบื่อที่จะพูดด้วย)

“แม่นอนอยู่คับ อ่านบ่ได้กะเฮ็ดการบ้านบ่ได้ ผมกะลอกหมู่เอาแหล่ว” (ถูกครับ อ่านไม่ได้ก็ทำการบ้านไม่ได้ ผมก็ต้องลอกเพื่อน)

“ยามสอบหลอยลอกหมู่ บาดยามครูเฒ่าเฉลอคับ” (เมื่อถึงเวลาสอบแอบลอกเพื่อน เมื่อครูเฉลอ)

“แม่ผมว่า เฮียนให้จบภาคบังคับกะพอ แล้วลงกรุงเทพ ฯ หางานเฮ็ด บ่ได้เป็นเจ้าเป็นนายดอก ผู้เฒ่าเฒ่าเป็นหมิดแล้ว อ่านได้อ่านบ่ได้กะคือเก่าละ” (แม่บอกว่า เรียนให้จบภาคบังคับก็พอแล้วไปหางานทำที่กรุงเทพฯ ไม่ได้เป็นเจ้านายคนไหนหรอก คนอื่นเขาเป็นหมดแล้ว อ่านได้หรือไม่ได้ก็เหมือนเดิม”

“เฮียนให้จบ ม. 3 กะพอคับ ไปหางานอยู่กรุงเทพฯ กับลุงกับอ้าย” (เรียนให้จบ ม.3 ก็พอครับไปหางานทำที่กรุงเทพฯ อยู่กับลุงและพี่)

“ อ้ายแมคเฒ่าเฒ่าอ่านบ่ได้คือพวกผมนี่ละคับ ครูกะให้จับคือกัน เดียวนี้เลาไปเฮ็ดงาน อยู่พญา ไปรับจ้างทำความสะอาดสระว้ายน้ำให้ฝรั่ง เงินเดือนหลายพันอยู่คับ” มีเด็กผู้หญิง เสริมว่า “ แมนอีหลีคุณหมอ ลูกลุงหนูกะอยู่หั้นคือกัน ”

จากเบื้องหลังคำพูดที่สะท้อนถึงทัศนคติต่อการอ่าน มีมูลเหตุถึงคำพูด หรือทัศนคติของเด็กว่าเพราะอะไรถึงเป็นเช่นนั้น จากการศึกษาข้อมูลวิถีชีวิตซึ่งทราบว่าปัญหาทางการอ่านเป็นเพียงเศษเสี้ยวของปัญหาในครอบครัวเด็กเท่านั้น ซึ่งมีหลากหลายประเด็นปัญหาที่ส่งผลกระทบโดยตรงกับทัศนคติต่อการอ่านของเด็ก เด็กหลายคนที่มีปัญหาทางการอ่านอยากเรียน อยากอ่าน แต่ด้วยวิถีและบริบทของแต่ละคนแตกต่างกัน ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก เช่น ความยากจน อยู่กับตยายซึ่งอ่านไม่ออกหรือมองไม่เห็น หรือบางรายมีปัญหาเรื่องสุขภาพ ตอนแรกนักวิจัยเข้าใจไปเองว่าเด็กกลุ่มนี้มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อหนังสือ แต่เนื้อในจริง ๆ แล้วไม่มีใครคนไหนที่อยากโดนคนอื่นตราหน้าว่าโง่หรืออ่านหนังสือไม่ออก แต่ด้วยเหตุผลดังกล่าวนำมาซึ่งทัศนคติต่อการอ่าน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลไปยังพฤติกรรมของเด็กอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ทัศนคติเด็กที่ไม่มีปัญหาทางการอ่าน

กลุ่มเด็กที่ไม่มีปัญหาทางการอ่านทั้งหมดจะบอกว่าชอบอ่านหนังสือ ประเภทหนังสือที่ ชอบก็จะแตกต่างกันไปตามความสนใจตามลำดับ ดังนี้

- การ์ตูน
- นิทานที่มีรูปภาพประกอบ หนังสือภาษาไทยที่มีนิทาน เช่น ภาษาพาที
- นิตยสาร ประเภทกีฬา (ฟุตบอล รถแข่ง)
- สารคดี / หนังสือพิมพ์
- บันเทิง
- ตำราเรียน

เด็กอ่านบ่อยแค่ไหน ก็จะขึ้นอยู่กับประเภทหนังสือที่อ่าน เช่น

- การ์ตูน / นิทาน / บันเทิง อ่านได้ทุกวัน
- นิตยสาร สัปดาห์ละ 2 ครั้ง
- สารคดี / หนังสือพิมพ์ สัปดาห์ละครั้ง
- ตำราเรียน อ่านทบทวนสัปดาห์ละครั้งและถี่ขึ้นก่อนสอบประมาณ 2 วัน

อ่านนานแค่ไหน ขึ้นอยู่กับประเภทหนังสือเช่นกัน คือ

- การ์ตูน/ นิทาน / บันเทิง / สารคดี อ่านได้ทั้งวันไม่จำกัดเวลาหรืออ่านจนจบหรือจนหมดทุกเล่มที่มีอยู่
- นิตยสารต่าง ๆ ประมาณ 1 ชั่วโมง
- หนังสือพิมพ์ เลือกอ่านเฉพาะหน้าบันเทิง/กีฬา/นิยายที่กำลังออกอากาศ ประมาณ 30 นาที
- ตำราเรียน อ่านน้อยกว่า 30 นาที

ช่วงเวลาที่ย่าน เด็กจะอ่านในช่วงเย็นมากที่สุด รองลงมาจะอ่านในช่วงก่อนนอน และบางคนยังอ่านในช่วงเช้านก่อนไปโรงเรียน

เหตุผลที่เลือกอ่าน หนังสือแต่ละประเภทจะให้ความรู้สึกที่ต่างกัน

- การ์ตูน / นิทาน เลือกอ่านเพราะ ให้ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน คลายเครียด ได้หัวเราะ
- บันเทิง เลือกอ่านเพราะ เป็นเรื่องราวน่าติดตาม บางเรื่องก็สนุก บางเรื่องก็ให้แง่คิดดี ๆ
- สารคดี เลือกอ่านเพราะ ได้รับความรู้มากมาย ได้รู้เรื่องที่ไม่เคยรู้อย่างเช่น เรื่องไดโนเสาร์ ชีวิตสัตว์ต่าง ๆ แหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น
- นิตยสารต่างๆ เลือกอ่านเพราะ ได้รับความรู้ตามที่เราสงสัย
- หนังสือพิมพ์ ที่เลือกอ่านเพราะได้ติดตามข่าวสารที่สนใจ เช่นกีฬา นิยายที่กำลังออกอากาศ
- ตำราเรียน ต้องอ่านเพราะจะต้องสอบให้ได้และได้ความรู้

ทัศนคติของเด็กที่อ่านคล่องเป็นลักษณะที่ตรงกันข้ามกับเด็กกลุ่มที่มีปัญหาทางการอ่าน จากการสังเกตและสัมภาษณ์ พบว่า เด็กทุกคนพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า “ชอบอ่านหนังสือ อ่านแล้วสนุก ได้ความรู้” และนี่คือตัวอย่างของเด็กที่ไม่มีปัญหาทางการอ่าน

ด.ญ.ณัฐกมล ปัสสาพันธ์(น้องป๊อป) ชั้น ป.3 อายุ 9 ปี รร.สร้างมิ่งมิตรภาพที่ 191

เป็นบุตรคนเดียวของนายไชยา ปัสสาพันธ์ซึ่งพ่อทำงานที่กรุงเทพ อาศัยอยู่กับป้า ลุง ตา และยาย เป็นเด็กที่ไม่ค่อยดูทีวี จันทร์-ศุกร์ ก็จะเหมือนเด็กทั่วไป ตื่นเช้าก็แต่งตัวไปโรงเรียน ตอนเย็นก็กลับบ้าน แต่ที่ต่างจากเด็กคนอื่น ๆ คือ **ชอบอ่านหนังสือ**

“ถ้าเป็นหนังสือเรียนหนูชอบ ภาษา
พาที วรรณคดี และหนังสือทั่ว ๆ ไปหนู
ชอบเกี่ยวกับเรื่องตลก สัตว์ต่าง ๆ และ
หนังสือการ์ตูน ในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์จะ
เอาหนังสือไปอ่านที่นาด้วย”

“หนูชอบอ่านหนังสือเพราะคิดว่าจะได้ความรู้มากและมีเรื่องสนุกมากมาย”เป็น
คำพูดที่แสดงถึงทัศนคติต่อการอ่านหนังสือเด็กหญิงคนหนึ่งที่ไม่ธรรมดา

อ่านอาทิตย์ละ 3 ครั้ง “หนังสือเรียนถ้าอ่านแล้วจำไม่ได้ก็จะกลับมาอ่านใหม่”

ชอบทำการบ้านตอนหลังเลิกเรียนจะอาบน้ำก่อนและอ่านหนังสือก่อนนอน แต่แต่ละครั้งจะ
อ่านประมาณ 3 บท (10 กว่าหน้า) ใช้เวลาประมาณ 30 นาที

การบ้านจะทำด้วยตัวเอง ถ้าทำไม่ได้ก็จะถามลุงหรือป้า โดยมีเพื่อนสนิทคือ ดญ.ปิยะดา
มหาชัย (กลุ่มเด็กที่อ่านคล่อง)

ผู้ปกครองซึ่งเป็นป้าน้องป๊อบเล่าว่า “ไปน่าน้องป๊อบจะหยิบเอาหนังสือไปด้วย บอก
ว่าอย่าเอาไปแกกไม่ฟัง”

ผู้ปกครองของเด็กกลุ่มนี้จะมีทัศนคติที่ดีต่อการอ่านหนังสือ เช่นพ่อของ ดช.จาตุรนต์ ทา
ระชาจัด ชั้น ป.3 รร.สร้างมิ่งฯ จะอ่านหนังสือเกือบทุกวันโดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ และเป็นแบบอย่าง
ในการส่งเสริมการอ่านของลูก เป็นอีกคนหนึ่งที่มีทัศนคติที่ดีต่อการอ่านหนังสือ ทุก ๆ วันจะต้อง
ได้อ่านหนังสือ และได้สะท้อนถึงการอ่านหนังสือของลูกว่า “ถ้ามีหนังสือที่ชอบจะอยู่กับหนังสือ
ทั้งวัน” ไม่ต่างจากครอบครัวของดญ.ปิยะดา มหาชัย ที่มีป้าเป็นคนที่ชอบอ่านหนังสือมาก เวลา
ผู้คนผ่านไปมามักจะเห็นป้าของดญ.ปิยะดา ซุกอยู่กับการอ่านหนังสือหน้าบ้าน น้องปิยะดา
สะท้อนว่า “หนูชอบอ่านหนังสือเพราะมีป้าพาอ่าน เห็นป้าอ่านหนูก็อยากอ่านด้วย” และ
จากการสังเกตพบว่ามีหนังสือนิยายและการ์ตูนที่ส่งเสริมการอ่านหลาย ๆ เล่ม

ในการใช้ห้องสมุดของเด็กกลุ่มนี้ จะเข้าเกือบทุกวันและมีการยืมหนังสือไปอ่านที่บ้านด้วย
โดยหนังสือที่เด็กชอบคือ นิทานและการ์ตูน ซึ่งจะตรงกันข้ามกับเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านที่ไม่
เคยยืมหนังสือจากห้องสมุดเลย

พฤติกรรมเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านและไม่มีปัญหาทางการอ่าน

เด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน

ที่บ้านและโรงเรียนกลุ่มเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านจะมีพฤติกรรมที่เหมือนกัน จากการสังเกตของนักวิจัยพบว่า เมื่ออยู่ในห้องเรียนมักจะไม่สนใจเรียน ชอบนั่งหลังห้อง เวลาครูสอนจะมองออกนอกหน้าต่าง ชีตเขียนกระดาษไปเรื่อย ไม่มีสมาธิและไม่กล้าแสดงออก เวลาตอบคำถามครู อ้า ๆ อึ้ง ๆ เมื่อครูให้อ่านหนังสือเด็กจะวิตกกังวล ประหม่า มือ น้ำเสียงสั่น น้ำตาคลอเบ้า คุณครูประจำชั้น เล่าว่า เวลาเรียกนักเรียนให้ลุกขึ้นอ่านหนังสือให้เพื่อนฟังอย่างเช่นกรณีเด็กชายพร(นามสมมุติ) “เด็กชายพรลุกขึ้นอ่านหนังสือให้เพื่อนฟังหน่อยสิ” เด็กชายพร จะมีอาการมือไม้สั่นพร้อมทั้งน้ำตาคลอเบ้า ในขณะที่อ่านหนังสือเสียงจะสั่นเครือและร้องไห้ไปด้วย ทำให้ครูต้องสั่งให้หยุดอ่าน

แยกตัวออกจากกลุ่มและจะไปอยู่กับเพื่อนที่อ่านไม่ออกด้วยกัน การทำงานจะเสร็จช้ากว่าเพื่อน ไม่ตั้งใจทำงาน ขาดความกระตือรือร้นในการทำงาน หรือไม่ทำเลย โดยอ้างว่า “เีตบเป็น บ่เข้าใจ” (ทำไม่ได้ ไม่เข้าใจ) เวลาครูอธิบายมักไม่เข้าใจ ถามเพื่อน เพื่อนก็ไม่บอก เวลาเข้าห้องเรียนช้ากว่าเพื่อน ถ้ามีการแบ่งกลุ่มเพื่อนจะไม่ยอมรับจะหลีกเลี่ยงเด็กที่อ่านไม่ออก เช่น ด.ช. กุ้ง(นามสมมุติ)จะยืนหน้าหลอทุกครั้งเมื่อมีการแบ่งกลุ่ม จนเป็นที่รังเกียจของเพื่อนในห้อง มักจะถูกเพื่อนตำหนิอยู่เสมอ แม้กระทั่งนอกห้องเรียนก็จะมีเฉพาะกลุ่มที่อ่านไม่ออกเฉพาะชนกลุ่มน้อย

ด.ญ. B (นามสมมุติ) มักจะชอบลักเล็กขโมยน้อยทั้งที่บ้านและโรงเรียน ชอบโกหก ก้าวร้าว ขาดความมีระเบียบวินัย เมื่อไม่พอใจจะแสดงออกทางสีหน้าและท่าทาง

ด.ช. C (นามสมมุติ) มักจะหลบเรียนและโกหกประจำ เมื่อคุณครูเผลอจะหลบออกนอกห้องไป รวมทั้งชวนเด็กคนอื่น ๆ เข้ากลุ่มและไปสูบบุหรี่รวมทั้งลักขโมยของในหมู่บ้าน ทำให้ผู้ปกครองและครูเสียใจอยู่เสมอ

เด็กที่ไม่มีปัญหาทางการอ่าน

เด็กกลุ่มนี้จะมีพฤติกรรมที่เหมือนกัน คือมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีความตั้งใจทำงาน เมื่อไม่เข้าใจมักจะถามและกล้าแสดงออก มีสมาธิในการเรียน มีความมั่นใจในตัวเอง เรียนรู้ได้เร็วสามารถทำงานให้แล้วเสร็จในเวลาที่กำหนดและถูกต้อง เมื่อเด็กลาหรือขาดเรียน จะมีการติดตามสอบถามจากเพื่อนและครู ซึ่งตรงข้ามกับเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน เมื่อมีการทำงานหรือแบ่งกลุ่ม เพื่อนมักจะเลือกเป็นหัวหน้า แต่ถ้าครูมอบหมายงานให้ จะเป็นผู้ดำเนินการทำงาน

เมื่ออยู่นอกห้องเรียนจะอาสาช่วยครูทำงานในกิจกรรมต่าง ๆ และเมื่ออยู่บ้านเด็กกลุ่มนี้ จะมีความรับผิดชอบทั้งงานบ้านและงานการเรียนของตัวเอง มีการแบ่งเวลาในการทำงานที่ชัดเจน แม้น้องจอมสะทอนว่า “บ่ได้บอกยาก” (อ่านออกง่าย)

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานทั้งในแง่วิถีชีวิต ทักษะ และพฤติกรรม เด็กที่มีปัญหาทางการอ่านและไม่มีปัญหาทางการอ่าน ทำให้นักวิจัยได้สัมผัสและเรียนรู้เรื่องราวชีวิตของเด็ก และครอบครัวได้ ทำให้นักวิจัยได้เข้าใจ เห็นอกเห็นใจ เกิดความเอื้ออาทรต่อเด็ก ภาพของการมองเด็กไม่มีเพียงแค่การอ่านเท่านั้น หากแต่ได้รวมถึง ความยากจน เด็กอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายายที่อ่านไม่ออกหรือมองไม่เห็น ครอบครัวที่มีความแตกแยก เด็กเข้ากับเพื่อนไม่ได้ หรือแม้กระทั่งวิถีชีวิตที่ต้องดิ้นรนทำมาหากินของผู้ปกครอง สิ่งเหล่านี้เป็นทุนที่สำคัญที่สุดในการที่จะช่วยเหลือ ส่งเสริม การอ่านและการเรียนรู้ของเด็กต่อไป

การส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ในกลุ่มเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน

ในการการส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ในกลุ่มเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน ทีมวิจัยได้ แยกพื้นที่ในการดำเนินงานเนื่องจากสภาพบริบทมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทีมวิจัยในแต่ละพื้นที่ที่จะดำเนินงาน

พื้นที่โรงเรียนบ้านสร้างมิ่งฯ มีแนวทางการส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ในกลุ่มเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน ดังนี้

ในพื้นที่โรงเรียนบ้านสร้างมิ่งฯ ในการพัฒนาเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน ทีมวิจัยได้พูดคุยปรึกษากันถึงรูปแบบ วิธีการที่จะพัฒนาเด็กและทำอย่างไรเด็กกลุ่มนี้จะเรียนและอยู่ร่วมกับเพื่อนโดยไม่แปลกแยก โดยใช้ข้อมูลวิถีชีวิต บริบทพื้นฐานทางครอบครัว ทักษะ และพฤติกรรมของเด็กเป็นทุนเดิม ซึ่งนักวิจัยได้ใช้แบบฝึกทักษะการอ่านของกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสร้างมิ่งโคกสำราญ ซึ่งมีทั้งหมด 10 ชุด ในแต่ละแบบฝึกจะมีแบบประเมินการให้คะแนนก่อนและหลังการอ่าน ซึ่งส่งผลให้เกิดเปลี่ยนแปลงในตัวเด็ก ผู้ปกครอง และครู ดังนี้

พัฒนาการอ่านโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่าน

ในการใช้แบบฝึกทักษะการอ่านเราพบว่า เด็กแต่ละช่วงชั้นมีความสนใจที่ต่างกัน

ช่วงชั้นที่ 1 (ป.2-3) เมื่อเริ่มเรียนชุดที่หนึ่งจะเป็นพยัญชนะ สระ เด็กมีความสนใจเพราะง่ายและเคยเรียนผ่านมาแล้ว บางคนอ่านได้แต่ออกเสียงไม่ถูกต้อง แต่ก็สนใจที่จะอ่านเพราะเป็นช่วงที่ต่อเนื่อง เมื่ออ่านจบบท

เด็กมีความภูมิใจในตนเองที่อ่านได้ โดยครูให้คะแนนจากการประเมินผลการอ่านทำให้เด็กมีความภูมิใจ พอใจในตัวเองที่อ่านได้ เช่น ด.ญ.สุพัฒน์ทรา พรหมนันทน์ และ ดช.พินนา โชติเชื้อวงศ์ ชั้น ป.2 ยึดด้วยความดีใจที่ตัวเองอ่านได้ และมีกำลังใจที่อยากจะเรียนต่อ

ในช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6) ในการใช้แบบฝึกชุดแรก เด็กยังไม่เข้าใจว่าทำไมต้องเริ่มต้นใหม่ เพราะเขาผ่านมาแล้วหลายปีคิดว่าตัวเองเข้าใจ รู้มาแล้วและอ่านได้ แต่หลังจากที่ครูพาอ่านทำให้ตัวเองเข้าใจผิดมาตลอดในเรื่องการอ่านออกเสียง เช่น คำว่า

ช อ่านว่า ชอ-ช้าง

ฏ อ่านว่า ตอ-ชะ-ดา

ฐ อ่านว่า ทอ-ฐาน

ฬ อ่านว่า จอ-จุ-ลา

และเมื่อประสมคำจะทำให้เสียงผิดเพี้ยนไป รวมทั้งเด็กยังไม่รู้สระอีกหลายตัวที่ได้คือสระเดี่ยว เช่น อะ อา อิ อี อุ ู โอ โเอ แต่สระผสมเด็กยังไม่ได้ เมื่อประสมคำทำให้เด็กอ่านไม่ได้ เช่น สระ อัวะ อัว เอื้อะ เอื้อ เอื้อะ เอื้อ เป็นต้น

เมื่อเด็กฝึกอ่านตามคำแนะนำของครู เด็กเริ่มอ่านได้ทำให้เด็กสนใจและมีกำลังใจในการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น และอยากรู้ว่าชุดต่อไปคือเรื่องอะไร โดยสังเกตจาก เวลาที่เรานัดเด็ก จะมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าเรียนเด็กจะมารอครูในสถานที่ที่ครูนัดหมายไว้ และเมื่อครูให้การบ้านเด็กไป ตอนเช้าเด็กจะรีบเอากการบ้านมาอวดครูผู้สอน ว่าตัวเองทำได้

นิทานกับการฝึกอ่าน

หลังจากการใช้แบบฝึกทักษะการอ่านไปสักระยะ นักวิจัยที่เป็นครูพบว่า ความสนใจของเด็กจะเริ่มลดลง เนื่องจากแบบฝึกจะมีทั้งที่เป็นการบ้านด้วย ซึ่งเด็กในแต่ละวันก็ได้การบ้านอยู่แล้ว ทำให้เด็กเครียด ไม่อยากเรียน บทเรียนจากโครงการ “ชวนกันอ่านหนังสือให้เด็กฟัง” เราพบว่าหนังสือนิทานกับเด็กเป็นของคู่กันและเด็กก็ชอบที่ฟัง แม้จะเคยฟังมาแล้วแต่ก็อยากฟังซ้ำอีก “หนังสือนิทาน” จึงน่าจะเป็นแบบฝึกที่จะกระตุ้นความสนใจเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านการอ่าน นักวิจัยจึงหาหนังสือนิทานมาเพิ่มเติมในห้องสมุด และเปิดโอกาสให้เด็กเลือกหนังสือที่ตนเองชอบหรือสนใจ แล้วนำไปฝึกอ่านพร้อมกับนำมาอ่านให้ครูฟัง และเราก็พบว่า เด็กมีความกระตือรือร้นที่จะอ่าน แม้จะอ่านไม่ได้มากก็ตาม เพราะความสนุกนำมาซึ่งสนใจและพยายามที่พัฒนาการอ่าน

“คุณครูขา หาหนังสือนิทานมาให้หนูอ่านด้วยค่า” น้องแนนสะท้อนกับคุณครูประจำศรี

คุณครูประจำศรี หนึ่งในทีมวิจัยสะท้อนว่า “เด็ก ๆ มักจะมามาหาหนังสือที่โต๊ะครูไปอ่านและยืมกลับบ้านเป็นประจำ ไม่รู้ว่าอ่านได้เท่าไร แต่ก็ดีใจที่เด็กสนใจพยายามที่จะอ่าน”

หนังสือนิทานจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ใช้ควบคู่ไปกับแบบฝึกทักษะการอ่านได้อย่างลงตัว

ผลการพัฒนาด้านการอ่านของเด็ก

พื้นที่ตำบลสร้างมิ่ง ผลจากพัฒนาการด้านการอ่าน พบว่า เด็กแต่ละคนมีปัญหาและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน เช่น ความสนใจ สมาธิ พฤติกรรม การเรียนรู้ สติปัญญาและความสามารถ รวมทั้งพื้นฐานทางครอบครัว หลังจากใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและหนังสือนิทานเพื่อพัฒนาการอ่าน ทีมวิจัยได้ประเมินผลการอ่านทั้ง 21 คน โดยใช้แบบทดสอบการอ่านของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 1 ซึ่งเป็นแบบคัดกรองเดิมที่ใช้ตั้งแต่ต้น และผลที่ได้มีดังนี้

1.อ่านคล่อง	จำนวน	6	คน
2.อ่านได้	จำนวน	9	คน
3.อ่านไม่ได้	จำนวน	6	คน

และแบ่งผลการพัฒนาการอ่านเป็น 3 ระดับ คือ ระดับดี ปานกลางและน้อย ดังนี้

เด็กที่มีผลการพัฒนาทางด้านการอ่านที่ดี

เด็กที่มีพัฒนาการด้านการอ่านที่ดี นักวิจัยใช้เกณฑ์ในการตัดสินคือ ไม่เน้นเฉพาะพัฒนาการด้านอ่านดีขึ้นกว่าเดิมอย่างชัดเจนเท่านั้น แต่รวมถึงความสนใจ ตั้งใจเรียน การแสดงออกทางด้านอารมณ์และพฤติกรรม โดยเปรียบเทียบกับเมื่อเริ่มโครงการ ซึ่งมีเด็กที่ถือว่ามีผลการพัฒนาทางด้านการอ่านที่ดี มีดังนี้

1. ดญ. จริยา มีชัย(น้องกอย) ป.4

หลังจากใช้แบบฝึกการอ่านน้องกอยมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป จะมีความกระตือรือร้นมากขึ้น สังเกตจากการที่เด็กมาตามนัดทุกครั้งและเมื่อมักจะไปตามครูเสมอเมื่อครูผิดเวลานัด กล้าเข้ามาหาครู มีความมั่นใจในตนเอง

ในห้องเรียนจะสนใจมากขึ้น เวลาให้ทำงานจะมีความตั้งใจมากกว่าแต่ก่อน และเพื่อนให้การยอมรับให้เข้ากลุ่ม ซึ่งแตกต่างจากเมื่อก่อนเวลาแบ่งกลุ่มมักจะเศษเสมอ หรือเพื่อนไม่ยอมให้อยู่ร่วมกลุ่ม มักจะถูกตำหนิจากเพื่อนเป็นประจำ และเวลาครูให้แสดงความคิดเห็นเพื่อนมักจะหงุดหงิด

จากการสังเกตการอ่าน จะอ่านได้แต่ไม่ถึงกับดี เพียงแต่ พัฒนาการอ่านดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งน้องกอยจะมีปัญหาในการออกเสียงตัวอักษร ซ ซ ส

เมื่อประเมินผลการอ่าน น้องกอยมีพัฒนาการด้านการอ่านดีขึ้นและคุณครูฯนี้ ธรรมสัต์ย์ ที่สอนวิชาภาษาไทยได้เอ่ยปากชมว่า พัฒนาการทางด้านการอ่านของน้องกอยดีขึ้นมาก หลังจากทำการสอบทักษะการอ่านในปลายปี

ทางด้านอารมณ์และจิตใจ จากเมื่อก่อนนั้นเคยนั่งอยู่คนเดียว หน้าบึ้ง เริ่มมีเพื่อนและเข้ากลุ่มได้ อารมณ์ดีสังเกตได้จากเด็กยิ้มแย้มแจ่มใส มีความร่าเริงขึ้น รู้สึกสนุกเวลามาหาครู

เมื่ออยู่บ้านน้องกอยจะอ่านหนังสือมากขึ้นซึ่งตรงข้ามกับก่อนหน้านี้ไม่เคยจับหนังสืออ่านเลย ปูย่าภูมิใจที่เห็นหลานมีพัฒนาการที่ดีขึ้นทั้ง อารมณ์ จิตใจ พฤติกรรม รวมทั้งด้านการเรียน ซึ่งนักวิจัยมักจะได้รับคำชมเสมอเมื่อพบกันทั้งในและนอกโรงเรียน

2. ดญ.ปิยวรรณ มหาชัย (น้องอ้อม) ป.4

โดยปกติน้องอ้อมจะเป็นคนเงียบ ขี้อาย ไม่ค่อยพูด แต่เพื่อนให้การยอมรับมากกว่าน้องกอย และเป็นคนที่คิดช้า ทำช้า ความสนใจในด้านการเรียนถือว่าพอใช้ หลังจากที่ใช้แบบฝึกเด็กให้ความสนใจมากขึ้น โดสังเกตจากความตั้งใจในการทำแบบฝึก เวลาครูนัดหมายจะมาทุกครั้งกับน้องกอย

พัฒนาการด้านการอ่าน อ่านได้มากกว่าเดิมแต่ไม่ถึงกับดีมาก เพราะน้องอ้อมเรียนรู้ได้ช้า และจะมีปัญหาการออกเสียงตัวอักษร ซ ซ ส เหมือนน้องกอย

น้องอ้อมมีความสนใจและกระตือรือร้นมากขึ้น สังเกตจากการที่เด็กมาตามทีครุ่นดหมายทุกครั้งและงานที่ครูมอบหมายให้ไปทำเป็นการบ้านจะเสร็จทุกครั้ง

ด้านอารมณ์และจิตใจ ดีขึ้นกว่าเดิม สังเกตได้จากสีหน้า ทำทาง การรวมกลุ่มกับเพื่อน มีความมั่นใจ

เมื่อประเมินผลการอ่าน น้องอ้อมมีพัฒนาการด้านการอ่านดีขึ้นและคุณครูฯนี้ ธรรมสัต์ย์ ที่สอนวิชาภาษาไทยสะท้อนว่า “พัฒนาการทางด้านการอ่านดีขึ้น แต่ก็อาจจะช้าบ้างถ้าเปรียบเทียบกับน้องกอย น้องกอยจะมีพัฒนาการทางด้านการอ่านถือว่าดีมากว่าแต่ก่อน”

พ่อแม่ น้องอ้อมสะท้อนว่า “เมื่ออยู่บ้านจะพาอ่าน สะกดคำที่อ่านไม่ได้ และเป็นเรื่องที่ดี เด็กจะได้พัฒนาการอ่านมากขึ้น”

3.ตญ.ศิริลักษณ์ นามคำ ป.3

ด้านพฤติกรรม อารมณ์และการแสดงออก น้องมอมีความสุขสนุกสนาน ยิ้มแย้มแจ่มใสเมื่ออยู่กับเพื่อน ๆ พูดคุยกับครูในแต่ละวันบ่อยขึ้น แม้แต่ในชั่วโมงเรียน ถ้าไม่เข้าใจก็ยกมือที่จะออกมาถามครูที่นอกห้อง

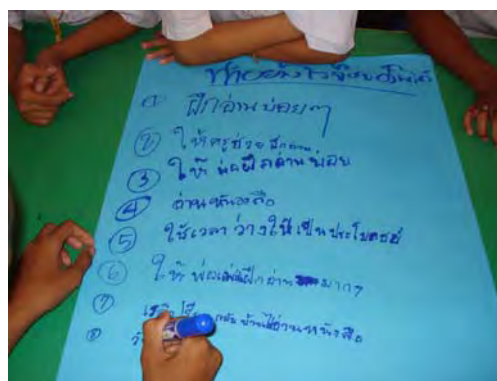
ด้านความรู้ น้องมออ่านหนังสือได้ดีขึ้น และอยู่ในเกณฑ์ดี มีความพยายาม สังเกตได้จากเมื่ออ่านไม่ได้จะถามครูและกลับไปอ่านอย่างตั้งใจ น้ำเสียงชัดเจน เมื่อครูชม น้องมอยิ้มและกล้าอ่านให้เพื่อนฟัง เพื่อน ๆ ให้การยอมรับและทำงานร่วมกับเพื่อนได้

4.ดช.ศักรินทร์ อินทร์ตะวงค์ ป.6

เมื่อครั้งที่จัดเวทีเสวนาเด็ก น้องศักรินทร์ จะเป็นผู้นำที่กลิ้งในกระดานชาร์ตที่เพื่อน ๆ เสนอความคิด และจากการสังเกต การเขียนหนังสือของน้องศักรินทร์มีผิดบ้างถูกบ้าง แต่ก็กล้าที่จะแสดงออก

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นคือเป็นเด็กที่มีความเชื่อมั่นใน ตนเองเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม การอ่านแบบทดสอบสามารถอ่านได้ดีกว่าเดิม การมาเรียนสม่ำเสมอ ตั้งใจเรียน ไม่ขาดเรียน หลังจากเข้าร่วมโครงการได้จัดตารางการอ่านหนังสือจากที่ไม่เคยอ่านเวลาอยู่บ้าน แม้จะอ่าน

ไม่คล่อง แต่ก็มีความพยายามสะกดจนสามารถอ่านได้ เพื่อน ๆ ร่วมชั้นเรียนแปลกใจจนกระทั่งให้การยอมรับและให้ร่วมกลุ่มเวลาทำงานเป็นกลุ่ม ข้อสังเกตที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งคือเวลาครูให้ออกมาหน้าชั้นเรียนจะไม่บ้ายเบี่ยงเหมือนแต่ก่อน

จากการทดสอบ เด็กมีพัฒนาการทางด้านการอ่านเป็นที่น่าพอใจเนื่องจาก มีความพยายามในการสะกดคำ ประสมคำ จนสามารถอ่านได้ ซึ่งถือว่าเป็นเด็กที่มีพัฒนาการทางด้านการอ่านดีมากจากที่อ่านไม่ค่อยได้

5.ดช.เสถียรพงษ์ ทุมมา ป.5

จากการสังเกตพฤติกรรมหลังจากพัฒนาการอ่าน พบว่า เด็กคนนี้มีพัฒนาการการด้านการอ่านได้มาก อ่านได้คล่อง สะกดคำได้ มีความสนใจ กระตือรือร้นที่จะอ่าน พร้อมที่จะเรียนรู้ จากการทดลองให้อ่านเอง เด็กอ่านได้ดี มีพัฒนาการดีขึ้น อยากให้ครูเขียนการบ้านให้ อยากอ่านให้ครูฟัง การเข้ากลุ่มกับเพื่อนดีมาก

การเข้าเรียนสม่ำเสมอ มารยาทการพูดจาการแต่งกายดีขึ้น มีสมาธิในการอ่านดี มีความพยายามสูง ซึ่งสะท้อนได้จากคำพูด “ครูครับวันนี้มีการใหม่ครับ”

6.ดญ.วราภรณ์ พรานเนื้อ ป.3

โดยปกติน้องทรายเป็นคนชอบพูดชอบคุย สนุกสนานร่าเริง ชอบช่วยเหลืองานครูและเพื่อน มีความรับผิดชอบ เมื่อครูให้การบ้านไปเมื่อเด็กไม่ได้ก็จะถามพี่สาวหรือป้า ในการพัฒนาการด้านการอ่าน พบว่า น้องทรายอยู่ในเกณฑ์ที่ดี ทำงานกลุ่มได้ดี บางครั้งเพื่อนก็เลือกให้เป็นผู้นำ และยอมรับในการทำงานของเขาเป็นอย่างดี

เด็กที่มีผลการพัฒนาทางการอ่านปานกลาง

เด็กที่มีผลการพัฒนาทางการอ่านปานกลาง ที่มีวิจัยใช้การประเมินการอ่านเป็นหลัก และเปรียบเทียบกับเมื่อเริ่มโครงการ ควบคู่ไปกับความสนใจ ตั้งใจเรียน การแสดงออกทางด้าน อารมณ์และพฤติกรรม ซึ่งมีเด็กที่ถือว่ามีผลการพัฒนาทางการอ่านปานกลาง มีดังนี้

1. ดญ.กมลรัตน์ ผลจันทร์ ป.6

ปกตินิสัยจะเป็นคนขี้อาย ไม่ค่อยพูด ไม่ค่อยกล้าแสดงออก แต่ในด้านการเรียนถือว่าให้ ความสนใจดี เพียงแต่การเรียนรู้อาจจะช้า หลังจากที่ได้พูดคุยและใช้แบบฝึกเด็กจะเริ่มสนใจ ให้ ความเอาใจใส่มากขึ้น โดยสังเกตจากการเข้ามาพูดคุยกับครู เวลาที่นัดหมายและจะมาตามนัด เสมอ

โดยปกติเมื่ออยู่ในห้องเด็กก็สนใจดีอยู่ แล้ว เพียงแต่ไม่ค่อยกล้าแสดงออก ไม่กล้าตอบ ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น หลังจากใช้แบบฝึก แล้ว ถือว่าพัฒนาการอ่านดีกว่าเดิม แต่ก็ยังคง ไม่กล้าแสดงออก ไม่ที่จะกล้าพูด เหมือนเดิม

ในห้องเรียนเพื่อนร่วมชั้นก็ไม่ได้มี

ปัญหาในการคบ ซึ่งจะมีกลุ่มของเขาเองไม่ได้

รังเกียจหรือตำหนิอะไร ในส่วนครอบครัวจะมีพี่ชายที่เป็นแฝดซึ่งเป็นคนที่เรียนดีจะคอยช่วยเหลือ ในการทำการบ้านและฝึกอ่าน

2. ดช.นัตพล กฤษณภาพ ป.6 รร.สร้างมิ่งฯ

ผู้ปกครองของนัต ค่อนข้างจะมีความรู้สึกที่ไม่ค่อยดีกับโรงเรียน โรงเรียนไม่เอาใจใส่ดูแลลูกของตัวเอง โดยบอกว่าลูกมาโรงเรียนทุกวันไม่เคยขาดเรียนแต่ทำไมลูกยังอ่านหนังสือไม่ออกไม่ทราบว่าครูสอนแบบไหน

จากการพูดคุยกับครูที่สอน พบว่า นัตเป็นเด็กที่ไม่ค่อยเข้าเรียนเวลาเพื่อน ๆ เรียนก็จะเดิน ออกนอกห้องโดยไม่ขออนุญาตคุณครูที่กำลังสอนแล้วไปรวมกับเพื่อน ๆ ที่ไม่ชอบเรียนเหมือนกัน บางครั้งก็แอบหนีโรงเรียนเนื่องจากปัจจุบันระเบียบการลงโทษนักเรียน ครูไม่สามารถตักเตือนนักเรียนได้

เด็ก ๆ จึงไม่กลัวไม่ว่าครูจะลงโทษด้วยวิธีการอย่างไรก็ตาม ประเด็นปัญหาดังกล่าวเป็นเรื่องใหญ่สำหรับครู พฤติกรรมของเด็กจึงแข็งกระด้างขึ้นทีละวัน ประกอบกับเด็กอาศัยอยู่กับปู่และลุงที่เป็นโรคลมชัก ทำให้ผู้ปกครองไม่มีเวลาในการดูแลเท่าที่ควร

แต่จากการที่ได้พัฒนาการอ่านพบว่า เด็กมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น มีความสนใจ อยากช่วยเหลือครู เมื่อทำการทดสอบหลังการอ่าน มีพัฒนาการทางด้านการอ่านเป็นที่น่าพอใจ มีความพยายามในการสะกดคำ ประสมคำ จนสามารถอ่านได้ถึงแม้จะช้าบ้างก็ตาม ซึ่งแตกต่างจากเมื่อก่อนมาก และเมื่อถึงเวลาที่ครูนัดทำการสอนแต่ครูยังไม่มาก็จะมาตาม “คุณครูครับถึงเวลาสอนแล้วครับ” ซึ่งสะท้อนถึงความตั้งใจในการพัฒนาตนเองได้เป็นอย่างดี

3.ดช.ก้องสกุล บุญทอง (น้องปอนด์) ป.5

เมื่อก่อนนั้นเด็กในห้องเรียนมักไม่ยอมให้เข้ากลุ่มด้วย มักจะถูกเพื่อนล้อเลียนเป็นประจำ ทำให้ขาดความมั่นใจในตัวเอง ไม่กล้าแสดงออก และขาดเรียนบ่อย ๆ แต่เมื่อเด็กได้พัฒนาด้านการอ่านพบว่า พฤติกรรมเปลี่ยนไปจากเดิมมาก เช่น กล้าแสดงออก กล้าพูด กล้าถาม มีความมั่นใจในตนเองและไม่เคยขาดเรียน บางครั้งครูลืมนำ

การบ้านก็มักจะทวงถาม “ครูครับเอาการบ้านให้ผมด้วยครับ”

ผู้ปกครองน้องปอนด์เมื่อก่อนนั้นวิตกกังวลมาก เพราะเด็กอ่านหนังสือไม่ค่อยได้ แต่จากการสอบถามผู้ปกครองเมื่อกลับมาจากรับจ้างที่ต่างจังหวัด ได้สะท้อนว่า “ชอบอ่านหนังสือมากขึ้น”

เมื่อครั้งจัดเวทีเสวนาในกลุ่มเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน พบว่า น้องปอนด์จะเป็นคนที่เสนอแนวคิดและมุมมองที่ดีมากในการเรียนรู้ของเด็ก เช่น อยากมีห้องสมุดที่หมู่บ้าน อยากให้รู้ความรู้อ่านเสริมในหมู่บ้าน ให้ครูแยกเด็กที่เรียนอ่อนนำมาสอนพิเศษ เป็นต้น

4.ดช.จิรายุ เจริญตา ป.2

ตามปกตินิสัยเด็กคนนี้เป็นคนไม่ค่อยพูด ทำงานช้า ชอบอยู่คนเดียว เมื่ออยู่บ้านก็ไม่ชอบอ่านหนังสือ ไม่ค่อยทำการบ้านผู้ปกครองจึงขอให้ครูช่วยดูแลให้ด้วย เมื่อรู้นิสัยและพฤติกรรมของเด็ก ครูได้นำแบบฝึกการอ่านและกลวิธีต่าง ๆ มาสร้างความคุ้นเคยและให้ความสนใจกับเด็ก แรก ๆ เด็กไม่ค่อยพูดคุยสักเท่าไร ผ่านไปประมาณ 2 อาทิตย์ เด็กมาพูดคุยเรื่องต่าง ๆ ให้ครูฟังเอง ทั้งเรื่องที่บ้าน พี่สาวและเพื่อน ๆ ในชั้นเรียน หลังจากนั้นเด็กมีความมั่นใจ กล้าพูดหน้าชั้น พูดคุยกับเพื่อนได้ทุกคนอย่างมีความสุข พูดไปยิ้มไปอย่างไม่เคอะเขิน เพื่อนให้การยอมรับและชมเชย

แรก ๆ เด็กมาวันเว้นวัน ช่วงหลังมาทุกวัน ถ้าว่างครูจะใช้ช่วยจัดหนังสือ และเมื่อเสร็จจากการจัดหนังสือเด็กมักจะขอดูหนังสือ “ครูครับ ผมขอดูหนังสือการ์ตูนหน่อยครับ” ครูแนะนำหนังสือให้ เด็กก็นำไปดูรูปภาพพร้อมขอกระดาศไปวาดภาพ แล้วนำมาให้ครูดู ครูชมเชยและให้กำลังใจ เด็กชอบใจและยิ้มและพูดว่า “พรุ่งนี้ผมจะมาอ่าน มาดูหนังสือการ์ตูนใหม่นะครับ”

ด้านสังคม เด็กพัฒนาได้ดี ปรับตัวเข้ากับเพื่อน ครูในระดับดี ในด้านการอ่านจัดว่าอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเกณฑ์การอ่านในช่วงชั้นที่ 1 ยังไม่ผ่านเกณฑ์แต่ครูก็พอใจ ภูมิใจเด็กที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม มีเพื่อนมาก เพื่อนเข้าใจ ให้ความสนใจ เต็มใจช่วยในการทำงานในแต่ละรายวิชา เด็กมีความมั่นใจ ภูมิใจที่เพื่อนและครูให้ความสำคัญ แม่น้องจิรายุสะท้อนว่า “อ่านได้ไวกว่าแต่ก็ ตะกอนพาอ่านหนังสือ มีแต่อยากนอน” (อ่านได้มากกว่าเมื่อก่อน พาอ่านหนังสือมักจะง่วงนอน)

5.ดช.ธงชัย สิริรัตน์ ป.3

โดยภาพรวมในห้องเรียน เด็กก็ไม่ได้เรียนอ่อนจนถึงกับอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ อ่านได้หรือสะกดได้บ้างเป็นบางคำ เวลาอยู่ในห้องเรียนจะไม่ค่อยพูด เวลาทำงานครูจะต้องอธิบายหรือคอยให้คำแนะนำถึงจะทำได้

ในการพัฒนาด้านการอ่านโดยใช้แบบฝึก เด็กก็ให้ความสนใจอยู่บ้าง ไม่ได้แสดงออกเหมือนน้องมาร์คที่ไม่ยอมรับว่าตัวเองอยู่ในกลุ่มนี้ ทักษะการอ่านอยู่ในเกณฑ์พอใช้ ดูจากการนัดหมายของครู เด็กจะมาบ้าง ไม่มาบ้าง ไม่สม่ำเสมอเหมือนน้องกอยกับน้องอ้อม เวลาทดสอบการอ่านก็ยังมีบางคำในแบบฝึกที่อ่านไม่ได้ วันนี้อ่านได้ พอนัดในวันถัดไปก็ยังอ่านผิดเป็นบางคำ แต่ความสัมพันธ์ในห้องก็ถือว่าเพื่อนไม่ได้ตำหนิหรือไม่ยอมรับในตัวเขา สามารถที่จะเข้ากับเพื่อนในกลุ่มได้

6.ดช.จิระชัย โพธิ์เข็ม ป.3

จิระชัยมีพี่สาวเรียนอยู่ชั้น ม.3 โรงเรียนเดียวกันแปลกใจที่พี่สาวของ จิระชัยถือว่าเรียนอยู่ในระดับดี แต่ทำไมตรงกันข้ามกับน้องชายเพราะจากการที่ได้พูดคุยกับพี่สาว ทราบว่าพี่สาวก็ได้ช่วยสอนการบ้านเอาใจใส่ดูแลน้องตามสมควร

หลังจากพัฒนาด้านการอ่าน พบว่าพัฒนาการด้านการอ่านยังไม่ได้เท่าที่ควรสังเกตจากการให้อ่านคำศัพท์ยังอ่านตะกุกตะกัก แต่ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นที่สังเกตได้คือ มีความกล้าที่จะเข้าหาครูมาพูดมาคุย เวลาครูนัด ก็จะมาตามนัดทุกครั้ง

7.ดช.ธีระวัฒน์ วรเนตร ป.2

เมื่อก่อนไม่สนใจการอ่าน ชอบออกนอกห้องเรียน หลบออกมาเล่นที่สนามบ่อ ย ๆ จากการสอบถามผู้ปกครองเมื่ออยู่บ้านเด็กก็ไม่อ่านหนังสือ ไม่ทำการบ้าน ไม่สนใจเรียนดูแต่ทีวี และเลิกเรียนก็มีแต่เล่น จากการสังเกตในกลุ่มเพื่อน เด็กก็จะเข้ากลุ่มกับเด็กที่ไม่ค่อยสนใจในการเรียน

เมื่อใช้แบบฝึกชุดต่อไปเด็กก็เข้าเรียนสม่ำเสมอ ครูพาฝึกอ่านเด็กก็อ่านตาม เมื่อให้อ่านเองเด็กสามารถอ่านได้บ้างเป็นบางคำ เป็นบางประโยค การพัฒนาด้านการอ่านอยู่ในเกณฑ์พอใช้

แต่พัฒนาการด้านสังคม อารมณ์ การปรับตัวเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดี สนใจตนเอง เพื่อน ครู และครอบครัว

8.ตญ.สุพัฒนัทรพร มณนท ๒.2

หลังจากพัฒนาการด้านการอ่าน น้องแนนมีพฤติกรรมเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น ชอบมาพบครูบ่อย ๆ ซึ่งตรงกันข้ามกับเมื่อก่อน ถ้ามถึงงานที่ทำ และบอกว่าอยากเอาแบบฝึกไปทำที่บ้านอีก รวมทั้งยืมหนังสือนิทานจากครูไปอ่าน วันรุ่งขึ้นก็มาเล่านิทานที่เขาอ่านให้ครูฟัง แม้จะถูกบ้าง ผิดบ้าง ครูก็ชื่นชม

จากการสังเกตว่าเด็กมีความมั่นใจขึ้น กล้าเล่านิทานให้เพื่อนฟังในห้อง เล่าถูกบ้าง ผิดบ้าง แต่เพื่อนก็สนใจ และเป็นการชักจูงเพื่อนอยากอ่านนิทานด้วย ในด้านการอ่าน น้องแนนการอ่านยังพัฒนาได้ตามความสามารถของเขา จากไม่สนใจ อ่านได้บ้าง ไม่ได้บ้าง แต่ก็ยังดีที่เขาสนใจและฝึกอ่านได้เพิ่มขึ้น แต่ยังไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานการอ่าน และถือว่าอยู่ในระดับปานกลาง

น้องแนนมีคุณย่าที่อยู่ข้างบ้านคอยดูแลในเรื่องการบ้านและการอ่าน ซึ่งได้สะท้อนว่า “พาอ่านทุกวัน และอ่านได้ดีกว่าเดิม”

9.ดช.พรประสิทธิ์ พรานเนื้อ ๒.5

จากการสังเกต พบว่า เด็กมีพัฒนาการอ่านอยู่ในระดับปานกลาง อ่านได้มากขึ้นกว่าเดิม มีความสนใจ สอบถามครู เข้ากลุ่มได้ จากการสอบถามพ่อแม่ ทราบว่าเด็กสามารถอ่านได้มากขึ้น พฤติกรรมการขาดเรียนน้อยลง ในห้องเรียน เด็กมีความสนใจที่จะอ่านที่จะเรียนมากขึ้น และมีความพยายามที่จะอ่าน

เด็กที่มีผลการพัฒนาทางการอ่านน้อย

เด็กที่มีผลการพัฒนาทางการอ่านน้อย ที่วิจัยใช้เกณฑ์เดียวกันกับ เด็กที่มีผลการพัฒนาทางการอ่านในระดับดี และปานกลาง ซึ่งมีดังนี้

1. ดช. พันนา โชติเชื้อวงศ์ ป.2

ในวัยทารกน้องกุ่มมักจะชักเป็นประจำ ทำให้เป็นเด็กที่มีพัฒนาการช้าและช้ากว่าเพื่อนในวัยเดียวกัน ไม่สนใจการเรียนและไม่ค่อยมีความรับผิดชอบ อาศัยอยู่กับตายายเนื่องจากพ่อและแม่ต้องไปทำงานที่ต่างจังหวัด กุ่ม มีพี่สาวคนหนึ่งเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่โรงเรียนเดียวกันและจากการที่ได้สอบ

ถามพูดคุยกับพี่สาว ทราบว่าพี่สาวก็ไม่ค่อยได้สนใจดูแลน้องเท่าที่ควร เนื่องจากพี่สาวกำลังย่างเข้าสู่วัยรุ่นส่วนมากจะสนใจแต่ตัวเองมากกว่า

ผลจากการพัฒนาเด็ก พบว่าพัฒนาการด้านการอ่านยังไม่ได้เท่าที่ควรสังเกตจาก การให้อ่านคำศัพท์ยังอ่านตะกุกตะกัก แต่ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นที่สังเกตได้คือ กุ่ม มีความกล้าที่จะเข้าหาครูมาพูดคุย เวลาครูนัด ก็จะมาตามนัดทุกครั้ง ไม่หลบหน้าครูเหมือนเมื่อก่อน เด็กมีความกระตือรือร้นที่จะเรียน เมื่อทดสอบการอ่าน เด็กสามารถอ่านได้มากกว่าเดิมเล็กน้อย

2. ดช. อัจฉญา ชายหงษ์ ป.4

จากการคัดกรองเด็ก เมื่อน้องมาร์คได้อยู่ในกลุ่มเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน น้องมาร์คจะมีปฏิกิริยาหรือความรู้สึกที่ไม่ค่อยพอใจที่ตนเองอยู่ในกลุ่มที่อ่านไม่ได้ หลังจากที่ถูกคุยนัดหมายและใช้แบบฝึกชุดที่ 1 น้องมาร์คจะแสดงออกให้เพื่อนในกลุ่มรู้สึกได้ว่าตัวเองอ่านได้ เป็นเรื่องง่าย ๆ แต่พอให้ฝึกเริ่มจะรู้ว่าตัวเองก็อ่านไม่ได้เหมือนกัน แต่ก็พยายามกลบเกลื่อนไม่ให้เพื่อนรู้ ด้วยเหตุผลที่น้องมาร์คยังไม่ยอมรับความจริง อายเพื่อนในห้อง เวลาครูนัดหมายก็จะไม่ค่อยกระตือรือร้นเท่าที่ควร เวลาอ่าน ทดสอบการอ่านจะรีบอ่าน เหมือนกับว่าตัวเองอ่านได้ อ่านคล่องกว่าเพื่อนในกลุ่ม

การใช้แบบฝึกในชุดที่ 1 ก็มาตามนัด แบบฝึกทำส่งบ้าง ไม่ส่งบ้าง แต่หลังจากใช้ชุดที่ 2 น้องมาร์คจะไม่ค่อยให้ความสนใจ ครูนัด 3 ครั้ง จะมาแค่ครั้งเดียว ถ้าเปรียบเทียบกับน้องอ้อมและน้องกอยที่จะมาทุกครั้ง บางครั้งน้องกอยหรือน้องอ้อมก็จะถามว่า“คือไปไปตามครูนัดคือไปอ่านให้

ครูฟัง” (ทำไมไม่ไปตามที่ครูนัดทำไมไม่ไปอ่านให้ครูฟัง) ดังนั้นการพัฒนาทางด้านการอ่านของน้องมาร์คถือว่าอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง พอใช้ เพราะโดยปกติถ้าเปรียบเทียบความเก่งของน้องมาร์คจะเรียนได้ดีกว่าน้องอ้อมและน้องกอย แต่จากผลการพัฒนาถือว่าได้น้อยกว่าน้องอ้อมและน้องกอย

3.ดญ.หัตตดาว สัมฤทธิ์ ป.5

ด้านการเรียนถ้าเปรียบเทียบในห้อง หรือในกลุ่มจะถือว่าเด็กช้ากว่าเพื่อนที่สุด ก็เลยทำให้การใช้แบบฝึกที่ครูสอนเป็นกลุ่ม(5 คน) ไม่ได้ผลเลย จึงปรับเปลี่ยนวิธีการโดยการแยกเด็กออกมาต่างหาก แม้พยัญชนะเด็กจะรู้แค่ตัว ก ไก่ เท่านั้น ก็เลยยังไม่สามารถใช้แบบฝึกการอ่านได้ก็จะหัดให้เขียน

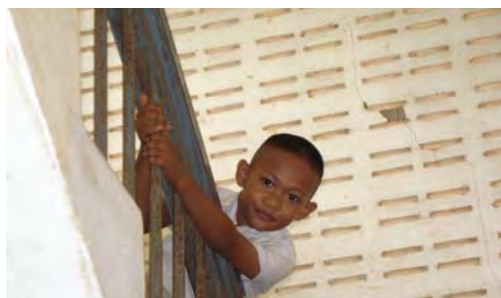
พยัญชนะให้ถูกวิธีก่อน แล้วค่อยพาอ่านว่า ก ไก่ หรือ ข ไข่ แต่เด็กจะมีสมาธิสั้นมาก ความสนใจน้อยอาจเนื่องด้วยสาเหตุทางสติปัญญาด้วย

พฤติกรรมในห้องเรียนก็จะไม่ค่อยเป็นที่ยอมรับของเพื่อน สีหน้าไม่ค่อยสดใสเราะเงิ ขาดความกระตือรือร้นในการทำงาน เพราะเวลาครูให้ทำงาน เด็กไม่รู้เรื่อง ก็ไม่รู้จะทำอย่างไร ครูต้องคอยบอกให้เขียนแบบนี้ละ ตัวครูเองต้องอาศัยความอดทนที่จะสอนเด็ก ซึ่งจะใช้ตอนที่เพื่อนในห้องทำงาน ก็จะมานั่งกับเด็ก คอยกับเด็ก ทำอย่างนี้นะ ค่อย ๆ สอน เป็นการสอนเพิ่มเติมจากเวลาที่ครูนัดสอนเป็นกลุ่ม โดยสรุปแล้วการพัฒนาทักษะทางด้านการอ่านยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร

4. ดช.ธีระศักดิ์ สัมฤทธิ์ ป.2 รร.สร้างมิ่งฯ

ดช.ธีระศักดิ์ เป็นน้องชายของ ด.ญ.พัทธดา สัมฤทธิ์ ซึ่งเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านทั้งคู่ เด็กอาศัยอยู่กับยาย พ่อแม่แยกทางกัน ส่วนพี่สาวแต่งงานและไปทำงานรับจ้างกับสามีที่ต่างจังหวัด ทำให้การเรียนของเด็กยังมีปัญหามากขึ้นเพราะไม่มีใครเอาใจใส่

หลังจากที่เด็กได้พัฒนาด้านการอ่าน เด็กอ่านได้บ้างไม่ได้บ้าง ไม่ค่อยสนใจและตั้งใจเรียน จะหว่านเล่นเสียมากกว่า ขาดความต่อเนื่องในการฝึกการอ่านจะมาเป็นครั้งคราว ทำให้พัฒนาด้านการอ่านค่อนข้างน้อย

5. ดช.วันชัย สร้อยแก้ว ป.6

เด็กมีพฤติกรรมที่ชอบหนีเรียน แต่ชอบช่วยเหลือครู ครูสั่งให้ทำอะไรได้หมดแต่ไม่ชอบที่จะเรียน หลังจากการพัฒนาด้านการอ่าน เด็กเข้าห้องเรียนดีขึ้น มีความสนใจเพิ่มขึ้น จากการสอบถามผู้ปกครอง ทราบว่า สังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงของเด็ก อ่านเขียนได้มากขึ้นแต่ไม่มากนัก แต่ก็พัฒนาขึ้นกว่าเมื่อก่อน

6. ดช.ศราวุธ โนนม่วง ป.6

จากการสังเกตพฤติกรรมหลังจากพัฒนาด้านการอ่าน พบว่า เด็กมีความสนใจอยากเรียนรู้อยากอ่านอยากเขียน เช่น “ถึงเวลาสอนแล้วครับ” หรือ “วันนี้มีการบ้านไหมครับ” ด้านการอ่านถือว่าอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย เด็กอ่านได้เป็นบางคำ และต้องใช้เวลาในการสะกดคำ แต่ก็ถือว่าพัฒนาขึ้น

เสียงสะท้อนจากผู้ปกครอง

การพัฒนาเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน ได้ทำให้ผู้ปกครองดีใจที่ได้เห็นที่มิจัยได้ให้ความสำคัญร่วมกันทำการพัฒนาเด็ก จากการติดตามเยี่ยมบ้าน และเวทีเสวนา นักวิจัยได้รับคำชมมากมายจากผู้ปกครองพร้อมกับให้กำลังใจ ในการที่จะทำเพื่อเด็กและชุมชนต่อไป

นางลันดร พรานเนื้อ สะท้อนว่า “อ่านได้
กว่าแต่กี้ แต่กี้แสบบได้เลย”(อ่านได้กว่าเดิม ก่อน
หน้านี้ยังอ่านไม่ได้)

นายวิจิตร พิลลาอาพิตร “แต่ก่อนมันโง่
แต่เดี๋ยวนีไคขึ้น” (แต่ก่อนเรียนอ่อน ปัจจุบันดี
ขึ้น)

นางสามเคียร เจริญตา “พาอ่านก็
อ่านได้ เขียนได้ เมื่อก่อนไม่ได้เลย”

นางสมปอง สุวรรณหา “แต่ก่อนอ่าน
ไม่ได้ แต่เดี๋ยวนีไคขึ้น”

นางเทียม ทาระขจัด “ไคแน่ อ่านได้อยู่
แต่ก็ปได้เลย” (อ่านได้บ้าง เมื่อก่อนไม่ได้เลย)

นางมานะ มีชัย “มันไคกว่าเก่าหลาย
เด้อ จังแมนดีคัก” (ดีกว่าเก่ามาก ดีจริง ๆ)

นายเวียงชัย มหาชัย “ไม่อยากจะปิด
โครงการเด็กกำลังอ่านได้”

หลากหลายความรู้สึกที่ผู้ปกครองของเด็ก ที่เห็นผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเด็ก เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นซึ่งตรงกันข้ามกับเมื่อก่อน ที่ผู้ปกครองมีความวิตกกังวลกับปัญหาการอ่าน หนังสือของเด็ก ผู้ปกครองมีความต้องการที่ตรงกันคือ ไม่อยากให้ปิดโครงการ อยากให้มีการพัฒนาต่อเนื่อง เพราะเด็กกำลังอ่านได้และมีกำลังใจที่อยากเรียน ผู้ปกครองก็คลายความกังวล และเป็นการพัฒนาเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านได้อย่างถูกต้อง ตรงใจเด็กและผู้ปกครอง

เสียงสะท้อนครูในโรงเรียน

ไม่เพียงแต่ผู้ปกครองเท่านั้น คุณครูชั้น ธรรมสัจย คุรุประจำวิชาที่ชื่นชมในสิ่งที่ทีมวิจัยได้ พัฒนาเด็ก เมื่อก่อนก็สงสัยว่าทำไมคุณครู 4 คน (นักวิจัย) นี้กำลังทำอะไร ทำไมไม่มีเด็กนักเรียนใน ห้องบางส่วนเข้าไปร่วมด้วย เมื่อรู้คำตอบก็บอกว่าเป็นเรื่องที่ดี และสะท้อนว่า “ดีนะเด็กจะได้อ่าน หนังสือได้ ทำไมคัดเด็กเข้าร่วมน้อยจังเลย น่าจะคัดเด็กเข้าร่วมมากกว่านี้” คุณครูสันติ สืบศรี ยัง พุดเพิ่มเติมว่า “ดีจริงนะที่ทำให้เด็กอ่านออก” รวมทั้งคุณครูวิชา จารุมูล ที่สะท้อนว่า “ดีมากที่มี โครงการเช่นนี้”

จากการส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ในกลุ่มเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและหนังสือนิทาน พบว่า เด็กกลุ่มนี้ก็ยังมีความรู้ ความสามารถ ความสนใจรวมทั้งอารมณ์และพฤติกรรมของเด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน การที่ครูเอาหัวใจที่ได้ร้อยเรียงเรื่องราวและวิถีชีวิตเด็ก ถักทอผ่านการพัฒนาด้านการอ่านได้สร้างมิตรภาพและแรงบันดาลใจให้เด็ก มีกำลังใจที่จะก้าวออกมาสู่โลกการเรียนรู้ร่วมกับคนอื่นอย่างมีความสุข ได้เห็นรอยยิ้ม เสียงหัวเราะของเด็กและผู้ปกครอง เป็นความรู้สึกที่ประทับใจซึ่งไม่เคยมีมาก่อน แม้ผลการพัฒนาเด็กที่เกิดขึ้นจะไม่ได้ตามที่คาดหวังไว้ก็ตาม แต่การที่ทำให้เด็กชักชวนก้าวออกมาจากมุมมืดของห้องและร่วมเรียนรู้กับเพื่อนอย่างมีความสุขนั้น ได้สร้างพลัง คุณค่าและความสุขให้กับใครหลาย ๆ คนเป็นอย่างมาก

ข้อจำกัดในการพัฒนาด้านการอ่าน

แม้ส่วนใหญ่แล้วการพัฒนาเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านจะเป็นไปอย่างราบรื่น แต่ก็ยังมีข้อจำกัดหลายอย่างที่เป็อุปสรรค ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. บางรายมีปัญหาทางการเรียนรู้ เช่น เป็นไข้แล้วชักเป็นประจำตั้งแต่แรกเกิด ทำให้การเรียนรู้จะช้ากว่าเพื่อน
2. เด็กบางคนมาเรียนตามปกติแต่มักจะหลบเรียนเป็นประจำ และเมื่อเข้ากลุ่มเพื่อพัฒนาด้านการอ่านก็ยังไม่สนใจ
3. เวลาในการสอน ส่วนใหญ่จะใช้เวลาในช่วงเวลาประมาณ 15.00 น. และใช้เวลาประมาณ 30 นาทีต่อครั้ง ซึ่งเวลานี้เด็กเรียนมาทั้งวัน บางครั้งก็เบื่อ ไม่สนใจที่จะเข้ากลุ่ม
4. ครูนักวิจัย บางครั้งนัดเด็กไว้ แต่ก็มีประชุม ไปราชการ หรือมีธุระที่ต้องทำเร่งด่วน ทำให้เด็กเสียความตั้งใจที่จะเรียนในวันนั้น
5. เพื่อนบางคนที่ยากู้ออยากเห็น ว่าเด็กกลุ่มนี้ทำอะไร ทำให้ไม่มีสมาธิในการเรียน
6. ความต่อเนื่องในการสอน บางครั้งถูกบดบังจากกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้ความอยากที่จะเรียนจืดจางไป

ในส่วนในพื้นที่โรงเรียนบ้านโนนหนองแฝก ตำบลลุมพุก อำเภอคำเขื่อนแก้ว ซึ่งมีนักวิจัยหลักคือคุณภัทรวรรณ จันทศิริและมีทีมวิจัยจากโรงพยาบาลคำเขื่อนแก้วรวมทั้งครูจากโรงเรียนบ้านโนนหนองแฝก และจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีรูปแบบการพัฒนาเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน ดังนี้

เนื่องจากในส่วนพื้นที่โรงเรียนบ้านโนนหนองแฝก นักวิจัย 4 ใน 6 คนทำงานที่โรงพยาบาล คำเชื่อนแก้ว ครูจากโรงเรียนและศูนย์เด็กแห่งละ 1 คน ดังนั้นภาระหน้าที่รับผิดชอบ จึงต้องตกอยู่ในการดูแลของคุณภัทรวรรณ จันทรศิริ ซึ่งเป็นผู้ประสานงานหลักทางฝั่งพื้นที่โรงเรียนบ้านโนนหนองแฝก

ในการพัฒนาเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน ข้อสรุปในการค้นหาผู้ที่จะมาช่วยพัฒนาเด็กกลุ่มนี้ เป็นสามีของคุณภัทรวรรณ จันทรศิริ คือนายประพล จันทรศิริ เป็นอาจารย์สอนวิชาภาษาไทย ระดับ ม. 5 ที่โรงเรียนคำเชื่อนแก้วชนูปถัมภ์ ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมประจำอำเภอ ซึ่งท่านรับปากเพราะภรรยาขอร้องรวมทั้งบังคับและไม่อาจฝืนใจได้ ใช้สนามหญ้าหน้าบ้านของผู้วิจัยเป็นสถานที่ในการเรียนการสอน สอนในบรรยากาศสบาย ๆ มีน้ำมีขนมมีผลไม้ให้ทานระหว่างเรียน สร้างแรงจูงใจทำให้เด็กอยากมาเรียน เด็ก ๆ มักจะบอกเพื่อนว่า “ไปเรียนหนังสือที่บ้านหมอนาง มีขนมให้กินด้วย”

การเรียนการสอนที่เรียบง่าย ไม่มีรูปแบบที่ตายตัว เป็นธรรมชาติ เน้นความสนใจของเด็กเป็นหลัก บางครั้งนำเข้าสู่บทเรียนด้วยนิทานก้อม เรื่องฟุตบอล ข่าวสารต่าง ๆ ที่กำลังเป็นที่สนใจ การท่องเที่ยว เพลงที่กำลังดัง การทำงานของเด็ก ๆ ที่บ้าน เรื่องของดินฟ้าอากาศ เป็นต้น ถ้าเด็กดูเครียดมาจากโรงเรียนแล้ว ผู้สอนก็พยายามหาเทคนิคให้เด็ก ๆ คลายเครียดให้เขารู้สึกสนุกไปกับการเรียน ไม่เอาเนื้อหาวิชาการมาสอนเพราะจะรู้สึกเบื่อแล้วไม่อยากมาเรียน

ในพื้นที่โรงเรียนบ้านโนนหนองแฝก เนื่องจากไม่มีรูปแบบที่แน่นอนในการพัฒนาเด็ก จึงไม่มีการประเมินผลการพัฒนาเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน

ความรู้สึกจากผู้ปกครอง

ผลจากการพัฒนาเด็ก ได้ส่งผลและสะท้อนถึงความรู้สึกของผู้ปกครอง ดังนี้

1. ผู้ปกครองสังเกตเห็นว่าลูกของตนเองรู้จักรับผิดชอบตัวเองได้มากขึ้น เช่น เรื่องงานบ้านที่ได้รับมอบหมาย
2. ฟังพอใจ ดีใจ ที่เห็นบุตรหลานรู้จักหยิบหนังสือขึ้นมาอ่านบ่อยขึ้นกว่าเดิมจากที่ไม่เคยหยิบมาอ่านเลย
3. โล่งใจที่เด็กมีคนคอยช่วยดูแล
4. สบายใจขึ้นไม่ค่อยเครียดเรื่องเด็กไม่อยากไปโรงเรียน

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน

ผลจากการพัฒนาเด็กได้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในชุมชน ดังนี้

- 1.เกิดความร่วมมือกันของคนในชุมชน ช่วยเป็นหูเป็นตาคอยเตือนให้เด็ก ๆ ในกลุ่มเป้าหมายไปเรียนหนังสือ แม้ไม่ใช่ผู้ปกครองเด็ก
- 2.ช่วยกันเฝ้าระวังและคอยเตือนไม่ให้เด็ก ๆ ไปมั่วสุมที่ร้านเกมส์
- 3.ช่วยให้ข้อมูลกับทีมวิจัยหากพบว่าเด็ก ๆ ยังเข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุขต่าง ๆ เช่น พบเห็นว่ายิงแอบสูบบุหรี่-ดื่มเหล้า เล่นพนันบอล เล่นพนันไก่ชน
- 4.ร้านค้าไม่ขายบุหรี่-สุราให้เด็กกลุ่มเป้าหมายเหมือนเช่นเดิม แม้ผู้ปกครองให้มาซื้อ (ซึ่งจริง ๆ แล้วไม่ควรขายให้เด็กทุกกลุ่ม)

การสร้างชุมชนรักการอ่าน

ในประเด็นการสร้างชุมชนรักการอ่าน ทีมวิจัยได้จัดเวทีเสวนากับผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษา รวมทั้งเวทีเสนาของเด็ก พบว่า การสร้างชุมชนรักการอ่านนั้นจะต้องร่วมมือกันทั้งในระดับครอบครัว โรงเรียน และชุมชน โดยมีภาคีเครือข่ายในชุมชนให้การสนับสนุน เช่น อบต.และ สถานีอนามัย ดังนี้

- 1.ครอบครัว ในระดับครอบครัวเป็นพื้นฐานสำคัญในการส่งเสริมการอ่านของเด็ก หากผู้ปกครองไม่ส่งเสริมการอ่านของเด็กตั้งแต่ยังเล็ก ๆ นั้น เมื่อเด็กเข้าสู่รั้วโรงเรียนก็จะพบกับปัญหาอุปสรรคในอ่าน เหมือนกับที่ทีมวิจัยได้ค้นข้อมูลในเวทีเสวนา ซึ่งผู้ปกครองสะท้อนว่า ไม่เคยรู้มาก่อนเลยว่าการอ่านหนังสือมีตั้งแต่แรกเกิด-3 ปีจะทำให้เด็กฉลาดและจะทำให้เด็กรักการอ่านหลายคนไม่เคยอ่านหนังสือให้เด็กฟังจนกระทั่งเด็กเข้าโรงเรียน และหลายคนบ่นเสียเวลาที่ผ่านมา

2.โรงเรียน ในระดับโรงเรียนผู้ปกครองเห็นด้วยอย่างยิ่งที่มีการคัดกรองเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน และนำมาฝึกเพื่อพัฒนาการอ่าน ทำให้เห็นผลที่ชัดเจนกับเด็กและจะต้องยังคงให้มีรูปแบบการพัฒนาเด็กเช่นนี้อีกต่อไป อีกทั้งห้องสมุดจะต้องมีหนังสือที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมการอ่านของเด็ก และที่สำคัญครูจะต้องหมั่นลงเยี่ยมเด็กที่ชุมชนดังเช่นที่ทีมวิจัยทำ เพราะจะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างครู เด็กและผู้ปกครองมากยิ่งขึ้น

3.ชุมชน ในระดับชุมชนสิ่งที่คุณเข้าร่วมเวทีเสวนาต้องการคือ ห้องสมุดในหมู่บ้านและสถานที่ในการทำห้องสมุดที่เหมาะสมที่สุดในหมู่บ้านคือ ศาลากลางหมู่บ้าน ที่ซึ่งใช้เป็นเวทีสาธารณะหรือการประชุม ปัจจุบันมีเพียงหนังสือพิมพ์ที่อบต.สนับสนุนเท่านั้น ในส่วนหนังสือที่เป็นสื่อในการส่งเสริมการอ่านไม่มีเลย

4.อบต. ในส่วนของอบต.ซึ่งเป็นแหล่งในการสนับสนุนงบประมาณ จำเป็นต้องให้ความสำคัญของการส่งเสริมการอ่าน โดยจัดงบประมาณในการซื้อหนังสือและสร้างห้องสมุดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในชุมชน

5.ศูนย์เด็กเล็ก ซึ่งปลูกฝังและส่งเสริมให้เด็กรักการอ่าน โดยดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องจากโครงการชวนกันอ่านหนังสือให้เด็กฟัง

6.สถานีนามัย ในสถานีนามัยได้ส่งเสริมการอ่านหนังสือให้เด็กฟัง โดยเริ่มตั้งแต่แรกเกิด ด้วยผลที่เกิดจากโครงการ “ชวนกันอ่านหนังสือให้เด็กฟัง” ได้ทำให้เด็กในโครงการมีแนวโน้มเป็นหนอนหนังสือตั้งแต่ยังเด็ก สามารถแยกสีได้มากกว่า 12 สี เมื่ออายุแค่ 2 ขวบ ซึ่งโดยทั่วไปเด็กจะแยกได้ครบเมื่ออายุ 5 ขวบ มีพัฒนาการทางด้านการเรียนรู้ที่ดีกว่าเด็กที่พ่อแม่ไม่เคยอ่านหนังสือให้ฟังอย่างเห็นได้ชัด ด้วยเหตุนี้สถานีนามัยจึงได้ทำมุมอ่านหนังสือเพื่อเป็นการกระตุ้นและส่งเสริมการอ่าน โดยเฉพาะคุณแม่ที่มาฝากครรภ์จะเน้นย้ำเป็นพิเศษ เพราะเป็นช่วงเวลาทองที่สำคัญในการอ่านหนังสือให้ลูกฟัง

จากวัตถุประสงค์ของโครงการคือ เพื่อศึกษารูปแบบการสร้างชุมชนรักการอ่าน แต่การดำเนินงานในประเด็นนี้ กระบวนการยังไม่ถึง เป็นเพียงแค่การเริ่มต้นจากจุดเล็ก ๆ เท่านั้น แต่เราก็ยังมีความหวังที่จะก้าวไปให้ถึงจุดนั้น โดยมีเด็ก โรงเรียน ชุมชนและองค์กรภาคีต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชนร่วมมือขับเคลื่อนไปด้วยกัน และประเด็นหลักที่จะก้าวไปข้างหน้าและเป็นความท้าทายที่สำคัญยิ่งคือ ทำอย่างไรให้ชุมชนอ่านหนังสือเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต และเกิดความตระหนักของการอ่านหนังสือ ซึ่งบทเรียนจากโครงการชวนกันอ่านหนังสือให้เด็กฟัง ยังพบว่า หนังสือในครอบครัวยังมีคนในชุมชนมีน้อยมาก ยิ่งเป็นหนังสือนิทานสำหรับเด็กยิ่งหายากและมีราคาแพงหลายครอบครัวไม่มีปัญญาที่จะซื้อ

บทเรียนของนักวิจัย

โครงการนี้ได้ให้ความสำคัญกับเด็กชายขอบทางการศึกษา เป็นการให้โอกาสที่สำคัญของเด็ก ได้เรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวา สร้างความประทับใจในตัวเด็กและผู้ปกครอง ซึ่งทั้ง 2 พื้นที่ก็มีบทเรียนของนักวิจัยที่แตกต่างกัน พื้นที่โรงเรียนบ้านสร้างมิ่งฯ อำเภอเลิงนกทา มีบทเรียน ดังนี้

1.เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวนักวิจัย

โครงการนี้ทำให้นักวิจัยได้เข้าใจวิถีชีวิตและบริบทของเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน นักวิจัยได้รู้ถึงสภาพปัญหาของเด็ก และรายละเอียดแง่มุมของเด็กแต่ละคน ด้วยการที่เข้าใจวิถีชีวิตเด็ก ทำให้นักวิจัย เกิดความสงสาร เห็นอกเห็นใจ เอื้ออาทรและอยากช่วยเหลือ นำมาซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้การสอนที่มีคุณค่า มีความอบอุ่น มีชีวิตชีวาและบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติ ซึ่งที่ผ่านมามีสิ่งเหล่านี้ไม่เคยเกิดขึ้นในหมู่นักวิจัย เป็นข้อค้นพบและบทเรียนที่สำคัญที่สุดของนักวิจัย คุณครูแวตา ห่องแซง หนึ่งในครูนักวิจัยได้สะท้อนความรู้สึกภายหลังจากร่วมโครงการ ดังนี้

จากเริ่มแรกที่ได้ร่วมงานกับทีมวิจัย ก็คิดว่าจะได้ลองศึกษาทำงานวิจัยและจะได้เป็นผลงานของตัวเอง แต่พอได้เข้าไปสัมผัสกับเด็กจริง ๆ และได้รู้พื้นฐานครอบครัวของเด็กที่เราไม่รู้มาก่อน ทำให้ครูเริ่มสนใจ เพราะเด็กจะมีปัญหาหลายอย่างที่เราไม่รู้มาก่อน เริ่มรู้สึกที่เราต้องศึกษาว่าภายในจิตใจลึก ๆ ของเด็ก เขากำลังมีปัญหอะไร เขาคิดอะไร ไม่เท่ากับเพื่อน ครู หรือ ผู้ปกครองของเด็ก ทำให้ถึงมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ทำให้เพื่อนในห้องถึงไม่ยอมรับในตัวเขา ไม่ค่อยพูด ไม่กล้าแสดงออก ทำให้เริ่มเปลี่ยนแนวคิด ทศนคติ จากที่เคยสอนตามหน้าที่เป็นรายวิชา เป็นภาพรวม ไม่ได้เจาะลึกเป็นรายบุคคล กลายเป็นเริ่มหาวิธีการว่าทำอย่างไรเด็กถึงจะมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ดีขึ้น ทำอย่างไรเพื่อนถึงจะยอมรับในตัวเขา

หลังจากที่ได้มีการพูดคุย ทำความเข้าใจเพื่อไม่ให้เด็กรู้สึกว่าเขาแตกต่างจากเพื่อนในห้องมากเกินไป เด็กจะเริ่มให้ความไว้วางใจ พูดความในใจให้ฟังถึงปัญหาของเขา เพราะเขาารู้สึกว่ายังมีครูที่ให้ความสนใจเขาอยู่ ทำให้เขากล้าที่จะพูด กล้าที่จะเข้ามาหาครู ซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับเมื่อก่อนจะ

แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง เวลาครูถามก็จะแสดงอาการ หน้าบึ้ง ไม่ค่อยพอใจ รวมทั้งเพื่อนก็ไม่ยอมเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงความคิด แต่เดี๋ยวนี้เวลาครูถามถึงจะตอบถูกบ้างไม่ถูกบ้างก็จะมีรอยยิ้มให้ครูเห็น กล้าเข้ามาหาครู ใช้งานง่าย งานที่ให้กับจะตั้งใจมากกว่าเดิม พฤติกรรมในห้องของเพื่อน

ก็เปลี่ยนไป เริ่มให้การยอมรับในตัวเขา รวมทั้งตัวเด็กเองก็มีความกล้าที่จะเดินเข้าไปหาเพื่อนด้วยเช่นกัน

จากการที่เด็กมีความรู้สึกที่ดี หลังจากที่คุณครูได้ให้ความสนใจในตัวเขา ทำให้การพัฒนาทักษะทางด้านการอ่านถือว่าดีขึ้นมาก แต่ไม่เต็มร้อยทุกคน เพราะขึ้นอยู่กับเด็กแต่ละคนว่าเปิดใจรับได้มากน้อยแค่ไหน แต่ในความรู้สึกเล็ก ๆ ของครูผู้สอน เราไม่ได้คาดหวังว่าในการพัฒนาทักษะด้านการอ่านโดยใช้แบบฝึก เด็กจะต้องเก่ง แต่ขอให้เด็กพัฒนาขึ้นและสิ่งที่ทำให้ยิ้มได้ก็คือ การที่เราทำให้เขาอยู่ในกลุ่มเพื่อน ครู หรือในสังคมได้เหมือนกับเพื่อนคนอื่น ๆ ไม่ได้คิดว่าตัวเองมีปมด้อย และได้ค้นพบตัวเองว่า เขาก็มีความสามารถเหมือนกับคนอื่น เพียงแต่ไม่ได้ถูกกระตุ้นให้แสดงออกมา ก็อยากให้การพัฒนางานวิจัยมีความต่อเนื่องหลังสิ้นสุดโครงการ เพราะเสียงสะท้อนไม่ว่าจะเป็นตัวเด็ก ผู้ปกครอง หรือทีมวิจัย ก็ยังอยากจะให้โครงการนี้สืบสานต่อไป

ส่วนคุณครูประภาศรี บัณฑิต ได้สะท้อนบทเรียนและความรู้สึกภายหลังจากดำเนินโครงการ ดังนี้

1.มีความคุ้นเคยกับผู้ปกครองและชุมชนดีขึ้น ผู้ปกครองให้ความเป็นกันเอง พุดคุยปัญหาที่เกิดกับลูกหลานตนเองให้ฟัง ช่วยแก้ปัญหาโดยจะให้ร่วมมืออย่างเต็มที่

2.ทำให้รู้จักเด็กดีขึ้น โดยการศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล ทำให้เข้าใจถึงจิตใจของเด็กและหากวิถีต่าง ๆ ที่จะจูงใจให้เด็กเป็นคนดี รู้จักคิด รู้จักทำ ช่วยเหลือตัวเองได้และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ถึงแม้ว่าการพัฒนาด้านการอ่านจะพัฒนาได้ตามศักยภาพของเด็กแต่ก็ภูมิใจที่เด็กเรียนรู้อย่างมีความสุขได้

3.ทำให้นักวิจัยมีเพื่อนร่วมงานที่ดี เข้าใจในระบบการทำงานเป็นทีม ทำงานอย่างมีระบบ มีการเตรียมการ วางแผนในการทำงานทุกครั้งและสามารถนำระบบการทำงานไปใช้ในการศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล วิเคราะห์เด็กอย่างมีระบบ มีเทคนิคในการในการจัดเก็บข้อมูลด้านต่าง ๆ และคิดหาวิธีแก้ไขปัญหามาตรังตรงประเด็น สามารถนำมาจัดการเรียนการสอนตามความสามารถของเด็ก

4.ทำให้มีมุมมองที่กว้าง เรียนรู้คนได้มากขึ้น เรียนรู้สังคมได้กว้างขึ้น

5.ทำให้เราปรับมุมมองและแนวคิดต่อสังคมชุมชนที่มีต่อโรงเรียนในแง่ที่ดีขึ้น

2. เด็กชายชอบได้พัฒนาการเรียนรู้

ก่อนหน้านี้เด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน มักจะเป็นส่วนเกินของเพื่อนร่วมชั้นและคนอื่น ๆ ซึ่งเดิมทีเด็กกลุ่มนี้จะมีปัญหาต่าง ๆ มากมายที่รุ่มร่ามมากพออยู่แล้ว การพัฒนาโดยใช้แบบฝึกการอ่านและหนังสือนิทาน รวมทั้งสถานที่ในการสอนที่เป็นธรรมชาติ บรรยากาศในการเรียนที่เป็นกันเอง ทำให้เด็กเหล่านี้มีพัฒนาการด้านการอ่านที่ดีขึ้นอย่างชัดเจน ประกอบกับในห้องเรียนครูได้ปรับเปลี่ยนวิธีการสอน เช่น ให้อาสาสมัครได้แสดงออก และคอยให้กำลังใจ สร้างความมั่นใจในการเรียนในห้อง กล้าแสดงออก กล้าเข้ามาหาครูและคอยช่วยเหลืองานครู เพื่อนในห้องและคนอื่น ๆ ให้การยอมรับ เด็กชายชอบมีรอยยิ้ม เสียงหัวเราะและอารมณ์แจ่มใสซึ่งแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับเมื่อก่อน

3. การสอนที่เป็นธรรมชาติ บรรยากาศในการเรียนที่เป็นกันเอง

เมื่อเราเห็นครูนักวิจัยที่ทำการสอน พูดคุยสนุกสนาน หัวเราะเป็นกันเอง เป็นบรรยากาศในการเรียนที่มีคุณค่าและความสุข สิ่งเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดมิตรภาพ ความอบอุ่นระหว่างครูและเด็ก เป็นภาพแห่งความประทับใจของการเรียนการสอนในโรงเรียน

คุณครูกฤตตินันท์ พรหมโสภา สะท้อนว่า “เด็กมีความอยากที่จะเรียนและตื่นตื่นที่จะได้เรียนกับครูเนื่องจากไม่ได้เป็นครูที่สอนในระดับประถมศึกษาบรรยากาศในการเรียนมีความเป็นกันเองระหว่างครูกับนักเรียน ไม่เคร่งเครียดเหมือนตอนเรียนกับเพื่อน ๆ ในห้องเรียนของตัวเอง เนื่องจากมีเด็กแค่ 4 คน ที่มาเรียน อีกอย่างเทคนิคการสอนของครูก็ไม่เหมือนกับเทคนิคการสอนในชั้นเรียนเนื่องจากในชั้นเรียนเป็นเด็กกลุ่มใหญ่ ทำให้บรรยากาศการเรียนเป็นแบบสบาย ๆ”

4. ตรงใจผู้ปกครอง

ในการพัฒนาเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน โดยแยกเด็กนำมาฝึกการอ่านได้สร้างความประทับใจให้กับผู้ปกครอง เพราะแสดงให้เห็นว่าครูได้ใส่ใจในการแก้ปัญหาด้านการอ่านของเด็ก อีกทั้งได้มีการติดตามเยี่ยมบ้าน ได้ถามทุกข์สุขของครอบครัว ทำให้นักวิจัยได้ใจจากผู้ปกครองและเด็ก รวมทั้งสร้างสัมพันธภาพระหว่างครูและผู้ปกครอง

5.คุณค่าและความสุขของวิจัย

เป็นคุณค่าที่นักวิจัยได้เรียนรู้ ตระหนักถึงชีวิตของเด็ก ลดช่องว่างของเด็ก ได้เห็นเด็กเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนและคนอื่นอย่างมีความสุข การที่ทำให้เด็กที่มีปัญหาได้ก้าวออกมาจากมุมมืดของห้อง มีรอยยิ้ม เสียงหัวเราะ การหยิบยื่นโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ ถือเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและความสุขยิ่งของนักวิจัย

ในส่วนของผู้ที่โรงเรียนบ้านโนนหนองแฝก ตำบลลุมพุก อำเภอคำชะโนดแก่นักวิจัยได้เรียนรู้สิ่งที่สำคัญดังนี้

1.เด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน มีปัญหาที่ซับซ้อนทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ วิธีคิด ค่านิยม ความเชื่อ การเอาใจใส่ ความรับผิดชอบทั้งของเด็กและผู้ปกครองสิ่งแวดล้อม เด็กบางคนมีมากจนไม่ทราบว่าจะเริ่มต้นแก้ไขปัญหาที่จุดใดก่อนหลัง

2.ปัญหาทางการอ่านของเด็ก ๆ เป็นปัญหาที่เชื่อมโยงมาจากปัญหาอื่น ๆ และเชื่อมโยงไปสู่ปัญหาอื่นอีกเช่นกัน เช่น ปัญหาด้านพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เด็กถูกชักจูงเข้าสู่แหล่งอบายมุขต่าง ๆ ได้ง่าย

3.ผู้ปกครองแม้มีที่ท่าว่าเห็นความสำคัญของการอ่าน แต่เมื่อต้องมีการดูแลและแก้ไขปัญหาลูกของตัวเอง ๆ ซึ่งเป็นบุตรหลานของตัวเองนั้น ยังชี้ไปที่คนอื่นให้แก้ไขปัญหา

4.นักวิจัยได้เรียนรู้ร่วมกันว่า เด็กนั้นเหมือนกระดานหกที่ซับซ้อนที่ซับซ้อนการเรียนรู้ทุกรูปแบบทั้งที่ดีและไม่ดี ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ดี ๆ ของเด็กส่วนหนึ่ง จึงขึ้นอยู่กับผู้ใหญ่อย่างเรา ๆ ว่าจะจัดกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้เหมาะสมกับสภาพปัญหามากน้อยเพียงใด และอย่างไร

5.เทคนิคการสอนของครูมีผลต่อการเรียนรู้และกระบวนการอ่านของเด็ก ๆ

6.ทัศนคติของครูที่มีต่อเด็กทั้งด้านบวกและด้านลบ มีผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก ๆ เช่นกัน

7.การได้ให้โอกาสกับเด็ก ๆ ที่มีปัญหาทางการอ่าน ได้มีการพัฒนาตนเองไปในทางที่ดีเป็นความสุขหนึ่งของทีมวิจัย

8.ทุกปัญหาที่เกิดขึ้นย่อมมีสาเหตุ ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องจึงควรเปิดใจให้กว้าง เพื่อค้นหาสาเหตุที่แท้จริงแห่งปัญหา แล้วเราจะแก้ถูกที่ค้น

9.ทีมวิจัยได้เรียนรู้ว่า “ตัวอย่างที่ดี มีค่ากว่าคำสอน” นั้นเป็นเรื่องจริง

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย

โครงการการศึกษารูปแบบการพัฒนากระบวนการเรียนรู้สำหรับเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านในโรงเรียนประถมศึกษา โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน มีวัตถุประสงค์ 4 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมของเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านและไม่มีปัญหาทางการอ่าน 2) เพื่อศึกษาวิถีชีวิตและพื้นฐานของครอบครัวของเด็กกลุ่มที่มีปัญหาทางการอ่านและไม่มีปัญหาทางการอ่าน 3) เพื่อศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในการส่งเสริมการอ่าน และการเรียนรู้ในกลุ่มเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน 4) เพื่อศึกษารูปแบบการสร้างชุมชนรักการอ่าน

ดำเนินการใน 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านสร้างมิ่งมิตรภาพที่ 191 และโรงเรียนบ้านโนนหนองแฝก โดยเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน 32 คน และเด็กที่ไม่มีปัญหาทางการอ่าน 18 คน โดยมีทีมวิจัยที่ประกอบไปด้วย เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ครูและผู้ดูแลเด็ก รวมทั้งสิ้น 13 คน

ในกระบวนการวิจัย เนื่องจากเป็นโครงการที่พัฒนาต่อยอดจากโครงการ “ชวนกันอ่านหนังสือให้เด็กฟัง” ดำเนินการใน 2 พื้นที่นักวิจัยแต่ละพื้นที่ก็หาทีมวิจัย จากนั้นได้ทำการออกแบบเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล การคัดกรองกลุ่มเป้าหมาย และทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน วิถีชีวิต ทัศนคติ และพฤติกรรมเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านและไม่มีปัญหาทางการอ่าน เมื่อทีมรวบรวมข้อมูลเสร็จได้นำเสนอต่อผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาและคณะครู หลังจากนั้นได้ทีมวิจัยได้พาคณะ ซึ่งประกอบด้วยนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้อำนวยการสถานศึกษา คณะครู นักวิชาการสาธารณสุข พยาบาลวิชาชีพ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำชุมชนและสมาชิก อบต. ศึกษาดูงานที่โรงเรียนบ้านคูเมือง(อ่อนนุเคราะห์) อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ จากนั้นได้จัดเวทีค้นหาอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม รวมทั้งวางแผนในการแก้ไขปัญหา แล้วดำเนินการพัฒนาเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านและติดตาม สังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเด็กทั้งในโรงเรียนและที่บ้านเป็นระยะ จัดเวทีนำเสนอผลการพัฒนาเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านต่อผู้ปกครอง ครูและคณะกรรมการสถานศึกษา และร่วมกันถอดบทเรียน

ผลการดำเนินโครงการสรุปตามประเด็นหลัก ๆ ได้ดังนี้

- 1.ผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ
- 2.บทเรียนของนักวิจัย

3.มุมมองของนักวิจัย

4.ข้อเสนอแนะ

รายละเอียดของแต่ละประเด็นเสนอตามลำดับ ดังนี้

ผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

เสนอตามวัตถุประสงค์แต่ละข้อดังนี้

ทัศนคติและพฤติกรรมของเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านและไม่มีปัญหาทางการอ่าน

ทัศนคติและพฤติกรรมที่ทีมวิจัยสนใจหมายถึงความสนใจหรือชอบการอ่านหนังสือ รวมถึงพฤติกรรมที่มีผลต่อการอ่านหนังสือของเด็ก ซึ่งพบว่า เด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน 32 คน จะมีทัศนคติต่อการอ่านหนังสือที่เหมือนกันคือ ไม่ชอบอ่านหนังสือ โดยมีเหตุผลที่ตรงไปตรงมาคือ อ่านไม่ออก เมื่ออ่านไม่ได้ความชอบหรือความสนใจต่อหนังสือจึงไม่มีเลย รวมทั้งการเข้าห้องสมุดก็เกิดขึ้นน้อยมาก จะเข้าห้องสมุดก็ต่อเมื่อ ครูสั่งเท่านั้นแต่อยู่ได้ไม่นานแค่ดูรูปภาพก็ออกมา แต่เบื้องหลังความไม่ชอบหนังสือ เด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน อยากอ่านออก เขียนได้เหมือนกับเด็กคนอื่น ๆ แต่ด้วยวิถีชีวิตและบริบทที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล เช่น ความยากจน การดิ้นรนทำมาหากิน อยู่กับตายายที่อ่านหนังสือไม่ออกหรือมองไม่เห็น หรือบางคนมีปัญหาทางด้านสุขภาพ ซึ่งส่งผลโดยตรงกับทัศนคติและพฤติกรรม ส่วนเด็กที่ไม่มีปัญหาทางการอ่าน 18 คน จะมีทัศนคติที่ตรงข้ามกับเด็กที่อ่านไม่ได้คือ ชอบอ่านหนังสือ บางคนอยู่กับหนังสือทั้งวัน บางคนแม้ไปน่ายังเอาหนังสือไปด้วย

ในส่วนของผู้ปกครองก็ไม่ต่างกัน คือ ผู้ปกครองเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านจะไม่ชอบอ่านหนังสือ บางคนไม่เคยจับหนังสืออ่านเลยตั้งแต่จบ ป.6 และไม่มีหนังสือในครอบครัวยเลย ซึ่งตรงกันข้ามกับผู้ปกครองของเด็กที่อ่านคล่อง คือจะชอบอ่านหนังสือ และเป็นแบบอย่างในการส่งเสริมการอ่าน รวมทั้งมีหนังสือในบ้าน เช่น นิทาน การ์ตูน นิตยสาร หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

สำหรับพฤติกรรมเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน พบว่า เมื่ออยู่ในห้องเรียนมักจะไม่สนใจเรียน ชอบนั่งหลังห้อง เวลาครูสอนจะมองออกนอกหน้าต่าง ซีดเขียนกระดานไปเรื่อย ไม่มีสมาธิ และไม่กล้าแสดงออก เวลาตอบคำถามครู อ้า ๆ อึ้ง ๆ เมื่อครูให้อ่านหนังสือเด็กจะวิตกกังวล ประหม่า มือ น้ำเสียงสั่น น้ำตาคลอเบ้า ชอบแยกตัวออกจากกลุ่มและจะไปอยู่กับเพื่อนที่อ่านไม่ออกด้วยกัน การทำงานจะเสร็จช้ากว่าเพื่อน ไม่ตั้งทำงาน ขาดความกระตือรือร้นในการทำงานหรือไม่ทำเลย โดยอ้างว่า “เธิ่งเป็น บ่เข้าใจ” (ทำไม่ได้ ไม่เข้าใจ) เวลาครูอธิบายมักไม่เข้าใจ ถามเพื่อน เพื่อนก็ไม่บอก เวลาเข้าห้องเรียนช้ากว่าเพื่อน ถ้ามีการแบ่งกลุ่มเพื่อนจะไม่ยอมรับจะเหลือเฉพาะเด็กที่อ่านไม่ออก

ส่วนเด็กที่อ่านคล่องนั้นจะมีลักษณะที่ตรงกันข้ามเช่นกัน คือ คือมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีความตั้งใจทำงาน เมื่อไม่เข้าใจมักจะถามและกล้าแสดงออก มีสมาธิในการเรียน มีความมั่นใจในตัวเอง เรียนรู้ได้เร็วสามารถทำงานให้แล้วเสร็จในเวลาที่กำหนดและถูกต้อง เมื่อเด็กลาหรือขาดเรียน จะมีการติดตามสอบถามจากเพื่อนและครู เมื่อมีการทำงานหรือแบ่งกลุ่ม เพื่อนมักจะเลือกเป็นหัวหน้า แต่ถ้าครูมอบหมายงานให้ จะเป็นผู้นำในการทำงาน เมื่ออยู่นอกห้องเรียน จะอาสาช่วยครูทำงานในกิจกรรมต่าง ๆ และเมื่ออยู่บ้านเด็กกลุ่มนี้จะมีความรับผิดชอบทั้งงานบ้านและงานการเรียนของตนเอง มีการแบ่งเวลาในการทำงานที่ชัดเจน

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านนั้นแม้จะดูเหมือนไม่สนใจการเรียน ไม่ชอบเรียนไม่ชอบอ่าน แต่ความเป็นจริงแล้วเด็กส่วนใหญ่อยากอ่านออกเขียนได้ แต่เงื่อนไขของครอบครัวไม่เอื้ออำนวย เด็กเหล่านี้ต้องรับผิดชอบภาระในครอบครัว ต้องช่วยพ่อแม่ทำงานจึงแทบไม่มีเวลาสนใจการบ้านเลย บางคนในหน้าตาต้องไปนอนนาซึ่งไม่มีไฟฟ้า กว่าทำงานเสร็จก็มืดพอดี ทำงานหนักเหน็ดเหนื่อย ไฟฟ้าก็ไม่มี จึงเป็นไปไม่ได้ที่จะให้เด็กอ่านหนังสือหรือทำการบ้าน

สรุปแล้วจะเห็นว่าทัศนคติและพฤติกรรมของเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านและไม่มีปัญหาทางการอ่าน มีลักษณะที่ตรงกันข้ามซึ่งถูกกำหนดด้วยบริบทชีวิตที่แตกต่างกัน ทีมวิจัยที่เป็นครูจึงต้องมีการปรับวิธีการเรียนการสอนเพื่อให้เด็กได้เรียนร่วมกันโดยไม่แปลกแยก

วิถีชีวิตและพื้นฐานของครอบครัวของเด็กกลุ่มที่มีปัญหาทางการอ่านและไม่มีปัญหาทางการอ่าน

วิถีชีวิตและพื้นฐานของครอบครัวที่ทีมวิจัยสนใจหมายถึง ชีวิตความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิตของเด็กในแต่ละวัน เวลาที่เด็กและผู้ปกครองให้กับการอ่านหนังสือ รวมถึงฐานะครอบครัวของเด็ก ซึ่งพบว่า เด็กที่มีปัญหาในการอ่านเมื่ออยู่บ้านโอกาสในการอ่านหนังสือมีน้อย โดยมีปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ฐานะยากจน ซึ่งหลายคนยากจนมาก เด็กอาศัยอยู่กับ ปู่ย่า ตายาย ตามองไม่ค่อยเห็น บางคนอ่านหนังสือไม่ได้ เด็กไม่รู้จะถามใคร ส่วนพ่อแม่ไปทำงานรับจ้างที่ต่างจังหวัด ถ้าเป็นช่วงทำนาโอกาสที่ผู้ปกครองจะดูการบ้านหรือพาอ่านหนังสือยิ่งน้อย กว่าจะกลับจากทำนาก็มืดค่ำ บางครอบครัวต้องนอนนาให้เด็กอยู่กับคนแก่ที่บ้าน

ในส่วนกลุ่มเด็กที่อ่านคล่องพบว่า ฐานะครอบครัวดีกว่าและไม่ถึงกับยากจน เด็กมีเวลาในการเข้าถึงหนังสือได้มาก โดยมีพ่อแม่ให้ความสำคัญของการเรียนมากกว่ากลุ่มเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน

สรุปแล้วจะเห็นว่า วิธีชีวิตและพื้นฐานเด็กที่มีปัญหาในการอ่านไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีปัญหาที่หลากหลายในชีวิตครอบครัวของเด็กแต่ละคน ทำให้นักวิจัยได้เข้าใจวิถีชีวิตของเด็กและครอบครัวซึ่งเป็นฐานข้อมูลที่สำคัญในการพัฒนาด้านการอ่านของเด็ก

รูปแบบในการส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ในกลุ่มเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน

รูปแบบการส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ในเด็กที่มีปัญหาทางการอ่านในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

1. บูรณาการในหลักสูตร โดยใช้เวลาเรียนในชั่วโมงวิชาภาษาไทย โดยครูจะเอาใจใส่เด็กกลุ่มมีปัญหา เน้นการแก้ไขการอ่านผิด ออกเสียงผิด

2. ฝึกอ่านนอกเวลา โดยใช้เวลาหลังเลิกเรียนประมาณ 30 นาที /ครั้ง การอ่านใช้แบบฝึกทักษะการอ่านของกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสร้างมิ่งโคกสำราญ ซึ่งมีทั้งหมด 10 ชุด ในแต่ละแบบฝึกจะมีแบบประเมินการให้คะแนนก่อนและหลังการอ่าน และใช้หนังสือนิทานให้เด็กฝึกอ่านตามความสนใจซึ่งพบว่าการใช้นิทานได้ผลดีมากเพราะมีเนื้อเรื่องและรูปภาพดึงดูดความสนใจของเด็กเป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม**เงื่อนไขสำคัญ**ก่อนฝึกเด็กครูจะต้องได้ศึกษาข้อมูลบริบทชีวิตของเด็กอย่างรอบด้านเพื่อให้เข้าใจถึงที่มาของปัญหาการอ่านของเด็ก ทำให้มีความรู้สึที่ดีต่อกันทั้งครูและนักเรียน รวมทั้งผู้ปกครองด้วยซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ทำให้เด็กมีความใส่ใจ และมีความสุขต่อการเรียนรู้

สำหรับกระบวนการวิจัยทั้งหมด สรุปได้ ดังนี้

1) คัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย

เพื่อให้เป็นมาตรฐานและแนวทางเดียวกัน ทีมวิจัยใช้แบบทดสอบการอ่านของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 1 เป็นเครื่องมือเพื่อคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย

2) เก็บข้อมูลทัศนคติ พฤติกรรม วิธีชีวิตและพื้นฐานของครอบครัว

หลังจากได้กลุ่มเป้าหมายแล้ว ทีมวิจัยได้ทำการเก็บข้อมูล แล้วนำข้อมูลที่ได้มานำเสนอในเวทีเสวนาผู้ปกครอง ขั้นตอนการเก็บข้อมูลนี้ นักวิจัยสะท้อนว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด ซึ่งนักวิจัยได้เรียนรู้เรื่องราววิถีชีวิตของเด็กและครอบครัว

3) ศึกษาดูงานและวางแผนแนวทางในการแก้ไขปัญหา

4) พัฒนาการอ่าน โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและหนังสือนิทานในพื้นที่สร้างมิ่ง ส่วนพื้นที่โนนหนองแฝกใช้สามีนักวิจัยซึ่งเป็นครูทำหน้าที่สอนที่บ้านตัวเอง

5) ติดตามประเมินผลและถอดบทเรียน การติดตามเยี่ยมบ้านอย่างต่อเนื่องถือว่ามี ความสำคัญเช่นกัน ได้สร้างสัมพันธภาพระหว่างนักวิจัย เด็กและผู้ปกครอง

6) จัดเวทีสะท้อนบทเรียนแก่ชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครอง คณะกรรมการ สถานศึกษา และคณะครู

รูปแบบการสร้างชุมชนรักการอ่าน

รูปแบบการสร้างชุมชนรักการอ่าน กระบวนการยังไม่ถึงเป็นเพียงแค่การเริ่มต้นเท่านั้น การส่งเสริมการสร้างชุมชนรักการอ่าน เป็นการเริ่มต้นจาก 3 แห่ง คือ

1) สถานีนอมา้ยได้ส่งเสริมการอ่านหนังสือให้เด็กฟัง โดยเริ่มตั้งแต่แรกเกิด และได้ทำมุม อ่านหนังสือเพื่อเป็นการกระตุ้นและส่งเสริมการอ่าน โดยเฉพาะคุณแม่ที่มาฝากครรภ์จะเน้นย้ำเป็น พิเศษ เพราะเป็นช่วงเวลาทองที่สำคัญในการอ่านหนังสือให้ลูกฟัง

2) โรงเรียนได้พยายามพัฒนาเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน สร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างมี ความสุข

3) ศูนย์เด็กเล็กได้เสริมสร้างนิสัยรักการอ่านซึ่งดำเนินการต่อจากโครงการ ชวนกันอ่าน หนังสือให้เด็กฟัง รวมทั้งให้เด็กยืมหนังสือกลับบ้านเหมือนห้องสมุดขนาดเล็กสำหรับเด็กในชุมชน

บทเรียนของนักวิจัย

นักวิจัยทั้ง 2 พื้นที่ได้เรียนรู้และได้บทเรียนที่สำคัญ พื้นที่ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร มีดังนี้

1.เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวนักวิจัย ได้เข้าใจวิถีชีวิตและบริบทของเด็กที่มีปัญหา ทางการ นักวิจัยได้รู้ถึงสภาพปัญหาของเด็ก และรายละเอียดแง่มุมของเด็กแต่ละคน ได้ทำให้เกิด การเรียนการสอนที่มีคุณค่า มีความอบอุ่น มีชีวิตชีวาและบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติ ซึ่งที่ผ่านมา สิ่งเหล่านี้ไม่เคยเกิดขึ้นในหมู่นักวิจัย

2.เด็กชายขอบได้พัฒนาการเรียนรู้ มีรอยยิ้ม เสียงหัวเราะและอารมณ์แจ่มใสซึ่งแตกต่าง กันอย่างสิ้นเชิงกับเมื่อก่อน

3.การสอนที่เป็นธรรมชาติ บรรยากาศในการเรียนที่เป็นกันเอง สร้างมิตรภาพ ความอบอุ่น ระหว่างครูและเด็ก เป็นภาพแห่งความประทับใจของการเรียนการสอนในโรงเรียน

4.ตรึงใจผู้ปกครอง ในการพัฒนาเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน ได้สร้างความประทับใจให้กับ ผู้ปกครอง รวมทั้งสร้างสัมพันธภาพระหว่างครูและผู้ปกครอง

พื้นที่ตำบลลุมพุก อำเภอดำเนินแก้ว จังหวัดยโสธร ได้เรียนรู้ ดังนี้

1.เด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน มีปัญหาที่ซับซ้อนทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ วิธีคิด ค่านิยม ความเชื่อ การเอาใจใส่ ความรับผิดชอบทั้งของเด็กและผู้ปกครองสิ่งแวดล้อม เด็กบางคนมีมากจนไม่ทราบว่าจะเริ่มต้นแก้ไขปัญหาที่จุดใดก่อนหลัง

2.ปัญหาทางการอ่านของเด็ก ๆ เป็นปัญหาที่เชื่อมโยงมาจากปัญหาอื่น ๆ และเชื่อมโยงไปสู่ปัญหาอื่นอีกเช่นกัน เช่น ปัญหาด้านพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เด็กถูกชักจูงเข้าสู่แหล่งอบายมุขต่าง ๆ ได้ง่าย

3.ผู้ปกครองแม้มีที่ท่าว่าเห็นความสำคัญของการอ่าน แต่เมื่อต้องมีการดูแลและแก้ไข ปัญหาของเด็ก ๆ ซึ่งเป็นบุตรหลานของตนเองนั้น ยังชี้ไปที่คนอื่นให้แก้ไขปัญหา

4.นักวิจัยได้เรียนรู้ร่วมกันว่า เด็กนั้นเหมือนกระดาษสีขาวที่ซึมซับการเรียนรู้ทุกรูปแบบ ทั้งที่ดีและไม่ดี ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ดี ๆ ของเด็กส่วนหนึ่ง จึงขึ้นอยู่กับผู้ใหญ่อย่างเราๆว่าจะจัดกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้เหมาะสมกับสภาพปัญหามากน้อยเพียงใด อย่างไร

5.เทคนิคการสอนของครูมีผลต่อการเรียนรู้และกระบวนการอ่านของเด็ก ๆ

6.ทัศนคติของครูที่มีต่อเด็กทั้งด้านบวกและด้านลบ มีผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก ๆ เช่นกัน

7.การได้ให้โอกาสกับเด็ก ๆ ที่มีปัญหาทางการอ่าน ได้มีการพัฒนาตนเองไปในทางที่ดีเป็นความสุขหนึ่งของทีมวิจัย

8.ทุกปัญหาที่เกิดขึ้นย่อมมีสาเหตุ ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องจึงควรเปิดใจให้กว้าง เพื่อค้นหาสาเหตุที่แท้จริงแห่งปัญหา แล้วเราจะเอาชนะที่ค้น

9.ทีมวิจัยได้เรียนรู้ว่า “ตัวอย่างที่ดี มีค่ากว่าคำสอน” นั้นเป็นเรื่องจริง

มุมมองของนักวิจัย

คุณครูแวตยา ห่องแซง หนึ่งในทีมวิจัยที่เป็นครูพูดถึงงานวิจัยเรื่องนี้ว่า “เมื่อก่อนแค่คิดอยากลองทำงานวิจัยและจะได้เป็นผลงานของตัวเอง แต่พอได้เข้าไปสัมผัสกับชีวิตของเด็กจริง ๆ ทำให้เข้าใจว่า เด็กไม่ได้มีปัญหาเฉพาะด้านการอ่านเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงเพื่อนไม่ยอมรับ ครอบครัวมีปัญหา เกิดความสงสาร ความเห็นอกเห็นใจเด็ก และเต็มใจให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาด้านการอ่าน และสิ่งที่ได้มากกว่าการพัฒนาด้านการอ่านคือ เด็กได้เรียนอย่างมีความสุข สร้างสัมพันธภาพระหว่างครูกับเด็กและผู้ปกครอง”

คุณครูประภาศรี บันทอง ได้สะท้อนว่า “เป็นงานที่มีคุณค่ามาก ทำให้มีมุมมองที่กว้างขึ้น ได้เรียนรู้วิธีการทำงานผ่านงานวิจัยและมีความภูมิใจที่เด็กเรียนรู้อย่างมีความสุข”

คุณครูกฤตตินันท์ พรหมโสภา สะท้อนว่า “เป็นบรรยากาศในการเรียนที่มีคุณค่าและความสุข ก่อให้เกิดมิตรภาพ ความอบอุ่นระหว่างครูและเด็ก เป็นภาพแห่งความประทับใจของการเรียนการสอนในโรงเรียน”

คุณครูมานิต สืบศรี สะท้อนว่า “เป็นงานวิจัยที่ดีมุ่งให้เด็กได้พัฒนาในด้านการอ่าน ต้องดำเนินโครงการต่อ เพื่อการสร้างโอกาสการเรียนรู้ของเด็ก”

ส่วนเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่เป็นนักวิชาการและพยาบาล สะท้อนในแนวเดียวกันคือ แม้ว่าตัวเองจะไม่ได้ทำการสอนเด็กเหมือนนักวิจัยที่เป็นครู แต่ก็มีคุณภาพภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่ง แม้ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นจะไม่มาก แต่มีคุณค่ามากสำหรับเด็ก ผู้ปกครองและนักวิจัย

หลากหลายอารมณ์กับบทเรียน (ในนามหัวหน้าโครงการ)

ด้วยผลสำเร็จจากโครงการ “ชวนกันอ่านหนังสือให้เด็กฟัง” ทำให้มีความเชื่อมั่นเป็นอย่างยิ่งว่า เด็กประถมศึกษาซึ่งอยู่ในรั้วของโรงเรียนที่มีปัญหาทางการอ่าน จะสามารถแก้ไขและพัฒนาด้านการอ่านได้โดยไม่ยาก แต่ผมกลับคิดผิดนัด ตลอดเวลาที่ดำเนินงานแทบหาความสุขไม่เจอเลย ซึ่งมีเหตุปัจจัยหลากหลายที่ไม่เป็นไปตามที่ตั้งใจ จนบางเรื่องไม่อาจถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกลงบนแผ่นกระดาษได้ และนี่คือเลี้ยวเศษของความรู้สึกที่ได้สะท้อนออกมาเพื่อให้ตัวเองสบายใจขึ้นบ้าง

ทีมวิจัย...ไหนสำคัญ

ความล้มเหลวหรือความสำเร็จของโครงการทีมวิจัยมีส่วนที่สำคัญยิ่ง ประหนึ่งเป็นแกนในการขับเคลื่อนโครงการ ผมเสียใจมากก่อนที่จะทำโครงการ ใจจริงอยากได้นักวิจัยที่เป็นครูทั้งหมดในโรงเรียน เพราะเกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรง แต่ด้วยเงื่อนไขปัจจัยหลายอย่างที่เป็นไปไม่ได้ในพื้นที่ตำบลสร้างมีนักวิจัยที่เป็นครู 4 คน สา'สุข 2 คน และครูศูนย์เด็ก 1 คนก็ถือว่าโอเค แต่ทางพื้นที่ตำบลลุ่มพุกมีนักวิจัยที่เป็นพยาบาล 4 คน เป็นครูและครูศูนย์ อย่างละ 1 คน

เมื่อเห็นทีมแล้วก็ตอนแรกผมก็คิดไม่ออกว่าจะขับเคลื่อนอย่างไร เพราะเป็นการพัฒนาเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน ซึ่งกำลังหลักคงต้องพึ่งครูเป็นสำคัญ แต่เมื่อเป็นอย่างนี้คงต้องเดินหน้าต่อไปและค้นหาหนทางเพื่อแก้ปัญหาต่อไป หรืออาจเป็นวาทกรรมที่ว่า “วิจัย” เลยทำให้ใครต่อใครขยาดและตื่นกลัวไม่อยากเกี่ยวข้อง แล้วผมก็ได้บทเรียนที่สำคัญในโครงการนี้ว่า เราไม่สามารถที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวในกระบวนการศึกษาของโรงเรียนได้มากนัก เป็นเพียงแค่อำนวยความสะดวก ติดต่องาน หรือก็เพียงแค่เกาะรั้วโรงเรียนดูเด็กเท่านั้น ส่วนทีมวิจัยจะต้องมาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลักๆและโดยตรงเท่านั้น จึงจะได้เนื้องานที่เป็นแก่นแท้ไม่ใช่แค่เปลือกนอก

หนึ่งโครงการ...หลายพื้นที่บทเรียนสำคัญ

ตอนแรกคิดว่าการทำงานที่มีพื้นที่ในการดำเนินงานมากกว่าหนึ่ง เป็นข้อดีในการทำงานเพื่อปรึกษาและแลกเปลี่ยนทำงานควบคู่กันไป แต่กลับพบว่า เมื่อแรกเริ่มก็พอไหวแต่นานไปทำให้การทำงานล่าช้ามากขึ้นกว่าเดิม จะทำกิจกรรมอะไรก็ต้องรอคอยอีกพื้นที่ ซึ่งเวลาร่างของนักวิจัยต่างพื้นที่มักไม่ตรงกัน เป็นปัญหาอย่างมากในการติดต่อประสานงาน ทำให้หยุดนิ่งหมดอารมณ์ในการทำงาน ยิ่งพื้นที่ห่างไกลกันมากอุปสรรคยิ่งเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว การไปมาหาสู่กันก็ไม่สะดวก การประชุมแลกเปลี่ยนข้อมูลแทบจะไม่เกิดขึ้นเลย นับเป็นความล้มเหลวและถือเป็นบทเรียนครั้งสำคัญของนักวิจัย

ความสุข...ในความล้มเหลว

ความอึดอัด กลัดกลุ้มได้เริ่มก่อตัวจิตใจของผมตั้งแต่โครงการเริ่มได้ไม่นาน ส่วนหนึ่งเป็นเพราะผมไม่สามารถเข้าไปแตะในเรื่องราวการสอนของโรงเรียนได้ ซึ่งไม่ใช่ฐานะการและหน้าที่อะไร ใจจริงอยากจะทำโครงการไปตั้งนาน ยิ่งนานวันยิ่งเครียดและทุกข์ใจ แต่จะทำอย่างไรได้ และเมื่อครั้งที่นักวิจัยได้ลงเก็บข้อมูลรายครอบครัวของเด็ก ซึ่งทีมได้เรียนรู้ว่าปัญหาทางการอ่านเป็นเพียงแค่เศษเสี้ยวหนึ่งของปัญหาในครอบครัวเด็กเท่านั้น ได้เข้าใจวิถีชีวิตและบริบทของเด็กและครอบครัว ทำให้นักวิจัยที่เป็นครูได้เปลี่ยนมุมมองในการแก้ปัญหาเด็ก ไม่เห็นเพียงแค่เด็กอ่านไม่ออกเท่านั้น แต่มองเด็กแล้วเชื่อมโยงไปยังครอบครัว เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นยากมากถ้าไม่เข้าสัมผัสและเห็นกับตาตัวเอง แล้วเอาหัวใจของตนเองใส่เข้าไปในการแก้ปัญหาเด็ก ทำให้เด็กได้เรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวา ในบรรยากาศที่สบายๆ เป็นสิ่งที่เด็กทุกคนปรารถนา นักวิจัยที่เป็นครูมีทัศนคติที่เปลี่ยนไปและเด็กมีความสุขในการเรียนรู้ แม้จะเกิดขึ้นเพียงจุดเล็กๆ ก็ภูมิใจแล้ว

ผู้ปกครองคงไม่มา ?

เมื่อครั้งที่เชิญผู้ปกครองเข้าร่วมเวทีคืนข้อมูลและร่วมหาแนวทางแก้ไขเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน เมื่อปีที่ผ่านมาเป็นปีที่แห้งแล้งอย่างมาก จนแทบไม่ได้ทำนากันหลายครอบครัว และบังเอิญช่วงนั้นก่อนวันนัดประชุมมีฝนตกลงมา ผมคิดในใจว่าวันนี้คงเห็นผู้ปกครองมาทำนาทั้งหมด เพราะนานทีถึงมีฝนตกลงมาซักครั้ง แต่ผมคิดผิดผู้ปกครองมากันครบทุกคนและมาตรงตามเวลาที่เรานัดหมายไว้เสียอีก ซึ่งสะท้อนถึงความทุกข์ใจที่มีต่อบุตรหลานในเรื่องปัญหาการอ่านและสำคัญไม่ต่างจากการทำมาหากิน วันนั้นผมถามผู้ปกครองก่อนเข้าห้องประชุมว่า “ระหว่างปัญหาการทำมาหากินของครอบครัว กับปัญหาทางการอ่านของเด็กอันไหนสำคัญกว่ากัน?” หลายคนให้เหตุผลที่แตกต่างกัน เช่น การทำมาหากินสำคัญกว่า เพราะถ้าเด็กอ่านออกเขียนได้แต่ครอบครัวมีปัญหาเรื่องปากท้องคงแย่แน่ บางคนบอกว่าพอๆ กัน แต่หลายคนบอกว่า การศึกษา

ของบุตรหลานสำคัญกว่า เพราะถ้าไม่มีคุณภาพทางการศึกษาแล้ว เรื่องการทำมาหากินยิ่งเป็นปัญหาสำหรับเด็กและครอบครัวในอนาคต เหตุผลอันสุดท้ายนี้กินใจผมมาก ซึ่งผมไม่คิดว่าผู้ปกครองหลายคนจะมีมุมมองที่ผมเองยังคาดไม่ถึง และสิ่งที่ผมคาดไว้มักจะตรงข้ามทุกครั้งไป

เพียงน้อยนิด...มากเกินคุณค่าและความสุข

แม้ผลสัมฤทธิ์ที่ได้จะไม่กี่เปอร์เซ็นต์เมื่อเทียบในเชิงปริมาณ แต่ถ้าเปรียบเทียบในเชิงคุณค่าแล้วมากมายมหาศาลซึ่งไม่สามารถแปรผลได้ทางเศรษฐศาสตร์ การที่ทำให้เด็กซักคนที่เป็นชายขอบทางการศึกษา อยู่ในมุมมืดของห้องเรียน เข้ากับเพื่อนไม่ได้ มาเรียนแบบซังกะตายไปวันๆ กลับมามีชีวิตชีวา มีรอยยิ้มเสียงหัวเราะ นับเป็นการยับยั้งโอกาสทางการศึกษาครั้งสำคัญที่สุดในชีวิตของเด็ก อีกทั้งผู้ปกครองให้ความชื่นชมและให้การยกย่อง รวมทั้งยังพูดเป็นทำนองว่า เป็นหนี้บุญคุณที่มิวิจย ถ้าไม่มีโครงการนี้คงเป็นทุกข์ใจมาก ทุกวันนี้พ่อแม่ผู้ปกครองที่มาใช้บริการที่สถานีนามัยหรือถ้าพบที่ไหน ผมมักจะถามถึงเด็กในโครงการเป็นประจำและมักจะพบเห็นรอยยิ้มที่เปี่ยมไปด้วยความสุขของผู้ปกครองเสมอ อย่างน้อยผมก็ได้ช่วยแบ่งเบาความทุกข์ใจของใครซักคนได้ระดับหนึ่ง

สา'สุข...นอกกริต

คนที่อยู่ในแวดวงสาธารณสุขมองผมด้วยสายตาที่เคลือบแคลงและตั้งข้อสงสัยคิดว่า ทำถึงต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกระทรวงศึกษาธิการ งานของตัวเองทำไมไม่ศึกษา ประเด็นแบบนี้ผมเคยเจอมาแล้วเมื่อหลายปีก่อน ที่ดันไปส่งเสริมให้ชาวบ้านทำเกษตรอินทรีย์ จนพากันล้อเลียนในวงพันธมิตรเพื่อนสนิทว่า “เกษตรอินทรีย์ผีบ้า” แต่ผมก็ไม่สนใจเสียงนกเสียงกา เพราะคนที่อยู่ในชุมชนเขาไม่แยกกระทรวง เพียงแต่ภาครัฐเท่านั้นที่เข้าไปแบ่งแยกกันทำตามหน้าที่ แบ่งชุมชนออกเป็นส่วน ๆ ผมยังจำคำพูดของ นพ.โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ ได้ดี คือ “เห็นแต่ไข่ ไม่เห็นคน” เป็นการสอนให้ผมมองสุขภาพแบบองค์รวม เมื่อคนในชุมชนมีปัญหาย่อมส่งผลต่อสุขภาพอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น ลูกมีปัญหาทางการอ่าน ผมคิดว่าคงไม่มีผู้ปกครองคนไหนภาคภูมิใจเป็นแน่แท้ ตรงกันข้ามกลับมีความทุกข์ใจ เครียด วิตกกังวล และนั่นคือปัญหาสา'สุข ในเรื่องของสุขภาพจิต ที่เฝ้ายายากยิ่งกว่าสุขภาพทางกายหลายเท่าตัว เพราะเป็นเรื่องภายใน แล้วไอ้ที่ผมทำมันนอกกริตตรงไหน ?

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการขยายพื้นที่เพื่อการพัฒนาด้านการอ่านในทุกโรงเรียน ดำเนินการอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

เอกสารอ้างอิง

ทัศนีย์ คำต๊ะ และคณะ.แนวทางและกระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
โดยมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตชนบทพื้นที่ราบ อำเภอเมือง จังหวัด
เชียงราย.เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)สำนักงานภาค,
2546.

ประเวศ วะสี.ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างปัญญาด้วยการอ่าน.ในการประชุมระดม
ความคิดเห็น ที่เมืองทองธานี, 14 มิ.ย.2550.

ยอดขวัญ บุญซ้อนและคณะ.การจัดการแหล่งเรียนรู้ป่าห้วยป้อม สู่หลักสูตรสถานศึกษา
โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนกับสถานศึกษาและองค์กรท้องถิ่น.เชียงใหม่:
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)สำนักงานภาค, 2547.

ลัดดา ไหวดีและคณะ.การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียน
บ้านจองคำ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน.เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ
วิจัย (สกว.)สำนักงานภาค, 2547.

ศรีสมร ใจผูกและคณะ .การศึกษาแนวทางและกระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้น
พื้นฐาน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในเขตพื้นที่ราบ ระยะที่ 2. เชียงใหม่:
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)สำนักงานภาค, 2547.

สุชาดา จักรพิสุทธ์.ปฏิรูปการศึกษาในสังคมไทยชุมชนกับการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา.ใน
บทความมหาวิทยาลัยเที่ยงคืน, 2548.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. การส่งเสริมนิสัยรักหนังสือในเด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น, 2548.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. กระบวนการทำให้ความรู้พ่อแม่ในการเลี้ยงดูเด็ก
ปฐมวัยผ่านกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน.กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บริษัทพริกหวาน
กราฟฟิค จำกัด, 2550.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. กระบวนการใช้หนังสือเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย
0-3 ปี โครงการหนังสือเล่มแรก BOOKSTART.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. รูปแบบการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในเด็กอายุ 3 – 4 ปี
โดยพ่อแม่ ผู้เลี้ยงดูเด็ก.กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ,
2551.

ภาคผนวก

รายชื่อวิทยากรโครงการ การศึกษารูปแบบพัฒนากระบวนการเรียนรู้ สำหรับเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน ในโรงเรียนประถมศึกษา โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของโรงเรียน และชุมชน

1. นายครรชิต จักรสาร

นักวิชาการสาธารณสุข ชำนาญการ สถานีอนามัยสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร หัวหน้าโครงการวิจัย

2. นางภัทรวรรณ จันทศิริ

พยาบาลวิชาชีพ ระดับชำนาญการ โรงพยาบาลคำเขื่อนแก้ว อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร ผู้ช่วยหัวหน้าโครงการ

3. นายมานิต สืบศรี

ครูโรงเรียนบ้านสร้างมิ่งมิตรภาพที่ 191 ทีมวิจัย

4. นางสาวประภาศรี ปั่นทอง

ครูโรงเรียนบ้านสร้างมิ่งมิตรภาพที่ 191 ทีมวิจัย

5.นางแววตา ห้องแสง

ครูโรงเรียนบ้านสร้างมิ่งมิตรภาพที่ 191 ทีมวิจัย

6.นายกฤตบดินทร์ พรหมโสภา

ครูโรงเรียนบ้านสร้างมิ่งมิตรภาพที่ 191 ทีมวิจัย

7.นางวิไลวรรณ จักรสาร

พยาบาลวิชาชีพ ชำนาญการ สถานีอนามัยสร้างมิ่ง ทีมวิจัย

8.นางสนธยา มาลาพันธ์

ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลสร้างมิ่ง ทีมวิจัย

9.นางพิสมัย แก้วพิลึก

พยาบาลวิชาชีพ ระดับชำนาญการ โรงพยาบาลคำเขื่อนแก้ว ทีมวิจัย

10.นางปฎิมา เจริญทรัพย์

พยาบาลวิชาชีพ ระดับชำนาญการ โรงพยาบาลคำเขื่อนแก้ว ทีมวิจัย

11.นางชนิดา แก้วอาจ

พยาบาลวิชาชีพ ระดับชำนาญการ โรงพยาบาลคำเขื่อนแก้ว ทีมวิจัย

12.นางอรดี นามพิกุล

ครูโรงเรียนบ้านโนนหนองแฝก ทีมวิจัย

13.นางอรัญญา แก้วหยด

ครูศูนย์เด็กเล็กตำบลลุมพุก

ที่ปรึกษา

- 1.นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสร้างมิ่ง
- 2.ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสร้างมิ่งมิตรภาพที่ 191
- 3.ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านสร้างมิ่งมิตรภาพที่ 191
- 4.นายกองค์การบริหารส่วนตำบลลุมพุก
- 5.ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนบ้านโนนหนองแฝก

รายชื่อเด็กที่ร่วมโครงการ การศึกษารูปแบบพัฒนากระบวนการเรียนรู้ สำหรับ
เด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน ในโรงเรียนประถมศึกษา โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของ
โรงเรียนและชุมชน

พื้นที่	ชื่อ-สกุล
โรงเรียนบ้านสร้างมิ่งมิตรภาพที่ 191	1.ดช.ธงชัย สีหรัตน์ 2.ดญ.ทัตดาว สัมฤทธิ์ 3.ดช.ธีระศักดิ์ สัมฤทธิ์ 4.ดญ.ณัฐกมล ปัสสาพันธ์ 5.ดญ.ศิริลักษณ์ นามคำ 6.ดญ.วราภรณ์ พรานเนื้อ 7.ดช.จิระชัย โพธิ์เข็ม 8.ดช.จตุรนต์ ทาระจัด 9.ดช.นัตพล กฤษณภาพ 10.ดช.ศราวุธ โนนม่วง 11.ดช.วันชัย สร้อยแก้ว 12.ดญ.ปิยะดา มหาชัย 13.ดช.ธีระวัฒน์ วรเนตร 14.ดช.จิรายุ เจริญตา 15.ดญ.สุพัฒน์ทรา พรหมนนท์

พื้นที่	ชื่อ-สกุล
โรงเรียนบ้านสร้างมิ่งมิตรภาพที่ 191	16.ดญ.พัชราภรณ์ บุญเรือง 17.ดช.ก้องสกุล บุญทอง 18.ดช.พรประสิทธิ์ แสงแก้ว 19.ดช.เสถียรพงษ์ ทุมมา 20.ดช.อนิรุทธิ์ แสงแก้ว 21.ดช.ศักรินทร์ อินทร์ตะวงศ์ 22.ดช.พินนา โชติเชื้อวงศ์ 23.ดญ.กมลรัตน์ ผลจันทร์ 24.ดญ.เจนจิรา สระบัว 25.ดญ.จริยา มีชัย 26.ดช.อัชญญา ชายหงษ์ 27.ดญ.ปิยวรรณ มหาชัย 28.ดญ.จีระนันท์วรรณดี
โรงเรียนบ้านโนนหนองแฝก	1.เด็กชายพจนธนา สีสัน 2.เด็กหญิงพรศิริ เชิดชู 3.เด็กชายดนุพล พิมพ์ทอง 4.เด็กชายรัฐพงษ์ ไชยภูมิ 5.เด็กชายประวิทย์ ทองพิทักษ์ 6.เด็กชายธวัชชัย แสนสุข 7.เด็กชายอลงกรณ์ คงสุข 8.เด็กชายสระพล ชื่นวิเศษ 9.เด็กชายปลายขวัญ เกาศรี 10.เด็กชายธีระวัฒน์ มะลิวัลย์ 11.เด็กหญิงทิพวรรณ เขี่ยมสะอาด 12.เด็กหญิงปณิดา โพธิชัย 13.เด็กชายสุทธา ศรีสมัย 14.เด็กชายอิสระ มุ่งแฝงกลาง 15.เด็กชายวิธวัฒน์ ชมภูทศน์

พื้นที่	ชื่อ-สกุล
โรงเรียนบ้านโนนหนองแฝก	16. เด็กชายจตุพงษ์ ศรีวิบูลย์ 17. เด็กหญิงสุนิตา ฮะสม 18. เด็กหญิงวชิตา ศรีสง่า 19. เด็กหญิงภัทราพร สาสุข 20. เด็กชายศักดิ์มงคล ดีใจ 21. เด็กชายเจษฎา จำปาแดง 22. เด็กหญิงสุภัสจี นินทอง

ประวัตินักวิจัย

1. นายครรชิต จักรสาร

เกิดวันที่ 22 มีนาคม 2514 เลขประจำตัวประชาชน 3350800678356

ตำแหน่ง นักวิชาการสาธารณสุข ชำนาญการ

สถานีนามัยสร้างมิ่ง ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

ที่อยู่ 223 หมู่ 1 ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

การศึกษา

พ.ศ. 2532 จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเลิงนกทา

พ.ศ. 2536 จบประกาศนียบัตรสาธารณสุขศาสตร์ จากวิทยาลัยสาธารณสุข ชลบุรี

พ.ศ. 2542 ปริญญาตรีสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต(บริหารสาธารณสุข) มสธ.

ประวัติการทำงาน

1 ธ.ค. 2536 ตำแหน่ง จพ.สาธารณสุขชุมชน 2 สอ.หนองยาง ต.โคกสำราญ อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร

1 ธ.ค. 2539 ตำแหน่ง จพ.สาธารณสุขชุมชน 3 สอ.บ้านสร้างมิ่ง ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร

1 ต.ค. 2542 ตำแหน่ง จพ.สาธารณสุขชุมชน 4 สอ.บ้านสร้างมิ่ง ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร

1 ต.ค. 2544 ตำแหน่ง จพ.สาธารณสุขชุมชน 5 สอ.บ้านสร้างมิ่ง ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร

29 ม.ค. 2547 ตำแหน่ง จพ.สาธารณสุขชุมชน 6 สอ.บ้านสร้างมิ่ง ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร

27 มี.ค. 2550 ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่บริหารงานสาธารณสุข 6 สอ.บ้านสร้างมิ่ง ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร

11 ธ.ค. 2551 ตำแหน่ง นักวิชาการสาธารณสุข ชำนาญการ สอ.บ้านสร้างมิ่ง ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร

ประสบการณ์และผลงานวิจัย

ผ่านอบรมการประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

การบำบัดผู้ติดยาเสพติด

การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคด้วยวัคซีน

การอบรมการดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรังและโรคไม่ติดต่อ

โครงการสมาธิบำบัด

อบรมการเขียนรายงานเชิงสารคดี จาก อ.ธีรภาพ โลหิตกุล

บทความเรื่อง “เกษตรอินทรีย์ผีบ้า” จากโครงการการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและสร
สร้างชุมชนน่าอยู่

การศึกษาสมรรถนะชุมชน

อบรมการศึกษาวิถีชุมชน จาก นพ.โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์

วิเคราะห์ตัวตนจากการวาดภาพ จากครูเป๋ สีน้า

นักวิจัยโครงการ “ชวนกันอ่านหนังสือให้เด็กฟัง”

2. นายมานิต สืบศรี

เกิดวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2502 เลขประจำตัวประชาชน 3340400828814

ตำแหน่ง ครูวิทยฐานะ ครูชำนาญการพิเศษ

โรงเรียนบ้านสร้างมิ่ง มิตรภาพที่ 191 ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 2

ที่อยู่ 63 หมู่ 3 ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

การศึกษา ปริญญาตรี ครุศาสตรบัณฑิต

ผลงานวิจัย

การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียน โรงเรียนบ้านสร้างมิ่งมิตรภาพที่ 191
ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ปีที่พิมพ์ 2551

3. นายกฤษณดิษฐ์ พรหมโสภา

ตำแหน่ง ครู ค.ศ. 1

โรงเรียนบ้านสร้างมิ่งมิตรภาพที่ 191 ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 2

ที่อยู่ 68 หมู่ 3 ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

การศึกษา ปริญญาตรี ครุศาสตรบัณฑิต ปริญญาโท การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

ผลงานวิจัย

การพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน โรงเรียนบ้านสร้างมิ่งมิตรภาพที่
191 ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ปีที่พิมพ์ 21 กรกฎาคม 2550

4. นางสาวประภาศรี ปั่นทอง

เกิดวันที่ 14 กรกฎาคม 2507 เลขประจำตัว 3350800434015

ตำแหน่ง ครูวิทยฐานะ ครูชำนาญการพิเศษ

โรงเรียนบ้านสร้างมิ่ง มิตรภาพที่ 191 ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 2

ที่อยู่ 4 หมู่ 8 ตำบลน้ำคำ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

การศึกษา ปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต

ผลงานวิจัย

รายงานการใช้แบบฝึกเสริมทักษะภาษาไทย เรื่อง สระในภาษาไทยและมาตราสะกด ชั้น
ป.2 โรงเรียนบ้านสร้างมิ่งมิตรภาพที่ 191 ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ปีที่พิมพ์ 9
มีนาคม 2550

5.นางแววดา ห้องแขง

ตำแหน่ง ครู ค.ศ.1

โรงเรียนบ้านสร้างมิ่ง มิตรภาพที่ 191 ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 2

ที่อยู่ 161 หมู่ 16 ตำบลห้องแซง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

การศึกษา ปริญญาตรี ครุศาสตรบัณฑิต

6. นางวิไลวรรณ จักรสาร

เกิดวันที่ 8 มิถุนายน 2514 เลขประจำตัวประชาชน 3349700009752

ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ

สถานีนามัยสร้างมิ่ง ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

ที่อยู่ 223 หมู่ 1 ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

การศึกษา

พ.ศ. 2532 จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพิบูลมังสาหาร อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัด
อุบลราชธานี

พ.ศ. 2538 จบประกาศนียบัตรการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ระดับต้น จากวิทยาลัย
พยาบาลบรมราชชนนี จังหวัดขอนแก่น

พ.ศ. 2548 ปริญญาตรี พยาบาลศาสตรบัณฑิต จากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี
กรุงเทพ

ประวัติการทำงาน

1 มิ.ย. 2538 จพ.สาธารณสุข ชุมชน 2 สอ.บ้านสร้างมิ่ง ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 1 มิ.ย. 2541 จพ.สาธารณสุข ชุมชน 3 สอ.บ้านสร้างมิ่ง ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 1 เม.ย.2544 จพ.สาธารณสุข ชุมชน 4 สอ.บ้านสร้างมิ่ง ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 1 เม.ย.2546 จพ.สาธารณสุข ชุมชน 5 สอ.บ้านสร้างมิ่ง ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 16 พ.ค.2548 จพ.สาธารณสุข ชุมชน 6 สอ.บ้านสร้างมิ่ง ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 30 มิ.ย.2551พยาบาลวิชาชีพ 6 (ด้านการพยาบาล) สอ.บ้านสร้างมิ่ง ต.สร้างมิ่ง อ.เลิง
 นกทา จ.ยโสธร

11 ธ.ค. 2551 พยาบาลวิชาชีพ ชำนาญการ สอ.บ้านสร้างมิ่ง ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา
 จ.ยโสธร

ประสบการณ์และผลงานวิจัย

ประชุมวิชาการเพื่อพัฒนาวิชาชีพสาธารณสุขและบูรณาการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของ
 ประชาชนด้านสุขภาพ

การพยาบาลเวชปฏิบัติ

การพัฒนาคุณภาพบริการวางแผนครอบครัว และอนามัยการเจริญพันธุ์

วิเคราะห์ตัวตนจากการวาดภาพ จากครูเป๋ สีน้า

การอบรมงานส่งเสริมสุขภาพ

การอบรมการส่งเสริมผู้พิการและผู้สูงอายุ

การอบรมการดูแลผู้ป่วยเรื้อรังมิติใหม่

การอบรมการบำบัดผู้ติดยาเสพติด

7. นางสาวสนธยา มาลาพันธ์

เกิดวันที่ 3 มกราคม 2502 เลขประจำตัวประชาชน 3350800685921

ตำแหน่ง ครูผู้ดูแลเด็ก

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

ที่อยู่ 221 หมู่ 1 ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6

ประสบการณ์และผลงานวิจัย

อบรมการเล่านิทานจาก อ.ชีวัน วิสาสะ

การทำหนังสือนิทาน

นักวิจัยโครงการ “ชวนกันอ่านหนังสือให้เด็กฟัง”(สกว.)

8. นางภัทรวรรณ จันทรศิริ

ชื่อ นางภัทรวรรณ จันทรศิริ สถานภาพสมรสคู่ บุตร 2 คน

เกิดวันที่ 26 สิงหาคม 2505 บัตรประจำตัวประชาชน 5349900006257

ที่อยู่ เลขที่ 202 หมู่ที่ 8 บ้านดอนเชียง ตำบลลุมพุก อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2524 จบมัธยมศึกษาปีที่ 5 จากโรงเรียนยโสธรพิทยาคม

พ.ศ. 2528 จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรพยาบาลและผดุงครรภ์ระดับต้นจาก วิทยาลัย

พยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์ อุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี

พ.ศ. 2538 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี พยาบาลศาสตรบัณฑิต จากคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. 2551 จบการศึกษาระดับปริญญาโท คณะนวัตกรรมการสังคม สาขาผู้นำชุมชน ธุรกิจและการเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต

ประวัติการทำงาน

ปี 2528 ตำแหน่ง พยาบาลเทคนิค ระดับ 2 โรงพยาบาลค้อวัง จ.ยโสธร

ปี 2533 ตำแหน่ง เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน ระดับ 3 โรงพยาบาลคำเขื่อนแก้ว จ.ยโสธร

ปี 2538 ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพ ระดับ 6 โรงพยาบาลคำเขื่อนแก้ว จ.ยโสธร

ปี 2539 ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพ ระดับ 7 โรงพยาบาลคำเขื่อนแก้ว จ.ยโสธร

ปัจจุบันดำรงตำแหน่งพยาบาลวิชาชีพชำนาญการ กลุ่มงานเวชปฏิบัติครอบครัวและชุมชน โรงพยาบาลคำเขื่อนแก้ว อ.คำเขื่อนแก้ว จ.ยโสธร

ประสบการณ์

ผ่านการอบรมหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางเวชปฏิบัติทั่วไป สาขาการรักษาโรคเบื้องต้น

ผ่านการอบรมผู้ให้การปรึกษาสุขภาพจิตแนวพุทธ

ผ่านการอบรมวิทยากรกระบวนการเศรษฐกิจพอเพียง

ผ่านการอบรมการเสริมสร้างพลังอำนาจในชุมชน

ผ่านการอบรมวิทยากรกระบวนการแผนแม่บทชุมชน (UNDP)

ผ่านการอบรมผู้ประเมินภายนอกของกองทุนเพื่อสังคม (SIF)

ผ่านการอบรมวิทยากรกระบวนการของ ศูนย์ต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดและความยากจน จังหวัดยโสธร

ผลงานการวิจัยเรื่อง ชวนกันอ่านหนังสือให้เด็กฟัง

9.ประวัติส่วนตัว นางปฐิมา เจริญทรัพย์

ชื่อ นางปฐิมา เจริญทรัพย์ สถานภาพสมรส คู่ บุตร 2 คน

เกิดวันที่ 1 กันยายน 2506 บัตรประจำตัวประชาชน 3120100413718

ที่อยู่ เลขที่ 99 หมู่ที่ 8 บ้านดอนเชียง ตำบลลุมพุก อำเภอดำเนินแก้ว จังหวัดยโสธร

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2525 จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรพยาบาลและผดุงครรภ์ระดับต้น

จากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนราธิวาส

พ.ศ. 2531 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คุรุศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยครูอุบลราชธานี

พ.ศ. 2549 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี พยาบาลศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ประวัติการทำงาน

ปี 2527 ตำแหน่ง พยาบาลเทคนิค ระดับ 2 โรงพยาบาลคำเขื่อนแก้ว จ.ยโสธร

ปี 2532 ตำแหน่ง เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน ระดับ 3 โรงพยาบาลคำเขื่อนแก้ว จ.ยโสธร

ปี 2549 ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพ ระดับ 6 โรงพยาบาลคำเขื่อนแก้ว จ.ยโสธร

ปี 2551 ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพ ระดับ 7 โรงพยาบาลคำเขื่อนแก้ว จ.ยโสธร

ปัจจุบันดำรงตำแหน่งพยาบาลวิชาชีพชำนาญการ กลุ่มงานเวชปฏิบัติครอบครัวและชุมชน
โรงพยาบาลคำเขื่อนแก้ว อ.คำเขื่อนแก้ว จ.ยโสธร

ประสบการณ์ / การอบรม

การให้คำปรึกษาเรื่องโรคมะเร็ง

การให้คำปรึกษาการเปิดเผยผลเลือดคู่สมรส

การสอบสวนโรคทางระบาดวิทยา

การอบรม R2R โรงพยาบาลคำเขื่อนแก้ว

10. นางพิศมัย แก้วพิลึก

ชื่อ นางพิศมัย แก้วพิลึก สถานภาพสมรส คู่ บุตร 2 คน

เกิดวันที่ 4 มิถุนายน 2509 บัตรประจำตัวประชาชน 3350400324115

ที่อยู่ เลขที่ 44 หมู่ที่ 4 บ้านปากแฮด ตำบลนาคำ อำเภอดำเนินแก้ว จังหวัดยโสธร

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2531 จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรการพยาบาลและผดุงครรภ์ชั้นหนึ่ง จากวิทยาลัย
พยาบาลบรมราชชนนีสรรพสิทธิประสงค์ อุบลราชธานี

พ.ศ. 2552 ผ่านการอบรมหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางเวชปฏิบัติทั่วไป สาขาการรักษารโรค
เบื้องต้น

ประวัติการทำงาน

ปี 2531 ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพ ระดับ 3 โรงพยาบาลคำเขื่อนแก้ว จ.ยโสธร

ปี 2539 ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพ ระดับ 7 โรงพยาบาลคำเขื่อนแก้ว จ.ยโสธร

ปัจจุบันดำรงตำแหน่งพยาบาลวิชาชีพชำนาญการ กลุ่มงานเวชปฏิบัติครอบครัวและชุมชน
โรงพยาบาลคำเขื่อนแก้ว อ.คำเขื่อนแก้ว จ.ยโสธร

ประสบการณ์

ผ่านการอบรมผู้ให้การปรึกษาเบื้องต้น

ผ่านการอบรมวิทยากรกระบวนการเศรษฐกิจพอเพียง

ผ่านการอบรมการเสริมสร้างพลังอำนาจในชุมชน

การอบรม R2R โรงพยาบาลคำเขื่อนแก้ว

11. นางชนิดา แก้วอาจ

ชื่อ นางชนิดา แก้วอาจ สถานภาพสมรส คู่ บุตร 1 คน

เกิดวันที่ 25 พฤษภาคม 2514 บัตรประจำตัวประชาชน 3350400637458

ที่อยู่ เลขที่ 903 หมู่ที่ 2 บ้านลุ่มพุก ตำบลลุ่มพุก อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2532 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนคำเขื่อนแก้วชนูปถัมภ์ อำเภอคำเขื่อนแก้ว
จังหวัดยโสธร

พ.ศ. 2536 จบการศึกษาระดับอุดมศึกษา ประกาศนียบัตรการพยาบาลและผดุงครรภ์ชั้นหนึ่ง
จากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรพสิทธิประสงค์ อุบลราชธานี

พ.ศ. 2543 จบการศึกษาระดับปริญญาโท พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาล
ครอบครัว

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ประวัติการทำงาน

ปี 2536 - 2538 ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพ ระดับ 3 โรงพยาบาลมหาชนะชัย อ. มหาชนะชัย จ.
ยโสธร

ปี 2538 - ปัจจุบัน ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ กลุ่มงานเวชปฏิบัติครอบครัวและชุมชน
โรงพยาบาลคำเขื่อนแก้ว อ.คำเขื่อนแก้ว จ.ยโสธร

ประสบการณ์ / การอบรม

การประเมินพัฒนาการเด็กออทิสติก

การวิจัยเชิงคุณภาพของชมรมพยาบาลชุมชนแห่งประเทศไทย

การอบรม R2R โรงพยาบาลคำเขื่อนแก้ว

12. นางอรดี นามพิกุล

ชื่อ นางอรดี นามพิกุล สถานภาพสมรส คู่ บุตร 2 คน

เกิดวันที่ 11 พฤศจิกายน 2503 บัตรประจำตัวประชาชน 3120600174267

ที่อยู่ โรงเรียนบ้านโนนหนองแฝก บ้านดอนเชียง ตำบลลุมพุก อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2526 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ครุศาสตรบัณฑิต เอกปฐมวัย วิทยาลัยครูสวนสุนันทา

ประวัติการทำงาน

ปี 2526 - 2539 โรงเรียนบ้านนาหอม ตำบลนาคำ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร

ปี 2538 – ปัจจุบัน โรงเรียนบ้านโนนหนองแฝก ตำบลลุมพุก อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร

ประสบการณ์ / การอบรม

การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย

การอบรมวิชาการเพื่อประเมินเลื่อนระดับ

13.นางอรรัญญา แก้วหยด

ชื่อ นางอรรัญญา แก้วหยด สถานภาพสมรส คู่ บุตร 2 คน

เกิดวันที่ 25 มกราคม 2519 บัตรประจำตัวประชาชน 3350400594074

ที่อยู่ เลขที่ 81 หมู่ที่ 8 บ้านดอนเชียง ตำบลลุมพุก อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2542 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ครุศาสตรบัณฑิต เอกปฐมวัย วิทยาลัยครูอุบลราชธานี

ประวัติการทำงาน

ปี 2545 – ปัจจุบัน ครูผู้ดูแลศูนย์เด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านดอนเชียง องค์การบริหารส่วนตำบลลุมพุก

อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร

ประสบการณ์ / การอบรม

การประเมินพัฒนาการเด็กก่อนปฐมวัย

การพัฒนาการเรียนการสอนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

แบบประเมินการอ่าน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

บ้าน ของแก้ว เลี้ยงแมว ไว้สองตัว ตัวหนึ่ง สีเทา ตัวหนึ่ง สีขาว แมว ตัวสีขาว ชอบเล่น
ซุกซน แต่แมว ตัวสีเทา ชอบนอน ใกล้ เต้าไฟ แมว จะชอบ นอน เวลา กลางวัน มันชอบ กินข้าว
กับปลา แก้ว บอกว่า แมว เป็น สัตว์เลี้ยง ที่ น่ารักมาก และ มันชอบ จับหนู ด้วย

แบบประเมินการอ่าน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

โรงเรียนของฉันมีนกหลายตัวจับอยู่บนต้นไม้ ทุกวันในตอนเช้ามีดจะส่งเสียงร้อง ฉันได้ยิน
มันร้องว่า กา-เว้า กา-เว้า กา-เว้า คุณครูบอกว่ามันเป็น นกกาเหว่า ซึ่งนกกาเหว่าไม่พักไข่และไม่
เลี้ยงลูกของมันเอง เมื่อถึงเวลาออกไข่มันจะเที่ยวบินหารังนกกาแล้วออกไข่ไว้ในรังของนกกา เมื่อ
นกกากลับมาก็นึกว่าเป็นไข่ของตน จึงฟักไข่จนออกเป็นตัว และหาอาหารมาป้อนลูกนกจนโต เมื่อ
โตเต็มที่กาเหว่าก็จะบินหนีไป

แบบประเมินการอ่าน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

แยะ เป็นสัตว์เลื้อยคลานขนาดเล็กชนิดหนึ่ง มีขนาดใกล้เคียงกับกิ้งก่า แต่แยะชอบอยู่บนดิน
ไม่ชอบอยู่บนต้นไม้เหมือนกิ้งก่า บ้านของแยะเป็นรู ซึ่งมันจะขุดลึกลงไปใต้ดินประมาณ 30
เซนติเมตร รูแยะไม่ตรงดิ่งลงไปใต้ดิน แต่เป็นรูโค้ง มันจะทำปล่องเอาไว้ที่ปลายรูอีกข้างหนึ่ง ปล่อง
จะซ่อนอยู่ใต้กอหญ้า บนผิวดิน แยะอาศัยอยู่ในรู หากมีคนขุดรูแยะเพื่อจะจับตัวแยะมาเป็นอาหาร แยะ
จะวิ่งออกทางปล่องที่มันขุดเอาไว้ และวิ่งหนีไปอย่างรวดเร็ว

แบบประเมินการอ่าน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ยุคแห่งการบริโภคนิยม ทำให้คนไทยเป็นโรคอ้วนกันมากขึ้น ปัญหาโรคอ้วนเกิดขึ้นทุกเพศ
ทุกวัย ทั้งเด็ก และผู้ใหญ่ เกิดจากการได้รับสารอาหารมากเกินไป สำหรับในวัยเด็ก โรคอ้วนทำให้
มีน้ำหนักมาก ไม่เหมาะสมกับส่วนสูง ทำให้เกิด ผลเสียต่อร่างกาย และสุขภาพ เป็นโรคเรื้อรังต่าง
ๆ ในเด็ก ได้แก่ มีขาโก่ง ภาวะไขมันในเส้นเลือดสูง เป็นเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง และลด

น้ำหนักได้ยากมากยิ่งขึ้นเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ โรคเรื้อรังดังกล่าวจะมีความรุนแรงมากขึ้น และเสียชีวิตง่าย

แบบประเมินการอ่าน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ภาวะโลกร้อนในช่วง 10 ปี นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 มา นี้ ได้มีการบันทึกถึงปีที่มีอากาศร้อนที่สุดถึง 3 ปี คือปี พ.ศ. 2533, พ.ศ. 2538 และปี พ.ศ. 2540 แม้ว่าพยากรณ์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ยังมีความไม่แน่นอนหลายประการ แต่การถกเถียงวิทยาศาสตร์ได้เปลี่ยนหัวข้อจากคำถามที่ว่า “โลกกำลังร้อนขึ้นจริงหรือ” เป็น “ผลกระทบจากการที่โลกร้อนขึ้นส่งผลร้ายแรง และต่อเนื่องต่อสิ่งที่มีชีวิตในโลกอย่างไร” ดังนั้น ยิ่งเราประวิงเวลาลงมือกระทำการแก้ไขออกเพียงใด ผลกระทบที่เกิดขึ้นก็จะยิ่งร้ายแรงมากขึ้นเท่านั้น และ บุคคลที่จะได้รับผลกระทบมากที่สุดก็คือลูกหลานของพวกเราเอง

แบบประเมินการอ่าน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเรื่องที่ได้รับการกล่าวขานกันอย่างกว้างขวาง นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงมีพระราชดำรัสก่อนวันเฉลิมพระชนมพรรษา แต่แท้ที่จริงแล้วพระองค์ท่านได้ทรงมีพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 แต่คนไทย ยังไม่ค่อยได้นำไปปฏิบัติกันสักเท่าไร และที่สำคัญมากการพูด มีการเผยแพร่ผิดเพี้ยนกันไปบ้าง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้ร่วมกันสรุป และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงกรุณาปรับปรุงแก้ไข ให้คำว่า การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ

เกณฑ์การตัดสินสภาพการอ่าน

อ่านคล่อง : อ่านข้อความที่กำหนดให้ตามระดับชั้นได้ถูกต้อง

อ่านเสร็จภายในเวลา 2 นาที

อ่านได้ : อ่านข้อความที่กำหนดให้ตามระดับชั้นได้ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่

มีการสะกดคำ ให้การช่วยเหลือบ้าง อ่านเสร็จภายในเวลา 4 นาที

อ่านไม่ได้ : อ่านข้อความที่กำหนดให้ตามระดับชั้นโดยใช้เวลาในการอ่าน

มากกว่า 4 นาที